

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

Частина 1

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

XLII Міжнародної наукової студентської конференції за
підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік

(м. Полтава, 26–27 березня 2019 року)

**Полтава
ПУЕТ
2019**

УДК 33:378

A43

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено

Редакційна колегія:

С. В. Гаркуша, д. т. н., професор, проректор з наукової роботи Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ);

К. Ю. Вергал, к. е. н., доцент, директор Інституту економіки, управління та інформаційних технологій ПУЕТ;

А. С. Ткаченко, к. т. н., декан факультету товарознавства, торгівлі та маркетингу ПУЕТ;

В. О. Скрипник, д. т. н., доцент, декан факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу ПУЕТ;

Н. І. Коливушка, завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ;

Н. М. Стельнік, інспектор науково-організаційного відділу ПУЕТ.

Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства : тези доповідей XLII Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік (м. Полтава, 26–27 березня 2019 р.) :
у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – Ч. 1. – 368 с. ;

Ч. 2. – 358 с. –

Текст укр., рос., англ. мовами.

ISBN 978-966-184-349-2

Збірник містить тези найкращих доповідей XLII Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік. Проблеми, порушені авторами публікацій, вирізняються своєю актуальністю та новизною наукових підходів. Увагу приділено висвітленню результатів наукових досліджень у сфері економіки й підприємництва, інформаційних і мережевих технологій, товарознавства, харчових технологій та інженерії.

УДК 33:378

Тези доповідей надруковано мовою оригіналу в редакції авторів. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних, інших відомостей.

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2019

ISBN 978-966-184-349-2

ЗМІСТ

Частина 1

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>М. О. Негода, С. І. Нестуля.</i> Лідерство як запорука успішного розвитку споживчої кооперації України	25
<i>Keerthikanth Rongali, L. M. Shymanovska-Dianych.</i> Is crowdworking, the solution for unemployment?	27
<i>М. О. Павленко, Д. С. Мерзла, В. Л. Іщенко.</i> Peculiarities of doing business in Asia	29
<i>А. О. Корнєва, І. В. Шурдук.</i> Сучасні утеплювальні матеріали: переваги та недоліки	31

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

<i>Ш. Е. Багірзаде, О. П. Горбунова.</i> Сутність пенсійного забезпечення в Україні.....	34
<i>В. Г. Басєв, А. М. Соколова.</i> Аспекти діяльності інтегрованих фінансових посередників в Україні	36
<i>І. С. Байкер, Ю. С. Сіренко, В. В. Карцева.</i> Теоретичні аспекти сутності фінансового стану підприємства	38
<i>І. О. Басанець, М. Б. Чижєвська.</i> Валютний ринок України: стан та перспективи.....	41
<i>А. Ю. Баїтаєв, Т. П. Гудзь.</i> Особливості застосування контролінгу в антикризовому фінансовому управлінні на підприємстві	43
<i>Г. М. Береснєва, Т. П. Гудзь.</i> Аспекти формування кредитної поведінки вітчизняних домогосподарств	45
<i>І. В. Білоус, Т. П. Гудзь.</i> Діагностика фінансової кризи як основа розробки плану санації підприємства.....	47
<i>Н. І. Бородінова, Н. В. Михайлова.</i> Теоретичні основи управління прибутком підприємства.....	50
<i>В. Б. Бузинова, С. П. Прасолова.</i> Особливості управління ліквідністю та прибутковістю суб'єкта господарювання	52
<i>В. О. Буряк, С. П. Прасолова.</i> Формування сучасного фінансового механізму відтворення основних засобів підприємства	54

М. С. Величко, Л. М. Яремченко. Економічна сутність фінансового стану підприємства	56
Д. Р. Власенко, Н. В. Михайлова. Методи фінансового прогнозування діяльності підприємства в системі антикризового управління	58
Т. В. Вовченко, Т. П. Гудзь. Заощадження домогосподарств як складова фінансових ресурсів	60
М. І. Волков, В. Є. Романенко, В. В. Карцева. Обґрунтування доцільності стратегічного управління підприємством	62
А. Є. Войнерович, Л. С. Калужька, В. В. Карцева. Теоретичні основи управління підприємством.....	64
А. С. Гарус, Я. М. Тімейко, М. Б. Чижевська. Програмно-цільовий метод та його впровадження в бюджетний процес	66
О. П. Голуб, Н. В. Михайлова. Основи управління фінансовими ресурсами підприємства	68
К. В. Грицай, Т. П. Гудзь. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства	71
Є. Ю. Гомон, О. В. Тимошенко. Проблеми сучасного стану фінансування бюджетних видатків в Україні	73
Є. О. Детюк, Т. П. Гудзь. Особливості фінансової поведінки вітчизняних домогосподарств	76
Т. В. Донченко, Т. П. Гудзь. Актуальні аспекти діяльності інституційних інвесторів в Україні	78
П. О. Дуган, М. Б. Чижевська. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування	80
І. М. Захаров, О. В. Гасій. Розробка та реалізація конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії підприємства	83
В. О. Зірка, Т. М. Левочко, Н. С. Педченко. Рейтингове оцінювання як інструмент комплексного аналізу фінансового стану підприємства	85
Е. И. Зимакова, В. И. Маргунова. Оценка риска банкротства торговой организации	90

Д. І. Іванов, Г. М. Сидоренко-Мельник. Реалізація прогнозової функції управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства	92
А. Є. Курмишева, І. І. Різник, О. В. Гасій. Історичні аспекти походження грошей	94
Є. В. Кутлаєва, О. В. Гасій. Переваги та недоліки сучасних методик прогнозування платоспроможності підприємства	96
А. О. Єфремова, О. В. Гасій. Сучасний стан та перспективи розвитку кредитування в Україні	99
Б. В. Квітка, О. В. Тимошенко. Справедливість чи дискримінація справляння транспортного податку в Україні?	101
Ю. О. Коваленко, Н. В. Михайлова. Методичні підходи до прогнозування імовірності банкрутства підприємств.....	103
Ю. С. Коваленко, Н. В. Михайлова. Теоретичні аспекти забезпечення платоспроможності підприємства	105
Г. А. Кос, Н. В. Михайлова. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу.....	107
В. В. Кучер, Н. В. Михайлова. Методи комплексної оцінки фінансового стану підприємства.....	109
О. Д. Кушніренко, С. П. Прасолова. Особливості управління прибутковістю суб'єкта господарювання за сучасних умов	112
А. П. Лисенко, О. В. Калініченко, Н. С. Педченко. Фінансовий потенціал в архітектоніці забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства	114
Т. О. Луценко, М. Б. Чижевська. Прибутковість банків: основні напрями підвищення	117
В. В. Ляпун, М. Б. Чижевська. Економічна сутність бюджетного процесу	120
Д. С. Машиністова, С. П. Прасолова. Удосконалення менеджменту грошових потоків суб'єкта господарювання	122
В. О. Мітюченко, Т. П. Гудзь. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій в економіку України	124

А. С. Мельник, В. В. Карцева. Актуальні аспекти реалізації сучасної технології фінансового аналізу на підприємстві	127
О. В. Нечипоренко, О. В. Тимошенко. Плюси та мінуси розмитнення транспортних засобів	129
В. В. Орел, О. В. Тимошенко. Проблеми бюджетної політики України та шляхи їх подолання	131
В. Р. Отрошок, Г. М. Сидоренко-Мельник. Ділова активність підприємства як об'єкт фінансового управління ...	134
А. О. Приймак, Н. В. Михайлова. Сутність та значення фінансових результатів діяльності суб'єкта підприємництва ..	136
І. О. Полонський, Н. В. Михайлова. Сутність фінансово-економічної діагностики функціонування підприємства	138
О. С. Реготун, А. А. Журний, О. В. Гасій. Управління майном підприємства як складова фінансового менеджменту	141
К. В. Різуник, Г. М. Сидоренко-Мельник. Характеристика параметрів стійкого фінансового розвитку підприємств	143
Ю. О. Рудь, О. В. Тимошенко. Комунальний банк як інвестиційна складова соціально-економічного розвитку регіону	145
М. А. Семеренко, О. В. Гасій. Проблеми розвитку споживчого кредитування в Україні	147
М. О. Сергєєчева, Л. М. Яремченко. Фактори впливу на ділову активність суб'єкта господарювання	150
А. І. Сітченко, Л. М. Яремченко. Сутність фінансово-економічної діагностики діяльності підприємства	152
М. О. Степанова, М. Б. Чижевська. Основи ефективного управління платоспроможністю підприємства	154
І. В. Терещенко, М. Б. Чижевська. Грошово-кредитна політика України	156
А. Г. Токарева, О. В. Гасій. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України	158

<i>А. О. Трохименко, О. В. Тимошенко.</i> Фінансова децентралізація як напрям формування самодостатніх територіальних громад	160
<i>М. Г. Хала, Е. Г. Гігашвілі, С. П. Прасолова.</i> Актуальні аспекти оптимізації рівня монетизації економіки України для забезпечення її економічного розвитку	162
<i>І. В. Хелемеля, С. П. Прасолова.</i> Ліквідність та платоспроможність підприємства як об'єкти управління.....	164
<i>О. О. Храмцова, О. В. Гасій.</i> Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств	166
<i>О. В. Худякова, І. В. Фисун.</i> Тенденції розвитку перестраховування на міжнародному страховому ринку	169
<i>П. М. Цвітченко, М. Б. Чижевська.</i> Економічна сутність карткової платіжної системи	171
<i>К. В. Чередник, О. С. Десв, О. В. Гасій.</i> Елементи механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства	173
<i>С. М. Чена, В. В. Шиндер, О. В. Гасій.</i> Теоретичні аспекти управління прибутковістю та рентабельністю підприємства ..	175
<i>В. В. Чмирь, В. В. Карцева.</i> Особливості страхування життя в Україні.....	178
<i>Ю. М. Шкуренко, М. Б. Чижевська.</i> Проблеми та перспективи фінансової децентралізації	180

СЕКЦІЯ 2. ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ

<i>Д. М. Глушень, І. Н. Новикова.</i> Проблемы и перспективы развития государственного контроля Республики Беларусь ...	183
<i>К. О. Горбенко, Т. А. Лисенко, Н. В. Прохар.</i> Порівняльна характеристика податкових систем України та країн світу	185
<i>Ю. О. Даскал, Ю. О. Ночовна.</i> Нові правила обліку валютних операцій підприємства.....	187
<i>А. Н. Дивакова, Е. В. Ковальчук.</i> Влияние недостат и потерь от порчи ценностей на финансовый результат организации ...	190

<i>А. Н. Дивакова, Е. Г. Толкачѳва.</i> Методика анализа инвентаризационной работы и направления его совершенствования	192
<i>И. А. Ежелева, А. Н. Трофимова.</i> Бухгалтерский учет запасов и использование логистических решений для их оптимизации	195
<i>Я. Е. Кулик, И. Н. Новикова.</i> Подходы к анализу инвестиционной привлекательности организации	197
<i>Е. Е. Куликова, А. Н. Трофимова.</i> Отдельные аспекты бухгалтерского учета и анализа собственного капитала.....	199
<i>О. В. Леоник, Н. Н. Затолгутская.</i> Управление затратами на оплату труда в учреждениях среднего специального образования: развитие и пути совершенствования.....	202
<i>Н. Н. Лузько, Н. Я. Протасова.</i> Современные методы вуалирования и фальсификации бухгалтерской финансовой отчетности	204
<i>О. П. Мызенкова, А. Н. Трофимова.</i> Экономическая природа налогов и сборов	206
<i>А. Ю. Неруш, Ю. О. Ночовна.</i> SWOT-аналіз ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»	209
<i>Е. Н. Рудницкая, Н. Н. Затолгутская.</i> Сравнительная характеристика бухгалтерских балансов в национальных системах учета	211
<i>А. О. Супрун, Є. А. Карпенко.</i> Резерви збільшення прибутку та підвищення рентабельності підприємства	213

СЕКЦІЯ 3. ПРАВО Й СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

<i>І. І. Гук, О. О. Кульчій.</i> Практичне застосування інституту емфітевзису в Україні	216
<i>І. І. Гук, К. Г. Боберська.</i> Генеза інституту військового омбудсмена.....	218
<i>Ю. Ю. Піднебесна, К. Г. Боберська.</i> Поняття правової допомоги	220

Ю. Ю. Піднебесна, Т. В. Іщенко. Суспільно небезпечні наслідки в системі ознак складу злочину	222
А. Ю. Станіславська, К. Г. Боберська. Міжнародно-правовий статус антарктики.....	225
А. О. Бороденко, Г. В. Терела. Ліквідація суб'єкта господарювання: підстави та порядок здійснення.....	227
А. О. Бороденко, Б. В. Стрілець. Проблеми міжнародного захисту прав дітей	229
М. А. Музиченко, Т. В. Іщенко. Криміналістична характеристика особи злочинця у сфері торгівлі людьми	231
О. О. Гущенко, Г. В. Терела. Правове регулювання захисту якості продукції	234
І. О. Загреба, Г. В. Терела. Правове регулювання безготівкових розрахунків	236
М. О. Зеленська, Г. В. Терела. Правові засади рекламної діяльності.....	238
М. О. Петренко, Б. В. Дерев'янко. Генезис правового статусу акціонерних товариств у зарубіжних країнах	240
В. В. Рибась, Т. В. Іщенко. Актуальність дослідження криміналістичної характеристики грабежів, учинених неповнолітніми	243
І. В. Ященко, Р. М. Білокінь. Створення та діяльність надконституційних, позасудових карально-репресивних органів в Україні в 30–40 роках ХХ століття	245
В. О. Бреус, С. О. Гладкий. Форма державного устрою: загальнотеоретичні аспекти	249
В. І. Іващенко, С. О. Гладкий. Форма державного правління: проблемні теоретичні аспекти	251
І. О. Кавун, С. О. Гладкий. Принципи права як об'єкт загальнотеоретичного правопізнання	253
Д. Ю. Тереховська, С. В. Чижевська, Т. О. Харченко. Гендерна дискримінація в трудових відносинах: питання законодавчого регулювання	255

Я. Г. Явдоченко, К. Г. Боберська. Міжнародно-правовий статус ріки Дніпро	260
---	-----

СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ: МОВНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Ahmed Habeeb Ibrahim, V.L. Ishchenko. The commercialization of festivals	263
Rohit Bhakat, Н. С. Руденко. Artificial intelligence and robotics	265
Abdourahman Bah, Н. С. Руденко. Data mining in relation to the business	266
О. Г. Стоянова, О. А. Кононенко. Bitrewards – bringing blockchain to customers’ loyalty	268
У. Авдеева, О. А. Кононенко. Bolttcoin – social health gamification platform	270
Bright Quainoo, V. I. Voskoboynyk. How to become a good leader	272
Lilia Dolia, Svitlana Kaplina, V. I. Voskoboynyk. Peculiarities of international communication	274
О. К. Кпоку, О. А. Кононенко. Positive influences of economics	276
В. Федорченко, О. А. Кононенко. English as a language of business	279
А. Гохчан, О. А. Кононенко. The structure of the foreign exchange market	280
А. С. Бублій, В. Л. Іщенко. Mistakes in translation of business texts	283
Hamed Werteni, V. I. Voskoboynyk. Sport management	285
Immaculate Yankho Chawanda, V. L. Ishchenko. Development of entertainment in Africa (traditional dances)	287
Ishmeal Amoako, О. А. Кононенко. How agriculture cooperation developed in Ghana	288

Jennifer E. Edache, V. L. Ishchenko.	
The influence of culture on business in Nigeria	290
К. Анікеєва, О. А. Кононенко.	
How globalization affects developed countries	291
Kwao Sylvester Tetteh, V. L. Ishchenko.	
Business in sports	293
Tadeyo Kundai Lionnel, V. I. Voskoboynyk.	
Management in Zimbabwe	295
Njabulo Dlamini, V. L. Ishchenko.	
History and development of Eswatini (Swaziland)	297
О. В. Мартинова, В. Л. Іщенко.	
Ethical issues in doing business in Ukraine	299
Radhwan Saleh, V. L. Ishchenko.	
Peculiarities of business communication in Saudi Arabia	301
Kateryna Semenova, V. I. Voskoboynyk.	
Peculiarities of doing business in Japan	302
Д. Шевченко, О. А. Кононенко.	
Cooperative movement in Canada	304
Д. Шляхов, О. А. Кононенко.	
Automotive industry by country	306
Simphiwe Nelsiwe Mhlanga, V. L. Ishchenko.	
Social and ethical issues of drug abuse	308
Д. Сінельник, О. А. Кононенко.	
Analytics: why brands spending more money on podcasts advertising?	309
Sonia Imonina Ogbemudia, V. L. Ishchenko.	
Freddie mercury (road to success)	311
Sunny Paresh Lathia, V. I. Voskoboynyk.	
Lean manufacturing ...	312
Д. О. Іванніков, А. М. Кришталъ.	
Modern english terminology in time management	315
О. Редька, О. А. Кононенко.	
Tourism as the way of raising money for spacex	317
А. С. Олексенко, В. Л. Іщенко.	
Is all the glitters gold?	319
А. Олексюк, О. А. Кононенко.	
Women in business?	320
О. Барановський, О. А. Кононенко.	
The meaning of the control in management	322

Latysh Victoria, Tilna Olga, V. I. Voskoboynyk. Healthy eating..	324
M. Б. Білокіз, В. Л. Іщенко. What is success and how to achieve it?	326
Sirelkhatim Nasr, H. B. Герман, H. C. Руденко. Access to education and career development in different economic environments	328
Careen Patricia Sami, V. L. Ishchenko. Women in business.....	329
Congress Kamanga, V. L. Ishchenko. Fundamental stages of a dream chaser	331
Ebrima Nyass, H. B. Герман, H. C. Руденко. Economic sustainability as a form of human security	333
Larty Wahab Hankim, Ю. Ф. Олексійчук. Introduction to Java programming language	334
Ismaila Jallow, V. L. Ishchenko. How to become more tolerant and accept diversity regarding race and religion views.....	336
Mohamed Karar, V. I. Voskoboynyk. The status of disaster risk management in Sudan	337
Owoeye N. Azeez, V. L. Ishchenko. Why good leaders make you feel safe.....	339
Gote Ahmad Gwadabe, H. B. Герман, H. C. Руденко. Realization of human rights in modern Nigeria	340
Owusu Oware Ernest, H. B. Герман, H. C. Руденко. Accessibility of education and career growth in the current economic situation.....	341
Seidu Yamin, V. L. Ishchenko. How to become a successful entrepreneur	343
Maja Sonko, H. C. Руденко. Social life experience in a new environment	344
Adepoju Samuel Timileyin, H. B. Герман, H. C. Руденко. Socioeconomic situation and its impact on personal development.....	346
Nyasha Stanley Chagonda, Ю. Ф. Олексійчук. Adjusting to my new environment.....	348

<i>Amadou Darboe, H. C. Руденко.</i> Technology as goals in my life.....	350
<i>Owusu Nancy, H. B. Герман, H. C. Руденко.</i> The role of transnational companies in era of global economy	353
<i>L. V. Andrysenko, J. M. Nikylyna, V. I. Voskoboynyk.</i> Differences between American and British English	354
<i>Bismark Kodwo Otabil, V. I. Voskoboynyk.</i> Management in Ghana: a mix of culture and business	356
<i>O. V. Kobzar, V. I. Voskoboynyk.</i> Medical tourism in Ukraine: problems and prospects	359
<i>Ohemenng-Tinyase Fiify, H. B. Герман, H. C. Руденко.</i> Human security is an emerging paradigm for understanding global vulnerabilities	361
<i>K. O. Підгорна, В. Л. Іщенко.</i> Peculiarities of business behavior in China	363
<i>O. O. Khakhel, V. L. Ishchenko.</i> Is smartphone a fashion trend of learning languages or a sickness?.....	365

Частина 2

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ

<i>A. B. Гордієнко, О. Ю. Туницья.</i> Стійкі словосполучення сучасної німецької мови	25
<i>K. I. Dashko, T. H. Korol.</i> Peculiarities of poetry translation from English (based on the poems by helen mort)	29
<i>Yu. O. Nos, T. H. Korol.</i> Strategies for song translation from English	31
<i>V. O. Pelyak, N. S. Sukhachova.</i> Abbreviation of Modern English as a constituent part of youth internet slang	33

СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА Й ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА УСТАНОВ

<i>Ю. Ю. Карпенко, Т. М. Білоусько.</i> Сучасне інформаційне забезпечення банківської сфери.....	36
<i>Ю. Ю. Карпенко, Ю. В. Пащенко, Т. В. Оніпко.</i> Інтерактивні музеї в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	38

<i>Є. О. Корчан, М. В. Макарова.</i> Інформаційна безпека: теоретичний аспект	40
<i>О. В. Костиренко, М. В. Макарова.</i> Документаційне забезпечення діяльності підприємства на прикладі ДП «Полтавський комбінат хлібопродуктів»	42
<i>Ю. В. Пащенко, Т. М. Білоусько.</i> Проблемні питання сталого розвитку електронного урядування в Україні.....	44
<i>А. Р. Писаренко, О. А. Двірна.</i> Особливості використання систем електронного документообігу на прикладі електронної бази даних діловодства «Документ»	46
<i>А. В. Шкураток, Т. Є. Стечак, О. А. Двірна.</i> Носії інформації.....	48
<i>Н. В. Чмирьова, Л. М. Колечкіна.</i> Інновації в бібліотечно-інформаційній діяльності бібліотеки закладу вищої освіти	50
<i>О. А. Дрижирук, О. А. Двірна.</i> Документообіг в сучасній установі на прикладі ПП «Рулет»	53
<i>А. С. Панасенко, Л. М. Колечкіна.</i> Електронний документообіг в навчальному закладі	55

СЕКЦІЯ 7. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ І МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

<i>Odusami Anuoluvapo Temitope, A. A. Pozhar.</i> Development of service infrastructure of national credit cooperatives' systems.....	57
<i>I. Amoako, A. A. Pozhar.</i> Development of agricultural cooperatives in Ghana	59
<i>Е. Г. Дегтеренко, Н. Ю. Дмитриева.</i> Институциональные особенности конкурентной политики в условиях глобализации	62
<i>М. М. Сакаль, О. І. Калецький, Р. Л. Лупак.</i> Організаційно-економічні умови прибутковості підприємства у сфері зовнішньоекономічних операцій	64
<i>Д. Л. Тарасенко, Г. Р. Лаба, Р. Л. Лупак.</i> Концептуальні положення механізму управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства	66

В. А. Тутко, Н. Ю. Дмитриева. Рынок электронных денег и особенности его становления в Республике Беларусь 68

СЕКЦІЯ 8. МЕНЕДЖМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

С. В. Чижевська, О. В. Бондар-Підгурська.

Роль України як інноваційного драйверу:
10 українських стартапів які підкорили світ 71

Bright Quainoo, Maya Goureeva.

Risk management in an organisation 74

Nishant Rangra, I. P. Chayka.

Business ethics or corruption in India 76

Oredugba Temilola, I. P. Chayka. Ethics

and its effects on businesses in Nigeria 79

Werteni Hamed, Maya Goureeva. Sport management..... 82

О. В. Іващенко, В. Ф. Іванюта. Застосування

digital-інструментів для формування іміджу
ПАТ «Полтавакондитер» 84

В. Б. Бойко, Н. Л. Кужель. Невербальні

комунікації при проведенні переговорів 87

Ю. С. Підопригора, В. Ф. Іванюта. Управління якістю

роботи операторів як фактор конкурентоспроможності
ТОВ «РГК «Контакт центр»..... 89

В. В. Сербін, Т. О. Гусаковська. Тіньова економіка та

її вплив на соціально-економічний розвиток України 92

Keerthikanth Yogeshwara Rongali, V. A. Vlasenko.

Major globalization initiatives from indian
companies in conditions of market transformations 94

В. В. Борисенко, В. А. Власенко. Формування перспективних

напрямів розвитку креативних індустрій в Україні
в умовах інтеграційних процесів..... 96

В. О. Браніш, Т. О. Гусаковська. Теорія

обмежень як потужний підхід до розвитку бізнесу 99

<i>Б. О. Заводовський, В. А. Власенко.</i> Формування ефективної кадрової політики на підприємстві в умовах ринкових трансформацій	101
<i>М. О. Лохман, Н. В. Лохман.</i> Формування процесу маркетингу інновацій на туристичному підприємстві.....	103
<i>В. Перерва, О. В. Лозова.</i> Бірюзові організації в Україні та світі	105
<i>П. С. Галайда, І. В. Козюра.</i> Підприємство як об'єкт управління в сучасних умовах господарювання.....	107
<i>М. П. Радочин, С. В. Остряніна.</i> Управління конфліктами на підприємстві: підходи та методи	109
<i>Д. Ю. Тереховська, О. В. Бондар-Підгурська.</i> Основні тренди та перспективи інноваційного та технологічного розвитку України як суверенної держави.....	112

СЕКЦІЯ 9. ЛІДЕРСТВО В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

<i>В. В. Дерикон, Л. В. Рудич.</i> Гендерні аспекти формування іміджу лідера	116
<i>А. В. Каленіченко, Л. В. Рудич.</i> Soft skills та емоційний інтелект в лідерстві	118
<i>В. І. Оксенченко, Л. В. Рудич.</i> Гендерне лідерство в управлінні	120
<i>Я. М. Пронько, Л. В. Рудич.</i> Гендерний підхід у вивченні лідерства	122

СЕКЦІЯ 10. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ХХІ ст.

<i>А. О. Золотоверх, О. В. Боровиков.</i> Практика корпоративної соціальної відповідальності українських підприємств	125
<i>Л. А. Кисіль, Л. В. Степанова.</i> Розвиток трудового потенціалу на підприємствах торгівлі	127
<i>О. Д. Підгорна, Є. О. Снітко.</i> Сучасні проблеми підсистеми управління персоналом в державних установах.....	130
<i>К. М. Рубан, О. В. Тужилкіна.</i> Нематеріальна мотивація працівників в системі управління персоналом	132

<i>Л. О. Товсторебра, О. В. Тужилкіна.</i> Суспільне здоров'я населення як показник рівня розвитку людського потенціалу України	135
---	-----

<i>М. О. Топол, О. В. Тужилкіна.</i> Формування системи мотивування на підприємстві	137
---	-----

СЕКЦІЯ 11. ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

<i>Ю. О. Даскал, О. В. Гречка.</i> Статистичне дослідження товарообороту України	141
--	-----

<i>Т. А. Олишко, О. В. Гречка.</i> Статистична оцінка рівня безробіття в Україні.....	143
---	-----

<i>А. Г. Резинка, Г. В. Карнаухова.</i> Web-розробка як інструмент формування нового економічного простору України	145
--	-----

<i>К. Р. Щербина, О. В. Гречка.</i> Дослідження рівня життя населення України.....	148
--	-----

СЕКЦІЯ 12. МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНА ІНФОРМАТИКА

<i>В. В. Белінська, О. О. Ємець.</i> Програмна реалізація тренажера методу потенціалів лінійної задачі про оптимальний потік	151
--	-----

<i>Я. І. Жайворонок, О. О. Ємець.</i> Програмна реалізація тренажера «Суміжні вершини многогранника перестановок, його грані, ребра» дистанційного курсу «Елементи комбінаторної оптимізації»	153
---	-----

<i>І. С. Мирончук, О. О. Ємець.</i> Тренажер з теми «Квадратичний симплекс метод» для дистанційного навчання	154
--	-----

СЕКЦІЯ 13. МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНИЙ ЗМІСТ

<i>Ю. В. Балюк, Н. І. Яловега.</i> Основні тренди маркетингу для мілленіалів	156
--	-----

<i>Д. О. Гармаш, Н. В. Карпенко.</i> Процес становлення та розвитку маркетингу в Україні	158
--	-----

<i>Р. А. Золотар, Н. І. Яловега.</i> Нейромаркетинг: сутність та особливості.....	160
<i>Д. О. Коба, Н. І. Яловега.</i> Маркетинг територій: сутність та особливості.....	162
<i>С. В. Мартинович, Н. В. Карпенко.</i> Сутність та особливості зеленого маркетингу	164
<i>А. А. Ульхова, Н. В. Карпенко.</i> Маркетинг особистості: сутність та особливості.....	166
<i>А. П. Ярьсько, Н. І. Яловега.</i> Дослідження портрету потенційної цільової аудиторії.....	168
<i>А. І. Калініна, В. М. Трайно.</i> Особливості поведінки цільових споживачів товарів і послуг	170
<i>А. Н. Пильченко, К. И. Локтева.</i> Рынок ковров и ковровых изделий Республики Беларусь: состояние, тенденции.....	172
<i>О. В. Уразка, В. М. Трайно.</i> Перспективи розвитку міжнародного маркетингу в Україні	174
<i>В. И. Чучва, С. П. Гурская.</i> Роль современного покупателя в развитии розничной торговли	177

СЕКЦІЯ 14. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

<i>Ю. М. Добринь, А. О. Брацун.</i> Невеликі магазини – перспективний напрям розвитку роздрібної торгівлі в Україні.....	180
<i>Я. С. Лічман, Т. Є. Іщейкін.</i> Логістичні послуги в Україні.....	182
<i>Ю. О. Олефір, Т. Є. Іщейкін.</i> Освітні послуги в Україні	184
<i>Ф. У. Шарипов, С. П. Гурская.</i> Развитие торговой инфраструктуры потребительской кооперации Республики Беларусь	186
<i>К. О. Шиян, Т. Є. Іщейкін.</i> Ринок туристичних послуг України.....	188

СЕКЦІЯ 15 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТИЗИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

- В. В. Бугайчук, О. В. Кириченко.* Класифікація та документальне забезпечення експертних досліджень сигарет електронних..... 190
- Я. А. Книш, О. В. Кириченко.* Експертні дослідження косметичних виробів 192

СЕКЦІЯ 16. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БІОТЕХНОЛОГІЙ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

- Рахматов Абдигофір Худойор огли, Л. В. Флока.*
Біотехнології у виробництві натуральних виноградних вин ... 195
- Н. П. Ірклієнко, Л. В. Флока.* Біотехнології у виробництві твердого сиру 197
- Д. О. Крель, Л. В. Флока.* Інноваційні методи отримання нових видів квасу 199
- Д. П. Нестеренко, Л. В. Флока.* Інноваційні біотехнологічні способи виробництва хліба 201
- Л. М. Періста, Л. В. Флока.* Роль біотехнологічних методів у формуванні якості різних видів чаю 203
- А. Ю. Попельнух, Л. В. Флока.*
Нові види вершкового масла 205
- І. В. Федченко, О. О. Горячова.*
Виробництво нових видів пива та оцінка їх якості..... 207
- В. А. Фисун, Н. О. Офіленко.* Біотехнології ферментованих м'ясних продуктів 209

СЕКЦІЯ 17. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АСОРТИМЕНТУ, ЯКОСТІ ТА СПОЖИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОВАРІВ

- Н. Т. Білоус, Л. В. Пелик.* Сировинні ресурси для виробництва шкіряного одягу 212
- Т. Г. Бондарець, Н. В. Гнітій.* Визначення фізико-хімічних показників якості пресервів з оселедця представлених на ринку Полтавщини 214

<i>А. Н. Васильцова, М. Ф. Бань.</i> Оценка конкурентоспособности сахара, представленного на белорусском рынке	216
<i>Б. Б. Гирович, Л. В. Пелик.</i> Інноваційні сировинні ресурси для виробництва туалетного мила	218
<i>А. В. Остапко, А. О. Семенов.</i> Дослідження ефективності УФ-опромінення в передпосівній обробці насіння моркви	221
<i>О. С. Панфиленко, К. И. Локтева.</i> Конкурентоспособный ассортимент постельного белья – важнейший фактор конкурентоспособности торговой организации	223
<i>В. В. Пограничний, Л. В. Пелик.</i> Характеристика споживних властивостей сучасних джерел світла	225
<i>А. А. Хомич, М. Ф. Бань.</i> Совершенствование ассортимента и качества кофе в ОАО «Торгово-производственная фирма «Лида» г. Лида	228

СЕКЦІЯ 18. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

<i>А. О. Жувага, Л. І. Куц.</i> Сучасні тенденції розвитку готельного господарства в регіоні.....	231
<i>Д. В. Мороховець, Л. І. Куц.</i> Унікальні готелі, як шлях до збереження культурної спадщини України	233
<i>Д. Д. Дегтярьова, Н. І. Кирніс.</i> Аналіз підприємств ресторанного господарства Чехії	236
<i>М. Е. Животовська, Н. І. Кирніс.</i> Штучний інтелект, як інноваційний шлях підвищення якості обслуговування в готелях	238
<i>М. М. Скрипник, С. С. Рибаківа.</i> Світові тенденції ресторанної індустрії, на які варто звернути увагу в 2019 році.....	240
<i>Д. Д. Швабова, Н. І. Кирніс.</i> Смарт-годинник – важлива інновація індустрії гостинності	243
<i>С. Г. Шупік, Н. І. Кирніс.</i> Застосування комп'ютерних інноваційних технологій в міжнародних готелях	245

<i>О. О. Плотніченко, О. В. Володько.</i> Упровадження інноваційних технологій у готелі «Villa four rooms» категорії «***» у місті Харків	248
<i>М. В. Буга, В. М. Столярчук.</i> Міжнародні нагороди за високу якість готельних послуг	250
<i>Ю. Є. Чехмистренко, Н. В. Рогова.</i> Екологічний клінінг в готелях.....	252
<i>О. О. Папежук, Н. Р.-Й. Джурик.</i> Інновації в сфері ресторанного господарства	256

СЕКЦІЯ 19. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

<i>А. Ю. Авраменко, Ю. В. Карпенко.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку готельного господарства України	256
<i>Л. В. Андрусенко, Н. М. Карпенко.</i> Сучасні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській області	261
<i>М. Ю. Бараненко, П. В. Шуканов.</i> Особливості розвитку туристичних послуг в умовах глобальної роботизації виробництва	263
<i>А. І. Блажко, Ю. В. Карпенко.</i> Природно-рекреаційний потенціал розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні: теоретичні аспекти.....	265
<i>Я. В. Савченко, М. М. Логвин.</i> Лікувально-оздоровчий туризм в структурі міжнародного ринку туристичних послуг	268
<i>О. А. Хобта, М. М. Логвин.</i> Аналіз діяльності туристичного оператора Coral Travel в Україні.....	271
<i>А. Ю. Шандиба, О. О. Тараненко.</i> Сучасний стан розвитку франчайзингу на туристичному ринку України	273

СЕКЦІЯ 20. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ І РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

<i>Г. А. Беркита, Т. Ю. Суткович.</i> Удосконалення технології приготування пряників за рахунок використання нетрадиційної сировини	276
---	-----

<i>С. Б. Король, С. В. Майкова.</i> Удосконалення солодких страв введенням харчових волокон	278
<i>М. П. Микитенко, В. Ю. Продан, Г. П. Хомич.</i> Розробка технології харчових продуктів з використанням відходів рослинної сировини.....	280
<i>М. П. Микитенко, Г. П. Хомич.</i> Інноваційні технології виготовлення борошняних виробів з використанням борошна з м'яких сортів пшениці	282
<i>І. Ю. Нужея, Г. П. Хомич.</i> Використання пектиновмісної сировини в технології збивних солодких страв	284
<i>О. М. Птиця, Г. П. Хомич.</i> Використання журавлини в технології дріжджових виробів з відкладеною випічкою	286
<i>А. Д. Янчук, І. В. Чоні.</i> Перспективи використання рослинної сировини у складі десертної продукції.....	289
<i>Ю. С. Черненко, І. С. Тюрікова.</i> Розроблення технології мусу з використанням волоського горіха	292

СЕКЦІЯ 21. ІНЖЕНЕРІЯ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕМАТИКА

<i>А. К. Вільєва, В. С. Ходанович, З. М. Гайворонська, Д. А. Миронов.</i> Проект дахової сонячної електростанції	293
<i>Н. О. Петрова, Л. М. Страшко.</i> Формування системи візуальних комунікацій об'єктів готельно-ресторанного господарства	295

СЕКЦІЯ 22. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

<i>В. О. Бреус, В. В. Саранин.</i> Карнавалізація буденного життя в поемах Ірини Жиленко.....	298
<i>С. С. Білера, О. В. Трауцька.</i> Історичне краєзнавство.....	300
<i>В. І. Іванов, І. М. Петренко.</i> Історія смт Павлиш Онуфріївського району Кіровоградської області	302
<i>О. Ю. Калина, О. В. Трауцька.</i> Історія створення та діяльність Полтавського кооперативного коледжу	304

А. Ю. Міхальова, В. В. Саранин. Тематика й символічні ряди замовлянь у збірках Петра Єфіменка та Василя Милорадовича 307

В. В. Сербін, І. М. Петренко. Іван Андрійович Зубковський – засновник курорту «Миргород» 309

СЕКЦІЯ 23. ФІЛОСОФІЯ. ЛОГІКА. РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

А. В. Алік, М. М. Мовчан. Глобальні проблеми людства 312

М. О. Говоруха, М. М. Мовчан. Свідомість і мислення 313

В. В. Рахманова, М. М. Мовчан. Філософія і релігія 315

СЕКЦІЯ 24. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

М. М. Кузьменко, В. М. Коновалов. Проблемы и последствия нелегальной миграции для ЕС 318

СЕКЦІЯ 25. ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ, ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА

К. Е. Андрущук, О. В. Дрозд. Особливості сприймання дошкільниками казок Г. К. Андерсена 322

Т. Г. Бондарець, І. С. Тодорова. Вплив екологічних чинників на поведінку людини 324

В. О. Зірка, С. О. Шара. Сучасні технології навчання у закладах вищої освіти 326

М. М. Кузьменко, Л. В. Казначевская. Роль образования в формировании городской культурной среды 329

А. С. Мельник, С. О. Шара. Досвід діяльності перших закладів вищої освіти 333

А. В. Польова, І. С. Тодорова. Самооцінка та академічна доброчесність студентів 336

А. А. Пирожник, Л. В. Казначевская. Формирование городской культурной среды г. Гомеля 339

О. Г. Селехова, О. С. Соколовська. В. О. Сухомлинський про формування пізнавальних інтересів до природи у дітей дошкільного віку 341

<i>В. В. Сербін, І. С. Тодорова.</i> Виховання вольових якостей особистості	344
<i>І. В. Шматченко, І. С. Тодорова.</i> Психологія оптиміста та песиміста у вченні Мартіна Селігмана	246
<i>М. О. Шагай, Г. С. Венгер.</i> Гендерна ідентичність в сучасному світі	348

СЕКЦІЯ 26. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ

<i>Є. В. Галенко, І. А. Васецький.</i> Структура і зміст проведення ранкової гігієнічної гімнастики	352
<i>П. С. Карачковська, Н. О. Симоненко.</i> Пілатес – оздоровчий вид гімнастики	353
<i>Ю. С. Кириленко, Н. Н. Ахтырская.</i> Восточные виды единоборств культурирующие в Китае	355
<i>М. Кучерова, Н. А. Новицкая.</i> История возникновения и развития степа	356

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ЛІДЕРСТВО ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ

М. О. Негода, студентка спеціальності Управління персоналом та економіка праці, група УПЕП-41

*С. І. Нестуля, науковий керівник, доцент кафедри «Управління персоналом, економіки праці та економічної теорії», к. і. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Ініціатором організації першого споживчого кооперативу в Україні виступила харківська громада. Крім торгівлі предметами широкого вжитку, товариство мало свою їдальню, пекарню, фабрику овочевих напоїв, забезпечувало своїх членів паливом. Друге кооперативне споживче товариство засновано у Києві наприкінці 1868 р. Товариство налагодило торгові зв'язки з Харковом, Полтавою, Одесою, Борзною, Керчу. Протягом 1866–1870 р. в Україні діяло 20 споживчих кооперативів, однак перші українські кооперативи проіснували лише кілька років, їх занепад був зумовлений рядом причин. Насамперед погано був підготовлений соціальний ґрунт для кооперативної діяльності. Переважна більшість громадян ще не розуміла суті та значення кооперації. Але найголовніше – у працівників не було лідерських задатків, котрі б були поштовхом до розвитку споживчої кооперації.

У 90-х роках кооперативна діяльність пошавилася, що було пов'язано з діяльністю відомого українського кооператора «артільного батька» М. Левитського, який, здобувши у 1885 р. університетську освіту, ретельно вивчив суспільні відносини українського села та його господарства. Але навіть цих знань не було достатньо, для дійсно становлення Левитського як лідера, котрий зможе повністю взяти під контроль кооперативний рух.

Стівен Кові стверджує, що всі найвеличніші досягнення лідерів були результатом мужнього розриву старих традиційних стереотипів мислення. Нова світова реальність, стверджує, що стабільність – це міф. Де немає змін, там немає життя. Постійна динаміка зовнішнього середовища навчила мудрих лідерів ініціювати зміни всередині організацій, щоб просувати оточуючих

уперед. Сьогоднішнім лідерам вже не доводиться розраховувати на стабільність, вони мусять бути готовими до постійних змін і застосування кризового менеджменту. Кращі з лідерів, визнаючи неминучість нової змінної реальності, не впадають в паніку, не бояться кризи, а бачать у цих змінах джерело енергії і самооновлення.

Відтак, реалії сучасності, коли світ перебуває у постійній динаміці і ніщо не може бути визначеним, ставить перед людством потребу в усвідомленому, цілеспрямованому щоденному лідерстві. Тому одне із головних завдань, яке сьогодні стоїть перед лідерами – мотивувати людей в повній мірі розкривати свій потенціал, створювати атмосферу поваги і умови, сприятливі для професійного зростання кадрів споживчої кооперації. Далекоглядні лідери розуміють, що треба навчитися делегувати свої владні повноваження, розвиваючи таким чином працівників, включаючи всіх співробітників у процес вирішення організаційних проблем.

Однією з таких проблем є мотивація. Ключовим мотивом участі в системі споживчої кооперації для пайовиків у радянський період була можливість отримувати доступ до дефіцитних товарів – задовольняти свої споживчі потреби. Також на той час членство в споживчому товаристві часто було традиційним для усіх громадян за місцем їх проживання чи роботи.

Сьогодні члени споживчих товариств мають вільний доступ до всього розмаїття товарів та послуг, але не отримують ніяких пільг при їх придбанні в магазинах та закладах споживчої кооперації. Крім того, у зв'язку зі складним економічним становищем у державі, а також зниженням ефективності господарювання в системі вони в багатьох випадках не отримують і виплати на свої паї. Природно, що за таких обставин пайовики втрачають зацікавленість у споживчій кооперації та немотивовані брати активну участь в її житті.

Саме тому для активізації членів споживчих товариств та усунення вказаних перешкод і ризиків необхідно якісно оновити кооперативну політику та активізувати організаційно-кооперативну роботу серед населення, чим, сподіваюсь, будуть займатись саме випускники ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

IS CROWDWORKING, THE SOLUTION FOR UNEMPLOYMENT?

Keerthikanth Rongali, student of specialty “Management”, educational program “Business Administration”, MBAm-61

Shymanovska-Dianyach L. M. supervisor, head of the department of management, professor, Doctor of Economic Sciences, Higher educational institution Ukoopspilki “Poltava University of Economics and Trade”

A freelancer is someone who doesn't work for one company full-time, but is hired by different companies for certain jobs. For example, a magazine or website will have a core team of editors who hire freelance writers to write articles, or a TV production crew might hire freelance cameramen to work on one series of programs.

Being a freelancer is self-employed person offering services, usually to multiple clients at a time. Operating as his own boss, a freelancer sets his own service menu, price, and target market of clientele.

Some think that freelancers are called that because they work for free – or next to it. That is not the case, and in many cases freelancers earn more than their employed counterparts.

Freelancing is so flexible, you can set your own hours, working full or part-time on the projects of your choice. While clients can offer specifications to the work, a freelancer works similar to an independent contractor, in which he's free to control how the work is completed.

A freelancer means you don't have a boss telling you what to do so you can say 'no' to jobs you don't want. You might also get to work at home for specific projects. As long as your work is delivered to the deadline most clients won't mind how and when you do it – making freelancing a good option for people who don't want to work normal office hours.

Freelancers can negotiate your own rates with the companies who hire you. Companies are often prepared to pay freelancers a better rate than their own staff because they don't have to pay for things like sick leave as part of the contract. The more experience you have then the more money you can ask for.

There are a lot of freelancers out there and getting your first few jobs can be hard. Just being good at what you do isn't enough – you need to network, market yourself and make contacts because no-one

will hire you if they don't know you're there! The workload can be unpredictable – sometimes you might be working all night to meet three deadlines in one week, while even the most successful freelancers have months where they get no work at all.

Advantages of Freelancing

There are several perks to working as a freelancer, including:

Fast to get started. As long as you already know the skill you plan to offer, getting started is simply a matter of finding your first client.

Easy to start. You can start right now, acting as a sole proprietor and using your network find a client. While you'll want to build a LinkedIn profile and/or a website, you can network within your current career and friend networks to find your first client.

Affordable. Odds are if you have the ability to provide the service, you also have whatever equipment or software you need to deliver. Eventually you'll want to invest in business building tools, such as a website, but using LinkedIn (which is free) is a great online resume that can help you promote your service.

The need for freelancers is large. While the marketplace of freelancers is competitive, the need for quality, reliable freelancers is growing. Many businesses don't have employees and instead have a team of freelancers.

Choose your own schedule. Work when and where you want.

Pick and choose clients. While in the beginning you may take any client that will hire you, as you grow, you can choose not to take on difficult clients. You can even fire them.

Do the work the way you see fit. While you need to deliver what the client asks, how the work is done is up to you.

Disadvantages of Freelancing

Where there's a good, there's usually a bad. Here are some disadvantages to freelancing:

Can take time to build clientele. Getting enough clients to make freelancing something that supports you and your family can take awhile.

Work can be irregular. Many freelancers experience an ebb and flow in their work. You need to plan for lean times, and be ready to work hard to deliver work on-time when work is plentiful.

Managing multiple clients and projects can be a challenge. While some people like the variety of working on several projects at a time,

others may find it difficult to keep track of deadlines and pace themselves to deliver quality work on time. Great time management systems and organization is key.

Pay may be low to start out. Especially in today's digital economy, many people expect to pay less for work from a new freelancer. Breaking in with lower costs may be needed, but as quickly as possible, seek to charge what you're worth and find clients willing to pay for quality.

List of used information sources

1. How Crowdfunding is Making Headways as a Booming Ecosystem In 2018 // <https://www.entrepreneur.com/article/307017/>
2. CROWDFUNDING MONITOR NR.1 // <https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Meldungen/2018/>

PECULIARITIES OF DOING BUSINESS IN ASIA

М. О. Павленко, студентка напряму підготовки «Міжнародні економічні відносини», група МЕВ МБ-21

Д. С. Мерзла, студентка напряму підготовки «Міжнародні економічні відносини», група МЕВ МБ-21

В. Л. Іщенко, науковий керівник, доцент кафедри ділової іноземної мови, к. філол. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Children in China are taught that they must pay attention to others' manners when they speak to them. Failure in maintaining a steady eye contact is a gesture of being impolite or feeling guilty. They are also taught to speak their mind and express their ideas. A lot of school hours are also used for discussions, and students are encouraged to make comments.

To the people in American and European society, however, being quiet means one knows nothing, has no ideas, or is uncertain. Many Chinese people believe that Americans and Europeans exaggerate their facial expressions, and that they have too many body expressions.

The Chinese people do business based on their relationships, which would be used to pressure a party who hesitates and to accuse him of being neglectful of their relationships. Many Chinese people are willing to shake a foreigner's hand, but they wait to see if the

foreigner reaches out his hand first. According to traditional Chinese manners, you should nod when you greet someone, unlike the Japanese people who make a 90 degree bow. Chinese are natural born business people and they love a good bargain. Therefore, their business model is to set a high price first and make concessions slowly.

1. Manage your own and your boss's expectations.

Maintaining balance and harmony is an important aspect of Chinese thought. Chinese do not want to "lose face," and they also do not want to cause you to "lose face." Therefore, they will rarely disagree with you in public, and will instead emphasize friendly relations and cooperation.

When your boss comes to town and is treated with a great deal of respect and lavished with compliments, he or she will assume that your job negotiating a deal will be easy given such a cooperative and friendly atmosphere. Likewise, you will be favorably impressed by the comments and compliments of your Chinese counterparts, and may come to believe that there is agreement where there isn't.

2. Have a negotiating strategy – your counterpart certainly will.

China is a marathon, not a sprint, and your negotiations are likely to take place over a longer period of time than in the West. The requirement for face to face meetings alone extends the time for negotiations, the need for translation, as well as the time necessary to get to know your potential partner are other factors that make them longer. Have a clear idea of where you want to end up, and how you plan to get there.

3. Understand that negotiating in China is a team sport.

When negotiating in China, you will likely face a team of negotiators across the table. A key challenge will be to identify the real decision maker in the group – there is usually only one – and the individual or individuals who can influence the decision maker.

4. Assemble a capable Chinese team and enlist the support of third parties, most importantly the government.

A capable Chinese team can help to bridge cultural differences and help you to understand the nuances of what is being said by your counterpart. A good team can also develop useful back channels with the other side that can smooth negotiations. By all means, use your *guanxi*, or the relationships that you have developed with the local government, to develop support for your position.

5. Leave your ego at home.

Just like citizens of Missouri, the “show me” state, the Chinese pay attention to what you do, not what you say. Chinese don’t like “big talkers,” so it’s better to be more understated and modest here.

Show your Chinese counterparts respect, and make an effort to get to know them on a more personal level. This will help you to gain their empathy for your position. Much is made of the baijiu drinking sessions in China. There are, of course, other ways to bond with your Chinese counterparts, but drinking baijiu together is certainly one of them.

6. Be fair, reasonable and diplomatic.

If your Chinese counterpart believes that you are being unreasonable, they may not openly say so, but your negotiations are likely to stall and go nowhere. If you disagree with your counterpart, don’t simply reject their position out of hand, but carefully explain your reasoning.

Cultural differences and methods of negotiation vary from country to country. Some people may adopt more direct or simple method of communication, whereas others may adopt method that is more indirect or complex. Each culture has its own standards, and one behavior that has a certain meaning in a certain culture could be interpreted differently in another.

СУЧАСНІ УТЕПЛЮВАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

А. О. Корнєва, студентка спеціальності Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, група ТКД-31

І. В. Шурдук, науковий керівник, доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи, к. т. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сьогоднішній день важливим завданням для легкої промисловості України є проектування конкурентоспроможних виробів, які б задовольняли усі вимоги, що до них висуваються. Теплозахисний одяг спрямований підтримувати комфортні відчуття людини в холодні пори року та запобігати переохолодженню організму. Для провідних світових виробників такого одягу притаманний науково обґрунтований підхід до його проектування. Нажаль, більшість вітчизняних виробників, які виготовляють одяг, не займаються прогнозуванням його тепло-

захисних властивостей та і матеріали, які потрапляють на український ринок, більшість яких китайського, турецького та білоруського виробництва не мають точної інформації стосовно показників, які визначають рівень їх теплозахисту [1]. Актуальність обумовлена широким асортиментом утеплювальних матеріалів для одягу та відсутністю достатньої інформації для споживачів щодо їх теплозахисних властивостей.

В роботі проведені дослідження теплозахисних властивостей одягу, зокрема утеплювача Slimtex українського виробництва. Slimtex – сучасний утеплювач для одягу, що розроблений та запатентованою інноваційною технологією. Бренд з'явився на ринку у 2009 році. За цей період здобув довіру більше як 200 виробників верхнього одягу не лише в Україні, а й за її межами. Slimtex виробляється з сировини подібного до того, з якого створюють пластикові пляшки.

Характеристики матеріалу Slimtex представлені в табл. 1.

Таблиця 1 – Характеристики матеріалу Slimtex

Утеплю- вач	Товщина (мм)	Поверхнева густина г/м ²	Сировинний склад %	Числове зна- чення коефі- цієнту тепло- провідності Вт/(м°С)
SLIMTEX	1,5-3,0	100-250	90-поліефір 10-поліпропілен	0,0064-0,013

Проаналізувавши асортимент утеплювачів для одягу, можна сказати, що синтетичні утеплювальні матеріали мають більше переваг ніж природні, вони більш стійкі до температурного режиму, мають простіші умови використання. Проте, якщо говорити про збереження температурних режимів, споживачам слід орієнтуватися на натуральні утеплювальні матеріали (пух/перо). Аналіз за іншими показниками, такими як, теплозбереження, повітропроникність, вологостійкість, гіпоалергенність, екологічність, стійкість при носінні та пранні показав, що найкращі показники має Тінсулейт, в нього найвищі результати за всіма показниками. Найгірший результат має синтепон [2].

Для проведення дослідження теплозахисних властивостей одягу із прокладкою Slimtex було обрано вид матеріалу (Slimtex

S-250), який за даними виробника має найбільші теплоізоляційні властивості та найменший коефіцієнт теплопровідності – 0,0064 Вт/м°C. Даний утеплювальний матеріал використаний при виготовленні жилетки жіночої. Для аналітичних та експериментальних досліджень було підібрано такий склад трьохшарового пакету матеріалів, в якому верхній (покривний) та підкладкові шари мали мінімально низькі теплоізоляційні показники та їх вплив на загальну теплоізоляцію пакету був не значний. Таким чином, основну теплоізоляцію такого пакету забезпечував матеріал Slimtex S-250, який використовувався в якості теплоізоляційної прокладки. Для розрахунку теплозахисних характеристик жилету використано стандартну методику та розраховано загальний термічний опір сформованого пакету [3]. При порівнянні результатів дослідження теплопровідності утеплювального матеріалу Slimtex отриманих експериментально та заявлених виробником було виявлено відмінність результатів у 45,7 %.

За результатами роботи зроблені наступні висновки:

1) синтетичні утеплювальні матеріали для одягу простіші у використанні та догляді, але за теплофізичними показниками вони значно поступаються натуральним утеплювальним матеріалам;

2) провівши експериментальне дослідження утеплювача Slimtex, була виявлена відмінність із показниками виробника у 45,7 %.

Список використаних інформаційних джерел

1. Калашник О. В. Товарознавча характеристика нових видів утеплювальних матеріалів для одягу / Калашник О. В., Поліщук Л. В. // Сучасне матеріалознавство та товарознавство: теорія, практика, освіта : II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25–26 березня 2015 р. : Матеріали. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/4751>.
2. Омельченко С. В. Експериментальні дослідження тривалості комфорту в одязі різних видів : тези доповідей / Омельченко С. В., Мойсеєнко С. І. – Київ : КНУТД, 2001. – С. 8.
3. Донченко С. В. Имитационный стенд для определения теплозащитных свойств одежды : сборник научных трудов ГОУ ВПО «ЮРГУЭС» / С. В. Донченко, С. И. Моисеенко. – Шахты : ЮРГУЭС, 2010. – С. 84–87.

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

СУТНІСТЬ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Ш. Е. Багірзаде, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування

*О. П. Горбунова, науковий керівник, асистент кафедри фінансів та банківської справи
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

На сучасному етапі розвитку України пенсійне забезпечення є одним із найактуальніших питань в державі. Це пов'язано із кризою пенсійного забезпечення. До основних причин незадовільного пенсійного забезпечення відносяться:

- 1) неспроможність існуючої солідарної системи забезпечити гідний рівень життя пенсіонерів;
- 2) низький рівень заробітної платні;
- 3) демографічна причина – рівень старіння населення України є найвищим у СНД [3].

Пенсійне забезпечення – це державна система правових, організаційно-адміністративних та економічних заходів щодо захисту громадян унаслідок настання старості, інвалідності або втрати годувальника. За допомогою цієї системи саме забезпечуються умови обчислення й виплати пенсій залежно від зроблених у період трудової діяльності обов'язкових чи добровільних пенсійних внесків [1].

Пенсійне забезпечення можна охарактеризувати як систему суспільних відносин, що існують для створення достатніх умов життя осіб при настанні пенсійного віку, інвалідності, втраті годувальника за рахунок коштів загального обов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальної системи, бюджетної підтримки, неформальної фінансової і не фінансової підтримки людей похилого віку в межах родини або громади [2].

Якщо розглядати пенсійне забезпечення як економічну категорію, то його можна охарактеризувати як сукупність економічних відносин з приводу нагромадження й розподілу в грошовій формі продукту, необхідного для задоволення потреб непрацездатних громадян суспільства. Суб'єктами таких відносин

виступають: держава; члени суспільства, які працюють; підприємства та організації, що відраховують пенсійні внески; пенсіонери – члени суспільства, які не працюють.

До основних характерних ознак пенсійного забезпечення належать: по-перше, це регулярні грошові платежі; по-друге, кошти на виплату пенсій виділяються із спеціально створених для цього фондів; по-третє, розмір пенсії визначається індивідуально для кожного громадянина; по-четверте, пенсії призначаються з настанням пенсійного віку, досягненням трудового стажу або з непрацездатністю громадянина чи втратою годувальника.

Пенсійне забезпечення виконує дві основні функції, що характеризують його загальні риси: розподільну й відтворювальну. Реалізуючи ці функції, необхідно погоджувати економічні інтереси працездатних членів суспільства, які створюють матеріальні блага, і непрацездатних [1].

Крім цього, пенсійне забезпечення реалізує свої внутрішні, специфічні функції. До них належать:

- розрахунок тривалості трудового стажу працівника;
- облік і розподіл накопичувальних пенсійних внесків;
- оформлення виплати пенсій;
- зберігання і доставка грошових коштів та ін.

Виходячи з такого трактування функцій пенсійного забезпечення, держава буде своєю політикою і приймає законодавчі акти, які б об'єктивно регулювали соціальну систему в цілому і пенсійне забезпечення зокрема, з метою забезпечення соціальної політики та економічної стабільності в державі.

Система пенсійного забезпечення знаходиться під впливом пенсійної політики, напрями і зміст якої залежать не тільки від фінансово-економічних можливостей держави, але й співвідношення соціальних інтересів, мотивації уряду, ідеології і політики правлячих партій та активності громадянського суспільства.

Отже, значення пенсійного забезпечення працівників важко переоцінити, оскільки від його правильної організованості залежить життя і здоров'я людей, які визнані найбільшими соціальними цінностями у нашій державі.

Пенсійне забезпечення є дієвим інструментом, організація якого уможливорює досягнення цілей соціальної політики. Пенсійне забезпечення виступає як базова і важлива гарантія

стабільного розвитку суспільства, оскільки охоплює одночасно інтереси як працездатного, так і непрацездатного населення.

Список використаних інформаційних джерел

1. Буряченко О. Є. Сутність поняття пенсійного забезпечення в науковому дискурсі / О. Є. Буряченко // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 2 (49). – С. 90–97.
2. Данилюк О. І. Теоретична сутність понять «пенсія» та «пенсійне забезпечення» / О. І. Данилюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 256–261.
3. Харкянен Л. Пенсійна система вимагає досконалого законодавства / Л. Харкянен, В. Мартинова // Віче. – 2002. – № 2. – С. 56–59.

АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВАНИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УКРАЇНІ

В. Г. Басєв, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм ПВ-51

А. М. Соколова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасну економіку неможливо уявити без взаємодії фінансових посередників, які допомагають потенційним учасникам трансакцій знайти одне одного та сприяють укладенню та реалізації угод.

О. В. Чеберяко зазначає, що «сьогодні створення інтегрованих фінансових посередників, з одного боку, являється світовою тенденцією, а з іншого – найбільш конкурентоспроможна та клієнтоорієнтована стратегія розвитку фінансових посередників» [2].

Основними причинами взаємодії фінансових посередників є:

- обмеженість ресурсів у одних учасників ринку та їх наявність у інших; потреба переливу капіталу з одного сектору в інший;
- потреба в отриманні додаткового доходу від здійснення суміжних операцій;
- наявність досвіду і технологічного оснащення у фінансових посередників для здійснення інвестицій та вигідного розміщення коштів;
- потреба економіки у взаємодії фінансових посередників [1].

Інтегрований фінансовий посередник (фінансовий конгломерат і фінансовий супермаркет) – це універсальний фінансовий посередник, створений за допомогою трансформації банків і небанківських фінансових посередників у більш ефективне, кероване та конкурентне, юридично оформлене об'єднання з метою надання клієнтам широкого спектру фінансових послуг на основі інтегрованого фінансового продукту в одному місці та під одним дахом.

Описуючи взаємозв'язок фінансових посередників, науковці застосовують термін конвергенція [1].

Найрозповсюдженішою на практиці формою фінансової конвергенції є інтеграція банківського та страхового бізнесу:

- bancassurance – об'єднання банків і страхових компаній з метою координації продажів продуктів та їхньої інтеграції, налагодження спільних каналів реалізації, використання єдиної клієнтської бази з метою розширення діяльності та зростання прибутку [2]. Іншими словами, банківське страхування – це стратегія продажу страхових продуктів через мережу банківських відділень. Реалізація цієї стратегії здійснюється на основі банківської установи;

- assurfinance – це стратегія, за якої страхова компанія продає фінансові продукти разом із банком. Ця стратегія реалізується на основі страхової компанії;

- allfinance – фінансові конгломерати, сформовані з фінансових посередників, що працюють на банківському, страховому та інвестиційному ринках (у вітчизняній практиці зустрічається рідко).

Банківська діяльність супроводжується ризиками, які банки самостійно покрити не можуть, тому певною мірою банки навіть «приречені» на співробітництво зі страховими компаніями, оскільки страхові компанії (страховики) захищають банки від ризиків як під час безпосереднього здійснення банківською установою своєї діяльності (страхування банківських депозитів), так і під час обслуговування клієнтів банку (страхування застави, життя та здоров'я клієнта-позичальника) [2].

Очевидними є й переваги для страхових компаній від співробітництва з банками. Так, ні для кого не є секретом, що в Україні банки користуються більшою популярністю та довірою у населення порівняно зі страховими компаніями. Досить часто

працівники відділення банку делікатно радять відвідувачам звернутися до страхової компанії партнера банку, тобто здійснюється «розкрутка» бренду страхової компанії через банк [2].

Співробітництво між банками та інститутами спільного інвестування і недержавними пенсійними фондами проявляється передусім у можливостях банків виступати агентами останніх під час розповсюдження їх акцій та інвестиційних сертифікатів. Інститути спільного інвестування та НПФ можуть використовувати існуючу мережу відділень банків для забезпечення територіального представництва та поширення своїх фінансових послуг [1].

Отже, глобалізаційні процеси в економіці в цілому та на фінансових ринках зокрема, зумовлюють посилення взаємодії між фінансовими посередниками, їх тісну співпрацю та інтеграцію. Фінансова конвергенція є здебільшого об'єктивним процесом злиття різномірних фінансових посередників і цей процес, вочевидь з поглибленням глобалізації фінансових ринків прогресуватиме.

Список використаних інформаційних джерел

1. Криниця С. О. Теоретичні основи взаємодії фінансових посередників / С. О. Криниця // Фінансовий простір. – 2014. – № 4. – С. 118–124.
2. Чеберяко О. В. Інтегровані фінансові посередники як форма взаємодії банків та небанківських установ / О. В. Чеберяко, А. Б. Лобода // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 312–318.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

І. С. Байкер, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51;

Ю. С. Сіренко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51

В. В. Карцева, науковий керівник, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

За умов ринкової економіки в Україні, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансово-

господарської діяльності підприємств, оцінки ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства. Діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власного і залученого капіталу, фінансової стійкості з метою ефективного його функціонування. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість постійної діагностики фінансового стану підприємства.

Зазначені проблеми розглядаються у працях вітчизняних науковців і практиків. На думку А. М. Поддєрьогіна фінансовий стан – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо – господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів[4, с. 282–283].

Т. Обущак надає наступне трактування цього поняття: фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатності ефективно здійснювати її у майбутньому [3, с. 95].

Т. Косова підкреслює, що фінансовий стан – це результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, який визначається сукупністю факторів, пов'язаних зі звичайною діяльністю підприємства[2, с. 127].

М. Коробов розуміє під фінансовим станом забезпеченість підприємства необхідними фінансовими ресурсами та ступінь раціональності розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності й своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [1].

На наш погляд, фінансовий стан – це динамічна комплексна характеристика підприємства, що визначається майновим станом, результатами фінансово-господарської діяльності, плато-

спроможністю, ліквідністю, фінансовою стійкістю, рентабельністю тощо, і характеризує збалансованість грошових потоків підприємства, можливість розвитку і забезпечення стабільності діяльності підприємства.

Сучасний ринок постійно змінюється. У цих умовах підприємства, які прагнуть зміцнити свої конкурентні позиції, мають орієнтуватися на нові підходи, принципи і методи організації і ведення бізнес процесів, заснованих на удосконаленні саме внутрішнього механізму управління сталим функціонуванням підприємств. Саме тому першочерговою проблемою на сьогоднішньому етапі розвитку всіх українських підприємств, що виробляють товари чи надають послуги, є пошук альтернативних шляхів щодо покращення їх фінансового стану. На нашу думку, фінансовий стан підприємства певною мірою залежить від таких показників: структури джерел формування капіталу підприємства, їх розміщення і використання; забезпеченості власним оборотним капіталом та раціонального його використання; зниження собівартості продукції та послуг; реалізації продукції і послуг за кількістю, якістю і строками; фінансових результатів від реалізації продукції та послуг; стану розрахунково-платіжної дисципліни; виконання фінансового плану; платоспроможності підприємств.

Неефективне використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства, і як наслідок, до погіршення фінансового стану підприємства. Тому важливе значення має своєчасне виявлення тенденцій, що можуть викликати в майбутньому погіршення даної характеристики підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Коробов М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Коробов М. – Київ : Т-во «Знання», КОО, 2006. 378 с.
2. Косова Т. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Косова Т. – Київ : Центр учб. л-ри. 2013. 440 с
3. Обущак Т. Сутність фінансового стану підприємств / Обущак Т. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 92–100.
4. Фінанси підприємств : підручник / Поддєрьогін А., Буряк Л., Нам Г., Павліковський А. та ін. (наук. ред.). 7-ме вид., перероб. та допов. Київ : КНЕУ, 2008. – 552 с.

ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

І. О. Басанець, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Валютний ринок займає провідне місце серед усіх інших видів фінансових ринків та є складовою економічних процесів, що відбуваються в державі. За своєю природою валютний ринок – це система економічних відносин, пов’язана з операціями купівлі-продажу іноземних валют з метою їх використання в міжнародних розрахунках.

Сучасний валютний ринок – один із видів грошового ринку, який забезпечує купівлю-продаж іноземної та національної валюти. Існування такого ринку є важливою складовою економіки України. Валютний ринок в Україні – це переважно міжбанківський ринок, адже саме в ході міжбанківських операцій здійснюється основний обсяг угод з купівлі-продажу іноземних валют. Шляхом проведення міжбанківських операцій на валютному ринку забезпечується обслуговування міжнародного обороту товарів, послуг і капіталів (міжнародних платежів).

Учасниками валютного ринку є різні групи економічних суб’єктів, кожна з яких прагне здобути максимальний прибуток. Характерним для сучасного валютного ринку є наявність широкого кола регулюючих інституцій, до яких належать: відповідні державні органи; система міжнародних фінансових організацій, угруповань і угод, діючих на міждержавній основі, а також система страхування від валютного ризику. Хоча в сучасних умовах роль держави у валютному регулюванні зростає, державне регулювання не повинно підміняти ринкові саморегулятори, а має лише доповнювати та коригувати відповідним чином їх дію, тому валютний ринок України відрізняється високим рівнем урегульованості всіх найважливіших сегментів [1].

Організацію валютного ринку України, згідно з чинним законодавством покладено на Національний банк України (НБУ). Офіційний курс національної грошової одиниці до іноземних валют, організацію торгів на валютному ринку та використання валютних інтервенцій з метою стабілізації валютного курсу

входить до повноважень національного банку і є однією з першочергових цілей.

Поточна ситуація на валютному ринку України має ознаки традиційності – протягом 2014–2017 років простежується чітка сезонність курсової динаміки з локальними піками знецінення гривні в січні-лютому [2].

Серед фундаментальних факторів, які не сприяли стабільності курсу гривні, такі:

- зростання негативного сальдо торгового балансу – за 11 місяців 2017 року від’ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 5,2 млрд дол. США (на 124 % більше, ніж за аналогічний період 2016 року);

- за 11 місяців 2017 року дефіцит поточного рахунку платіжного балансу становив 3 млрд дол. США;

- неотримання у 2017 році трьох із чотирьох запланованих траншів кредитів від МВФ та неотримання 600 млн євро макрофінансової допомоги від ЄС (унаслідок чого НБУ мав обмеження щодо інтервенцій на міжбанківському валютному ринку з метою згладжування коливань курсу гривні).

НБУ із запізненням зреагував на дисбаланси грошово-кредитного ринку. Зокрема припинення пом’якшення монетарної політики відбулося лише у жовтні 2017 року (облікова ставка була підвищена до 13,5 %, а в грудні – до 14,5 %), у той час, як передумови для переходу до більш жорсткої монетарної політики склалися в серпні-вересні минулого року.

Кабінет Міністрів України та НБУ не вжили заходів стосовно посилення координації бюджетної та грошово-кредитної політики з метою недопущення різкого збільшення пропозиції коштів у гривні наприкінці минулого року, що знайшло відображення в різкому падінні залишків коштів Уряду України на єдиному казначейському рахунку (з 54,1 млрд грн станом на 01 грудня 2017 року до 5,1 млрд грн станом на 01 січня 2018 року), що значно збільшило пропозицію гривні [2].

Поточні коливання обмінного курсу матимуть певний вплив на розвиток інфляційних процесів і на виконання завдань, що містяться в Основних засадах грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу.

Отже, Рада НБУ наразі оцінює співвідношення ситуативних і фундаментальних чинників зниження курсу гривні як рівно-

важне. З метою запобігання розгортанню девальваційних процесів Рада НБУ наголошує на необхідності прийняття заходів, спрямованих на нівелювання наслідків ситуативних факторів та зменшення впливу фундаментальних причин поточних курсових коливань.

Список використаних інформаційних джерел

1. Rybachenko K. V. Modeliuvannia stanu valiutnoho rynku Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Про стан валютного ринку України [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/vr004500-18>.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТРОЛІНГУ В АНТИКРИЗОВОМУ ФІНАНСОВОМУ УПРАВЛІННІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

А. Ю. Баштаєв, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51(Ч)

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Безперечною умовою удосконалення методів управління підприємством є ефективне використання внутрішніх його можливостей, тобто створення системи управління, яка б могла своєчасно виявляти, координувати, контролювати, аналізувати відхилення, планувати, здійснювати внутрішній консалтинг, інформувати вище керівництво про стан підприємства. Одним із засобів налагодження такої системи може стати впровадження контролінгу на основі новітніх інформаційних технологій.

Контролінг – це система інформаційного забезпечення підприємства, орієнтована на підтримку прийняття управлінських рішень, що орієнтована на контроль, планування та звітність. Основна мета системи контролінгу є орієнтація управлінського процесу на максимізацію прибутку і вартості капіталу за умов мінімізації ризику і збереження ліквідності та платоспроможності підприємства.

Особливої актуальності набирають нині визначення понять «антикризового контролінгу». Адже в Україні, за даними Держкомстату у 2017 році сума збитків усіх підприємств національ-

ної економіки становила 356,2 млрд грн, а прибутків – 593,2 млрд грн. Для порівняння в 2014 році сума збитків усіх підприємств національної економіки у 2,5 рази перевищила суму прибутків усіх підприємств країни [1].

Сутністю антикризового контролінгу є запровадження комплексу заходів із попередження й нейтралізації кризи на етапах виявлення кризоутворювальних факторів за результатами своєчасної діагностики, котрі спрямовані на реалізацію стратегії розвитку підприємства, а в разі порушення фінансової рівноваги – на виведення його з кризового стану [2].

Відповідно до видів контролінгу – стратегічного та оперативного – класифікують і його інструменти. Зокрема, інструментами стратегічного контролінгу є: конкурентний аналіз за Портером; система раннього попередження; логістика; портфельний аналіз; аналіз потенціалу; стратегічні розриви; розробка сценаріїв; SWOT-аналіз; Матриця БКГ; Мак-Кінсі; система збалансованих показників BSC (Balanced Scorecard).

Основні інструменти оперативного контролінгу суттєво відрізняються від стратегічного. Найбільш відомі наступні: ABC-аналіз; XYZ-аналіз, аналіз обсягу замовлень; метод мозкової атаки; аналіз ризиків; розрахунок сум покриття; оптимізація розмірів партії продукції; аналіз знижок, бюджетування, бенчмаркетинг, дискримінантні показники платоспроможності [2].

Враховуючи, що фінансова діагностика проводиться на різних етапах виникнення й розвитку фінансової кризи, саме контролінг як інноваційна концепція антикризового, зокрема превентивного, фінансового управління є найважливішим фактором раннього попередження банкрутства підприємств і має формувати інформаційні ресурси, що дають змогу своєчасно провести діагностику виробничо-господарського і фінансового стану, порівняти отримані техніко-економічні показники з прогнозованими, виявити тенденції і перспективи розвитку відповідно до стратегічної мети та запобігти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на результати діяльності [3].

Особливістю антикризового фінансового контролінгу є також пріоритетність інформаційного та організаційного забезпечення ризик-менеджменту і функціональна підтримка прийняття фінансових рішень у рамках процедури фінансової санації [3].

Запровадження антикризового контролінгу можна вважати продуктом нової «інформаційно-інноваційної економіки». До-

цільність його обумовлена рядом обставин: кризові явища можна передбачати та пом'якшувати; до них можна та необхідно готуватися; управління в умовах кризи потребує особливих підходів, спеціальних знань, досвіду та мистецтва. Кризові процеси можуть бути до певної міри керованими. Професійне управління ними здатне мінімізувати негативні наслідки діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата перегляду: 12.03.2019 р.).
2. Самарцева А. Є. Контролінг в антикризовому управлінні / А. Є. Самарцева // Молодий вчений. – 2016. – № 4. – С. 173–177.
3. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О. О. Терещенко. – 2-ге вид., без змін. – Київ : КНЕУ, 2009. – 550 с.

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Г. М. Береснєва, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51(Ж)

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сьогодні важко уявити економічний розвиток суспільства, що може повноцінно відбуватися поза межами кредитних відносин. Кредитна поведінка є однією із складових фінансової поведінки населення. Кредит, з одного боку, є важелем фінансового механізму, який дозволяє стимулювати споживчу активність громадян, з іншого боку – виступає дієвим інструментом задоволення потреб домогосподарств, що сприяє покращенню рівня життя населення.

Під мотивами кредитної поведінки домогосподарств С. Л. Коваль пропонує розуміти мету залучення кредитних коштів [1]. Тому до основних мотивів отримання кредиту домогосподарствами можна віднести: забезпечення життєдіяльності домогосподарства, придбання дорогих товарів, турбота про підростаюче покоління, забезпечення бажаного рівня життя, організація або розширення власного бізнесу.

Статистична інформація НБУ не відображає всі мотиви кредитної поведінки населення, а лише основні з них (табл. 1).

Таблиця 1 – Обсяги кредитування фізичних осіб в Україні 2013–2017 рр., млн грн

Роки	2013	2014	2015	2016	2017
Споживчі кредити	137 346	135 094	104 879	101 528	122 066
На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	51 447	71 803	66 169	58 549	48 172
Іпотечні кредити	56 270	72 156	60 215	60 265	38 601
Інші кредити	4 736	4 318	3 821	3 255	3 944

Дані таблиці вказують на зменшення обсягів кредитування фізичних осіб у розрізі всіх різновидів кредитування. Приводом цього є усвідомлення населенням економічної кризи в країні та непрогнозованості майбутніх доходів, що є джерелом погашення кредитів. Тільки у 2017 р. можемо спостерігати зростання споживчого кредитування в Україні порівняно з 2015–2016 рр., що є першим проявом стабілізації доходів населення протягом етапу фінансової кризи 2014–2015 рр. Різке зменшення кількості банків, що функціонують в Україні стали другою причиною зменшення обсягів кредитування фізичних осіб і відповідно спроможності банківської системи задовольнити попит фізичних осіб на кредитні ресурси.

Проте, в умовах зростаючого впливу споживачів кредитних послуг на перебіг господарських процесів, нагальним завданням стає виявлення основних чинників їх кредитної поведінки, що має суттєвий вплив на загальний стан ринку позикових фінансових ресурсів.

При кредитуванні фізичних осіб, хоч і застосовується індивідуальний підхід, та в процесі обслуговування, тобто повернення боргу, можлива безліч нестандартних ситуацій. Так, у дослідженні Н. А. Мостовенко підкреслюється, що «уявлення про борги пов'язане з віковими, тендерними та професійними характеристиками», а також залежить від матеріалізації об'єкту кредиту – впровадження пластикових карток та віртуальних грошей зменшило критичне відношення до боргів по кредитних картках [2]. Відповідно формуються певні моделі боргової поведінки позичальників, як от [2]: ті, що вчасно виконують

зобов'язання; ті, що активно взаємодіють з кредитором; ті, що не взаємодіють з кредитором, але самостійно розв'язують проблеми; ті, що активно протидіють кредитору та несумлінні позичальники.

Боргова поведінка фізичних осіб є досить складною, і зумовлена багатьма факторами. За результатами проведеного статистичного дослідження Агентства США з міжнародного розвитку, українське суспільство негативно сприймає життя у борг: 77 % респондентів повідомили, що не мають ніяких боргів, і лише 19 % визнали, що мають кредити або іншу заборгованість [3].

Отже, середовище існування кредитної поведінки домогосподарств формує синергія економічних, соціальних, культурних та психологічних детермінант. З позиції позичальника як сторони кредитних відносин кредитна культура визначає характер його боргової поведінки, виражаючи його економічну та моральну відповідальність за набуті зобов'язання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Коваль С. Л. Мотиви та потенційні ризики кредитної поведінки домогосподарств [Електронний ресурс] / С. Л. Коваль // Ефективна економіка. – 2016. – № 10. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_10_21 (дата перегляду: 12.02.2019 р.).
2. Мостовенко Н. А. Кредитна культура як прояв фінансової поведінки споживачів кредитних послуг / Н. А. Мостовенко, Т. І. К-оробчук // Економічний форум. – 2017. – № 4. – С. 229–234.
3. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: Факти та висновки [Електронний ресурс]. – URL: http://www.uaib.com.ua/files/articles/1369/84/finlit_survey_6dec2017_ua.pdf (дата перегляду: 12.02.2019 р.).

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ЯК ОСНОВА РОЗРОБКИ ПЛАНУ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

І. В. Білоус, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51(Ж)

***Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»***

Фінансову кризу слід розглядати як цілий комплекс взаємопов'язаних проблем, що виникають у сфері фінансів підприємства. Діагностику фінансової кризи на підприємстві ми пропонуємо здійснювати на основі нижче описаної логіки її розвитку.

Перші негативні ознаки фінансової кризи з'являються у вигляді порушення ліквідності – спочатку як окремих складових майна, а потім підприємства в цілому, чим започатковується процес порушення фінансової рівноваги. Оскільки ліквідність визначає якість матеріальної основи платоспроможності, то уповільнення процесу перетворення активів у засоби платежу резонансно обумовить порушення розрахунково-платіжної дисципліни суб'єкта господарювання [1].

Відповідно уповільнення оборотності майна та дефіцитний чистий грошовий потік підривають основи формування прибутку підприємства. Наслідком цього стає дефіцит рефінансування, вимивання власного капіталу перманентними збитками, втрата фінансової незалежності, яка виражається у незабезпеченні зобов'язань підприємства сукупною вартістю активів. Хронічна збитковість при одночасному збільшенні позикового капіталу призводить до зниження вартості підприємства – приведеної до теперішньої вартості потоку виплат кредиторам та акціонерам (власникам). Несвоєчасне застосування адекватних заходів по запобіганню розвитку фінансової кризи може призвести до падіння вартості підприємства нижче за суму зобов'язань кредиторам. Це означає, що акціонерний капітал «зникає». Саме цим характеризується фінансовий крах бізнесу, тобто настає повне банкрутство – банкрутство акціонерів. Вартість підприємства може знизитися до рівня, нижчого навіть за ліквідаційну суму активів. Тоді ліквідаційна маса розглядатиметься як вартість підприємства, ліквідація якого є більш економічно доцільною, ніж його експлуатація. Отже, квінтесенцією розвитку фінансової кризи є банкрутство підприємства, яке веде до його ліквідації, що для власників означає повну втрату вкладеного капіталу.

Вище викладене дає розуміння того, що фінансова криза – це дисбаланс фінансової рівноваги підприємства, який породжений циклічним розвитком взаємопов'язаних та взаємообумовлених кризових явищ і веде до знецінення власного капіталу за відсутності адекватних антикризових заходів [1, с. 11].

Кризовий моніторинг фінансового стану підприємства доцільно здійснювати на основі аналізу стану таких об'єктів спостереження: чистого грошового потоку, поточної платоспроможності, самофі-

нансування, фінансової стійкості. Від своєчасності встановлення причин розвитку фінансової кризи на підприємстві залежить ефективність реалізації санаційної програми з метою недопущення його банкрутства. Моніторинг появи перших ознак фінансової кризи та процесу її розвитку на підприємстві має здійснюватися в декілька прийомів: визначення об'єктів спостереження; класифікація кризових фаз зміни стану цих об'єктів; характеристика масштабів фінансової кризи.

Для об'єктивності результатів діагностики фінансової кризи слід розрізняти глибину її розвитку. Ми пропонуємо диференціювати масштаби розгортання фінансової кризи на підприємстві за такими фазами: виникнення ранніх ознак, активна фаза розвитку та банкрутство підприємства. Ранні ознаки фінансової кризи з'являються у вигляді скорочення грошових надходжень в результаті прострочення платежів дебіторами, звуження ринкової ніші, тощо. Активна фаза розвитку фінансової кризи, в першу чергу, виявляється у від'ємному грошовому потоці. Його наявність свідчить про неспроможність підприємства своєчасно погашати борги перед кредиторами. І якщо неплатоспроможність боржника буде визнана судом, тоді це свідчитиме про поглиблення фінансової кризи на підприємстві та наростання ризику його банкрутства [2].

Таким чином, діагностика масштабів фінансової кризи на підприємстві дозволяє своєчасно виявляти її ранні ознаки та об'єктивно встановити глибину її розвитку. Правильна та своєчасна діагностика причин фінансової кризи та масштабів розвитку є запорукою розробки дієвих та адекватних антикризових заходів по її подоланню.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гудзь Т. П. Система раннього виявлення та подолання фінансової кризи підприємств : монографія / Т. П. Гудзь. – Полтава : ПУСКУ, 2007. – 166 с.
2. Кодекс України з процедур банкрутства [Електронний ресурс] : від 18 жовтня 2018 року № 2543-VIII: станом на 18 жовт. 2018 р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63518 (дата перегляду: 19.10.2018).

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Н. І. Бородінова, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51(Ж)

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вирішальну роль у стійкому розвитку та функціонуванні будь-якого підприємства відіграє його прибутковість. Прибуток є головною метою підприємницької діяльності та головним критерієм оцінки ефективності діяльності, а також виступає основним захисним механізмом підприємства від загрози банкрутства. В умовах високої конкуренції забезпечення ефективного управління прибутком є важливою ланкою в процесі діяльності підприємства, адже він є найбажанішим результатом.

Управління прибутком – процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу, і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах [1].

Управління прибутком полягає:

- у збільшенні доходів підприємства;
- зменшенні витрат;
- формуванні та реалізації ефективної податкової політики;
- оптимальному розподілі прибутку.

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

До складу основних функцій управління прибутком належать:

- розроблення цілеспрямованої комплексної політики управління прибутком;
- формування ефективних інформаційних систем, які забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства;

- проведення аналізу формування, розподілу і використання прибутку;
- здійснення планування процесу формування, розподілу і використання прибутку;
- розроблення ефективної стимулюючої системи щодо формування прибутку та його ефективного використання;
- здійснення ефективного контролю за реалізацією прийнятих рішень у галузі формування і використання прибутку [3].

Задля здійснення ефективного управління прибутком підприємства визначено принципи управління прибутком: інтеграції із загальною системою управління підприємством, безперервності, системності, динамічності, комплексності, орієнтації на стратегічні цілі розвитку підприємства, варіативності підходів до розроблення окремих управлінських рішень.

Аналіз теорії та практики економічного управління різними економічними об'єктами дозволив встановити необхідність застосування до управління прибутком наступних підходів: системного, комплексного, процесного, нормативного, адміністративного, поведінкового, ситуаційного, маркетингового, кількісного (математичного) [2].

Як правило, українськими фінансовими менеджерами застосовується системний підхід до управління прибутком, який передбачає вивчення способів організації підсистем в одне ціле і вплив процесів, що відбуваються у системі в цілому на окремі її ланки.

Системне управління прибутком являє собою багаторівневу систему, яка об'єднує підсистеми: формування прибутку, забезпечувальну частину (організаційно-методичне забезпечення), розподіл і використання прибутку. Кожна з цих підсистем перебуває під впливом інших.

Управління прибутком включає в себе такий елемент, як розробка політики управління прибутком в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Вона повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань, щодо забезпечення зростання обсягів діяльності, ефективного управління доходами й витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, підвищення продуктивності праці.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бланк И. А. Управление прибылью / Бланк И. А. – Київ : НИКА-Центр, 2007. – 768 с.
2. Денисенко Л. О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві / Л. О. Денисенко, Ю. О. Кучерявенко // Вісник КНУТД. – 2014. – №1. – С. 145–152.
3. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – Київ : Центр учб. л-ри, 2008. – 566 с.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПРИБУТКОВІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В. Б. Бузинова, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51

С. П. Прасолова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Домінантою економічного росту українських підприємств вважається їх ліквідність та прибуткова діяльність. Проте практика господарювання свідчить, що великий відсоток суб'єктів господарювання виходять з ринку з причини нераціонального управління ліквідністю та прибутковістю, тому одним з актуальних завдань є оволодіння сучасними методами ефективного управління ліквідністю та прибутковістю у процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Ліквідність – це швидкісна здатність підприємства трансформувати свої активи у грошову форму для покриття необхідних платежів у міру настання їх строків. Ліквідність дозволяє визначити, наскільки ефективно здійснюється фінансовий менеджмент господарюючого суб'єкта, а також дає можливість визначити, як саме і протягом якого часу, підприємство зможе виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку.

Головна мета управління ліквідністю – своєчасно виявляти і усувати недоліки у фінансовій діяльності та знаходити резерви покращення ліквідності; забезпечити можливість проведення операцій, прогнозувати касові розриви і методи їх покриття [1, с. 1132]. Основними цілями управління ліквідністю є: забезпечення платоспроможності в будь-який період часу; оптиміза-

ція потоків грошових коштів; координація розміщення грошових коштів та їх використання.

Управління ліквідністю підприємства має бути спрямоване на забезпечення комплексного підходу до надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, ефективної структури активів балансу з метою ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлена необхідність і практична значущість управління ліквідністю підприємства.

Основними завданнями аналізу та управління ліквідністю підприємств є:

- визначення відповідності показників цільовим параметрам і потенційним можливостям підприємства, виявлення тенденцій і закономірностей їх змін та впливу факторів на ці зміни;
- визначення різного роду відхилень від норм, можливостей виникнення несприятливих і ризикових ситуацій, їх інтенсивності та динаміки, а також факторів, що на них впливають;
- виявлення потенційних можливостей зміни та розвитку ліквідності та платоспроможності підприємства, кола регульованих факторів, шляхів і засобів їх реалізації;
- контроль за виконанням прийнятих управлінських рішень, ефективністю використання ресурсів та дотриманням соціальних норм і стандартів [2].

Прибутковість підприємств за економічною сутністю пов'язана з отриманням прибутку та оцінюється різноманітними його зв'язками з показниками капіталу, витрат, доходів, які є головними орієнтирами і водночас критеріями стану та ефективності виробництва.

При формуванні прибутку підприємства політика управління ним має бути спрямована на отримання максимального розміру позитивного фінансового результату. Важливе місце серед способів збільшення прибутку будь-якого підприємства займає ефективне управління його прибутковістю, що являє собою процес розробки прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання.

Співвідношення «прибутковість-ризик-ліквідність» забезпечується при формуванні фінансової структури капіталу підпри-

емства та виступає як результат сумарного впливу комплексу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Отже, управління прибутковістю – це надзвичайно розгалужена та складна система. Вона потребує аналізу діяльності підприємства на всіх рівнях, різних аспектів фінансової та господарської діяльності. При цьому прибутковість підприємства можна охарактеризувати завдяки набору показників, як абсолютних, так і відносних.

Список використаних інформаційних джерел

1. Корнєва Н. О. Аналіз ліквідності ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв» та розробка рекомендацій щодо її покращення / Н. О. Корнєва, Г. М. Кирлейза // Молодий вчений. – 2018. – № 11 (63). – С. 1132–1136.
2. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа: учебник / А. Д. Шеремет. – 2011. – 352 с.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

В. О. Буряк, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

С. П. Прасолова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Матеріально-технічною основою організації процесу виробництва будь-якого підприємства є основні засоби, які визначають рівень його виробничої потужності та технічної відповідності вимогам виробництва.

Відтворення основних засобів – це процес підтримки потужностей підприємства, розширення без якісного поліпшення виробничих об'єктів, переобладнання з якісним поліпшенням виробничих об'єктів під час їх зношування в процесі виробничого використання, нарахування амортизаційних відрахувань, використання амортизаційних відрахувань та інших фінансових ресурсів для фінансового забезпечення відтворення основних засобів [2].

Процес відтворення основних виробничих засобів має низку характерних ознак, зокрема: 1) основні виробничі засоби посту-

пово переносять свою вартість на вироблену продукцію; 2) у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості; 3) нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готову продукцію; 4) основні виробничі засоби поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду [1].

У процесі господарської діяльності кругообіг основних виробничих засобів проходить три стадії. На першій стадії відбувається продуктивне використання основних виробничих засобів та нарахування амортизаційних відрахувань. На першій стадії кругообігу основних виробничих засобів втрачається споживна вартість засобів праці, їхня вартість переноситься на вартість готової продукції. На другій стадії відбувається перетворення частини основних виробничих засобів, які перебували в продуктивній формі, на грошові кошти через нарахування амортизаційних відрахувань. На третій стадії в процесі виробництва відбувається поновлення споживної вартості частини основних виробничих засобів. Це поновлення здійснюється заміною зношених основних виробничих засобів на нові за рахунок нарахованого зносу основних засобів [2].

У сучасній економічній літературі розроблена класифікація механізмів, що можуть використовуватися для потреб оновлення основних засобів (рис. 1).

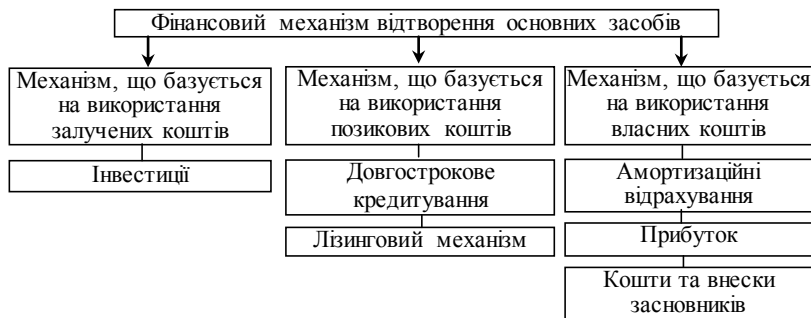

Рисунок 1 – Структура джерел відтворення основних засобів підприємства [2]

Економічне обґрунтування вибору джерел фінансових ресурсів для відтворення основних засобів передбачає і оцінку вартості кожного окремого джерела відтворення. Ось чому, необхідно спрямувати зусилля на створення відповідного фінансового механізму відтворення виробничої потужності підприємства, яка надасть можливість здійснювати оновлення основних засобів в такій вартості, яка дозволить купити за неї аналогічний об'єкт основних засобів у майбутньому.

Наразі із-за відсутності ефективного управління більшість підприємств не можуть сподіватись на покращення власного становища, старі методи управління лише задовольняють сталі показники, котрі дозволяють забезпечувати операційну діяльність на низькому, але сталому рівні. Система відтворення основних засобів залишається на низькому рівні. Тому поряд із власними коштами підприємствам необхідно використовувати і зовнішні джерела фінансування, такі як лізинг та банківські кредити.

Список використаних інформаційних джерел

1. Следь О. М. Удосконалення системи показників оцінки оновлення основних засобів виробництва / О. М. Следь // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2016. – Т. 14. – № 3. – С. 203–210.
2. Черненко С. К. Природа основних фондів : монографія / С. К. Черненко. – Рівне, 2016. – 84 с.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

М. С. Величко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51

Л. М. Яремченко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах господарювання, зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, що безпосередньо впливають на прибутковість ведення бізнесу, і викликані дією ряду чинників, вимагають від підприємств оперативного реагування.

Переважаюча кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та гостро відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потен-

ціал, відновити платоспроможність та прибутковість, а значить підвищити свій конкурентний статус на ринку [1].

Фінансовий стан – це важлива характеристика економічної діяльності підприємства у зовнішньому середовищі. Він значною мірою визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловій співпраці, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів з фінансових та інших відносин. Фінансовий стан підприємства визначають сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення й використання ресурсів підприємства, його реальні і потенційні фінансові можливості. Основними завданнями аналізу фінансового стану є [2]:

а) дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;

б) дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;

в) об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;

г) оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;

д) визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Оцінка фінансового стану дозволяє встановити й охарактеризувати [3]:

- ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому, а також ефективність використання фінансових ресурсів зокрема;

- рівень кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності;

- рівень підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатність до нарощування активів, залучення інвестицій;

- основні пріоритети якісного планування, прогнозування, бюджетування;

- політику розподілу і використання прибутку для потреб суб'єкта господарювання;

- причини відповідних змін, а також тенденції і пріоритетні напрями розвитку підприємства за показниками його фінансового стану.

Інформаційною базою для оцінки фінансового стану міститься у відповідних формах фінансової звітності [3]:

1. Форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан).
2. Форма 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід).
3. Форма 3 «Звіт про рух грошових коштів».
4. Форма 4 «Звіт про власний капітал».
5. Примітки до річної фінансової звітності.

Отже, поняття фінансового стану є комплексним і потребує детального вивчення. Оцінка фінансового стану має проводитися на сучасних даних і враховувати зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Якісно проведена оцінка фінансового стану підприємства є основою забезпечення перспектив подальшого економічного і соціального розвитку, що допоможе запобігти кризовому становищу, залишаючи його конкурентоспроможним.

Список використаних інформаційних джерел

1. Воробйова Н. П. Аналіз фінансового стану підприємства : сутність і необхідність / Н. П. Воробйова, Р. О. Мвзиченко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2017. – № 13. – С. 116–123.
2. Клімович І. М. Леякі питання сутності та оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / І. М. Клімович, К. А. Татівська // Ефективна економіка. – 2018. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6613> (дата звернення: 28.03.2019)
3. Яцук О. О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки / О. О. Яцук, Н. Ю. Захарова // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2018. – Т. 29 (68). – № 3. – С. 173–180.

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Д. Р. Власенко, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасних умовах функціонування підприємств, що характеризуються невизначеністю і високою динамічністю зовнішнього середовища, виникає необхідність застосування ефективного фінансового прогнозування діяльності підприємств.

Фінансове прогнозування являє собою процес розроблення і складання прогнозів, тобто науково обґрунтованих гіпотез про ймовірний майбутній стан економічної системи та економічних об'єктів, а також характеристик цього стану [1].

Антикризове фінансове прогнозування має одну спільну мету – виявлення зв'язків між минулим і майбутнім, між інформацією про негативні процеси в контрольований період часу і характером протікання цих процесів в подальшому.

Основна функція фінансового прогнозування полягає у пошуку найбільш ефективних шляхів розвитку підприємства на основі всебічного ретроспективного аналізу та вивчення тенденцій зміни стану підприємства.

Різноманітність видів господарської та економічної діяльності обумовлює застосування значної кількості методів розробки прогнозів.

У процесі фінансового прогнозування найчастіше використовуються такі методи, як нормативний, розрахунково-аналітичний, балансовий, метод оптимізації планових завдань, економіко-математичне моделювання, метод експертних оцінок, коефіцієнтів і програмно-цільовий метод.

Нормативний метод ґрунтується на використанні науково обґрунтованих норм і нормативів, цін, тарифів, ставок, розцінок, затверджених відповідно до чинного законодавства, для техніко-економічного обґрунтування планових завдань.

Розрахунково-аналітичний метод передбачає використання даних економічного аналізу, коли на підставі фактично досягнутих показників, прийнятих за базу, і прогнозованого індексу їх зміни визначаються планові завдання.

Метод оптимізації планових завдань – це метод багатоваріантних розрахунків, що передбачає вибір кращого з них. Критерії вибору можуть бути різними залежно від поставленої мети. Ними можуть бути: мінімум затрат; максимум доходу і прибутку на вкладені ресурси; мінімум приведених затрат; мінімум часу на оборот капіталу; оптимальна величина оборотних коштів тощо [3].

Балансовий метод є одним із основних методів фінансового планування. З його допомогою ув'язуються поточні витрати з валовим прибутком та прогнозується беззбиткова робота структурних підрозділів та підприємства в цілому.

Економіко-математичне моделювання – це метод, з допомогою якого вивчаються взаємозв'язки між економічними процесами, визначається вплив тих чи інших чинників, встанов-

люється закономірність зміни економічних явищ під впливом низки чинників [2].

Метод експертних оцінок представляє собою метод перевірки ймовірності виконання планових завдань під впливом обчислення можливих типів ризику, з якими може зіткнутися господарюючий суб'єкт.

За допомогою **методу коефіцієнтів** оцінюється склад, структура, раціональність розміщення та ефективність використання капіталу, вкладеного в активи підприємства. проводиться експрес-аналіз і оцінка фінансового стану підприємства.

Програмно-цільовий метод передбачає розробку фінансового плану, виходячи з мети і завдань, передбачених планом (програмою) економічного і соціального розвитку підприємства [3].

Таким чином, базуючись на основних принципах фінансового планування, при вмілому застосуванні основних методів прогнозування та використанні комп'ютерних технологій підприємства мають можливість розробити економічно обґрунтовані оптимальні фінансові прогнози та скласти низку альтернативних програм на випадок можливих змін на ринку товарів і послуг з причин, незалежних від підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Біла О. Г. Фінансове планування і прогнозування : навч. посіб. / О. Г. Біла. – Львів : Компакт-ЛВ, 2005. – 312 с.
2. Гузенко О. П. Фінансове планування на промисловому підприємстві / О. П. Гузенко // Фінанси України. – 2003. – № 11. – С. 73–76.
3. Планування та прогнозування в умовах ринку : навч. посіб. / під ред. д. ф. н., проф. В. Г. Воронкової. – Київ : ВД «Професіонал», 2006. – 608 с.

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Т. В. Вовченко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51 (Ч)

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Нині в Україні структура споживання домогосподарств відрізняється від європейських країн, що обумовлено низьким життєвим рівнем населення та неможливістю за рахунок наявних фінансових ресурсів домогосподарств забезпечити всебічний розвиток особистості. Якщо у розвинених країнах сучасна

структура споживання, яка визнана оптимальною, приблизно така: продукти харчування становлять 30 %, інші матеріальні блага – 70 %, то в Україні 47,9 % та 52,1 % відповідно.

Частина фінансових ресурсів домогосподарства, що не використовується на купівлю товарів та оплату послуг, а також на сплату податків, спрямовується на заощадження, тобто нагромаджується. Сьогодні найбільш поширеними формами розміщення домогосподарствами своїх надлишкових коштів є депозитні рахунки в комерційних, ощадних банках. Хоча експерти зазначають, що значна сума коштів перебуває поза банківською системою у формі готівки у населення [1]. В умовах інфляції населення переважно вибирає інвестування у валютні ресурси.

Оцінити розмір заощаджень домогосподарств можна на основі даних вибіркових обстежень умов життя домогосподарств України, які проводяться Державною службою статистики України. Дані показують, що депозити за 2008–2018 роки зросли майже у 4,7 разів, а їх структура за видами валют показує, що майже половина з них зберігається в іноземній валюті [2]. Тобто, незважаючи на складні економічні умови, населення створює накопичення, які виступають як певні резерви, джерело додаткового доходу у вигляді отриманих відсотків (з огляду на середню ставку по депозитах у 2018 році у 14,45 % річних (строк становить 1 рік у грн) [2] вони складають 73,32 млрд грн, що в розрахунку на одну особу дорівнює трохи більше 1 700 грн) та джерело внутрішніх інвестицій для економіки.

Дані табл. 1 свідчать про те, що рівень депозитів по відношенню до заробітної плати складав за аналізований період 40–70 %. Найбільший рівень зафіксовано у 2013 році, коли він дорівнював 70,1 %, але він поступово знижувався, досягши у 2017 році 39,8 % (найнижчий рівень за аналізований період).

Таблиця 1 – Співвідношення депозитів домогосподарств та заробітної плати в Україні за 2013–2018 роки [2]

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	9 міс. 2018 р.
Заробітна плата, млрд грн	630,7	615,0	754,2	837,3	1 200,2	1 084,0
Депозити домогосподарств, млрд грн	442,0	418,1	410,9	444,7	478,1	509,9
Співвідношення, %	70,1	68,0	54,5	53,1	39,8	47,0

Це свідчить про тенденції постійного зниження рівня оплати праці, відповідно, неможливості домогосподарств формувати заощадження у формі депозитів в обсягах принаймні 3–6 серед-

ніх за місяць заробітних плат (середній розмір заробітної плати в Україні в жовтні 2018 року склав 9 218 грн) [2].

Такий рівень заощаджувальної поведінки населення пояснюється декількома факторами. На наш погляд, основна причина полягає в масовому відтоку працездатного населення на заробітки за межі України. Інші фактори обумовлені зниженням реальних доходів домогосподарств та погіршенням їх кредитоспроможності, невизначеністю фінансового стану в майбутньому, відсутністю повноцінного ринку фінансових послуг, недовірою до діяльності держави загалом та фінансових посередників зокрема, неналежним рівнем фінансової грамотності населення тощо.

Найважливішими пріоритетами в процесі залучення заощаджень населення, на наш погляд, повинні стати: багатоцільова спрямованість, що полягає в акумуляції заощаджень населення на реалізацію проектів в пріоритетних галузях економіки (пріоритетних, по-перше, для населення, яке вкладає свої кошти, а по-друге, з точки зору інтенсифікації розвитку регіону); оновлена регуляторна політика держави щодо стимулювання домогосподарств до розширення джерел формування фінансових ресурсів з метою підвищення їх добробуту.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гуржий Т. О. Динаміка джерел і структури фінансових ресурсів домогосподарств / Т. О. Гуржий // Інтелект ХХІ. – 2018. – № 4. – С. 58–63.
2. Річні національні рахунки доходів, витрат та заощаджень домогосподарств України [Електронний ресурс]: Економічна статистика: станом на 01 жовтня 2018 р. / Статистична інформація : [веб-сайт Державної служби статистики України]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата перегляду: 13.02.2019 р.).

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

М. І. Волков, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51;

В. Є. Романенко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51

В. В. Карцева, науковий керівник, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Важливою проблемою трансформаційних процесів, які відбуваються на сучасному етапі, є підвищення ефективності функ-

ціонування економіки. При спробі пошуку шляхів розв'язання цього завдання, є відсутність адекватної сучасної парадигми, здатної надати достатній науковий інструментарій для теоретичної інтерпретації та практичного запровадження необхідних реформаційних заходів. Вагомий внесок у формування нової парадигми стратегічного управління зробили провідні науковці, серед яких І. Бланк, В. Василенко, В. Гесць, В. Герасимчук, А. Грачов, Н. Костіна, М. Кизим, М. Мартиненко, Б. Мізюк, А. Міщенко, В. Пастухова, В. Пономаренко, І. Смолін, З. Шершньова та інші.

Передумовою стратегічного розвитку економіки є досягнення макроекономічної стабільності, яка означає наявність економічного зростання. Сучасні економічні реалії потребують нових підходів до організації процесу стратегічного управління суб'єктом підприємництва, вимагають якісно іншого розміщення акцентів і встановлення нових співвідношень між структурними елементами цього процесу.

Глобалізація економіки, жорстка конкуренція, скорочення життєвого циклу продукції та термінів її виведення на ринок, необхідність впровадження нових технологій та мінливість умов ведення бізнесу зумовлюють необхідність орієнтації на довгостроковий розвиток підприємства, одним з основних елементів якого є ефективне стратегічне управління.

За сучасних умов господарювання стратегія є важливим і невід'ємним елементом управління як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства. По суті, вибір стратегії означає, що з усіх можливих шляхів розвитку і способів дії, що відкриваються перед господарюючим суб'єктом, він обирає найбільш важливий.

Пояснюючи сутність стратегії підприємства А. Канчавелі, А. Колобов та І. Омельченко розглядають її три ключові компоненти – час, обставини та людину, які є основою всіх наступних кроків та дій в процесі її формування та реалізації. На думку науковців, стратегія з одного боку, – це управління часом, з другого – управління обставинами, а з третього – управління людьми [2, с. 54–55].

Характеризуючи стратегію, І. Ансофф [1] виділяє такі притаманні їй ознаки: стратегія визначає загальні напрями діяльності, зосереджує увагу на пріоритетних сферах; до стратегії звертаються в умовах мінливого середовища; при формуванні стратегії

неможливо врахувати всі можливості, а її реалізація потребує зворотного зв'язку; стратегія та ціль взаємопов'язані.

Проблеми впровадження стратегічного управління на вітчизняних підприємствах дуже часто пов'язані з відсутністю стратегічного мислення у менеджерів усіх рівнів. Таке мислення дає змогу: здійснювати стратегічне бачення; приймати стратегічні рішення; «бачити» взаємозв'язок стратегії й тактики та управління ними. Стратегічне мислення базується на розвитку вмінь і навичок, які можна набути емпірично (в процесі управління) або на спеціальних заняттях.

Модель управління, яку обирає підприємство, повинна відповідати характеру змін оточуючого середовища та враховувати його можливості й потреби. Особливістю стратегічного управління є те, що воно, на відміну від довгострокового і стратегічного планування, включає бачення – здатність менеджерів вловити будь-яку «стратегічність», що переростає в головний напрям, за яким має рухатись підприємство. Водночас стратегічне планування є важливим і невід'ємним елементом системи стратегічного управління.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. Сокр. пер. с англ. : Навч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – Москва : Экономика, 1989. – 519 с.
2. Стратегическое управление организационно-экономической устойчивостью фирмы: Логистикоориентированное проектирование бизнеса / А. Д. Канчавели, А. А. Колобов, И. Н. Омельченко и др. : под ред. А. А. Колобова, И. Н. Омельченко. – Москва : Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2011. – 600 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

А. Є. Войнерович, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51;

Л. С. Калузька, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51

В. В. Карцева, науковий керівник, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Напрями розвитку підприємства та їх ефективність, особливості та результати функціонування, конкурентоздатність та

лінія поведінки на ринку безпосередньо пов'язані з якістю сформованої системи управління.

Теоретико-методологічні основи теорії управління підприємством висвітлені у роботах Нобелівських лауреатів: Л. В. Канторовича, Г. А. Саймона, Р. Солоу, О. Уільямсона, Е. Остром, О. Уільямсон та видатних економістів: Ф. У. Тейлора, А. Файоля, М. Вебера, Э. Мейо, Д. Мак-Грегора, Р. Акоффа, Л. Берта-ланфи, Т. Пітерса, Р. Уотермана, В. Оучи, П. Друкера, М. Альберта, І. Ансоффа, та ін.

Еволюція теорії і практики управління представлена різними напрямками [1–6]. На основі проведеного аналізу еволюції теорій управління можна виділити наступні підходи щодо управління:

1. Концептуальний підхід – об'єднує теорію наукового управління, класичну адміністративну теорію управління та теорію бюрократичного управління. На зміст цих теорій вплинуло зростання ринку, збільшення розмірів підприємств та зменшення ролі власника в управлінні. Управління розглядалось як чітко визначена послідовність дій в контексті системи розподілу праці, раціоналізації роботи підприємства, разом з тим не бралися до уваги соціальні аспекти управління.

2. Поведінковий підхід охоплює теорію людських відносин, поведінкові концепції управління (теорія «Х», «Y», «Z») та теорія обмеженості. Основними об'єктами цього підходу є людина та відносини між працівниками в ході спільної роботи.

3. Системний підхід - це кількісна теорія управління та теорія управління «7-S». Управління розглядається як система, що складається із взаємопов'язаних складових.

4. Ситуаційний підхід – представлений сучасними теоріями управління та теорією Уільямсона. За сучасних умов господарювання цілі управління можуть задаватися по мірі виникнення не прогнозованих проблем в діяльності підприємства, які потребують швидкого вирішення.

Необхідно зазначити, що немає єдиної точки зору науковців щодо визначення поняття управління. Але в загальному розумінні управління можна розглядати як функцію організованих систем різноманітної природи, що забезпечує збереження їх певної структури, реалізацію програми та мети діяльності.

Основною відмінністю інтегруючих і саморегулюючих систем, до яких належить і система управління є те, що їхнє формування ґрунтується на принципах, які забезпечують подальше ефективне функціонування підприємства.

С. О. Гуткевич визначає управління як процес організації такої цілеспрямованої дії (впливу) на об'єкт (систему), в результаті якого об'єкт переходить в потрібний цільовий стан. Іншими словами, управління можна трактувати як цілеспрямоване втручання в хід процесу [2].

На наш погляд, управління можна розглядати як систему, спрямовану на збереженість її основної якості, або на виконання обраної стратегії, яка забезпечує стійкість функціонування та досягнення визначеної мети.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – Санкт-Петербург : Питер Ком, 1999. – 416 с.
2. Гуткевич С. О. Управління економічними ресурсами підприємства / Гуткевич С. О., Шаманська О. І. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7. – С. 99–105.
3. Макконнелл К. Р. Экономика: Принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю; [пер. с англ. 11-го изд.] ; в 2 т. – Київ : Хагар-Демос, 1993. – Т. 1. – 785 с.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки: пер. с англ. / Маршалл А. – Москва : Издат. группа «Прогресс», 1993. – Т. 1. – 416 с.
5. Мескон М. Х. Основы менеджмента : пер. с англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоври. – Москва : Дело, 2000. – 672 с.
6. Минцберг Г. Стратегический процесс / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал : пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 688 с.

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

А. С. Гарус, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51 (М);

Я. М. Тімейко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н., доцент
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ефективне управління видатками бюджету є важливою частиною бюджетної політики. При цьому програмно-цільовий метод (ПЦМ) є дієвим інструментом, який забезпечує планування та виконання бюджету на середньострокову перспективу,

орієнтований на досягнення конкретної мети відповідно до встановлених пріоритетів.

На сьогодні ПЦМ застосовується як на рівні державного бюджету, і з 2017 року місцевих бюджетів і певною мірою дозволяє відстежити ефективність і результативність витрачання бюджетних коштів шляхом використання інформації щодо результативних показників та іншої інформації, що міститься у бюджетних запитах, паспортах бюджетних програм, звітах про виконання паспортів бюджетних програм.

Метою запровадження ПЦМ є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання. Запровадження ПЦМ у бюджетному процесі спрямоване на:

- забезпечення прозорості бюджетного процесу, що чітко визначає цілі і завдання, на досягнення яких витрачаються бюджетні кошти, підвищення рівня контролю за результатами виконання бюджетних програм;

- забезпечення за результатами виконання бюджету здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та виконання завдань, а також проведення аналізу причин неефективного виконання бюджетних програм;

- упорядкування організації діяльності головного розпорядника бюджетних коштів щодо формування і виконання бюджетних програм шляхом чіткого розмежування відповідальності за реалізацію кожної бюджетної програми між визначеними головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальними виконавцями бюджетних програм;

- посилення відповідальності головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм законодавчо визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання;

- підвищення якості розроблення бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів.

Запровадження ПЦМ на рівні місцевих бюджетів потребувало підготовчого етапу, у ході якого необхідно було виконати такі завдання:

- створити нормативно-правову та методологічну бази;

- провести навчання кадрів на рівні місцевих фінансових органів, розпорядників і одержувачів бюджетних коштів;

– здійснити відповідне матеріально-технічне забезпечення процесу переходу до ПЦМ.

Відповідно до норм БКУ бюджетні програми – це одна з особливих складових ПЦМ. Параметри бюджетної програми (мета, завдання, результативні показники тощо) затверджуються у встановленому порядку паспортом бюджетної програми.

Програми соціально-економічного та культурного розвитку, які затверджуються відповідно до ст. 26 та 43 Закону № 280 окремим рішенням відповідної ради. Такі програми можуть виконуватися впродовж декількох років. У разі потреби кошти на їх реалізацію передбачаються за рахунок бюджетних асигнувань, встановлених для відповідних бюджетних програм. Крім того, особливістю бюджетної програми є те, що вона характеризує однотипну діяльність в одній галузі, в одному типі структур, а послуга, про яку йдеться, спрямована на задоволення конкретних потреб отримувачів такої послуги.

Таким чином, бюджетні програми слід відрізняти від усіх інших програм, серед яких, зокрема, програми діяльності Уряду, програми економічного та соціального розвитку України, державні цільові програми, місцеві програми соціально-економічного та культурного розвитку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – URL: <http://rada.gov.ua>.
2. Ніколенко В. Ю. Місцеві бюджети як чинник стабільності розвитку регіонів: навч. посіб. / В. Ю. Ніколенко, С. М. Свешніков, В. В. Юрченко, В. І. Крижановський. – Київ, 2016. – 41 с.

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

О. П. Голуб, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51(Ж)

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Однією з найважливіших ланок системи управління підприємством виступає управління фінансовими ресурсами, адже саме вони як найголовніше джерело здійснення господарської

діяльності підприємства забезпечують всім необхідним виробничу, наукову, маркетингову діяльність, сприяючи ефективному функціонуванню підприємства в цілому.

Управлінням фінансовими ресурсами – це система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням їх ефективного формування, розподілу та використання в процесі господарської діяльності [2].

Головною метою управління фінансовими ресурсами підприємства є забезпечення максимізації прибутку підприємства в поточному та перспективному періоді.

Суб'єктами управління є кадри фінансового управління – фінансові менеджери, фінансовий механізм і технічні засоби управління фінансовими ресурсами. Об'єкт управління – фінансові ресурси і джерела їх формування, прибуток, капітал і активи підприємства, грошові потоки, інвестиції, фінансові ризики тощо.

До основних завдань управління фінансовими ресурсами відносять: забезпечення формування достатнього об'єму фінансових ресурсів; оптимізація структури джерел формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства; забезпечення швидкої трансформації пропорцій розподілу фінансових ресурсів в розрізі видів діяльності підприємства, під час непередбачуваного впливу факторів зовнішнього середовища; забезпечення найбільш ефективного використання фінансових ресурсів [2].

У процесі управління фінансовими ресурсами забезпечується необхідний попередній контроль за створенням і раціональним використанням фінансових ресурсів. Фінансове планування є однією з найважливіших ланок механізму управління фінансовими ресурсами та фінансової діяльності і відображає багатоманітні грошові відносини підприємства з персоналом, з бюджетом та кредитною системою [3].

Ефективну систему управління фінансовими ресурсами підприємства рекомендується будувати дотримуючись принципів, а саме: системність, інтегрованість з загальною системою управління підприємством; орієнтація на стратегічні цілі розвитку підприємства; комплексний характер прийняття управлінських рішень; висока динаміка управління; варіативність підходів до управління; пріоритетність використання внутрішніх

фінансових ресурсів; адаптивність до формування системи управління фінансовими ресурсами; ефективність прийняття управлінських рішень та їх законність; контроль [1].

Для досягнення мети управління необхідно сформувати інформаційну базу управління, провести аналіз стану фінансових ресурсів та виявити їх потребу, сформувати оптимальну структуру фінансових ресурсів, спланувати розподіл фінансових ресурсів та здійснити ефективне їх використання.

Високий рівень залежності фінансових результатів виробничо-господарської діяльності підприємств від безлічі зовнішніх умов та факторів обумовлює необхідність розробки системи управління фінансовими ресурсами, орієнтованої на досягнення як тактичних, так і стратегічних цілей. Для цього необхідно, при ухваленні рішень з управління фінансовими ресурсами, визначити сукупність фінансових показників, що характеризують цільову ефективність їх виробничо-господарської діяльності в умовах конкурентного ринку [4].

Під час управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно дотримуватися комплексно-системного підходу. Комплексно-системний підхід управління фінансовими ресурсами дасть змогу оцінити всі стадії руху фінансових ресурсів для прийняття управлінських рішень. При цьому основними елементами процесу управління фінансовими ресурсами є аналіз, планування, регулювання та контроль.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства на основі логістичного підходу / М. М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 5. – С. 133–138.
2. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – Москва: Изд. «Омега-Л»; ООО «Эльга», 2011. – 768 с.
3. Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств / Ю. В. Петренко // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 91–95.
4. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко // Сучасні питання економіки і права. – 2011. – Вип. 1. – С. 16–19.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

К. В. Грицай, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найбільш значущих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, яка досить тісно пов'язана з іншими системами управління. Саме тому кожне підприємство, маючи на меті зростання рівня рентабельності, забезпечення стійкого фінансового стану, зниження ризиків неплатоспроможності, ймовірності банкрутства зобов'язане розробити ефективну стратегію управління фінансовою стійкістю.

Стратегія управління фінансовою стійкістю має відповідати вимогам антикризового управління фінансами підприємства і передбачати раціоналізацію обігу обігових засобів та оптимізацію структури джерел їх фінансування; забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів і високу ефективність їх використання; забезпечення необхідного рівня самофінансування свого виробничого розвитку за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, забезпечення найефективніших умов і форм залучення позикових коштів відповідно до потреб підприємства [1].

Головною проблемою ефективного управління фінансовою стійкістю, на думку Юрія Е. О., є оптимальне розміщення капіталу підприємства [2]. Взаємозв'язок структури капіталу підприємства з його фінансовою стійкістю полягає в тому, що використання тільки власного капіталу гарантує найвищу фінансову стійкість, але обмежує темпи розвитку, оскільки не може забезпечити формування додаткового обсягу активів в періоди сприятливої кон'юнктури ринку і не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал. Орієнтація менеджменту на переважання позикового капіталу забезпечує високий фінансовий потенціал за рахунок приросту активів, а також можливості збільшення фінансової рентабельності внаслідок наявності ефекту фінансового левериджу, однак більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства. Дифе-

ренційований підхід до вибору джерел фінансування дає змогу регулювати рівень фінансової збалансованості підприємства, впливати на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу, фінансової стійкості та платоспроможності і, у підсумку, формувати співвідношення між ризиком і доходністю [2].

На сьогоднішній день одним із способів підтримання рівня фінансової стійкості на високому рівні є диверсифікація діяльності. Позитивним аспектом такої диверсифікації є те, що за збитковості основного виду діяльності у зв'язку з конкуренцією, кризою, дефіцитом ресурсів чи іншими можливими факторами вирівняти положення може додаткова діяльність. Процес вирівнювання полягає в тому, що підприємство направляє частину фінансових ресурсів із допоміжних видів діяльності в основну, підтримуючи тим самим необхідний рівень фінансової стійкості [1].

Крім диверсифікації діяльності шляхами покращення фінансової стійкості можуть бути:

- по-перше, підвищення якості продукції та впровадження нового асортименту та номенклатури, тим самим збільшуючи споживчий попит, що призведе до зростання прибутків підприємства;

- по-друге, проведення аналізу платоспроможності та фінансової стійкості покупців продукції, з метою уникнення неплатежів за реалізовану продукцію;

- по-третє, для гарантування стабільної діяльності застосування системи страхування, зокрема страхування відповідальності, страхування майна тощо;

- по-четверте, постійне підвищення кваліфікації кадрів, використання позитивного досвіду інших підприємств, що дасть змогу підвищити продуктивність праці на підприємстві, зекономити ресурси та виготовити більший обсяг продукції [1].

Отже, враховуючи всі чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємства, особливості його діяльності кожному підприємству варто обирати ті шляхи підвищення фінансової стійкості, які будуть найбільш прийнятними для їх реалізації і дозволять забезпечити підвищення прибутковості підприємства і знизити ймовірність виникнення банкрутства. Тому саме зараз, у час підвищення процесів глобалізації в економіці, забезпечення фінансової стійкості та якісне управління нею є одним із пріоритетних завдань кожного підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ковальчук Н. О. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування / Н. О. Ковальчук, Т. В. Руснак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 368–371.
2. Юрій Е. О. Дослідження фінансової стійкості в системі оцінки фінансового стану підприємства / Е. О. Юрій, Л. А. Бербека // Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 1112–1117.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ В УКРАЇНІ

Є. Ю. Гомон, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Тимошенко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Враховуючи, що бюджетні видатки є дієвим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку держави, питання розробки та реалізації нових підходів щодо підвищення їх ефективності та оптимізації набуває особливої актуальності.

Оцінка динаміки та структури видатків Державного бюджету України за 2011–2017 рр. ілюструє картину, що відображає неефективність державної політики в країні. Необхідно відзначити, що при стабільному збільшенні загального обсягу видатків державного бюджету, в динаміці видатків у розрізі функціональної класифікації не знайдено єдиного тренду, що обумовлено трансформацією структури видаткової частини бюджету внаслідок впливу низки економічних, суспільно-політичних та демографічних чинників.

Переважає більшість видатків державного бюджету (від 25,6 % у 2011 році до 32,5 % у 2017 році) спрямована на забезпечення міжбюджетних відносин (табл. 1). Також вагому частку видатків, зокрема 31,5 % у 2011 році та 25 % у 2017 році, використано з метою фінансування соціальної сфери.

**Таблиця 1 – Структура видатків Державного бюджету
України у розрізі функціональної класифікації
за 2011–2017 роки, %**

Показник	Роки							Відхилення (±) 2017 р. проти 2011 р.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Житлово-комунальне господарство	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
Охорона навколишнього природного середовища	0,9	1,0	1,1	0,6	0,7	0,7	0,6	-0,3
Духовний та фізичний розвиток	1,1	1,4	1,3	1,1	1,1	1,8	0,9	-0,2
Охорона здоров'я	3,1	2,9	3,2	2,4	2,0	1,8	2,0	-1,1
Оборона	4,0	3,7	3,7	6,4	9,0	8,7	8,9	+4,9
Освіта	8,2	7,6	7,7	6,7	5,2	5,1	4,9	-3,3
Економічна діяльність	13,4	12,5	10,2	8,0	6,4	4,6	5,6	-7,8
Громадський порядок, безпека та судова влада	9,7	9,2	9,7	10,4	9,5	10,5	10,5	+0,8
Загальнодержавні функції, з них	12,0	11,1	12,4	15,3	17,9	17,2	17,0	
Обслуговування боргу	6,9	6,1	7,9	11,2	14,6	14,0	13,2	+5,0
Соціальний захист та соціальне забезпечення	19,1	19,0	21,9	18,7	18,0	22,2	17,2	-1,9
Міжбюджетні трансферти	28,4	31,5	28,7	30,4	30,2	28,5	32,5	+4,1

Джерело: складено на основі [1, 2].

Заслужовує на увагу зростання видатків на виконання загальнодержавних функцій, що обумовлене збільшенням видатків на обслуговування державного боргу в 1,9 рази, чому слугувала як девальвація національної валюти, так і власне нарощування боргових зобов'язань держави. У зв'язку з військовими подіями на Сході України збільшилися також видатки на оборону країни. У бюджеті 2015 року та 2016–2017 років фінансування потреб оборони сягнуло 2,63 % ВВП та 2,49 % ВВП відповідно.

При цьому варто відмітити тенденцію зменшення видатків державного бюджету на економічну діяльність з 13,4 % у 2011 році до 5,6 % у 2017 році або в 2,4 рази. Вищезазначене

свідчить про те, що держава не стимулює та не вкладає кошти в розвиток економіки. Причинами такого скорочення є як переорієнтація з прямого бюджетного фінансування на встановлення податкових пільг, так і підвищення частки інших видатків, зокрема на виконання соціальних функцій держави та обслуговування державного боргу.

У процесі дослідження також виявлено неефективну структуру видатків, що притаманна фінансуванню сфери охорони здоров'я, найбільша частка якого спрямовується на функціонування лікарень та санаторно-курортних закладів (36,5 %). При цьому на утримання поліклініки й швидку допомогу виділяють – 9 %, фундаментальні та прикладні дослідження у сфері охорони здоров'я – 1,9 %. У 2017 р. частка цієї статті у Державному бюджеті України зменшилася до 2 % або в 1,5 рази.

Отже, результати проведеного дослідження показали, що система виконання видаткової частини бюджету в Україні зазнавала постійних змін і трансформації. Незважаючи на постійне вдосконалення організації виконання видаткової частини бюджету в Україні і досі наявні певні недоліки. Потребує змін та уточнень законодавча база, передусім це стосується питань щодо регулювання процесу державних закупівель та чіткого визначення в нормативно-правових документах підпорядкованості розпорядників й одержувачів бюджетних коштів та розмежування повноважень і відповідальності за виконання бюджету між ними. Необхідним є удосконалення існуючих та створення нових механізмів виконання видаткової частини бюджету. Реалізація запропонованих організаційних заходів може сприяти ефективнішому використанню бюджетних коштів, що в свою чергу забезпечить економічне зростання та поліпшить суспільний добробут в Україні. Саме тому питання ефективного використання бюджетних видатків в Україні потребує подальшого розвитку у контексті проведення реформ бюджетної системи.

Список використаних інформаційних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Є. О. Детюк, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКМ-51

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасній економіці України, яка повинна мати соціальну орієнтацію з урахуванням економічних законів ринку, спостерігається вкрай велика диференціація доходів домогосподарств та високий ступінь розшарування населення. Це призводить до загострення як економічної так і соціальної напруги в українському суспільстві, до зниження активності більшої частини населення країни та до виникнення складної та суперечливої за змістом фінансової поведінки домогосподарств.

На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі запропоновано досить велику кількість моделей фінансової поведінки, які враховують особливості, мотиви та фактори її трансформації, що повинно допомогти в реалізації державної програми підвищення рівня фінансової грамотності та інформаційної культури населення, що, у свою чергу, сприятиме розвитку фінансових інституцій.

Український науковець А. Вдовиченко вважає, що під фінансовою поведінкою слід розуміти «вибір (схильність) населення щодо використання власних фінансових ресурсів в цілях споживання, заощадження в організованій або неорганізованій формі» [1].

Необхідно розрізняти поняття «операційна фінансова діяльність» та «стратегічна фінансова діяльність», тобто вміння користуватися фінансовими інструментами.

Під операційною фінансовою діяльністю необхідно розуміти здійснення певних дій, пов'язаних із фінансами, а саме: сплата розрахунків за житлово-комунальні послуги, внесків зі страхування, сплата за навчання, користування платіжними системами, платіжними терміналами та банківськими картками тощо. Тобто це – повсякденні фінансові операції, що дозволяють домогосподарству отримувати та перераховувати грошові кошти.

Що ж стосується фінансових інструментів, то їх використання потребує від домогосподарства знань та вмінь з основ

фінансового планування, розробки фінансової стратегії та обрання моделі фінансової поведінки на ринку фінансових послуг. Основною метою застосування фінансових стратегій та моделей в економічному плані є отримання прибутку, а в соціальному, наприклад, – підвищення якості життя домогосподарства, зміна свого соціального статусу, розвиток людського капіталу.

Фінансова активність домогосподарств обумовлена рівнем фінансового потенціалу та впливає на модель фінансової поведінки. Виділяють фінансово активні та фінансово пасивні домогосподарства. У свою чергу, серед фінансово активних розрізняють три моделі: заощаджувачі (які проявляють позитивну поведінку, використовуючи у своїй діяльності певні інструменти та проводячи нескладні фінансові операції); антизаощаджувачі, які проявляють негативну поведінку, живучі в борг, у кредит; комбімодель, коли в домогосподарстві використовується змішаний тип поведінки [2].

Особливості фінансової поведінки домогосподарств формуються під впливом багатьох факторів: економічних, політичних, соціальних, культурних та субкультурних, психологічних та демографічних.

Як свідчать сучасні дослідники фінансова поведінка домогосподарств зазнала істотних трансформацій як у докризовий період, так і під час кризової дестабілізації. Визначального впливу набули фінансовоорієнтовані моделі поведінки, спрямовані на досягнення економічних цілей переважно в короткостроковому періоді, незважаючи на довгострокові економічні та інституційні ризики. На поверхні економічних явищ ці тенденції представлені зростанням боргів домогосподарств [2].

Головними акцентами у реалізації заходів щодо стимулювання активних форм фінансової поведінки домогосподарств повинні стати: зростання доходів населення на ґрунті стійкого поліпшення макроекономічних показників; зростання рівня фінансової та економічної грамотності населення, довіри до держави й фінансових інститутів; активізація розвитку фінансового ринку щодо різноманіття фінансових інструментів, розвитку роздрібної торгівлі фінансовими інструментами та системи страхування; реформування системи соціального та пенсійного страхування. Не менш важливим, на нашу думку, є завдання формування нової суспільної моралі, що заперечує як шкідливі ідеали

демонстративної поведінки домогосподарств, так і вузькість стратегії виживання, спрямовуючи на інвестиційну активність.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вдовиченко А. М. Фінансовий потенціал населення: нові можливості інноваційного розвитку економіки України: монографія / А. М. Вдовиченко. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2012. – 225 с.
2. Корнівська В. О. Трансформації фінансової поведінки домогосподарств / В. О. Корнівська // Бізнес Інформ. – 2016. – № 11. – С. 292–300.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТИТОРІВ В УКРАЇНІ

Т. В. Донченко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Поступове зростання та структурні зміни на ринку капіталу України призвели до активізації інституційних інвесторів. Діяльність цих фінансових установ, що пов'язана з акумулюванням вільних коштів підприємств та заощаджень домогосподарств і їх подальшим розміщенням, спроможна забезпечити економічне зростання національної економіки [3]. В умовах ринкової трансформації особливо актуальним стає дослідження ролі інституційних інвесторів, що виступають вагомим джерелом інвестицій для реального та фінансового секторів економіки.

Проблеми розвитку діяльності інституційних інвесторів досліджуються в працях зарубіжних вчених: У. Шарпа, З. Боді, Ф. Девіса, Б. Стайла. Питання функціонування механізму інвестування за допомогою інституційних інвесторів, регулювання та розвитку діяльності інституційних інвесторів на фондовому ринку знайшли відображення в роботах Л. Алексеєнко, О. Дзюблюка, В. Корнеєва, Б. Луціва, В. Кудряшова, А. Кузнєцової, С. Науменкової, М. Стецька, Л. Федулової та інших. Проте діяльність вітчизняних інституційних інвесторів залишається недостатньо вивченою як на теоретичному, так і на практичному

рівні, що зумовлює відсутність комплексної програми з розвитку інституційних інвесторів на фінансовому ринку, з огляду на особливості їхньої діяльності та тенденції розвитку.

Серед вчених немає єдиної думки щодо трактування поняття «інституційний інвестор», та яких саме фінансових посередників варто відносити до категорії «інституційні інвестори». Відтак, в звітах аналітиків Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) поняття «інституційні інвестори» трактують як фінансові інститути, які приймають грошові кошти від третіх осіб для здійснення інвестицій від свого імені, але в інтересах цих осіб. До них належать страхові компанії, пенсійні фонди та взаємні фонди.

Ефективний розподіл грошових ресурсів населення на фінансовому ринку зумовлений розширенням участі роздрібних інвесторів (населення), збільшенням частки довгострокових вкладень населення через послуги інституційних інвесторів. Разом з цим, інституційні інвестори здійснюють переважно середньо- і довгострокові інвестиційні вкладення в інструменти фінансового ринку, знижуючи частку спекулятивних угод. Постійний моніторинг ринку професійними аналітиками, які проводять оцінку і переоцінку цінних паперів, сприяє вирівнюванню попиту і пропозиції на фондовому ринку [4].

В Україні сектор інституційних інвесторів недостатньо розвинений. Державне регулювання може сприяти вдосконаленню розвитку інституційних інвесторів шляхом спрощення їхнього доступу до більш широкого спектра фінансових інструментів. Високий рівень розвитку інституційних інвесторів, який відповідає потребам суспільства, є необхідною умовою при вирішенні протиріч між потребою в додаткових інвестиційних ресурсах та обмеженістю їх пропозиції та є основою формування і виникнення різноманітних інвестиційних механізмів, що сприяють як акумуляції інвестиційних ресурсів, так й їх раціональному розміщенню. Інституційні інвестори сприяють ефективнішому виконанню функцій трансформації заощаджень в інвестиції. Разом з цим, низький рівень розвитку інституційних інвесторів зумовлює обмеження припливу довгострокових фінансових ресурсів на фінансовий ринок та може стати причиною відродження фінансових пірамід [1].

Серед основних проблем, пов'язаних з низьким рівнем розвитку інвестиційних інвесторів, є: військові дії на сході України;

різке зниження рівня добробуту населення, зменшення можливостей накопичувати заощадження в умовах високої інфляції; масове закриття банків, жорстке валютне регулювання та проблеми у банківській системі; відтік капіталу з сектору публічних інститутів спільного інвестування; скорочення доступних для інвестування інструментів фондового ринку; суперечливі та несистемні кроки НКЦПФР щодо підвищення вимог до цінних паперів, емітентів та професійних учасників ринку [2].

Список використаних інформаційних джерел

1. Аналітичний огляд ринку ІСІ в Україні за 2016 р. [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – URL: http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart/256148.html.
2. Криниця С. О. Розвиток інститутів спільного інвестування: стан і перспективи [Електронний ресурс] / С. О. Криниця. – URL: <http://dspace.uaabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12252/2>.
3. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.nssmc.gov.ua>.
4. Пластун В. Л. Підходи до класифікації інституційних інвесторів / В. Л. Пластун, В. С. Домбровський // Бізнес Інформ. – 2012. – № 9. – С. 118–122.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК ПЕРВИННИЙ СУБ'ЄКТ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

П. О. Дуган, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Один з найважливіших викликів сьогодення – формування спроможних громад та ефективного самоврядування. Територіальна громада виконує важливі суспільні функції, забезпечує реалізацію основних соціально-економічних прав громадян, є інструментом залучення їх до управління суспільством та його економікою.

Поняття територіальної громади є порівняно новим та малодослідженим для економічної науки України. Разом із тим, у західній соціологічній і правовій доктрині дослідженню місцевих співтовариств приділялася серйозна увага, що пояснюва-

лося, насамперед, функціонуванням у капіталістичних державах системи місцевого самоврядування і зростанням ролі локальної демократії в європейських інтеграційних процесах [1].

Важливою особливістю місцевого самоврядування є реалізація місцевих інтересів. У межах територіальних громад місцеві інтереси переважають над глобальними відомчими та вузько-професійними. Ефект від такого об'єднання сильніший, ніж від механічного поєднання зусиль роз'єднаних індивідів, оскільки в рамках такої спільноти відбувається не тільки поєднання спільних зусиль в єдине ціле, а й спеціалізація окремих її членів для виконання професійних функцій, починаючи від господарських і завершуючи управлінськими. Інтеграція людей у територіальну громаду з метою спілкування, виховання, виробництва тощо має природний характер, відбувається на добровільній, свідомій основі, із врахуванням уявлень, побажань, мотивів, прагнень кожної людини або більшості людей.

Ознакою територіальної громади є соціально-демографічна взаємодія, тобто сусідські відносини, спільні правила та норми поведінки, відчуття належності та співпричетності до подій у громаді, психологічна ідентифікація інтересів людини з інтересами спільноти, єдиними морально-етичними цінностями. Лише подібне соціальне сполучення у верствах населення дає можливість зрозуміти таку соціальну кумуляцію, а звідси і соціальну спрямованість, зміст муніципальної діяльності територіальних громад.

Врахувавши напрацювання науковців, необхідно використовувати у трактуванні поняття «територіальна громада» сукупність не лише економіко-правових, а й культурних факторів (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні ознаки територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування

Ознаки	Характеристика ознаки
Територіальна	Характеризує територіальну громаду як сукупність людей, що проживають на певній території
Історично-культурна	Територіальна громада розвивається в часовому вимірі, їй притаманна своя історія, традиції і звичаї, а також демографічно-етнічна ідентифікація, релігійні погляди та культура, що формує відповідні рамки поведінки, погляди, цінності та особливості взаємовідносин індивідів в межах спільноти та в суспільстві загалом

Ознаки	Характеристика ознаки
Правова	Територіальна громада в Україні – це законодавчо визначений суб'єкт правовідносин з відповідними правами та свободами, з визначеними обов'язками
Економічна	Місцева спільнота є суб'єктом права комунальної власності, її члени є платниками місцевих податків і зборів; як суспільний організм вона є колективним споживачем та учасником виробничого процесу для забезпечення відповідних умов життєдіяльності.
Психологічна	Територіальна громад – це, як уже зазначалося, суспільний організм, для існування якого життєво важливою є ідентифікація себе кожним індивідом-членом цієї спільноти її частинкою, важливою є соціальна взаємодія – постійний кругообіг спілкування та соціальна близькість в межах громади
Політична	Територіальна громада – це представник місцевого населення на політичній арені, який репрезентує його погляди, думки, відтворює настрій
Демократична	Місцева спільнота формується і діє згідно поглядів та переконань її членів, її як елементу держави характерний принцип виборності, який забезпечує демократичність її розвитку та діяльності
Природна	Територіальна громада створюється на основі двох принципів: самоорганізації та самореалізації, тобто місцева спільнота створюється згідно рішення його членів для реалізації певної мети

Джерело: складено на основі [1, 2].

Список використаних інформаційних джерел

1. Прокопечко Л. Я. Залучення громадян / Л. Я. Прокопечко, А. С. Крупник // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Т. 8. – Київ : НАДУ, 2011. – С. 220–226.
2. Стрілець Ю. Дієвість територіальної громади як головна передумова розвитку громадського контролю / Ю. Стрілець // Ефективність державного управління. – 2011. – Вип. 27. – С. 407–415.

РОЗРОБКА ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНКУРЕНТО-ОРІЄНТОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

І. М. Захаров, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Гасій, науковий керівник, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних кризових умовах економіки України підприємства змушені використовувати захисні очікувальні стратегії управління, що посилює необхідність врахування стратегічності в управлінні фінансами, що за умов високого динамізму навколишнього середовища є одним з основних принципів сталого та ефективного розвитку. Тому на перший план виходить розробка конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії, яка є важливою складовою успішного функціонування підприємства будь-якої галузі.

Фінансова стратегія, яка характеризує різні відносини між суб'єктами ринку з приводу формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, застосування фінансових інструментів, являє собою узагальнену модель і інструмент дій, необхідних для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Реалізація будь-якої стратегії передбачає організаційні заходи щодо здійснення обраного варіанту стратегії, розробку проекту і плану, реструктуризацію, контроль (моніторинг) аналітичного процесу, виконання рішень.

Імпульсом для розробки нової стратегії є: зміни в зовнішньому середовищі; виникнення нових цілей і поява можливостей для їх реалізації; неефективність колишніх стратегічних установок, необхідність їх зміни.

Під конкуренто-орієнтованою фінансовою стратегією підприємства потрібно розуміти систему управлінських рішень щодо досягнення перспективних цілей формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, які забезпечуватимуть фінансову стійкість та конкурентоспроможність підприємства на основі збалансування динаміки обсягу реалізації, активів і структури джерел фінансування за критеріями фінансових ризиків, орієнтуючись при цьому на зміни зовнішнього середовища [2].

Алгоритм формування та реалізації конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії, спрямованої на досягнення і підтримку фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства за допомогою виявлення максимального рівня темпу приросту обсягу реалізації, обмеженого темпом приросту прибутку в заданому діапазоні фінансових ризиків повинен включати сім етапів.

1) формулювання нових цільових орієнтирів, відкриття нових ринків тощо.

2) діагностика фінансового потенціалу підприємства.

3) розробка дерева цілей для досягнення поставленої мети через систему підцілей.

4) формування альтернатив конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії на основі декомпозиційної моделі, яка повинна допомогти керівництву підприємства у розв'язанні проблем стратегічного вибору.

5) вибір конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії та прийняття рішень щодо її реалізації.

6) система формування фінансової політики, розробка планів, розрахунок ресурсного забезпечення.

7) контроль виконання планів, оцінка ризиків фінансової ефективності, платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, конкурентоспроможності [2].

Об'єктом системи контролю виконання фінансової стратегії є рівень реалізації стратегічних фінансових цілей. Тому кількісними стандартами контролю виступає система цільових стратегічних фінансових нормативів і критерії фінансових ризиків.

Таким чином, в алгоритмі наведеного підходу пов'язані в єдине ціле завдання, котрі послідовно вирішуються: постановка цілей; стратегічна діагностика чинників зовнішнього і внутрішнього середовища; розробка методики формування стратегічних альтернатив; вибір оптимальної стратегії для реалізації; реалізація фінансової стратегії через систему фінансових політик і програм досягнення поставлених цілей; розрахунок ресурсного забезпечення фінансової стратегії.

Список використаних інформаційних джерел

1. Розумович Н. Ф. Розробка та реалізація конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії машинобудівних підприємств / Н. Ф. Розумович // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 6. Ч. 3. – С. 106–109.

2. Гасій О. В. Фінансовий стан суб'єкта підприємництва: сутність та оцінка / О. В. Гасій, І. П. Зосімов // Перспективи модернізації економіки та фінансової системи України: матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 7 вересня 2018 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. – С. 92–94.

РЕЙТИНГОВЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В. О. Зірка, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51

Т. М. Левочко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51

Н. С. Педченко, науковий керівник, професор кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Комплексний фінансовий стан визначає рівень фінансової ефективності (результативності) господарювання підприємства в економічному середовищі та наскільки безризиковим може бути його функціонування за результатами рейтингового оцінювання.

Для ефективного управління фінансовим станом підприємства важливим є визначення самого поняття «фінансовий стан підприємства». Загалом змістова характеристика економічної категорії «фінансовий стан підприємства» подається як результат взаємодії всіх елементів фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників та індикаторів, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання (табл. 1).

**Таблиця 1 – Наукові підходи до визначення категорії
«фінансовий стан підприємства»**

Джерело	Трактування
Турило А. М., Агатова А. В. [16]	Характеризуючи фінансовий стан, здебільшого спираються на індикативну основу, яка встановлює ефективність взаємодії внутрішніх чинників (наявних економічних ресурсів), хоча у сучасному ринковому середовищі зовнішні фактори можуть спричинювати істотний (інколи визначальний) вплив на фінансово-економічну позицію підприємства

Джерело	Трактування
Крючок С. І. [7, с. 43]	Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю параметрів, які виражають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Він є синтетичним виразником виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємств та організацій
Савицька Г. В. [15]	Фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу
Загородна О., Серединська В. [4]	Фінансовий стан та фінансова стійкість окремого суб'єкта господарювання – це така оцінка, яку розглядають як етап, що дає змогу на ранній стадії виявити порушення пропорцій у фазах циклу кругообігу капіталу та встановлювати причини, що їх викликали
Павленко О. І. [12]	Фінансовий стан – це реальна (на фіксований момент часу) та потенційна фінансова спроможність підприємства
Черниш С. С. [17]	Діагностика фінансового стану є його оцінка і виявлення резервів стабілізації, поліпшення і зростання
Нікітіна Н., Філатова В. [10]	Потенціал фінансового стану підприємства не-правомірно зводити лише до платоспроможності та ліквідності балансу
Педченко Н. С. [13, с. 57]	Фінансовий стан підприємства є його фінансовий потенціал виражений стійкою властивістю системи спрямованої на подолання суперечностей та забезпечення довгострокового розвитку на основі сформованих та оптимізованих фінансових ресурсів
Маркар'ян Е. А., Герасименко Г. П. Маркар'ян С. Е. [9]	Фінансовий стан – це сукупність показників, які відображають його здатність погасити боргові зобов'язання. Фінансовий стан, на думку дослідників, є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. [5]	Фінансовий стан охарактеризовано як стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами

Джерело	Трактування
Поддєрьогін А. М. [14, с. 67]	Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів
Обущак Т. А. [11]	Фінансовий стан – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів

Підсумовуючи, зазначимо, що фінансовий стан підприємства є критерієм успіху його діяльності як суб'єкта господарювання та справляє визначальний вплив у перспективі його розвитку. Правильне спрямування вектору розвитку підприємства потребує рейтингової оцінки, оскільки саме рейтинг (англ. rating – оцінка, клас, розряд) як індивідуальний чисельний показник успіхів підприємства у визначеному класифікаційному переліку (рейтинг-лісті), вказує на місце досліджуваного суб'єкту серед аналогічних на існуючому ринку. Також під рейтингом можна розуміти ієрархічну систему, де між об'єктами за певними принципами встановлено кількісно-якісне співвідношення переваг та відставань і визначено їх місце в рейтинговому ряді. Рейтинги використовуються для оцінки характеристики ефективності, результативності, надійності, сталості господарюючих систем та для визначення комплексної порівняльної оцінки їх фінансового стану.

Методика рейтингової оцінки підприємства заснована на теорії і методиці комплексного аналізу фінансової діяльності підприємства. Рейтинг підприємства враховує всі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської діяльності, оскільки при її проведенні використовуються показники, що характеризують фінансовий потенціал підприємства, його рентабельність, ефективність фінансових ресурсів, стан ліквідності і платоспроможності, ділової активності. Вибір і обґрунтування

початкових показників виходить з мети оцінки та завдань, які ставлять перед собою суб'єкти господарювання, аналізуючи фінансово-економічний потенціал підприємства. Тому для отримання результатів комплексного аналізу передбачено розрахунок рейтингової оцінки. Існує досить багато визначень до терміну «рейтинг», деякі з них представлені в табл. 2.

Таблиця 2 – Наукові підходи до визначення поняття «рейтинг»

Джерело	Трактування
Карминский А. М., Пересецкий А. А., Петров А. Е. [6]	Рейтинг (оцінка, віднесення до класу, розряду, категорії) – це оцінка позиції аналізованого об'єкта за шкалою показників
Логвиненко Ю. Л. [8]	Рейтинг – це «значення певної відносної оцінки, що діє у визначений момент чи протягом певного періоду часу, яку суб'єкт рейтингування в результаті реалізації процесу рейтингування присвоює досліджуваному об'єкту та вважає найоптимальнішим для його позиціонування за обраним критерієм чи набором критеріїв серед інших подібних за основними параметрами суб'єктів господарювання»
Гапчич Д. М. [2]	Рейтинг (англ. rating – оцінка, клас, розряд) – це індивідуальний чисельний показник оцінки будь-яких успіхів окремої особи в деякому класифікаційному переліку (рейтинг-лісті), узагальнюючий, синтезований показник, що охоплює різноманітні характеристики об'єкта оцінювання
Горский П. [3]	Рейтинг – це ієрархічна система, де між об'єктами встановлено якісне відношення переваги
Біла Ю. В., Педченко Н. С. [1, с. 316]	За допомогою рейтингу можна одержати об'єктивну, науково обгрунтовану та узагальнюючу оцінку фінансового стану підприємства. Оцінка проводиться шляхом розрахунку загального інтегрального і синтетичного показника.

Отже, рейтингова оцінка характеризується значенням комплексного показника, який синтезує певні сторони діяльності об'єкта дослідження, отриманого на основі математичної обробки системи окремих фінансових показників. Комплексна оцінка використовується для визначення рейтингу підприємств на

підставі вибору найуспішнішого з них. Перевагою рейтингового оцінювання є можливість аналізу і порівняння результатів фінансово-господарської діяльності підприємств різних організаційно-правових форм, які належать до різних сфер діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Біла Ю. В. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємств та організацій споживчої кооперації на основі експертної оцінки / Ю. В. Біла, Н. С. Педченко // 36. наук. ст. магістрів факультету фінансів і обліку Полтавського університету економіки і торгівлі за результатами наукових досліджень 2011–2012 навчального року. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – С. 340–345.
2. Гапчич Д. М. Створення рейтингової інфраструктури фондового ринку України / Гапчич Д. М. // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 77–81.
3. Горский П. Положение об аналитическом рейтинге рангового типа [Електронний ресурс] / Горский П. // Електронний ресурс. – URL: www.pavel.gorskiy.ru.
4. Загородна О. Діагностика фінансового стану і стійкості функціонування підприємства / О. Загородна, В. Серединська // Економічний аналіз. – 2010. – № 7. – С. 262–264.
5. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 3-тє вид. випр. та допов. – Київ : Знання, 2004. – 294 с.
6. Карминский А. М. Рейтинги в экономике: методология и практика : монография / Карминский А. М., Пересецкий А. А., Петров А. Е. ; под ред. А. М. Карминского. – Москва : Финансы и статистика, 2005. – 240 с.
7. Крючок С. І. Оцінка фінансового стану підприємств / С. І. Крючок // Фінанси України. – 2002. – № 8. – С. 40–47.
8. Логвиненко Ю. Л. Сутність рейтингування підприємств та його значення в ринкових умовах / Ю. Л. Логвиненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2009. – № 640. – С. 319–327.
9. Макарьян Э. А. Финансовый анализ : [учеб. пособие] – 4-е изд., испр. / Э. А. Макарьян, Г. П. Герасименко, С. Э. Макарьян. – Москва : ИД ФБК_ПРЕСС, 2006. – 235 с.
10. Никитина Н. Методы исследования финансового состояния промышленного предприятия / Н. Никитина, В. Филатова // Проблемы теории и практики управления : междунар. журнал. – 2008. – № 4. – С. 25–31.
11. Обушак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Обушак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 92–98.

12. Павленко О. І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства / О. І. Павленко // Бізнес-навігатор. – 2010. – № 2 (19). – С. 72–78.
13. Педченко Н. С. Наскрізне дослідження оцінки складу та оптимізації структури фінансового потенціалу підприємства / Педченко Н. С. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія : Економічні науки. – Херсон : Херсонський державний університет. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 5. – С. 54–57.
14. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : [підручник] / А. М. Поддєрьогін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : КНЕУ, 2005. – 384 с.
15. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] – 2-ге вид., випр. і допов. / Г. В. Савицька. – Київ : Знання, 2005. – 662 с.
16. Турило А. М. Теоретико-методологічні засади визначення сутності і оцінки категорії «економічний стан підприємства» / А. М. Турило, А. В. Агапова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 2 (104). – С. 156–159.
17. Черниш С. С. Діагностика фінансового стану підприємства / С. С. Черниш // Інноваційна економіка. – 2010. – № 3. – С. 111–113.

ОЦЕНКА РИСКА БАНКРОТСТВА ТОРГОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Е. И. Зимакова, студент специальности Логистика, группа Г-41

В. И. Маргунова, научный руководитель, доцент кафедры коммерции и логистики, к. э. н.

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

На сегодняшний день в Беларуси большое количество предприятий и фирм становятся банкротами из-за неумения предпринимателей предвидеть кризисные ситуации [1]. В целях профилактики следует применять методы анализа и оценки финансового состояния хозяйствующего субъекта для выявления возможного банкротства. Рассмотрим три различные системы методов. Расчеты будут производиться на основе материалов Светлогорского райпо.

Одной из таких систем является двухфакторную модель Альтмана [2]. В соответствии с данной моделью риск банкротства низок, если рассчитанное значение показателя (Z) < 0 .

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot 1,071 + 0,579 \cdot 0,3805 = -1,32 < 0.$$

Далее рассмотрим систему критериев, установленную Постановлением Совета Министров РБ от 12.12.11 № 1672. Показателями данной системы являются: коэффициенты текущей ликвидности (K_1), обеспеченности собственными оборотными средствами (K_2), обеспеченности финансовых обязательств активами (K_3) [4]. Рассчитаем вышеуказанные коэффициенты и получаем следующие их значения: K_1 , равный 1,071, K_2 , равный 0,066, и K_3 , равный 0,38.

Для сравнения полученных результатов и приведения общего вывода о возможном банкротстве хозяйствующего субъекта произведем также расчет коэффициентов системы показателей Бивера. Данная система показателей включает ряд коэффициентов: коэффициент Бивера, коэффициент рентабельности активов, коэффициент финансового «рычага», коэффициент покрытия активов чистым оборотным капиталом и коэффициент покрытия.

Принцип данной системы показателей заключается в сравнении значений коэффициентов с нормативными величинами, и в соответствии с ними устанавливается одно из трех состояний: финансово устойчивое, вероятное банкротство в течение пяти лет или вероятное банкротство в течение одного года.

Рассчитанные значения коэффициентов Бивера, рентабельности активов и коэффициента покрытия свидетельствуют о том, что в ближайшие пять лет организация может стать банкротом, по оставшимся двум показателям финансовое положение организации можно отнести к достаточно устойчивому.

Итак, на основе проведенных расчетов по выявлению рисков возможного банкротства тремя разными методиками в целом можно сказать о том, что организация имеет достаточно устойчивое финансовое положение. В свою очередь, не совсем корректно давать характеристику финансового состояния хозяйствующего субъекта по результатам одной методики. Поэтому были проанализированные различные показатели и коэффициенты из различных систем и методик. В соответствии с результатами последней системы коэффициентов видно, что вероятность банкротства организации в долгосрочной перспективе достаточно велика.

Данный предварительный прогноз позволяет воссоздать сложившуюся ситуацию и принять меры по предупреждению риска банкротства в будущем. К таким мерам можно отнести следующие

щие: снижение дебиторской задолженности и продолжительности ее оборота; снижение просроченной задолженности в составе дебиторской задолженности; балансирование дебиторской и кредиторской задолженности; оптимизация запасов; избавление от непрофильных и неиспользуемых активов; использование долгосрочных источников капитала для финансирования капитальных вложений и др [3].

Список использованных информационных источников

1. Авдокушин Е. Ф. Международные финансовые отношения (основы финансовики) : учеб. пособие для вузов / Е. Ф. Авдокушин. – Москва : Дашков и К, 2013. – 132 с.
2. Акулинин Д. Ю. Методы оценки экономической эффективности корпоративного управления в современных Российских условиях / Акулинин Д. Ю. // Экономика и финансы. – 2006. – № 1.
3. Артеменко А. М. Секреты управления дебиторской задолженностью от компании мирового класса / Александр Артеменко // Финансовый директор. – 2015. – № 3. – С. 22–29.
4. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 12.12.11. – № 1672.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГНОЗНОЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Д. І. Іванов, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51

Г. М. Сидоренко-Мельник, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства є важливою ланкою фінансового менеджменту підприємства, яка забезпечує реалізацію глобальної мети – отримання максимального прибутку у поєднанні з формуванням ліквідної структури та підтримкою рентабельності активів. Функції управління підприємством взаємопов'язані та взаємообумовлені, адже утворюють замкнений цикл діяльності. Однією з ключових функцій виступає фінансове прогнозування та планування. Неперервність процесу прогнозування відображається, насамперед, в тому, що прогнозування з одного боку виступає як дослідницька основа конкретного плану, а з іншого боку – як оцінка наслідків планових рішень і ступеня виконання плану на кінець планового

періоду з метою зниження неминучої невизначеності, пов'язаної з прийняттям економічних рішень, орієнтованих у майбутнє.

Досить потужний науковий доробок присвячено проблемам прогнозування показників фінансово-господарської діяльності підприємств, серед яких слід виділити таких авторів: В. М. Гейць, Н. С. Барабаш, В. Г. Воронкова, Т. М. Гладун, В. В. Іванов, Т. С. Клебанова, Г. О. Крамаренко, І. В. Крючкова, М. В. Мінченко, Є. В. Мних, М. Т. Пашута, О. Є. Чорна.

Разом з цим, вивчення й аналіз опублікованих за даною проблематикою робіт дозволили зробити висновок про те, що питання формування теоретичних і методологічних підходів щодо реалізації прогнозованої функції управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства недостатньо розроблені як у науковому, так і в організаційно-практичному аспектах.

Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства в науковій літературі визначається як сукупність фінансових відносин між об'єктами і суб'єктами управління через застосування фінансових методів та відповідного забезпечення з метою підтримки достатнього рівня ліквідності при максимізації дохідності [1].

У системі фінансового управління платоспроможністю підприємств прогнозування посідає особливе місце, оскільки надає можливість отримання науково-обґрунтованого висновку про набуття параметрів перспективного стану ліквідності та платоспроможності, терміни досягнення бажаного стану.

Фінансове прогнозування платоспроможності підприємства полягає у вивченні можливого стану платоспроможності підприємства на близьку та віддалену перспективу та базується на узагальненні та аналізі наявної інформації з подальшим моделюванням можливих альтернативних варіантів розвитку ситуації і фінансових показників.

Потенціал з досягнення ефективних результатів реалізується за рахунок забезпечення координації усіх факторів виробництва і реалізації, врегулювання взаємозв'язків діяльності всіх підрозділів, і розподілу відповідальності.

Можна виділити основні етапи з яких складається процес реалізації прогнозованої функції управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства: накопичення та обробка інформації про наявний стан ліквідності та платоспроможності підприємства, етап проведення оцінки досягнутого стану платоспроможності підприємства та безпосередньо прогностичний етап,

який передбачає використання спеціальних методів фінансового прогнозування.

За допомогою фінансового планування конкретизуються прогнози, визначаються конкретні шляхи їх досягнення, очікувані показники, взаємопов'язані завдання, послідовність їх реалізації, а також методи, що сприяють забезпеченню виконання наміченої мети [2]. Планування в системі управління платоспроможністю підприємства забезпечує надання інформації про планові показники надходження й витрачання грошових коштів (платіжних засобів) у часовому діапазоні, який дорівнює одному дню, тижню, місяцю, кварталу, року й декільком рокам (для підтримки довгострокової платоспроможності) у вигляді планів руху грошових коштів [3].

Прогноз є своєрідною базою для планування стану платоспроможності підприємства, розробки майбутньої стратегії з її підтримки. Отже, не дивлячись на ймовірнісний характер, фінансове прогнозування є запорукою і важливою складовою ефективної діяльності підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Серпенінова Ю. С. Побудова фінансового механізму управління ліквідністю банку / Ю. С. Серпенінова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 159–166.
2. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр учб. л-ри, 2008. – 392 с.
3. Павлова І. В. Прогнозування фінансових показників як елемент планування розвитку діяльності підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Павлова. – URL: <http://www.rusnauka.com>.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ ГРОШЕЙ

А. Є. Курмишева, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-21;

І. І. Різник, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-11

О. В. Гасій, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Гроші – це феномен, який є зрозумілим в індивідуальному сенсі, однак є досить складним явищем для розуміння суспільством. Це складна економічна категорія, специфічною особливістю якої є її системний багатфункціональний характер.

Зрозуміти складну економічну сутність грошей можна лише на основі всебічного розуміння закономірностей їх виникнення.

В економічній науці традиційно виділяють дві основні концепції походження грошей:

1. Рационалістична концепція (прибічники – Аристотель, П. Самуельсон), згідно з якою гроші виникли як результат певної угоди між людьми, як необхідність виділення спеціального інструмента для обслуговування сфери товарного обігу і підвищення ефективності її функціонування.

2. Еволюційна концепція (прибічники – А. Р. Ж. Тюрго, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Л. Мізес та ін.), згідно з якою гроші виділяються із загальної товарної маси, оскільки вони найбільш придатні для виконання функціональної ролі грошового товару.

Підґрунтя цієї теорії був підготовлено К. Марксом. За твердженням В. В. Святловського «...Маркс геніально показав схему вирішення питання про виникнення грошей...» [1, с. 4]. К. Маркс розробив теорію еволюції форм вартості грошей, згідно з якою відбувається їх послідовна еволюція від простої, або випадкової, до повної, або розгорнутої, а в результаті до загальної і, нарешті, до грошової форми.

Можна зустріти ще одну концепцію походження грошей, яка називається державною, основними положеннями якої є те, що: гроші – «творіння закону» і не мають нічого спільного з товарами. Зокрема, Г. Ф. Кнап вважав, що гроші – це тільки юридична, а не економічна категорія; гроші є тільки наслідком державного акту і не мають власної вартості.

Можемо відмітити, що гроші пройшли складний процес свого розвитку, зміни форм і видів. Наведемо еволюцію форм грошей на рис. 1.

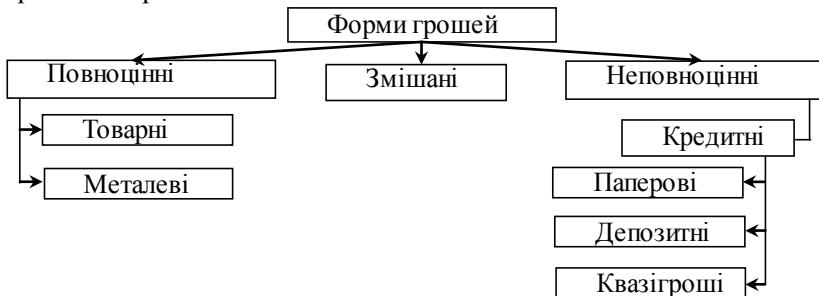

Рисунок 1 – Еволюція форм грошей [2]

На перших етапах розвитку грошима слугували різні товари. Вдосконалення та розширення економічних зв'язків привело до необхідності використовувати нові гроші, які мали б високу та незмінну вартість та такі властивості: довговічність, портативність, легку подільність, однорідність, швидкість ідентифікування та загальне визнання. Усім цим вимогам відповідали лише метали. Спочатку металеві гроші виглядали як безформні злитки, потім – як різні фігурки. Епоху металевих грошей змінила епоха паперових (XVII–XVIII ст.).

Виникнення електронної форми грошей демонструє поступовий вихід грошей їх прямого контролю держав в особі центральних банків. Сучасні інформаційні технології створили умови використання криптовалют, тобто цифрових валют, що функціонують завдяки механізму асиметричного шифрування. Це новий вид активів, який відрізняється від грошей особливим механізмом емісії. Одиниця криптовалюти – це код, який виникає в результаті складних комп'ютерних математичних обчислень [3]. На нашу думку, криптовалюти представляють собою новий етап розвитку електронних грошей.

Таким чином, виникнення грошей – це закономірний об'єктивний економічний процес, завдяки якому з'явився ефективний прискорювач руху товарної маси, інструмент достовірної оцінки економічної інформації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Святловский В. В. Происхождение денег и денежных знаков / Святловский В. В. – Москва : КРАСАНД. 2010. – 450 с.
2. Гроші та кредит : підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука. – 6-те вид., перероб. і допов. – Київ : КНЕУ, 2011. – 589 с.
3. Дубянский А. Н. Теории происхождения денег и криптовалюты / А. Н. Дубянский // Деньги и кредит. – 2017. – № 12. – С. 97–100.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ПРОГНОЗУВАННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Є. В. Кутлаєва, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Гасій – науковий керівник, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ухваленню будь-якого рішення щодо діяльності підприємства завжди передують обґрунтування, що базується на аналі-

тичний оцінці його платоспроможності. Результат такої оцінки виражається у конкретних висновках про стан ліквідності та платоспроможності підприємства, перспективи його розвитку та адекватності побудованих прогнозів.

Найбільш складною і неоднозначною проблемою побудови прогнозних моделей платоспроможності підприємства є процес її оцінки на основі застосування сучасних підходів. На нашу думку, методи оцінки платоспроможності підприємства можна класифікувати за такими напрямками:

- за глибиною проведення оцінки;
- за формуванням початкової інформації у фінансовій звітності;
- за вартісною оцінкою активів і пасивів;
- за урахуванням фактору часу: статичні й динамічні; поточні й перспективні (майбутні);
- за структуризацією активів і пасивів підприємства;
- за перевагами, що віддаються тим чи іншим показникам.

Порівнюючи вітчизняні та зарубіжні моделі оцінки та прогнозування платоспроможності підприємства, можемо відмітити, що вони не позбавлені як позитивних, так і негативних рис. Особливо важливими є методики, які ґрунтуються на використанні критеріїв банкрутства підприємства та ґуртуються на методі дискримінантного аналізу.

До зарубіжних моделей прогнозування платоспроможності підприємств [1;2;3] належать: двофакторна модель Е. Альтмана (1968 р.), п'ятифакторна модель Е. Альтмана (1968 р.), модифікована п'ятифакторна модель Е. Альтмана (1983 р.), моделі Г. Спрінґейта (1978 р.) (Канада та США), Р. Ліса (1972 р.), Р. Таффлера та Г. Тішоу (1977 р.), Creditmen Ж. Депаляна.

Позитивними рисами західного підходу до прогнозування платоспроможності підприємств та їх банкрутства є простота розрахунків, низька трудомісткість використання та інтегральна оцінка порівняння стану різних об'єктів, моделі досить дієві на практиці, достатньо добре прогнозують ймовірність банкрутства.

До недоліків можна віднести те, що ці методи не завжди адаптовані до застосування на вітчизняних підприємствах та не враховують таких показників, як структуру основних виробничих фондів, фондомісткість продукції, рентабельність активів, розвиток галузі, стан оподаткування, особливості галузевого

ринку, постачальників та конкурентів підприємства та рівень державного регулювання економіки й окремих її галузей.

Проведемо критичний аналіз й визначимо переваги та недоліки вітчизняних моделей діагностики ймовірності банкрутства [4, 5]: моделі О. О. Терещенка (2004 р.), А. В. Матвійчука (2010 р.), моделі Міністерства фінансів України (2009 р. та 2012 р.).

Основною проблемою застосування та перевірки вітчизняних моделей на практиці є проблема відсутності статистики українських підприємств-банкрутів, які могли б підтвердити чи спростувати достовірність моделі.

Таким чином, вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду прогнозування платоспроможності підприємств підтвердило існування великої кількості підходів, що ґрунтуються на розрахунку різних показників. Тому нагальним завданням є вдосконалення методів прогнозування платоспроможності підприємства на основі обґрунтування методичного інструментарію інтегральної оцінки ліквідності та платоспроможності для підприємств.

Список використаних інформаційних джерел

1. Білик М. Д. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика / М. Д. Білик, І. Л. Котов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 86–92.
2. Altman E. I. Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy / E. I. Altman // Journal of Finance of Finance. – 1968. – September. – P. 589–609.
3. Springate Gordon L. V. Predicting the Possibility of failure in a Canadian Firm. Unpublished M. B. A. Research Project, Simon Fraser University, In. Insolvency prediction, E. Sands&Associates Inc. – January. – 1978. – P. 230–239.
4. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінатного аналізу / А. В. Матвійчук // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2010. – № 9. – С. 24–46.
5. Про внесення змін до Порядку проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій: Наказ Мінфіну України від 22.10.2009 р. [Електронний ресурс]. – URL: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2009_10_22/an/131/RE17109.html.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

А. О. Єфремова, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКБ-11

О. В. Гасій, науковий керівник, доцент, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Банківське кредитування займає важливе місце у соціально-економічному розвитку як більшості країн світу, так і України, незважаючи на фінансово-економічну нестабільність та погіршення макроекономічних показників. Активізація кредитування є економічно важливою не тільки для населення, а й для банківських установ та для стабілізації та розвитку економіки країни загалом. У зв'язку з цим дуже актуальним є аналіз сучасного стану та обґрунтування перспектив розвитку кредитування в Україні.

За офіційними даними Національного банку України за останні 10 років динаміка обсягу кредитування економіки України є неоднозначною. Особливо негативно на обсягах кредитування позначилися кризові вища 2014–2015 рр. Так, основні результати функціонування банків на кредитному ринку проявилися у:

- зменшенні обсягів наданих кредитів в економіку, що свідчить про недостатність ресурсного забезпечення економіки банківською системою;
- зростання простроченої заборгованості та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі банків;
- збільшення обсягів довгострокових кредитів (понад 5 років) у національній та іноземних валютах.
- зростання попиту суб'єктів господарювання на кредити банків;
- нерівномірний розподіл кредитних ресурсів у регіональному розрізі;
- зростання відрахувань у резерви за активними операціями;
- високий рівень реальної процентної ставки за кредитними операціями для фізичних та юридичних осіб;
- уповільнення темпів кредитування фізичних осіб;

Вищезазначені проблеми потребують вирішення через реалізацію таких заходів:

- зниження вартості кредитних ресурсів для усіх категорій клієнтів;
- вирішення проблеми погіршення якості кредитних портфелів банків;
- реалізація реальних соціальних кредитних програм підтримки суб'єктів малого та середнього бізнесу та населення регіонального значення;
- диверсифікація кредитних ресурсів за регіонами та підтримка пріоритетних галузей економіки;
- удосконалення співпраці банків із страховими компаніями, бюро кредитних історій, колекторськими агентствами;
- реструктуризація кредитної заборгованості в іноземних валютах;
- збільшення частки іпотечного кредитування.

Таким чином, аналіз сучасного стану розвитку кредитування в Україні показав, що є багато проблем, які потребують вирішення. Банківське кредитування фізичних та юридичних осіб може набути свого розвитку в умовах досягнення макроекономічної стабільності, що дасть змогу нарощувати портфель кредитів, сприятиме поживленню довгострокового кредитування населення та розвитку реального сектору економіки держави.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кузнєцова А. Я. Аналіз критеріїв економічної доцільності банківського кредитування інноваційних проектів та розрахунок ефективності / А. Я. Кузнєцова // Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – № 1 (18). – С. 65–72.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Шиндер О. В. Аналіз банківської діяльності в регіонах України / О. В. Шиндер // Проблеми та перспективи становлення фінансової системи України: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф., 14–17 жовтня 2009 р. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2009. – С. 100–102.
4. Єгоричева С. Б. Сучасний механізм функціонування регіональної банківської системи: монографія / С. Б. Єгоричева, О. В. Гасій. – Полтава: ПУЕТ, 2016. – 217с.
5. Гасій О. В. Регіональна банківська система та механізм її функціонування: автореф. дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.08 / О. В. Гасій. – Чернігів, 2016. – 21 с.

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЧИ ДИСКРИМІНАЦІЯ СПРАВЛЯННЯ ТРАНСПОРТНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ?

Б. В. Квітка, студентка спеціальності Фінанси банківська справа та страхування група ФК-21

О. В. Тимошенко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі»

У власників транспортних засобів ще живий спомин про докодексний час, коли раз на два роки при проходженні техогляду сплачували податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів. Такий податок утримувався не лише з автомобілів (легкових та вантажних), а ще й з мотоциклів, тракторів і навіть яхт. Сьогодні транспортний податок є однією із складових податку на майно, який, на нашу думку, можна назвати податком на розкіш.

Хто ж є платниками цього податку? Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі:

- з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно);

- середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року [1].

Ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25 000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування транспортним податком [1].

Сучасний транспортний податок викликає багато дискусій стосовно справедливості чи дискримінації механізму його адміністрування.

Якщо вважати транспортне оподаткування справедливим, то транспортний засіб слід вважати розкішшю, а не майном. Відповідно стягувати потрібно не транспортний податок, а податок на багатство або на розкіш. Проте в Україні транспортний податок є складовою майнового оподаткування, відповідно транспортні засоби є майном. За таких обставин відбувається дискримінація щодо оподаткування лише нових автомобілів, що відповідають екологічному стандарту Євро-5 і є екологічно безпечніші, порівняно із менш вартісними транспортними засобами.

Враховуючи вищезазначене, варто розглянути досвід зарубіжних країн щодо оподаткування транспортних засобів. Яскравим прикладом є досвід Німеччини, де раз на рік власник машини повинен сплатити податок на авто (KfZ-Steuer), що враховує вік, тип двигуна (дизель чи бензин), об'єм двигуна та норми викидів CO₂ [2]. Найменше платять власники нових компактних бензинових малюків – на рівні кількох десятків євро на рік. А от власники старих дизельних позашляховиків з великим об'ємом – тисячі євро на рік. Для нових моделей передбачені менші неоподатковані викиди CO₂, щоб заохотити виробників робити акцент на виробництві «зелених» моделей.

Враховуючи екологічну ситуацію в Україні, заслуговує на увагу також досвід Данії. Цікаво, що скандинави маючи чудові дороги воліють пересуватися на велосипедах. До цього їх заохочують високі податки на транспортні засоби. Так, у Данії нові автомобілі вартістю до 18 тис. дол. США оподатковуються за ставкою 105 % від їх вартості, а дорожчі – за ставкою 180 [2]. Не оподатковується придбання автобусів, тракторів, електромобілів, велосипедів з електромотором та вантажних автомобілів вагою до 4 тонн. Навіть якщо датчанин купує порівняно дешевий автомобіль, додаткові оплати все одно є значними, зокрема податок на автомобіль, податок на майно, страхування, податок на пальне, що сумарно складає 3 тис. дол. у рік. До пересування на велосипедах також заохочують високі ціни за паркування та бензин.

Тож транспортний податок в Україні – це справедливість чи дискримінація? Напевно все залежить від мети яку ми ставимо перед собою: підтримка економіки чи екології? Якщо економічна і ми прагнемо наповнити бюджет, то оподаткування вартісних авто є справедливим. Якщо метою є підтримка екології, то наша пропозиція все ж враховувати той факт, що транспортний податок це не податок на розкіш, а податок на майно. Тож його мають сплачувати всі незалежно від вартості автомобіля. На нашу думку, якщо б цей податок сплачували всі власники транспортних засобів (за диференційованим підходом), то і повітря було б чистіше і дороги кращі.

Список використаних інформаційних джерел

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI: станом на 1 січ. 2019 р. / Законодавство

України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2684-14>.

2. Taxation Trends in the European Union / Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017 [Електронний ресурс]. – URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2017.pdf.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ ІМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Ю. О. Коваленко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51(Х-в)

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Найбільш несприятливою кризовою ситуацією на підприємстві є його банкрутство. Банкрутство – це визнана судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність унаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства» [1].

У вітчизняній і закордонній науковій літературі існує чотири основних підходи до прогнозування імовірності банкрутства підприємств: експертні методи; економіко-математичні методи; штучні інтелектуальні системи; методи оцінки фінансового стану.

Найбільш відомими методиками, що відносяться до першого підходу, є: метод Аргенти (А-рахунок), або оцінки імовірності краху; метод Скоуна; методика якісного аналізу В.В. Ковальова. Ці методики засновані на якісній оцінці імовірності банкрутства підприємств.

До другого підходу відносяться методи прогнозування імовірності банкрутства, засновані на побудові економіко-математичних моделей, а саме: дискримінантний аналіз; кластерний аналіз; дерева класифікації; імітаційне моделювання.

Методи (штучні інтелектуальні системи), засновані на використанні експертних систем і спрямовані на прогнозування імовірності банкрутства підприємства, умовно можна підрозділити на дві групи: 1) діагностичні експертні системи; 2) системи нейромережових обчислень [3].

Діагностичні експертні системи призначені для виявлення причин, що викликали незадовільний стан підприємства. Слід зазначити, що експертні системи стали поширюватися порівняно недавно і ще не знайшли широкого застосування.

Штучні нейронні мережі являють собою нову й досить перспективну обчислювальну технологію, що дає нові підходи до дослідження динамічних завдань у фінансовій області [4].

Одним з основних напрямків діагностики банкрутства підприємств є підхід, що базується на розрахунку різних фінансових коефіцієнтів на основі фінансової звітності. Для оцінки ймовірності банкрутства у вітчизняній практиці використовуються система коефіцієнтів: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття); коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт відновлення (втрата) платоспроможності.

Проте, не дивлячись на наявність великої кількості методик, що дозволяють прогнозувати банкрутство підприємства з тією або іншою мірою вірогідності, жодна з них не може претендувати на використання як універсальна.

Таким чином, сучасний стан економіки вимагає створення загального алгоритму прогнозування банкрутства підприємства з урахуванням як вітчизняного, так і закордонного досвіду. Для забезпечення більшої об'єктивності результатів аналізу діагностика банкрутства має базуватися на таких принципах:

- поєднання в процесі аналізу кількісних та якісних критеріїв, що сигналізують про потенційну загрозу банкрутства;
- врахування особливостей розвитку економічних циклів у певній галузі при визначенні індикаторів кризових явищ на підприємстві;
- узагальнення світового досвіду в розробці методичного інструментарію діагностики банкрутства і його адаптація до умов діяльності та інформаційного забезпечення вітчизняних підприємств;
- комплексний інтегральний підхід до оцінювання фінансового стану підприємств, що зазнали фінансових ускладнень у своїй діяльності [2].

Для того, щоб прогноз був більш обґрунтованим, необхідно комплексно використовувати одночасно кілька методів прогнозування ймовірності банкрутства підприємства, що дозволить значно підвищити ступінь вірогідності отриманих результатів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Берест М. М. Критичний аналіз змісту економічної категорії «банкрутство» / М. М. Берест, А. П. Тимошенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 69–72.
2. Квасницька Р. С. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства / Р. С. Квасницька, І. М. Кордонєць // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 130–135.
3. Прохорова В. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління / В. Прохорова, О. Крупчатніков // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 103–109.
4. Рязєєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рязєєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3, Т. 1. – С. 177–181.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ю. С. Коваленко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сучасному етапі розвитку національної економіки України, в умовах політичної нестабільності, платоспроможність підприємства є однією із найважливіших умов його господарської діяльності. Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватися за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією із вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності.

У широкому розумінні підприємство вважається платоспроможним за умов здатності виконувати зобов'язання перед кредиторами; у вузькому розумінні – підприємство повинно розраховуватися за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення, наявними грошовими коштами та їх еквівалентами [3].

На платоспроможність підприємства впливають зовнішні (загальноекономічні) та внутрішні (мікроекономічні) фактори.

Зовнішніми стосовно підприємства являються ті фактори, на які воно не може впливати або цей вплив може бути незначним

(стан економіки; грошова, податкова, кредитна, амортизаційна політика; стабільність фінансового та валютного ринків; неплатоспроможність партнерів; соціально-культурні, демографічні, політичні, правові чинники та розвиток науки і техніки).

До внутрішніх факторів відносять ті, що безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи на самому підприємстві (склад і структура необоротних і оборотних активів, грошові кошти та їх еквіваленти, сума короткострокових зобов'язань, управління ліквідністю підприємства, дебіторсько-кредиторська заборгованість, фінансове планування, рівень організації бізнес-процесу, договірна дисципліна, рівень техніки, технології та організації виробництва, маркетинг та цінова політика, організація збуту) [1].

Зовнішні і внутрішні фактори пов'язані між собою і впливають на результати діяльності підприємства в різних напрямках: одні – позитивно, інші – негативно. У сучасних умовах нестабільності та невизначеності особливо актуальним стає питання дослідження та врахування всіх факторів, що впливають на платоспроможність підприємства для його успішної діяльності.

Аналіз платоспроможності ґрунтується на використанні системи показників. Вирізняються загальні два підходи щодо визначення платоспроможності підприємства: статистичний та динамічний.

За статистичним підходом, для діагностики платоспроможності підприємства використовується як кількісна, так і якісна оцінка. Кількісна оцінка передбачає використання системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності із сумою поточних зобов'язань.

Проводячи якісну оцінку платоспроможності підприємства, використовують метод групування балансових даних, що передбачає проведення оцінки стану платоспроможності на основі розробки «балансу ліквідності».

Серед показників, які характеризують платоспроможність підприємства в динаміці можна виокремити синхронність надходження та витрат грошових потоків і обсяг сальдового грошового потоку. Синхронність надходження та витрат грошових потоків характеризує надходження та витрачання грошових потоків на підприємстві у часі [2].

Таким чином, платоспроможність підприємства відіграє важливу роль у прийнятті будь яких рішень, що стосуються фінансового стану. Платоспроможність позитивно впливає на виконання виробничих планів та забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Вона має забезпечувати планомірне надходження і витрачання грошових ресурсів. Адже, якщо підприємство є платоспроможним, то воно є конкурентним перед іншими підприємствами, а кредитори будуть більше надавати перевагу тим підприємствам, які здатні вчасно і в повному обсязі оплатити свої зобов'язання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Горбатенко А. А. Оцінка платоспроможності підприємства в кризових умовах / А. А. Горбатенко // Вісник Української академії Банківської Справи. – 2009. – № 1 (26). – С. 31–40.
2. Остаповский М. С. Особенности оценки платежеспособности предприятия в рамках антикризисного управления [Электронный ресурс] / М. С. Остаповский, Е. А. Никонова // Вестник ОГУ. – 2012. – № 13 (149). – URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-otsenki-platezhesposobnosti-predpriyatiya-v-ramkah-antikrizisnogo-upravleniya>.
3. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник / В. М. Шелудько. – Київ: Знання, 2006. – 439 с.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Г. А. Кос, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51 (Х-в)

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Фінансова стійкість – одна з найважливіших характеристик фінансового стану будь-якого господарюючого суб'єкта, яка визначає ефективне фінансове управління підприємством.

Фінансову стійкість розглядають як здатність суб'єкта підприємництва функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [4].

Бланк І. А. визначає провідну суть фінансової стійкості як характеристику стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються [1].

Івахненко В. М. засвідчує, що фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і залученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами [2].

Фінансово стійким є підприємство, яке характеризується такими ознаками: високою платоспроможністю (здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями); високою кредитоспроможністю (здатністю платити за кредитами та виплачувати відсотки по них); високою рентабельністю (прибутковістю, що дозволяє фірмі нормально і стійко розвиватися); високою ліквідністю балансу (здатністю покривати свої пасиви активами) [3].

Отже, фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності за умов можливого рівня ризику. Найсуттєвішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Задля цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливості залучати позикові кошти.

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства.

До найбільш суттєвих зовнішніх факторів, які формують фінансову стійкість підприємства відносять:

- становище підприємства на ринку товарів та послуг;
- економічні умови господарювання;
- платоспроможний попит споживачів;
- економічна та фінансово-кредитна політика законодавчої й виконавчої влади;
- соціальна та екологічна ситуація в суспільстві тощо.

Але специфіка зовнішніх факторів полягає в тому, що підприємство не має можливості їх корегувати. Саме тому основний акцент в управлінні фінансовою стійкістю підприємства має

бути спрямований на внутрішні фактори, тобто ті фактори, які повною мірою залежать від самого підприємства.

Визначальними внутрішніми факторами впливу є:

- склад та структура майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви;
- розмір оплаченого статутного капіталу;
- структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- галузева належність суб'єкта господарювання.

Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на фінансову стійкість підприємства може бути різним, яким потрібно і можливо управляти в певних межах.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, при якому досягається фінансова незалежність підприємства від запозичених коштів, забезпечується його платоспроможність та стабільна продуктивність. При цьому повинні враховуватися, як зовнішні, так і внутрішні фактори впливу, проводиться постійний моніторинг показників фінансової стійкості.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учеб. курс / И. А. Бланк. – Київ : Ника-Центр; Эльга, 2007. – 521 с.
2. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу : навч.-метод. посіб. / В. М. Івахненко. – Київ : КНЕУ, 2000. – 263 с.
3. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / Родионова В. М., Федотова М. А. – Москва : Перспектива, 2012. – 327 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – Київ : Знання, 2005. – 662 с.

МЕТОДИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В. В. Кучер, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКМ-51

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасній практиці управління фінансами підприємств важливе місце займає проблема якісного і кількісного обґрунту-

вання управлінських фінансових рішень, прийняття яких неможливе без використання ефективної оцінки. Водночас значна частина управлінських фінансових рішень потребує комплексного підходу до дослідження об'єкта.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання, що дає можливість забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі. Оцінка майнового і фінансово-економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для ухвалення управлінських і фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі-продажу бізнесу, напрямів виробничого розвитку, залучення або здійснення інвестицій [3].

Комплексна оцінка являє собою характеристику діяльності підприємства, одержану при дослідженні сукупності показників, які визначають більшість економічних процесів і вміщують узагальнені дані про виробництво і фінансовий стан підприємства. За допомогою комплексної оцінки є можливість оцінити, на скільки ефективно підприємство використовує свої ресурси, власний та залучений капітал, необоротні і оборотні активи.

Узагальнюючи накопичений сучасною економічною наукою досвід комплексної оцінки фінансового стану підприємства, виділимо методи, завдяки використанню яких можна виконати завдання такої оцінки:

- описові;
- розрахункові;
- графоаналітичні.

Описові методи ґрунтуються на визначенні якісних характеристик об'єкта оцінки та відрізняються суб'єктивністю, розмитістю формулювань, неоднозначністю віднесення об'єкта до певного класу. Застосування описових методів під час комплексної оцінки фінансового стану розвинули у своїх дослідженнях Фомін П. А. та Старовойтов М. К., які рекомендують визначати рівень фінансового стану за шкалою «високий – середній – низький», використовуючи такі лінгвістичні ознаки, як наявність прибутку за результатами діяльності підприємства та стабільність його фінансового стану [2].

Розрахункові методи комплексної оцінки спираються на кількісні показники та передбачають їх узагальнення за допо-

могою побудови адитивних, мультиплікативних, рейтингових моделей. Вивчення можливих підходів і зміст комплексної оцінки фінансового стану дозволяє виділити такі розрахункові методи, як: метод бальних оцінок, рейтингової оцінки, коефіцієнтний, рейтингової експрес-оцінки, інтегральний.

Крім описових і розрахункових методів, для цілей комплексної оцінки фінансового стану підприємства можуть бути використані графоаналітичні методи, що потребують побудови профілю об'єкта оцінки на основі фактичних даних (або бальних оцінок) і відрізняються наочністю результатів.

Перспективним, у контексті цього дослідження є застосування матричного методу, що отримав найбільшу популярність саме у сфері стратегічного аналізу та передбачає попарне зіставлення різних критеріїв оцінки фінансового стану з погляду виявлення пов'язаних із ним можливостей або загроз. Зважаючи на обов'язковість побудови матриці, яка, по суті, є графічною моделлю, та позиціонування в певній системі координат, логічно розглядати матричні методи в групі графоаналітичних. Такий метод вибору стратегічної фінансової позиції досліджено тільки у праці Бланка І. О. [1].

Таким чином, узагальнюючи розглянуті методи комплексної оцінки фінансового стану підприємства, необхідно зазначити, що всі вони мають певні обмеження та переваги і не можуть бути застосовані ізольовано. З огляду на комплексність об'єкта оцінки, необхідно застосовувати одночасно декілька методів, що забезпечить отримання результату, найбільш релевантного цілям оцінки.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк – Киев : Ника-Центр, 2006. – 520 с.
2. Фомин П. А. Особенности оценки производственного и финансового потенциала промышленного предприятия / П. А. Фомин, М. К. Старовойтов // Среднее профессиональное образование. – 2005. – № 11. – С. 24–37.
3. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 111–117.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

О. Д. Кушніренко, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51

С. П. Прасолова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Велика кількість вітчизняних суб'єктів господарювання більшості галузей економіки, знаходяться у скрутному фінансовому становищі, що свідчить про неефективний, незбалансований розвиток підприємств і вимагає пошуку можливих шляхів подолання кризового стану і створення умов для досягнення збалансованого розвитку всіх суб'єктів господарювання. За таких умов актуалізується вирішення теоретичних і практичних проблем пов'язаних з управлінням прибутковістю суб'єктів господарювання в умовах динамічного розвитку економіки з позиції економічної збалансованості.

Як зазначається у працях Л. М. Духновської, В. С. Павлова, управління прибутковістю представляє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, які мають на меті належне формування, розподіл та використання прибутку суб'єкта господарювання [1]. Аналіз прибутковості та рентабельності ПРАТ «Домінік», основним видом діяльності якого є виробництво та реалізація кондитерських виробів, свідчить про тенденції скорочення показників (рис. 1).

Рисунок 1 – Динаміка показників рентабельності
ПРАТ «Домінік» за 2015–2017 рр., %.

Розробка автора на основі [2].

Слід також відмітити, що в ПРАТ «Домінік» простежується не тільки зменшення рентабельності діяльності, але й значне підвищення ризику втрати прибутку від операційної діяльності, що є головною негативною рисою в діяльності підприємства.

Факторний аналіз прибутковості ПРАТ «Домінік» дозволяє стверджувати, що скорочення прибутковості обумовлено зменшення обсягу реалізації; скорочення доходів (скорочення суми інших доходів прибуток скорочення на 145 700 тис. грн); зростання витрат на управління та збут (призвело до зменшення прибутку на 10 941 тис. грн); зростання податку на прибуток (зростання величини податку на прибутку на суму 167 тис. грн).

Як основний напрямок вдосконалення управління прибутковістю ПРАТ «Домінік» автором виявлено резерви збільшення прибутку:

- за рахунок збільшення обсягу випуску та реалізації продукції (робіт, послуг) (резерви збільшення прибутку за рахунок збільшення обсягу реалізації шоколаду та кондитерської глазури становитимуть 68,51 тис. грн;

- за рахунок поліпшення якості продукції (необхідно поліпшувати якість виробництва карамелі, кондитерської глазури та іншого, оскільки за рахунок підвищення якості стає можливе зростання прибутку на 1,19 п.п. та 1,06 п.п., відповідно;

- за рахунок зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції (резерви збільшення прибутку (зменшення збитку) за рахунок зниження собівартості реалізації шоколаду становитимуть 329,26 тис. грн. Собівартість інших видів продукції збільшується на 33,7 тис. грн, а фактичний прибуток від реалізації одиниці зазначених виробів становить 10,99 тис. грн – формування собівартості даної продукції потрібно переглянути, або ставити під сумнів доцільність виробництва та реалізації вказаних видів продукції).

Список використаних інформаційних джерел

1. Духновська Л. М. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління / Л. М. Духновська, В. С. Павлов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 17(1). – С. 100–103.
2. Річна звітність ПРАТ «Домінік» [Електронний ресурс] / ПРАТ «Домінік». – URL: <http://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/72824/126/templ> (дата перегляду: 20.03.2019 р.).

3. Шашина М. В. Підвищення прибутковості підприємства кондитерської галузі / М. В. Шашина, В. В. Кньовець // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 28(1). – С. 148–151.

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ В АРХІТЕКТОНІЦІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

А. П. Лисенко, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51;

О. В. Калініченко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-51

Н. С. Педченко, науковий керівник, професор кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблематика дослідження сутності поняття «фінансова конкурентоспроможність підприємства» охоплює такий категорійний апарат вітчизняної і зарубіжної економічної теорії, як терміни «фінансовий потенціал» з фінансовим підґрунтям і «конкурентоспроможність підприємства» як його результуюча форма прояву. Під терміном «архітектоніка» розуміють поняття «архітектуру», «вираз структурних закономірностей конструкцій» «систему», «композицію», «художньо-образну цілісність».

Виходячи з визначення науковця О. В. Глуценко: «Архітектоніка виявляє себе перш за все через чітко виражений поділ та співвідношення частин цілого твору (або будови) як зовнішніх, так і конструктивних» [1], З. О. Луцишин розглядає фінансову архітектоніку як «сукупність окремих найбільш інтегрованих сфер і ланок національних фінансових систем» [2], П. А. Стецюк як логічну структуризацію складових його фінансової діяльності, що забезпечує їх найбільш оптимальне співвідношення, а також враховує зовнішні економічні домінанти та імперативів і через реалізацію фінансових управлінських рішень дозволяє ефективно впливати на весь відтворювальний процес [5]. Тому сутністю архітектоніки «фінансового потенціалу у забезпеченні фінансової конкурентоспроможності підприємства» є співвідношення окремих складових, котрі у поєднанні дозволять визначити цілісність об'єкта дослідження. Важливим залишається визначення співвідношення або рівня взаємовпливу під час

розкриття зв'язку між елементами, що формують фінансову конкурентоспроможність підприємства.

Виходячи з того, що фінансова конкурентоспроможність – це можливість виживання підприємства в умовах постійної конкурентної боротьби завдяки наявності фінансового потенціалу підприємства, спрямованого на забезпечення достатності фінансових ресурсів, доступності позикових ресурсів, спроможності забезпечення високорентабельної діяльності та розширеного відтворення в умовах ринкової трансформації [3, с. 19]. Отже, використання архітектоніки забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства засновується на основі оптимізації обсягів та структури фінансового потенціалу суб'єкта господарювання при реалізації визначених напрямів у забезпеченні конкурентоспроможності. Тому парадигма фінансового потенціалу в архітектоніці забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства базується на таких основних аспектах:

- управління фінансовим потенціалом підпорядковане реалізації загальної стратегії розвитку підприємства на основі концепції забезпечення фінансової конкурентоспроможності;

- будучи самостійною системою – фінансовий потенціал в архітектоніці забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства, – є складовою системи загального менеджменту підприємства;

- управління фінансовим потенціалом як система включає правила, прийоми, принципи, методи та інструменти, призначені для планування, організації, мотивації та контролю за забезпеченням такої конкурентоспроможності підприємства;

- фінансовий потенціал в архітектоніці забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства має внутрішній алгоритм побудови, що виписаний послідовністю та змістом здійснення певних процедур та етапів;

- мірилом якості забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства виступає стан формування та результативність використання фінансового потенціалу підприємством.

На нашу думку, основою забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства є визнання фінансового потенціалу через його структуроутворюючі елементи, взаємодія яких може призвести як до підвищення його конкурентоспроможності так і до втрати ринкових позицій підприємством. Такими

елементами пропонується розглядати фінансові ресурси, сприятливі спроможності та інновації, які за допомогою ідентифікованих методом ієрархій коефіцієнтів вагомості формують оптимальну структуру фінансового потенціалу підприємства [4, с. 202]. Тому фінансовий потенціал в архітектоніці забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства повинен бути системою та бути складовою системи управління підприємством з врахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників впливу з орієнтацією на довгострокове конкурентоспроможне ринкове функціонування.

Виходячи з результатів наукового дослідження, пропонуємо наступну послідовність етапів формування архітектоніки забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства на основі його фінансового потенціалу:

- визначення цільових індикаторів забезпечення фінансової конкурентоспроможності на основі існуючого фінансового потенціалу;
- обґрунтування математичного апарату для оцінки фінансового потенціалу підприємства;
- аналіз стану формування фінансового потенціалу підприємства;
- аналіз результативності використання фінансового потенціалу підприємства;
- зіставленість інтегральних показників стану формування і результативності використання фінансового потенціалу підприємства;
- розробка фінансової політики підприємства із забезпечення фінансової конкурентоспроможності на основі співставлення таких обопільно пов'язаних процесів як формування і використання фінансового потенціалу;
- ухвалення управлінських рішень та можливість їх коригування у сфері забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства на основі сформованого фінансового потенціалу та результативно використаного його;
- розробка і реалізація системи контролю за ефективністю формування і результативністю використання фінансового потенціалу підприємства.

Отже, встановлено, що найбільший вплив на забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства здійснює

обґрунтована архітектоніка управління фінансовим потенціалом. Тому така архітектоніка спрямована на ефективне формування фінансового потенціалу та повне і результативне його використання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Глушенко О. В. Фінансова архітектоніка: теоретико-методологічний аспект / О. В. Глушенко // Наука й економіка. – 2013. – Вип. 4 (1). – С. 43–52.
2. Луцишин З. О. Сучасна світова фінансова архітектоніка: тенденції та суперечності розвитку в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / З. О. Луцишин. – URL: <http://soskin.info/ea/2005/5-6/20050506.html>.
3. Педченко Н. С. Моніторинг фінансової конкурентоспроможності підприємств : монографія / Н. С. Педченко. – Полтава : ПУСКУ, 2007. – 103 с.
4. Педченко Н. С. Оптимізація структури фінансового потенціалу підприємства методом аналізу ієрархій / Н. С. Педченко // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – Серія : Економічні науки. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 2014. – Вип. 2/5. – Т. 19. – С. 198–202.
5. Стецюк П. А. Фінансова архітектоніка забезпечення конкурентоспроможності підприємства / П. А. Стецюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2014. – Вип. 150. – С. 33–40.

ПРИБУТКОВІСТЬ БАНКІВ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ

Т. О. Луценко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51 (М)

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Становлення та розвиток ринкової економіки вимагають теоретичного переосмислення економічних явищ, процесів і результатів. Значною мірою адаптація банків до змін зовнішнього та внутрішнього середовища визначається фінансовими результатами їх функціонування, зокрема, формуванням прибутку.

Прибуток банку є критерієм ефективності фінансової діяльності. Індивідуальний рівень прибутку банку в порівнянні з

галузевим характеризує ступінь вміння (підготовленості, досвіду, ініціативності) менеджерів успішно здійснювати фінансову діяльність в умовах ринкової економіки. Середньогалузевий рівень прибутку банків характеризує ринковий та інші зовнішні чинники, які визначають ефективність діяльності і є основними регуляторами «переливу» капіталу в галузі з більш ефективним його використанням.

Отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є необхідним чинником існування будь – якого суб'єкта підприємництва. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому, що є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів банку свідчить про його стабільність. Позичальники також зацікавлені в прибутку банку, адже таким чином зростають їх власні накопичення [2].

Виділимо основні напрямки підвищення прибутковості банків:

1. Загальне зростання групи активів, що приносять процентний дохід та зростання власного капіталу, насамперед, правильного проведення зваженої маркетингової і процентної політики. Наслідком цього стане підвищення числа банківських вкладників. Цією групою активів є кредитні операції банку. Для їх проведення банку необхідні, по – перше, залучення клієнтів, які бажають отримати кредит.

2. Збільшення питомої ваги доходних активів в сукупних активах. Іншими словами, банк повинен нарощувати так звані «працюючі» активи, які приносять найбільші доходи банку і скорочувати до можливого мінімуму «непрацюючі». До доходних активів відносять кредитний та інвестиційний портфель банку, депозити та кредити в інших банках. Всі інші активи є недоходними. Вкладення коштів у недоходні активи погіршує структуру активів та їх дохідність. Однак, саме «непрацюючі» активи забезпечують ліквідність банку. Таким чином, банківська ліквідність досягається при максимізації залишків в касах та на кореспондентських рахунках по відношенню до інших активів. Але саме в цьому випадку прибуток банку буде мінімальний.

3. Зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку. Потрібне дослідження та врахування крім специ-

фічних факторів, що визначають розмір процента по активних операціях також попит на кредитному ринку і ставки конкуруючих банків та інших фінансово-кредитних установ. Працюючи в цьому напрямку банки намагаються збільшити рівень процентної ставки по активних операціях, тобто тут спрацьовує принцип будь – якого комерційного підприємства: «дешевше купити, дорожче продати»

4. Зміна структури портфелю доходних активів, тобто підвищення питомої ваги ризикових кредитів в кредитному портфелі банку, наданих під високі проценти. Ризикові операції можуть принести банку значний дохід, якщо він буде правильно ними управляти. Банк повинен дослідити допустимість ризику, розробити проект прийняття негайно практичного рішення, спрямованого або на використання ризикових операцій, або на виробітку системи заходів, що знижують можливість появи витрат банку від проведення тієї чи іншої операції [1].

5. Забезпечення зростання непроцентних доходів, а саме приділення більшої уваги доходам від надання послуг «небанківського» характеру, оптимізація пасивів, зменшення загальноадміністративних витрат, зменшення витрат на створення банківської послуги, що дасть змогу знизити її ціну [1].

6. Зменшення витрат на створення банківської послуги дає відповідно знизити її ціну [1]. Зниження цін на пропоновані послуги – вагомий аргумент у конкурентній боротьбі, важливий елемент створення позитивного іміджу банківської установи, що великою мірою забезпечує їй прихильність клієнтів.

7. Правильне управління активами і пасивами банку, а також ризиками.

8. Управління ризиком процентних ставок: досягнення цільового рівня чистої процентної маржі, спреду, чистого процентного доходу; передбачення руху процентних ставок, встановлення процентних ставок за залученими та наданими коштами; визначення динамічної структури активів і пасивів на підставі геп-аналізу та дюрації, використання засобів хеджування [2].

Вдале впровадження всіх цих заходів має допомогти збільшити прибутковість банку та досягти мінімізації ризиків, що на сьогоднішній день в умовах нестабільного внутрішнього і зовнішнього середовища є надзвичайно важливим.

Оскільки прибуток є одним із найважливіших індикаторів, які характеризують фінансові результати діяльності банків, є

матеріальною основою подальшого функціонування та визначення рейтингу на банківському ринку, то утримання його на достатньому рівні необхідно банківським установам для залучення нового капіталу, що дозволяє збільшити обсяги та підвищити якість пропонованих послуг, стимулює удосконалення операцій, зниження витрат і розвиток банківських технологій.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кобченко Н. С. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку / Н. С. Кобченко // Теорія та практика розвитку банківської справи: зб. наук. пр. студентів. Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ. – Львів, 2009. – 260 с.
2. Рибак О. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища [Електронний ресурс] / Рибак О., Галай Н. – URL: <http://www.nbu.gov.ua>.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

В. В. Ляпун, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51м

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Бюджетний процес – це складне поняття, семантичні властивості якого мають нерозривний зв'язок з економікою, фінансами, правом, політикою, соціологією тощо. З огляду на багатоглибкість цього економічного поняття, виявляються певні труднощі при встановленні його сутності та змісту.

Зазвичай бюджетний процес трактують як дії органів влади різних рівнів (державної та місцевої), які регулюються нормами бюджетного права, щодо складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів, а також складання, розгляду і затвердження звіту про їх виконання. Виходячи з цього, у широкому розумінні бюджетний процес є організованою і нормативно врегульованою діяльністю державних та місцевих органів влади у галузі бюджету. Результати проведеного ретроспективного дослідження окремих літературних та правових джерел дають можливість стверджувати, що бюджетний процес розглядається здебільшого як постадійний процес.

Традиційним є визначення бюджетного процесу, що закріплено п. 10 ст. 2 Бюджетного кодексу України (БКУ), відповідно до якого бюджетний процес розглядається як «регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства» [2].

Схоже трактування змісту бюджетного процесу підкріплено теоретичними розробками учених-економістів, які спеціалізуються у сфері бюджетних відносин, таких як: Л. Клець, Ю. Пасічник, О. Романенко, С. Юрій, В. Федосов та ін.

Бюджетний процес з позиції інституційного забезпечення бюджетних відносин доцільно розглядати як систему, що реалізується через взаємодію структурних та інфраструктурних інституційних одиниць (учасників бюджетного процесу) та вибудовується в межах існуючих інституційних обмежень, через виконання законодавчо встановлених бюджетних процедур. У контексті даного питання заслуговує на увагу позиція Є. Бушміна, який вважає, що регламентація бюджетних процедур являє собою процес визначення «правил гри», порядку взаємодії різних інститутів у межах бюджетного процесу. Регламентація бюджетних процедур – пріоритетний фактор підвищення результативності бюджетної сфери, що відображає «...визначення порядку взаємодії інститутів в бюджетній сфері, розподілу владних повноважень і відповідальності» [1].

Бюджетний процес з процедурної точки зору відображається через взаємопов'язану систему його стадій, які являють собою врегульовану чинними нормами бюджетного законодавства логічну послідовність елементів бюджетного процесу, кожен з яких, будучи підсистемою більш низького порядку, представлений у вигляді чітко визначеної сукупності дій учасників бюджетного процесу.

Бюджетним законодавством України визначено чотири стадії бюджетного процесу: 1) складання проєктів бюджетів; 2) розгляд проєкту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); 3) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); 4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього. Причому на усіх стадіях бюджетного процесу здійсню-

ються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства. А учасниками бюджетного процесу є органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами). У контексті викладеного варто погодитися з думкою про те, що «бюджетний процес не просто сума окремих стадій, а складний багатоплановий механізм соціально-економічної життєдіяльності фізичних, юридичних осіб і держави» [3].

Таким чином, згідно з процедурним підходом бюджетний процес являє собою процес цілеспрямованої, систематичної і безперервної взаємодії керуючої підсистеми (органів влади, які володіють бюджетними повноваженнями) на керовану (бюджетний процес) за допомогою загальних функцій управління.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бушмин Е. Роль и место бюджетных процедур в системе государственных финансов / Е. Бушмин // Вопросы экономики. – 2003. – № 5. – С. 42–49.
2. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – URL: <http://rada.gov.ua>.
3. Пігуль Н. Г. Європейський досвід формування доходів місцевих бюджетів / Н. Г. Пігуль, І. М. Боярко, О. В. Люта // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – 2012. – № 5. – Т. 2. – С. 138–142.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Д. С. Машиністова, магістр спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування

С. П. Прасолова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сучасному етапі розвитку підприємств в Україні удосконалення менеджменту грошових потоків відіграє важливу роль, від нього залежить буде підприємство розвиватися чи стане банкрутом.

Тлумачення поняття «грошовий потік» в науковій літературі має різні визначення.

Так, Н. М. Гаркуша розглядає грошовий потік, як фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду [1].

З. В. Герасимчук вважає, що грошовий потік – це міра ліквідності компанії, що складається з «чистого доходу і безготівкових витрат таких, як амортизаційні відрахування [2].

Під загальним грошовим потоком, з точки зору К. В. Колузана, варто розуміти надлишок коштів, що утвориться на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних і не пов'язаних з господарською діяльністю. Таким чином, він складається з господарського залишку коштів (грошовий потік від господарської діяльності) і грошового потоку, не пов'язаного з господарською діяльністю» [3].

Можна зробити висновок, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з чинниками часу, ризику та ліквідності.

Управління грошовими потоками передбачає цілеспрямований вплив на процеси акумуляції грошових коштів, їх витрачання та перерозподіл з метою забезпечення платоспроможності, фінансової рівноваги, ритмічності та ефективності фінансово господарської діяльності підприємства [2].

Управління грошовими потоками підприємств – це складний неперервний циклічний процес. Під циклом управління грошовими потоками розуміється система послідовних етапів багаторазово повторюваного процесу прийняття і реалізації стратегічних та оперативно-тактичних рішень з управління грошовими потоками. Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Воно дозволяє вирішувати різноманітні задачі фінансового менеджменту і підпорядковане його головній меті. Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всебічного аналізу грошових потоків.

В основі оптимізації грошових потоків підприємства повинна бути збалансованість обсягів позитивного та негативного грошових потоків. Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства.

Оптимізацію грошових потоків можна здійснити шляхом: зменшення, а в перспективі відмова від утворення дебіторської заборгованості; прискорення часу інкасації коштів, що сприятиме скороченню залишку грошових активів у касі; скорочення випадків і обсягів розрахунків готівкою, адже вони збільшують залишок коштів у касі і зменшують термін користування власними грошовими активами.

Таким чином, для удосконалення менеджменту грошових потоків необхідним є збалансування позитивного та негативного грошових потоків, зменшити дебіторську заборгованість. Збалансування усіх видів грошових потоків на основі урахування як зовнішніх, так і внутрішніх факторів сприятиме підвищенню ефективності управління грошовими засобами, результатів фінансово-господарської діяльності підприємств.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гаркуша Н. М. Методика аналізу грошових потоків підприємства / Н. М. Гаркуша, О. О. Горошанська // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2011. – Вип. 2. – С. 90–96. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2011_2_16.
2. Герасимчук З. В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович // Луцький держ. технічний ун-т, Київський національний торговельно-економічний ун-т. – Вид. 2-е, перероб. і допов. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 412 с.
3. Колузанов К. В. Аналіз структури руху грошових потоків для прийняття довгострокових управлінських рішень / К. В. Колузанов, Н. О. Колузанова // Економіка АПК. – 2013. – № 12. – С. 80–85.

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

В. О. Мітюченко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

Т. П. Гудзь, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Заощадження домогосподарств виконують важливу роль в економічних процесах, оскільки визначають перспективи розвитку національного господарства загалом. Своєю чергою, досягнення та підтримання стабільних темпів економічного зрос-

тання є пріоритетним завданням економічної політики уряду будь-якої країни світу. Домогосподарства забезпечують економіку країни вільними грошовими ресурсами за рахунок своїх заощаджень [2].

Загалом під заощадженнями населення розуміється частина грошових доходів (надходжень) населення, яка не використовується на поточне споживання з метою накопичення в майбутньому [3].

Основою формування заощаджень домогосподарств є динаміка та структура доходів. Доходи населення виступають не лише основним джерелом забезпечення матеріальних і нематеріальних потреб для розвитку особистості, а також головним джерелом формування купівельної спроможності.

Основними напрямками використання заощаджень населення є: відкриття вкладу (депозиту) в банку; збереження заощаджень у вигляді готівки (як в національній, так і в іноземній валюті); придбання акцій, облігацій.

Заощадження населення стають інвестиціями в основний капітал лише після проходження наступних етапів: вкладення заощаджень на депозитні рахунки інститутів кредитно-банківської системи і в цінні папери; видача інститутами кредитно-банківської системи інвестиційних кредитів за рахунок залучених засобів або вкладення їх у довгострокові цінні папери; інвестування в основні фонди коштів, залучених компаніями за допомогою довгострокових банківських кредитів і емітованих цінних паперів [1].

Чинники, які впливають на рівень заощаджень населення: рівень доходу населення, політична стабільність, процентні ставки комерційних банків, рівень оподаткування, розвиток фінансових ринків, інші.

Крім економічної ролі заощадження відіграють і важливу соціальну роль. По-перше, вони забезпечують «запас міцності» за умов кризи. По-друге, схильність до заощаджень і можливість її реалізувати в сприятливих інституційних умовах задають довгострокові стратегії соціально-економічної поведінки. Це пов'язано з інвестиціями в освіту, здоров'я, в кінцевому підсумку – у розвиток людського потенціалу, що стабілізує соціально-економічну ситуацію і позитивно впливає на перспективи інноваційного розвитку країни [1].

Залучення інвестиційних ресурсів для вітчизняної економіки є одним з найважливіших. Джерелом цих ресурсів є національні заощадження, що займають особливе місце в системі економічних процесів, оскільки зачіпають інтереси багатьох економічних суб'єктів: домашніх господарств, кредитно-банківської системи, підприємств, держави. З одного боку, заощадження – важливий показник рівня життя населення, з іншого – джерело інвестицій.

Отже, у сучасній українській економіці, відповідно до довгострокової концепції розвитку, на одне з перших місць висувається проблема забезпечення стійкого економічного зростання. Як показує світовий досвід, для її розв'язання необхідне залучення інвестиційних ресурсів, незалежних від коливань світових фінансових ринків. Даним вимогам задовольняють внутрішні інвестиції, одним з основних джерел яких виступають заощадження сектора домашніх господарств. Тому сьогодні, коли істотно зменшився притік інвестицій із-за кордону здійснені домогосподарствами заощадження можуть стати вагомим альтернативним іноземним інвестиціям у контексті формування стабільної фінансової основи соціально-економічного розвитку держави. Для залучення фінансових ресурсів домогосподарств на розвиток економіки необхідно вирішити два основні завдання: забезпечити формування заощаджень у населення і реалізувати трансформацію фінансових ресурсів домогосподарств в інвестиції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Носова Є. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні / Є. Носова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – Вип. 2. – С. 73–80.
2. Карковська В. Я. Трансформація заощаджень в інвестиції національної економіки: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / В. Я. Карковська; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Л., 2011. – 24 с.
3. Одінцова Т. М. Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів української економіки / Т. М. Одінцова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 89–92.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

А. С. Мельник, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКМ-51

В. В. Карцева, науковий керівник, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Технологія проведення фінансового аналізу на підприємстві, фірмі, компанії на сьогоднішній день набуває ознак унікальності, зумовлених індивідуальними факторами та умовами функціонування окремо взятого підприємства, специфікою організаційно-правового характеру його діяльності, рівня та якості фінансового менеджменту. Відрізняється наповнюваність етапів (від збору інформації до її аналітичної інтерпретації), застосовуються різні методи, прийоми та моделі. Невизначеність поведінки інформаційних ресурсів у процесі аналітичного дослідження перешкоджає формуванню уніфікованого переліку ключових процедур кожного етапу фінансового аналізу (експрес, деталізований та комплексний аналіз фінансового стану).

Алгоритм добору аналітичних показників у системи, що застосовуються, відрізняється за досить великим колом параметрів, як то: включення лише відносних показників (порівнянність заснована на однакових одиницях виміру та вектору оцінки напрямку динаміки); поєднання кількісних та якісних показників (синтез кількісних та якісних методів під час проведення оцінювання); диференціація їх на стабілізатори та дестабілізатори (дозволяє оцінити поточний та перспективний стан); показники, які характеризують зовнішні та показники, які характеризують внутрішні параметри фінансового добробуту підприємства, фірми, організації та т. ін. Слід зауважити, що абсолютно точного і повного переліку показників визначити практично неможливо. Деталізація методики аналізу фінансового стану підприємства залежить від поставлених завдань, а також факторів інформаційного, часового, методичного, кадрового та програмного забезпечення [1].

Методика проведення фінансового аналізу базується, в першу чергу, на адекватному виборі методів для його проведення.

Частіше за все під час проведення фінансового аналізу використовуються такі динамічні економіко-математичні моделі, як: трендові економіко-математичні моделі з лінійною, логарифмічною, поліноміальною та експоненціальною апроксимаціями; моделі згладжування динамічного ряду з урахуванням ковзної середньої величини та центрованої ковзної середньої величини; мультиплікативні та адитивні моделі декомпозиції динамічного ряду результативного фінансового показника; авторегресійні економіко-математичні моделі; динамічні регресійні моделі та економіко-математичні моделі з незалежними лаговими змінними [2].

Для мінімізації фінансових та економічних ризиків з метою прийняття ефективних управлінських рішень у стратегічному фінансовому аналізі набули поширення методи сучасної діагностики фінансово-економічного стану підприємств: стратегічний Дью-Ділідженс (Due Diligence), діагностичний бенчмаркінг (*Benchmarking*), методи теорії штучних нейронних мереж та метод економічних нормалей. Due Diligence означає глибокий і комплексний аналіз всіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства: організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних тощо [3]. Суть сьогоденного трактування діагностичного бенчмаркінгу – «безупинний систематичний пошук і впровадження найкращих практик, що приведуть організацію до більш досконалої форми». Методи теорії штучних нейронних мереж доцільно використовувати у процесі прогнозування фінансового стану підприємства. Реалізація методу економічних нормалей передбачає застосування «золотих правил» економіки і бізнесу, які базуються на швидших темпах зростання прибутку, порівняно із темпами обсягів реалізації, власного капіталу та активів [4].

Отже, найбільш ефективним частіше за все є той фінансовий аналіз, який проводиться на основі синтезу традиційних методів і прийомів та економіко-математичних моделей (статистичних та динамічних економіко-математичних), методів сучасної діагностики (Due Diligence, *Benchmarking* та ін.), які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між якісними та кількісними показниками задля пошуку ефективних рішень з поліпшення фінансового стану, відновлення «фінансового здоров'я».

Список використаних інформаційних джерел

1. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / [Ю. М. Тютюнник, С. В. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко]. – Полтава : ПДАА, 2016. – 430 с.
2. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / [І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко]. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.
3. Безус А. М. Застосування процедури Дью Ділідженс як важеля зменшення інформаційних ризиків при здійсненні емісії цінних паперів / А. М. Безус, К. В. Шафранова, М. Б. Шевчун // Інвестиції: практика та досвід, 2018. – № 9. – С. 50–53.
4. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія /за заг. ред. О. Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.

ПЛЮСИ ТА МІНУСИ РОЗМИТНЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

О. В. Нечипоренко, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-21

О. В. Тимошенко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Переміщення транспортних засобів на митну територію України у різних митних режимах є одним із найбільш поширених способів придбання громадянами транспортних засобів. Наслідком такого переміщення є невизначеність статусу таких автомобілів. Тож наша задача полягає у висвітленні переваг та недоліків розмитнення транспортних засобів в Україні на сьогоднішній день

Нещодавно були прийняті Закони України, якими:

- по-перше, були встановлені для громадян нові умови ввезення транспортних засобів на митну територію України;

- по-друге, були посилені вимоги до тимчасового чи транзитного ввезення транспортних засобів із іноземною реєстрацією;

- по-третє збільшена відповідальність за порушення цих вимог.

В Україні автомобілі з іноземною реєстрацією в'їжджають у двох митних режимах: транзиту та тимчасового ввезення. У режимі тимчасового ввезення у 2016 році в Україну було ввезено

616 тисяч автомобілів, у 2017 році обсяги ввезених авто значно зросли, та становили 753,3 тисяч штук, з січня по липень 2018 року – 493,3 тисячі штук [1, 2].

Як результат: бюджет недоотримував податкові платежі за розмитнення автомобілів; в Україну були ввезені старі екологічно небезпечні автомобілі.

Це добре чи погано? На нашу думку, це великий ризик для екології, що є значною проблемою не лише в Україні, але і в інших країнах світу. По-перше, це ризик забруднення повітря. Автомобілі, яким 15 років та більше, відносяться до Євро-2 та Євро-3 і мають більш високі показники викидів забруднюючих речовин, ніж транспортні засоби, що відповідають нормам екологічних стандартів Євро-5 та Євро-6. По-друге, старі машини швидко ламаються і постає питання, що з ними робити далі. Належної системи утилізації автомобілів в Україні немає, тому такі машини будуть просто викидатися або потрапляти на сміттєві полігони без належної утилізації та беззешкодження небезпечних речовин (відпрацьовані масла, шини).

Скільки ж коштує розмитнити авто в Україні та за кордоном? За чинним вітчизняним законодавством, витрати на розмитнення імпортованої машини – це сума трьох обов'язкових платежів – акцизного податку, ввізного мита та податку на додану вартість (20 % від сумарної вартості авто, акцизу та ввізного мита) [1]. Подібний принцип митного оформлення повністю або частково застосовується по всій Європі для розмитнення автомобілів, ввезених на територію Європейського Союзу з інших країн світу.

Запровадження нових правил ввезення автомобілів в Україну у 2018 році дозволило отримати 13,5 млрд гривень, з яких:

- до Пенсійного Фонду України зараховано 64,1 % або 8,65 млрд грн за рахунок дії пільгового періоду для розмитнення авто з іноземною реєстрацією, що були ввезені на митну територію України з 1 січня 2015 року;

- до Державного бюджету України – 35,9 % або 4,85 млрд грн за рахунок розмитнення нововвезених в Україну транспортних засобів [2, 3].

Враховуючи вищезазначене, можемо зробити наступні висновки. Досить багато завозили автомобілів ще до внесення змін до законодавства, що не були розмитнені через дуже високу ставку. Тож плюс чинного законодавства – розмитнити авто

стало дешевше для екологічно безпечних транспортних засобів. Мінус полягає у тому, що стає більше старих авто, що забруднюють навколишнє середовище. Тому ми пропонуємо запровадити досвід Молдови щодо заборони на ввезення авто віком понад 10 років або запровадити пільгове розмитнення транспортних засобів лише після проходження ними технічного обслуговування щодо замірів шкідливих викидів у навколишнє середовище.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів [Електронний ресурс]: Закон України від 8 лист. 2018 р. № 2611-VIII: станом на 08.11.2018 р. / Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2611-19>.
2. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://sfs.gov.ua/>.

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

В. В. Орел, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

***О. В. Тимошенко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»***

На сучасному етапі розвитку економіки України найбільш проблемною і однією з найважливіших складових фінансової системи є бюджетна система. Тож виникає необхідність у дослідженні проблемних питань та перспективних напрямів розвитку національної бюджетної політики.

Варто зазначити, що 2017 рік є третім роком імплементації нової моделі міжбюджетних відносин, запровадженої в Україні. Головною відмінністю нової системи вирівнювання є запровадження механізму, за якого держава шляхом надання спеціальних трансфертів (субвенцій) повністю бере на себе відповідальність щодо фінансового забезпечення поточних видатків уста-

нов медичної та освітньої сфери, що належать до повноважень місцевих бюджетів. Проте запроваджена система міжбюджетного регулювання доходів місцевих бюджетів, з одного боку, забезпечує бюджетну збалансованість, а з іншого – не сприяє зацікавленості органів місцевого самоврядування в нарощуванні власної доходної бази (табл. 1). На сьогодні рівень трансфертної залежності місцевих бюджетів України складає 54,3 %.

Таблиця 1 – Показники міжбюджетних відносин в Україні за 2011–2017 рр.

Показник	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Частка трансфертів з Державного бюджету у загальному обсязі його видатків, %	25,7	25,5	28,5	30,4	30,2	28,5	34,4
2. Рівень трансфертної залежності місцевих бюджетів (частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів), %	46,7	49,1	52,3	56,4	59,1	53,4	54,3

Джерело: складено на основі [1].

Необхідно відмітити, що більшість країн світу протягом двох останніх десятиріч виявляють глибоку зацікавленість до фіскальної децентралізації. В основі ідеї фіскальної децентралізації, автором якої є Ч. Тібу, лежить перерозподіл функцій, фінансових ресурсів і відповідальність за їх використання між центральним і локальним рівнями управління [2]. Фіскальна децентралізація як наслідок реформування бюджетно-податкової сфери держави передбачає не тільки перегляд структури податків і трансфертів, впорядкування видаткових повноважень, а й зміну ролі органів управління в економіці. При цьому полегшується співпраця органів державної влади, управління та місцевого самоврядування з приватним сектором, зменшуються видатки місцевих бюджетів на виконання невластивих їм завдань, заохочується вкладення коштів підприємцями, громадськими організаціями, приватними фондами в розвиток місцевої інфраструктури, створюються умови для економічної конкуренції між регіонами та населеними пунктами [3, 4]. Враховуючи вищезазначене, одним із основних аргументів на користь фіскальної децентралізації є наближення управління до громадян, що конче потрібно для розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Протягом багатьох років Державний бюджет України стикається з такою проблемою, як дефіцит. Серед причин бюджетної розбалансованості доречно виділити: значний обсяг тіньової економічної діяльності; чималий рівень безробіття, залучення й використання позик для його покриття; зростання державного боргу з ризиком невиконання боргових зобов'язань; значний спад виробництва та інфляційні процеси тощо. З метою зниження бюджетного дефіциту вважаємо за необхідне здійснення, насамперед, наступних заходів: забезпечення оптимального рівня податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів і створення сприятливих умов для підприємницької діяльності; забезпечення фінансової підтримки малого та середнього бізнесу шляхом розробки і виконання цільових програм розвитку малого і середнього підприємництва; посилення відповідальності суб'єктів господарювання за дотриманням вимог законодавства, своєчасність і повноту розрахунків з бюджетом та державними позабюджетними фондами; скорочення видаткової частини бюджету за рахунок зменшення витрат на фінансування управлінських структур, створення жорсткого контролю за виплатою державних коштів; збільшення інвестиційних видатків бюджету і витрат на підтримку вітчизняного бізнесу; дотримання умови перевищення темпів зростання ВВП порівняно з темпами зростання державного боргу.

Таким чином, з метою дотримання безпечного рівня розвитку бюджетної сфери як визначального фактора соціально-економічного розвитку країни державні органи влади мають нейтралізувати вплив загроз на бюджетну систему, запобігти значному відтоку капіталу за межі держави, врегулювати питання щодо розподілу бюджетних коштів між різними рівнями, запобігти порушенням бюджетно-податкового законодавства, встановити законодавчі обмеження параметрів бюджетного дефіциту, його взаємообумовленість з граничним обсягом державного боргу, що, у підсумку, сприяє забезпеченню соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних інформаційних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://www.treasury.gov.ua>.

2. Tiebout, Charles M. An Economic Theory of Fiscal Decentralization in Universities – National Bureau Committee for Economic Research. Public Finances: Needs, Sources, and Utilization. Princeton: Princeton University Press, 1961.
3. Дем'янчук О. І. Децентралізація фінансових ресурсів місцевими бюджетами України / О. І. Дем'янчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. – 2016. – Вип. 21. – С. 139–143.
4. Дроздовська О. Фінансова децентралізація: об'єктивна необхідність та основні цілі / О. Дроздовська // Наукові праці НДФІ. – 2015. – № 2 (17). – С. 8–14.

ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

В. Р. Отрошок, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51м

Г. М. Сидоренко-Мельник, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н., доцент
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ділова активність підприємств є одним з центральних факторів ефективності ринкової економіки, у сьогоdnішніх надзвичайно важких умовах господарювання постає вирішальним фактором комерційного успіху. В той же час, ділова активність виступає визначальною характеристикою положення підприємства на ринку товарів та послуг.

Ділова активність відображає рівень ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових і інших ресурсів і в той же час характеризує якість управління, а також можливості потенційного розвитку підприємства. Саме ділова активність характеризується динамікою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому, тому позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства.

Проблеми, пов'язані із забезпеченням ділової активності як чинника ефективного функціонування ринкової економіки, потребують подальшого вивчення та розробки економічного механізму їх вирішення. У зв'язку з цим важливим моментом є апробація ефективної системи показників та впровадження дієвих методів управління діловою активністю підприємства.

Відсутність уніфікованого підходу до аналізу ділової активності підприємств в умовах ринку, проблеми економічної інтерпретації результатів зумовлюють актуальність розв'язку проблем забезпечення дієвого фінансового управління.

На мікрорівні значну увагу діловій активності, як критерію ефективності функціонування підприємства, надають багато сучасних економістів, серед яких: Д. А. Аакер, Е. Дж. Долан, К. Д. Кемпбел, Р. Дж. Кемпбел, Л. А. Беренстайн, І. К. Беляєвський, Ю. М. Воробйов, В. В. Ковальов, М. В. Конишева, А. В. Короткова, Г. А. Краюхін, Г. Д. Кулагіна, Н. К. Моїсєєва, О. С. Олексюк, Г. В. Остапкович, К. А. Раїцький, Г. В. Савицька, Ю. С. Цал-Цалко та ін.

Вченими даються різні визначення ділової активності на мікрорівні та приводяться різні оціночні системи ключових показників, що характеризують набутий рівень ділової активності підприємства. Виділяють широкий та вузький підходи до визначення поняття «ділова активність». У широкому розумінні цей термін означає маркетингове і комерційне просування підприємства за умов залучення максимально можливого ресурсного потенціалу із спрямуванням усього спектру зусиль. У вузькому ж розумінні ділова активність підприємства означає якість прийнятих управлінських рішень, що характеризується висококваліфікованим менеджментом, повноту віддачі вкладених зусиль та ефективне використання наявних виробничих та комерційних можливостей. У цьому випадку словосполучення «ділова активність» являє собою переклад англомовного терміну «business activity», який якраз і характеризує відповідну групу коефіцієнтів з системи показників оцінки фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності [1].

Для прийняття ефективних управлінських рішень і оцінювання впливу середовища, в якому функціонує підприємство, необхідно постійно здійснювати пошук оптимальних взаємозв'язків між набором економічних ресурсів і кількістю економічних благ, які виробляються за допомогою цих ресурсів [2]. В цьому контексті значення аналізу ділової активності полягає у формуванні економічно обгрунтованої оцінки ефективності й інтенсивності використання ресурсів підприємства й у виявленні резервів їхнього залучення [3].

Аналітична процедура дослідження рівня ділової активності та причин її змін протягом попередніх періодів має бути сфор-

мована у відповідний механізм здійснення, який можна представити у вигляді двох блоків. Один із них, на наш погляд, має бути зосереджений на оцінці темпів зростання результативних показників, а другий – на визначенні ступеня ефективності використання ресурсів.

Узагальнення отриманих результатів аналізу та синтезоване їх вивчення дає змогу з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки економіко-фінансових явищ, які впливають на рівень ділової активності підприємства, і отримати об'єктивне підґрунтя для розробки дійових рішень, спрямованих на підвищення ефективності його діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Куриленко Т. П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності [Електронний ресурс] / Т. П. Куриленко – URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_6/ZM IST.htm.
2. Войнаренко М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки: монографія / М. П. Войнаренко, Т. Г. Рзаєва. – Хмельницький: Вид-во ХНУ, 2008. – 284 с.
3. Дяченко І. І. Методичне забезпечення аналізу ділової активності підприємства / І. І. Дяченко // Управління розвитком. – 2014. – 10 (173). – С. 140–142.

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

А. О. Приймак, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-61

Н. В. Михайлова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ключовим завданням управління фінансами підприємства є досягнення та подальше забезпечення належного рівня конкурентоспроможності підприємства у короткостроковому та довгостроковому періодах. При цьому вважається, що фінансово-господарська діяльність підприємства має забезпечувати приріст добробуту його власників. Досягти цього неможливо без адекватного вирішення сукупності питань управління фінансовими результатами діяльності підприємства.

Фінансові результати суб'єктів підприємництва відображають ефективність господарювання підприємства за всіма на-

прямами його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою і інвестиційною, вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Зростання фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення.

Фінансовий результат виступає як узагальнюючий показник, що інтегрує у собі вплив усієї фінансово-господарської діяльності підприємства. Він дає можливість встановити взаємозв'язок між усіма іншими економічними показниками та узагальнити результати діяльності підприємства.

Фінансовий результат визначають, як економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, що виражається у вартісній (грошовій) формі [1, 3].

Отже, фінансовий результат відображає всю господарську діяльність підприємства, характеризує кількісні і якісні показники результативності діяльності підприємства, тоді як прибуток (збиток) є підсумком цієї діяльності, оскільки результат може бути як позитивним, так і негативним.

Оскільки фінансові результати суб'єкта підприємництва представляють собою інтегрований показник, який формується під впливом ряду різноманітних факторів, виділяють такі їх основні групи:

- макроекономічні (природні умови; державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок; ринкова кон'юнктура);

- мікроекономічні (обсяги виробництва; собівартість продукції; рівень ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів підприємства; якість продукції; рівень організації праці) [2].

З'ясування значущості та пріоритетності певного фактора, можливості його використання, роблять управлінські рішення більш обґрунтованими. Впливаючи на ті з них, які найбільше пов'язані з параметрами, якими керують, можна формувати фінансові результати, відповідно до цілей організації.

Формування фінансових результатів може змінюватись залежно від цілей розвитку підприємства. Якщо підприємство загалом націлено на високі темпи розвитку, збільшення обсягу продажів, завоювання частки ринку, максимізацію прибутку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їхнього зростання.

Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняючись мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентроване на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність.

За умови, що в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу.

Таким чином, величина фінансового результату, є базисом, який забезпечує не тільки життєздатність суб'єкта господарювання, а й відображає рівень результативності, прибутковості господарської діяльності, можливості кількісного зростання основних економічних показників та характеризує потенціал стійкого розвитку підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Загородній А. Г. Облік і аудит : термін. словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин. – Львів : Центр Європи, 2007. – 671 с.
2. Ємець О. І. Економічний зміст та значення поняття «фінансові результати» / О. І. Ємець, Т. Т. Проців // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки» (15–16 квітня 2014 р., м. Івано-Франківськ). – Тернопіль : Крок, 2014. – С. 141–143.
3. Мочерний С. В. Політична економія : навч. посіб. / С. В. Мочерний. – Київ : Знання-Прес, 2008. – 687 с.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

***І. О. Полонський**, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51*

***Н. В. Михайлова**, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У сучасних умовах господарювання для підвищення результатів діяльності підприємства, фінансової стабільності та конкурентоспроможності необхідно постійно контролювати всі аспекти діяльності. Проведення фінансово-економічної діагностики

діяльності підприємства дозволить відстежити певні недоліки, запобігти їх розвитку та забезпечити підприємству стабільне функціонування.

Під діагностикою фінансового стану підприємства розуміється ідентифікація стану об'єкта через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, направлених на виявлення доміантних факторів такого стану, симптомів та причин виникнення проблеми або можливих ускладнень, оцінку можливостей підприємства реалізувати стратегічні і тактичні цілі, підготовку необхідної інформаційної бази для прийняття рішення» [3].

Фінансова діагностика – це процес ідентифікації якості фінансового стану підприємства та визначення чинників, які впливають на його фінансові параметри.

Основними цілями фінансово-економічної діагностики функціонування підприємства є:

- об'єктивна оцінка результатів комерційної діяльності, комплексне виявлення невикористаних резервів та їх мобілізація;

- постійний контроль раціональності функціонування господарських систем, контроль за виконанням планів і бюджетів, контроль за процесами виробництва та реалізації продукції;

- прогнозування господарської діяльності, наукове обґрунтування перспективних планів, оцінка очікуваного виконання плану.

Фінансово-економічна діагностика виконує три функції: оціночну (визначення стану функціонування об'єкта управління); діагностичну (виявлення можливих змін стану об'єкта); пошукову (визначення можливих заходів покращення або відновлення стану суб'єкта управління).

Об'єктом фінансової діагностики є фінансовий стан конкретного підприємства чи його окремі параметри, такі як платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність тощо.

Предмет фінансової діагностики – господарські процеси підприємств, соціально-економічна ефективність та підсумкові фінансові результати їх діяльності, що складаються під дією об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Діагностичну оцінку фінансового стану й стійкості функціонування підприємства необхідно здійснювати як у статичі, так і в динаміці. Це обумовлено тим, що фінансові труднощі можуть прогресувати, а можуть навпаки – мати згасаючий характер [1].

Основними завданнями фінансово-економічної діагностики функціонування підприємства є:

- оцінювання особливостей функціонування суб'єктів господарювання у невизначеному зовнішньому середовищі, виділення проблемних сфер і «вузьких місць», оцінювання загрози банкрутства;

- обґрунтування передумов і чинників, що мають істотний вплив на внутрішній економічний механізм функціонування суб'єктів господарювання;

- узагальнення та систематизація знань у галузі оволодіння навичками здійснення діагностики за різними напрямками діяльності підприємства;

- підготовка та обґрунтування конкретних практичних заходів для підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання [2].

Вирішення цих завдань дає змогу менеджерам вчасно ідентифікувати можливі загрози та ускладнення в діяльності підприємства у нестабільному ринковому середовищі та на цій основі вживати своєчасних превентивних заходів щодо їх недопущення. Саме це й відіграє важливу роль під час вибору методу оцінювання підприємства та надає перевагу фінансово-економічній діагностиці порівняно з іншими підходами аналізу й обробки економічної інформації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Загородна О. Діагностика фінансового стану і стійкості функціонування підприємства / О. Загородна, В. Серединська // Економічний аналіз. Збірник наукових праць. – Тернопіль, 2010. – Вип. 7. – С. 261–265.
2. Міценко Н. Г. Діагностика стану господарської діяльності підприємства / Н. Г. Міценко, С. М. Кулай // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. – С. 223–227.
3. Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління : автореф. дис. ... канд. екон. наук / 08.06.01 / О. А. Сметанюк. – Хмельницький : Хмельницьк. нац. ун-т, 2006. – 22 с.

УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

О. С. Реготун, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

А. А. Журний, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Гасій, науковий керівник, доцент, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Ефективність та обсяги виробництва та реалізації товарів підприємств обумовлюють склад та розмір майна, від величини та управління яким залежить зростання його розвитку. Тому у сучасних умовах для господарюючих суб'єктів актуальним є питання пошуку фінансових джерел, їх управління та забезпечення ефективного використання майна підприємства.

Кожне підприємство як юридична особа забезпечене майном, оптимальна структура та ефективне використання яким є головною умовою успішного функціонування будь-якого підприємства.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури показав відсутність узгодженості щодо визначення сутності майна підприємства та його ролі у процесі його функціонування. Ми вважаємо, що майно підприємства – це засоби, які акумулюються ним для забезпечення процесу розширеного відтворення шляхом трансформації в інші види ресурсів, а також для досягнення високих фінансових результатів в довгостроковому періоді.

Ефективність управління майном підприємства визначається точністю виокремлення його класифікаційних ознак, а саме:

- 1) за формою функціонування майна;
- 2) за характером участі в господарському процесі;
- 3) за характером обслуговування напрямів діяльності;
- 4) за джерелами формування;
- 5) за характером власності;
- 6) за ступенем ліквідності.

З урахуванням вищезазначених класифікаційних ознак формується процес управління майном підприємства.

Оцінка майна підприємства будь-якої галузі залежить від аналізу джерел його формування, що залежить від того, на якій стадії знаходиться підприємство: новостворене чи в процесі розвитку.

Управління майном підприємства повинно ґрунтуватися на визначених принципах, а саме:

- оптимізація структури майна;
- забезпечення оборотності майна;
- збільшення вартості майна.

Ефективне управління майном підприємства здійснюється в межах фінансового менеджменту, в структуру якого зазвичай включають такі елементи як:

- фінансові методи (планування, прогнозування, кредитування, оподаткування, страхування тощо);
- фінансові важелі (прибуток, доходи, амортизаційні відрахування, фонди цільового призначення, фінансові санкції, орендну плату, процентні ставки за позиками, депозитами, облігаціями, пайові внески, внески до статутного капіталу, портфельні інвестиції, дивіденди тощо);
- правове забезпечення (законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документи органів управління);
- нормативне забезпечення (інструкції, нормативи, норми, тарифні ставки, методичні вказівки, роз'яснення тощо);
- інформаційне забезпечення (різного роду економічна, комерційна, фінансова й інша інформація).

Таким чином, управління майном підприємства як функція фінансового менеджменту є складовою системи управління його фінансами. Ефективність управління майном підприємства визначається чіткістю його ідентифікації на основі класифікаційних ознак та визначених принципів управління.

Список використаних інформаційних джерел

1. Банк І. А. Основи фінансового менеджменту : в 2-х т. / Банк І. А. – 3-е изд. – Київ : Ельга Ника-Центр, 2007. – Т. 1. – 624 с.
2. Калінеску Т. В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток : монографія / Т. В. Калінеску, Ю. А. Романовська, О. Д. Кирилов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 272 с.
3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – Київ : Центр навч. л-ри, 2005. – 352 с.
4. Оцінка майна в Україні. Т. 1 : Нерухоме майно : монографія / Л. І. Вороніна, В. Є. Воронін, В. Г. Лісник, В. М. Поліщук. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 217 с.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПАРАМЕТРІВ СТІЙКОГО ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

К. В. Різуник, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування група Ф-51

Г. М. Сидоренко-Мельник, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розв'язок нагальних проблем економіки і фінансів, стабілізація розвитку країни можливі лише на основі стабілізації фінансового стану підприємств, забезпечення їх стійкого і стабільного розвитку.

За твердженням багатьох дослідників основним індикатором потенціалу фінансової стабільності підприємства є фінансова рівновага. Саме вона є необхідною передумовою зростання ринкової вартості підприємства в майбутньому. Тому розробка дієвого механізму управління фінансовою рівновагою є однією з важливих проблем сьогодення, вирішення якої дозволить запобігти виникненню негативних тенденцій, які формуються під впливом чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, та обмежити їх можливий вплив на підприємство [1].

Серед сучасних науковців немає однастайності у визначенні поняття «фінансова рівновага», що обумовлено існуванням різноманітних підходів і методик, які використовуються прибічниками різних шкіл фінансового управління на підприємстві. Слід відмітити праці М. Д. Білик, І. О. Бланка, А. А. Вехоревої, Л. Т. Гіляровської, А. В. Грачова, М. О. Кизим, Л. А. Костирко, Л. А. Лахтіонової, Г. В. Савицької, О. О. Терещенка, Т. Є. Унковської. Однак, різноманітність підходів щодо окреслення сутності, значення, чинників формування фінансової рівноваги, виділення методів, моделей її оцінки потребує їх певної систематизації і узагальнення.

Фінансова рівновага – показує стан фінансової системи, що характеризується збалансованістю, зрівноваженістю фінансових показників [2]. Для того, щоб підприємство стабільно розвивалося, потрібно підтримувати фінансову рівновагу при будь-яких ринкових коливаннях, циклічності діяльності, тобто в умовах ризикових ситуацій.

Для підприємств з різними вихідними умовами функціонування (різним існуючим фінансово-майновим, результативним станом розвитку) необхідним є формування різних стратегічних орієнтирів у подальшому їх розвитку.

Забезпечення стійкого фінансового розвитку підприємства вимагає розширення адаптаційних процесів. На думку Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, О. М. Ляшенко адаптивність системи до різних змін чинників зовнішнього середовища стає одним з основних критеріїв підтримки стійкого безпечного стану. Система може по-різному взаємодіяти в процесі адаптації із зовнішнім середовищем. А. В. Дагабян і И. В. Кононенко виділяють дві групи систем: ті, у яких в процесі адаптації змінюються тільки внутрішні параметри, а початкова структура не може бути піддана змінам (системи з жорсткою структурою); ті, які здатні в процесі адаптації змінювати не тільки параметри, але і структуру (гнучкі системи) [3].

Мінливість зовнішнього середовища стає дедалі інтенсивнішою та рівень ризиків підвищується, а отже похибка прогнозування стає все більшою. Це вимагає від підприємств збільшення таких параметрів як стійкість опору, швидкість реакції, стабільність.

Дані характеристики мають наступні визначення: швидкість реагування – це здатність швидко реагувати на зовнішні подразники; стабільність – це означає здатність добре справлятися з коливаннями в економічному середовищі з мінімальними шкодою, зміною або втратою функціональності; стійкість – це здатність відновлюватися [4].

Система заходів з відновлення фінансової рівноваги сучасного підприємства має містити нормалізацію поточної фінансової ситуації (дотримання підприємством параметрів фінансової стійкості, платоспроможності та забезпечення рентабельності фінансово-економічної діяльності), збалансування та синхронізація надходження і витрат його коштів. Досягнення та підтримання належного рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства потребує застосування комплексу фінансових методів, важелів та забезпечень як елементів фінансового механізму реалізації стійкого розвитку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Захарова Н. Ю. Оцінка умов забезпечення і стану фінансової рівноваги аграрних підприємств [Електронний ресурс] / Н. Ю. Захарова. – URL: http://fbi.crimea.edu/arhiv/2012/nv_6-2012/009zaxarova.pdf.

2. Балабаш О. С. Фінансова стійкість підприємства: її сутність та фактори [Електронний ресурс] / О. С. Балабаш, М. О. Ніколаєнко // URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1854/1.pdf>.
3. Штембуляк Д. О. Фінансова безпека як основний інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства / Д. О. Штембуляк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6, Т. 3. – С. 157–160.
4. Штембуляк Д. О. Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкової турбулентності / Д. О. Штембуляк // Экономика и управление. – 2010. – № 1. – С. 119–123.

КОМУНАЛЬНИЙ БАНК ЯК ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Ю. О. Рудь, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Тимошенко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Одним із реальних кроків у рамках забезпечення зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування та посилення рівня фінансової децентралізації є розширення доступності для органів місцевого самоврядування використання комунального кредиту шляхом створення спеціалізованої фінансової установи – комунального банку. На нашу думку, саме створення такої спеціалізованої фінансової установи сприятиме фінансуванню перспективних проектів соціально-економічного розвитку регіонів.

Заслуговує на увагу той факт, що правова основа розвитку таких банківських установ була закладена з прийняттям Закону України «Про місцеве самоврядування» (ст. 70). Проте сутність терміну «комунальний банк», як і «муніципальний банк», що є тотожним поняттям, та особливості їх функціонування вітчизняним законодавством не розкрито.

Вивчення зарубіжного досвіду створення та функціонування таких фінансових установ дозволяє визначити комунальний банк як спеціалізовану фінансово-кредитну установу, що є комунальною власністю та діяльність якої спрямована не тільки на максимізацію прибутку, а й на зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування певного регіону [1, 2].

Враховуючи вимоги Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо мінімального розміру статутного капіталу на

момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, перспективи створення комунальних банків в Україні є реальними лише для фінансово спроможних територіальних громад, які мають за мету забезпечити свій подальший соціально-економічний розвиток.

Для створення комунального банку В. Карпинський пропонує наступну структуру статутного капіталу, а саме: 25 % акцій повинні належати Європейському банку реконструкції і розвитку, оскільки входження міжнародної фінансово-кредитної установи в капітал банку, особливо на початку діяльності, сприятиме позитивному іміджу останнього; 25 % – юридичним особам – резидентам; у тому числі банкам; 25 % – фізичним особам – мешканцям міста; 25 % безпосередньо міській раді [2].

Враховуючи зміни в організації адміністративно-територіального устрою країни та стійкі кризові явища на фінансовому ринку вважаємо, що засновниками комунального банку повинні бути, в першу чергу, міські ради міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад та комунальні підприємства певного регіону, по-друге, юридичні та фізичні особи. При цьому контроль за діяльністю комунального банку повинен належати саме органам місцевого самоврядування, адже це гарантуватиме виконання специфічного призначення даної фінансової установи.

Результати проведеного дослідження дозволяють комунальним визнати в Україні банк: по-перше, з часткою участі представницьких органів територіальної громади у формуванні статутного капіталу за рахунок коштів місцевого бюджету і комунальних підприємств у розмірі не менше 25 % плюс одна акція; по-друге, в управлінні підпорядкований територіальній громаді, що дає можливість представницьким органам здійснювати контроль над ним; по-третє, метою діяльності якого є поєднання комерційних і суспільних інтересів для задоволення потреб територіальної громади.

Серед основних видів діяльності комунального банку слід виділити: залучення депозитних вкладів населення області; оперативне використання тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів та комунальних підприємств; кредитування населення, малого і середнього бізнесу (впровадження кредитування на пільгових умовах співвласників банку й підприємств комунального сектору області); кредитування створення і функціонування об'єктів міської невиробничої інфраструктури, екологіч-

них й оздоровчих підприємств, благоустрою міста та прилеглих до нього територій тощо; професійну діяльність на ринку цінних паперів в частині розміщення і обслуговування місцевих облігаційних запозичень.

На наш погляд, функціонування комунального банку сприятиме зближенню економічних суб'єктів адміністративно-територіальної одиниці з місцевим господарством за рахунок використання їх фінансових ресурсів на фінансування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територіальної громади та дозволить вирішити проблемні питання підприємств комунального сектору.

Для забезпечення можливості створення комунальних банків необхідно на законодавчому рівні чітко встановити порядок їх заснування. Крім цього, з метою сприяння розвитку, з одного боку, адміністративно-територіальних одиниць, з іншого боку, банківської системи країни в цілому, за рахунок створення й функціонування різних типів банків, доречним, на наш погляд, є або запровадження диференційованого підходу до формування мінімального розміру статутного капіталу новостворених установ залежно від мети та функцій їх діяльності, або, взагалі, зниження нормативного значення цього показника.

Список використаних інформаційних джерел

1. Буцька О. Ю. Комунальний банк як інститут сприяння соціально-економічного розвитку територіальних громад / О. Ю. Буцька, О. В. Тимошенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 20. – С. 44–46.
2. Карпінєць В. Й. Формування капіталу та організаційної структури управління муніципального банку (на прикладі міста Львова) / В. Й. Карпінєць // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 2. – С. 193–197.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

М. А. Семеренко, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКБ-11

О. В. Гасій, науковий керівник, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Споживче кредитування домашніх господарств в Україні є перспективним напрямом банківської діяльності. Це пов'язано з

тим, що банки як кредитори перетворюють свої тимчасово вільні кошти на дохідні активи. Однак, сьогодні цей напрям роботи банків характеризується низкою проблем, подальше дослідження чинників посилення яких потребує наукових пошуків.

Аналіз стану кредитування банками в Україні домогосподарств наведено на рис. 1.

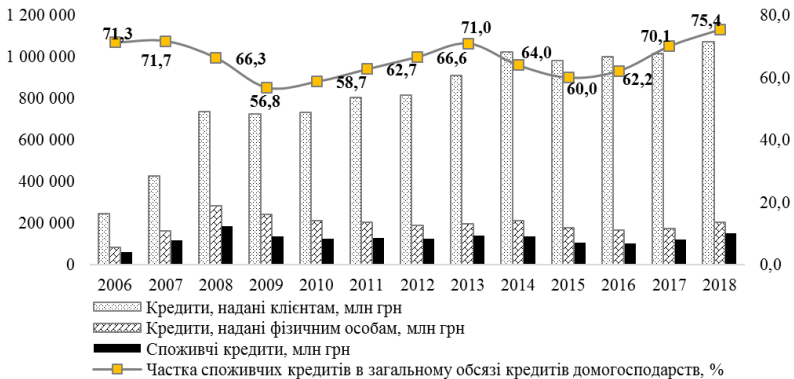

Рисунок 1 – Обсяги споживчого кредитування та їх частка у загальному обсязі кредитування домогосподарств за 2006–2018 рр, млн грн [1]

Як свідчать дані рис. 1, що частка споживчого кредитування у загальних кредитах, наданих фізичним особам, складає 56–75 %. З 2009 р. спостерігається спад обсягів споживчого кредитування (лише за рік на 26 % або на 48 975 млн грн). Причиною поживавлення сегменту споживчого кредитування у 2011–2013 рр. та 2015–2018 рр. стало надання дрібних кредитів [2].

Причини погіршення розвитку ринку банківського споживчого кредитування за 2006–2018 рр. різноманітні: від кризи пере-кредитування, девальвації національної грошової одиниці, погіршення якості активів, безробіття, зниження доходів населення тощо до нівелювання принципів кредитування; підвищеного кредитного ризику, неточності в оцінці фінансового стану та кредитної історії клієнтів та ін.

До основних причин, що негативно впливають на ринок споживчого кредитування, на нашу думку, слід віднести:

– різноспрямованість динаміки ВВП на душу населення в доларах США за 2002–2017 рр. Хоча за аналізований період

відбулося зростання в абсолютних показниках (із 879 до 2 640,3 дол. США. на особу), однак показник залишився за світовими стандартами на низькому рівні. Загалом, за 2013–2017 рр. відбулося зниження показника у 1,5 рази;

- кінцеве використання ВВП, понад 67 % якого припадає на кінцеві споживчі витрати домашніх господарств. Це є свідченням того, що домогосподарства відчувають нестачу грошових коштів для задоволення своїх потреб;

- складне соціально-економічне середовище в державі;

- високий рівень безробіття населення України працездатного віку, що негативно позначається на фінансових можливостях;

- негативна динаміка індексу споживчих цін, яка наростаючим підсумком в Україні за 2007–2017 р. тяжіє до збільшення (понад 406,1 %), що свідчить про продовольчу небезпеку;

- нестабільність зміни реального наявного доходу населення. У 2016 р. вперше за три роки спостерігався його ріст, однак, у 2017 р. порівняно з 2016 р. його величина зменшилася майже на 4 в. п.;

- зростання простроченої заборгованості за кредитами, рівень якої перевищив у 2017 р. 50 %;

- розвиток інфляційних процесів, низька платоспроможність населення [3].

Таким чином, всебічне дослідження ринку споживчого кредитування показало його нестабільність через негативний вплив фінансово-економічної та політичної кризи, яка зумовлює підвищення кредитних ризиків, зниження купівельної спроможності населення, зниження довіри до банків.

Список використаних інформаційних джерел

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Вовчак О. Д. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності / О. Д. Вовчак, О. І. Антонюк // Європейські перспективи. – 2016. – № 2. – С. 148–157.
3. Єгоричева С. Б. Сучасний механізм функціонування регіональної банківської системи : монографія / С. Б. Єгоричева, О. В. Гасій. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 217 с.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДІЛОВУ АКТИВНІСТЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

М. О. Сергеечева, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51 (Х-в)

Л. М. Яремченко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сучасному етапі розвитку економіки пріоритетне значення й надалі набуває своєчасна та максимально адекватна оцінка фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів. У зв'язку з цим виникла потреба у дослідженні ділової активності як однієї з передумов забезпечення ефективності господарювання підприємства. Підприємствам необхідно швидко реагувати на зміни факторів зовнішнього середовища і сміливо впливати на ринкове середовище, вміло організовуючи й ефективно використовуючи свій соціально-економічний потенціал. Діяльність суб'єктів господарювання формується зовнішнім і внутрішнім оточенням.

Головною метою такої оцінки має бути забезпечення стійкого фінансового розвитку суб'єкта господарювання, недопущення його банкрутства, забезпечення ефективної господарської діяльності в довгостроковій перспективі. Відмінними ознаками під час її проведення підприємствами мають стати комплексність, стратегічний характер спрямування, а також здатність усунення тимчасових труднощів [1].

Ділова активність підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [2].

Більшість вчених-економістів розділяють фактори, що впливають на ділову активність, на внутрішні та зовнішні. Так, В. В. Ковальов та О. Н. Волкова, до зовнішніх відносять фактори [3]:

1) міжнародного рівня, які поєднують у собі загальноекономічні чинники, вплив міжнародної політики та конкуренції;

2) національні, що містять політичні, економічні, демографічні чинники;

3) ринкові, до яких належать конкурентні, науково-технічні та споживчі чинники.

До внутрішніх факторів В. В. Ковальов та О. Н. Волкова відносять [3]:

1) конкурентну позицію підприємства (мета діяльності (місія), традиції, репетиція, імідж, кваліфікація керівництва та співробітників, частка ринку, стадія життєвого циклу підприємства, територіальне розміщення підприємства, віддаленість від ринків збуту, доступність до матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, рівень адаптивності підприємства до змін ринкової ситуації);

2) принципи діяльності (концепція основної діяльності підприємства, форма власності, стимулювання творчої, результативної праці, інноваційна активність підприємства, диверсифікація виробництва, позитивна репутація підприємства);

3) ресурси та їх використання;

4) маркетингову ситуацію і політику (сегментація ринку (співвідношення масових і цільових ринків збуту, ринкові вікна), товарна, цінова, збутова, комунікаційна, рекламна політика);

5) фінансовий менеджмент (структура балансу, платоспроможність, ліквідність, співвідношення власних і позикових коштів, вартість капіталу, структура майна, інвестиційна привабливість, рівень прибутку, рентабельності, дохід на акцію).

Отже, фактори, що здійснюють вплив на ділову активність підприємства, дають змогу точніше проаналізувати та оцінити ефективність діяльності підприємства, приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення високого результату і вдало управляти підприємством, підтримати конкурентоспроможність, вдосконалити виробничі та організаційні процеси на підприємстві та створить низку конкурентних переваг, які визначають місце підприємства на відповідному ринку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Овчаренко Є. І. Особливості оцінки ділової активності підприємства / Є. І. Овчаренко, І. М. Манько, М. О. Годящев // Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. – 2016. – № 13. – С. 344–350.
2. Рвсіна Ю. В. Управління діловою активністю підприємства / Ю. О. Рвсіна, Ю. В. Гнатишена // Економіка, фінанси і управління в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку : зб. тез

- міжнар. наук.-практ. конф. (21 березня, 2017 р., м. Київ). – Київ : Фінансова рада України, 2017. – Т. 1. – С. 22–24.
3. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – Москва : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 424 с.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

А. І. Сітченко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФМ-51 (Х-в)

Л. М. Яремченко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблема фінансово-економічного розвитку підприємств належить до загальноекономічних проблем. Нестійкий фінансовий стан стримує розвиток підприємств, знижує платоспроможність і може призвести до банкрутства. Низька платоспроможність та фінансова забезпеченість останніх є причиною їх низької інвестиційної привабливості. Пошук шляхів вирішення проблем, пов'язаних з розвитком підприємств, передбачає здійснення фінансово-економічної діагностики, розробку механізмів, які б запобігали появі негативних тенденцій та явищ, а також використання таких інструментів, які б послаблювали їх вплив на результати діяльності підприємств [1].

Фінансово-економічне діагностування має чіткі ознаки дослідницького процесу, де формулюється система показників та параметрів для оцінки стану об'єкта, збирається й обробляється інформація, що має бути релевантною. Підсумком діагностування є підготовка висновків про нинішній стан об'єкта та прогноз щодо його зміни в майбутньому [2].

Таким чином, етапами фінансово-економічної діагностики є: визначення концептуальної основи діагностичного аналізу, прийняття рішення щодо збору даних; збір даних; аналіз даних; складання звіту чи висновків.

Отже, фінансово-економічна діагностика діяльності підприємства – це аналіз і оцінка економічних показників роботи підприємства на основі вивчення окремих результатів з метою виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків поточних управлінських рішень [3].

Сьогодні у літературі наводиться значна кількість показників для фінансово-економічної діагностики підприємств [4]:

- показники, які характеризують майновий стан та структуру капіталу підприємства (коефіцієнти зносу, оновлення, вибуття, забезпеченості ліквідними активами, переведення оборотних активів у запаси або дебіторську заборгованість, простроченої дебіторської заборгованості, забезпеченості готовими засобами платежу, майна виробничого призначення та ін.);

- показники фінансової стійкості (коефіцієнти автономії, співвідношення власних і позикових коштів, забезпеченості власним оборотним капіталом, забезпеченості власним капіталом, маневровості власного капіталу, покриття інвестицій, довгострокового залучення позикових коштів, короткострокової заборгованості, кредиторської заборгованості та ін.);

- показники ліквідності та платоспроможності (коефіцієнти маневровості функціонального капіталу, покриття, поточної та абсолютної ліквідності та ін.);

- показники ефективності (коефіцієнти обіговості активів, запасів, готової продукції, дебіторської заборгованості, власного капіталу, тривалість операційного та фінансового циклів, рентабельність активів, продажів, основних фондів, власного капіталу та ін.).

Отже, більшість вчених зводять фінансово-економічну діагностику діяльності підприємств до фінансового аналізу та оцінки ймовірності банкрутства. На сучасному етапі розвитку підприємництва, ми схилиємось до думки, що необхідно проводити фінансово-економічну діагностику діяльності підприємств через матеріально-технічне забезпечення; виробництво; маркетинг і збут; фінанси підприємства; кадри та організацію їхньої праці; інноваційно-інвестиційний розвиток; управління підприємством з використанням набору показників за кожним із них.

Список використаних інформаційних джерел

1. Шарко Т.М. Ідентифікація та фінансово-економічна діагностика сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Т. М. Шарко// Сталій розвиток підприємств, регіонів, країн : матеріали міжнар. наук. конф., 5–7 листоп. 2012 р., м. Дніпропетровськ. Ч. I. – URL: <http://ir.nmu.org.ua/> (дата перегляду: 13.03.2019 р.).
2. Калашнікова Т. В. Фінансовий стан підприємства: сутність та оцінка / Т. В. Калашнікова // Вісник Сумського національного

аграрного університету: Сер.: «Економіка і менеджмент». – 2011. – № 3. – С. 115–118.

3. Бровко Л. І. Фінансово-економічна діагностика і шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства / Л. І. Бровко, Я. В. Кінах // Бізнес Інформ. – 2017. – № 10. – С. 105–110.
4. Посилкіна О. В. Актуальні проблеми фінансово-економічної діагностики фармацевтичних підприємств / О. В. Посилкіна, Н. Ю. Деркач, Н. М. Мусієнко // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2009. – № 2 (4). – С. 29–34.

ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

М. О. Степанова, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Найважливішим показником, що характеризує фінансовий стан підприємства є платоспроможність. Від ефективного управління платоспроможністю залежить успішне існування будь-якого підприємства.

Управління платоспроможністю підприємств є важливою ланкою управлінської діяльності, яка забезпечує основну мету функціонування господарюючого суб'єкта – отримання максимального прибутку й рентабельності активів, забезпечення стабільного стійкого фінансового стану підприємства та знаходження рішень щодо його покращення [1].

В довгостроковій перспективі управління платоспроможністю господарюючого суб'єкта являє собою сукупність засобів впливу суб'єктів управління (керівництво, фінансовий менеджмент) на об'єкт або на систему об'єктів управління з метою досягнення і підтримання оптимального значення платоспроможності для даного суб'єкта господарювання. Можна виділити декілька об'єктів управління:

- виробничі запаси;
- дебіторська заборгованість;
- залишок грошових коштів + поточні фінансові інвестиції;
- кредиторська заборгованість за товари;
- зобов'язання за розрахунками;
- короткострокові кредити банків.

Управління платоспроможністю підприємств має здійснюватися у наступній послідовності: збір і обробка інформації щодо платоспроможності та факторів, що на неї впливають; аналіз інформації, складання прогностичних і поточних планів на основі аналізу інформації; організація поточної (оперативної) діяльності підприємства; облік і контроль за діяльністю підприємства.

Управління платоспроможністю має відповідати принципам: достатності, системності, безперервності, економічності, етапності, надійності, збереження активів [2].

Основними завданнями управління платоспроможністю підприємств є:

- визначення відповідності показників цільовим параметрам і потенційним можливостям підприємства, виявлення тенденцій і закономірностей їх змін та впливу факторів на ці зміни;
- визначення різного роду відхилень від норм, можливостей виникнення несприятливих і ризикових ситуацій, їх інтенсивності та динаміки, а також факторів, що на них впливають;
- виявлення потенційних можливостей зміни та розвитку ліквідності та платоспроможності підприємства, кола регульованих факторів, шляхів і засобів їх реалізації;
- контроль за виконанням прийнятих управлінських рішень, ефективністю використання ресурсів та дотриманням соціальних норм і стандартів [4].

При здійсненні управління платоспроможністю підприємства необхідно використовувати сучасні фінансові і економічні методи управління.

Ефективне управління платоспроможністю підприємства неможливе без постійного моніторингу і контролю за її рівнем. Методи фінансового контролю широко застосовуються на багатьох українських підприємствах, до того ж на деяких організована система фінансового контролінгу, який являє собою концепцію інформації та управління, що забезпечує підтримку внутрішнього балансу економіки підприємства шляхом формування інформації про витрати та доходи як основи для прийняття управлінських рішень [3].

Отже, ефективне управління платоспроможністю сприяє забезпеченню вищого рівня економічної безпеки підприємства. Тому підприємства повинні обирати правильні та найбільш ефективні методи управління своїми коштами, які в майбутньому принесуть йому прибутки та забезпечать поточну і перспективну платоспроможність.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ковальчук Т. М. Сучасна філософія управління та проблеми економічного аналізу / Т. М. Ковальчук // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 48–53.
2. Непочатенко О. А. Сучасні методи оцінки платоспроможності аграрних підприємств / О. А. Непочатенко // Інноваційна економіка. – 2011. – № 1. – С. 222–225.
3. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – Київ : КНЕУ, 2004. – 560 с.
4. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : учебник / А. Д. Шеремет. – Москва : ИНФРА-М, 2011. – 352 с.

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

І. В. Терещенко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКМ-51

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н., доцент Вищій навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В сучасних умовах питання щодо побудови ефективної грошово-кредитної політики є надзвичайно актуальним, адже вона впливає на такі важливі макроекономічні показники, як рівень інфляції, обсяг грошової маси та грошових агрегатів, ставку рефінансування, ВВП, що в кінцевому підсумку чинить вплив на фінансовий стан держави, окремих суб'єктів та в цілому на соціально-економічне становище в країні.

Грошово-кредитна політика України є важливою складовою фінансової політики, і від її ефективності багато в чому залежить ефективне функціонування економіки, розвиток фінансового ринку, забезпечення підвалин для стабільного економічного зростання та досягнення соціальної гармонії у суспільстві. Як стверджують фахівці, щоб бути ефективною, грошово-кредитна політика повинна відповідати умовам України, а не орієнтуватися на абстрактні схеми й стандарти [1].

Основним вектором вітчизняної монетарної політики є забезпечення цінової стабільності з використанням режиму інфляційного таргетування.

Для забезпечення цінової стабільності НБУ використовує наступні інструменти: зміна ключової процентної ставки грошово-кредитної політики; операції тонкого налаштування та струк-

турні операції регулювання ліквідності, тобто тендери рефінансування та тендери з розміщення депозитних сертифікатів Національного банку; обов'язкове резервування [2].

В 2017 році НБУ було зроблено для виконання поставленої мети:

- підтримання цінової стабільності;
  - подальше зниження облікової ставки, що в середньостроковій та довгостроковій перспективі сприятиме зниженню відсоткових ставок за кредитами, які видають банки, та сприятиме активізації кредитування;
  - посилення прозорості своєї діяльності, оприлюднюючи необхідну інформацію на своєму офіційному сайті;
  - визначено нові критерії розподілу банків на окремі групи.
- В НБУ наголосили, що такий розподіл не буде застосовуватися для наглядових цілей, а буде використовуватися виключно для більш детального та ефективного представлення результатів діяльності банківської системи України;
- пом'якшено встановлений раніше графік докапіталізації;
  - послаблення антикризових обмежень та валютна лібералізація;
  - зменшено граничний розмір розрахунків готівкою з участю фізичних осіб зі 150 тисяч гривень до 50 тисяч гривень [3, 4].

Таким чином, головною метою грошово-кредитної політики України в сучасних умовах та в середньостроковій перспективі є забезпечення цінової та фінансової стабільності задля забезпечення передумов сталого економічного розвитку, адже низький рівень інфляції піде на користь всім учасникам економічного процесу (держава, населення, підприємства).

Грошово-кредитна політика НБУ у найближчій перспективі буде спрямована й на виконання таких цілей, як підтримання режиму плаваючого обмінного курсу та наروшення рівня міжнародних резервів, а також здійснення контролю за зростанням грошових агрегатів відповідно до програми співпраці з МВФ. Очікується, що політика цінової стабільності, яка є базовим чинником структурної трансформації економіки України, сприятиме зниженню довгострокової волатильності обмінного курсу.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гриценко А. А. Яка грошово-кредитна політика потрібна Україні [Електронний ресурс] / А. А. Гриценко. – URL: <http://ief.org.ua/?p=5030>.
2. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ [Електронний ресурс]: офіц. сайт Національного банку України. – URL: <http://www.bank.gov.ua>.

3. Дорожня карта Національного банку України з переходу до інфляційного таргетування [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.bank.gov.ua/>
4. Постанова Правління НБУ № 541 «Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки» [Електронний ресурс]. – URL: zakon.rada.gov.ua/go/v0541500-1.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

А. Г. Токарєва, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Гасій, науковий керівник, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Запорукою фінансової безпеки будь-якої держави є потужна банківська система. Враховуючи події 2014 р. та посилення кризових явищ в наступні роки, Україна отримала сильний удар як по довірі до банківської системи в цілому, так і до банків окремо.

Функціонування банківської системи України характеризується певними тенденціями, а саме [1, 2]:

- погіршенням рівня капіталізації банківської системи;
- збитковістю банків протягом 2015–2017 рр.;
- концентрацією фінансових ресурсів у групі загальнонаціональних банків;
- ліквідацією більш ніж 50 % банків за період 2015–2018 рр.;
- високою часткою кредитного портфелю в загальних активах банків;
- високим рівнем питомої ваги простроченої заборгованості позичальників, що негативно позначилося на їх кредитоспроможності;
- розширенні диверсифікованості активів банків за рахунок збільшення інвестицій у цінні папери.

Основними проблемами на шляху становлення банківської системи України є:

- низький рівень капіталізації банків, що загалом знижує стійкість банківської системи до негативного впливу ризиків;
- висока концентрація капіталу в групі найбільших банків;
- зниження ліквідності банків;
- висока вартість фінансових послуг при низьких доходах населення, в результаті чого зменшується кількість потенційних користувачів фінансовими послугами;

- зниження довіри населення до банків, наслідком чого є зменшення обсягів притоку фінансових ресурсів до цих фінансових інститутів для їх мобілізації з подальшим перерозподілом в економіці за потребами її суб'єктів;

- недосконала система захисту інтересів індивідуальних інвесторів.

Заходами, яких потрібно вжити для вирішення цих проблем є:

- удосконалення інструментарію регулювання ліквідності на основі впровадження передового світового досвіду з урахуванням вітчизняних умов розвитку грошово-кредитного ринку; підвищення дієвості трансмісійного механізму грошово-кредитної політики шляхом зростання ролі його процентного каналу; посилення координації грошово-кредитної і фінансової політики Національного банку України;

- залучення до банків додаткового акціонерного капіталу; покращення якості капіталу та забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків, що приймаються банками;

- удосконалення порядку розкриття у звітності банків інформації щодо їх власників і найбільших акціонерів та її оприлюднення; встановлення критеріїв оцінки ділової репутації засновників, учасників та керівників банків; забезпечення сприятливих умов для розвитку сучасних форм кредитування, включаючи споживче кредитування, з одночасним удосконаленням механізму захисту прав кредиторів і споживачів банківських послуг; удосконалення механізму ліквідації банків, у яких відкликано банківську ліцензію; удосконалення нормативної бази, що регулює процедури злиття та приєднання банків;

- здійснення політики, спрямованої на зміцнення авторитету Національного банку України; створення для суб'єктів економіки можливості вчасно оцінювати фінансовий стан будь-яких банків України; нарощення ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, які мають покривати суму вкладів хоча б у двох-трьох найбільших банках країни; відновлення довіри населення до національної грошової одиниці.

Підвищення ефективності діяльності банків є необхідною передумовою подальшого розвитку банківської системи України, а пошук шляхів її стабілізації зумовлює необхідність створення дієздатних програм та проєктів у сфері банківської діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Показники банківської системи України [Електронний ресурс]: станом на 01 січня 2019 р. / Статистика: [веб-сайт Національного банку України]. – URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=3479859 (дата перегляду: 07.03.2019 р.).
2. Єгоричева С. Б. Сучасний механізм розвитку регіональної банківської системи: монографія / С. Б. Єгоричева, О. В. Гасій. – Полтава: ПУЕТ, 2016. – 217 с.

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ САМОДОСТАТНІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

А. О. Трохименко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51

О. В. Тимошенко, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Для сучасного періоду розвитку України характерним є реалізація реформ місцевого самоврядування шляхом впровадження принципів фінансової децентралізації, спрямованих на посилення самодостатності територіальних громад. У цих умовах важливою складовою є формування фінансово забезпечених органів місцевого самоврядування зі стабільними та достатніми джерелами місцевих бюджетів для ефективного вирішення завдань соціально-економічного розвитку територій.

Переконливими фактами, що свідчать про ефективність впровадження фінансової децентралізації, є перші позитивні кроки. Так, по-перше, починаючи з 2015 року намітилась позитивна тенденція формування доходів місцевих бюджетів. Зокрема, в 2015 р. приріст становив 19,2 %, а в 2016 р. – 42 %, в 2017 р. – 34,5 %; у регіональному вимірі темпи зростання становили від 8,5 % в Донецькій області до 33 % у Полтавській [1–2].

По-друге, майже втричі зросли власні ресурси місцевих бюджетів, що свідчить про отримання органами місцевого самоврядування додаткових ресурсів для вирішення соціально-економічних питань місцевого значення. Варто відмітити, що максимальне зростання демонстрували не промислові регіони, а найбільш дотаційні області: Волинська (у 3,7 рази), Житомирська (у 3,08 рази), Закарпатська (у 5,06 рази), Рівненська (у 3 рази), Чернівецька (у 2 рази) [1–2]. Враховуючи, що ці регіони є прикордонними, додаткові надходження їм забезпечили акциз-

ний податок на роздрібний продаж, а також переведення до категорії місцевих податків плати за землю.

По-третє, вищезазначені тенденції супроводжувалися зменшенням дотаційності місцевих бюджетів. Так, якщо до 2014 р. відсоток дотаційності місцевих бюджетів становив 96,3 %, а донорами було 3,7 % місцевих бюджетів, то у 2017 р. кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилася завдяки децентралізації на 24 %, кількість бюджетів-донорів зросла на 12,5 % і наразі становить 16,2 % [1, 2]. Варто відмітити, що у 2015 році 10,2 % місцевих бюджетів стали повністю збалансованими, у 2016 році – 11,3 %, у 2017 році – 11,5 %.

По-четверте, про позитивні наслідки фінансової децентралізації свідчить і різке зменшення кількості та обсягу казначейських позик, наданих місцевим бюджетам на покриття тимчасових касових розривів. Так, за даними експертів Асоціації міст України, у 2014–2016 рр. у 58 разів зменшилася кількість наданих казначейських позик, що демонструє посилення платоспроможності місцевих бюджетів [2]. Підтвердженням ефективності фінансової децентралізації є і щомісячне накопичення залишків бюджетних коштів на рахунках місцевих бюджетів, обсяг яких на початок 2017 р. становив 52 млрд грн, у порівнянні з 35 млрд грн у 2016 р. Приріст залишків коштів проти початку 2016 року становив 17 млрд грн або 48 %. Збільшення залишків коштів на рахунках місцевих бюджетів свідчить про вагоме зростання дохідної частини місцевих бюджетів.

Про нарощення фінансової бази місцевих бюджетів також свідчить зростання обсягів коштів на депозитних рахунках в установах банків. Так, у 2017 році було розміщено у державних банках 15,9 млрд грн, тоді як у 2013 році – 1,1 млрд грн, тобто характерним є 14-ти разове збільшення. Якщо аналізувати в регіональному розрізі, то активно розміщували кошти Дніпропетровська (4,3 млрд грн), Запорізька (1,43 млрд грн), Полтавська (1,1 млрд грн), Черкаська (0,99 млрд грн) та Вінницька (0,9 млрд грн) області.

Варто відмітити, що зростання обсягів коштів місцевих бюджетів на депозитних рахунках, з одного боку, дійсно є результатом збільшення їх фінансової бази, а додатково отримані ресурси від розміщення вільних коштів дають змогу профінансувати окремі програми в соціально-економічній сфері розвитку територій. Проте, з іншого боку, Урядом України розглядається відповідний процес як неефективне використання коштів, оскільки останні накопичуються і не приймають участі у бю-

джетному процесі. У зв'язку з цим органам місцевого самоврядування до кінця 2019 року заборонено розмішувати тимчасово вільні кошти загального фонду місцевих бюджетів на депозитних рахунках у банках [3].

У цілому зазначене свідчить, що прийнятті зміни до бюджетно-податкового законодавства дещо розширили можливості фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, проте поки не забезпечують обіцяної фінансової децентралізації, оскільки паралельно із передачею додаткових фінансових ресурсів за місцевими бюджетами закріпили великий обсяг нових видатків.

Список використаних інформаційних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
2. Офіційний веб-сайт Децентралізації влади [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – URL: <http://decentralization.gov.ua/>.
3. Про внесення змін до Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 січн. 2019 р № 53 / Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53-2019-%D0%BF#n2>.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ РІВНЯ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

М. Г. Хала, студентка спеціальності Менеджмент, група МЕН-11і;

Е. Г. Гігашвілі, студент спеціальності Менеджмент, група МЕН-21

С. П. Прасолова, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Для досягнення стабільного економічного зростання важливим є забезпечення відповідного рівня насиченості економіки країни грошима. Тому на сьогодні досить актуальним є дослідження рівня монетизації економіки України як комплексного економічного явища, пов'язаного із забезпеченням економіки країни грошима шляхом збалансування їх попиту та пропозиції на грошово-кредитному ринку.

У науковій літературі проблеми монетизації економіки активно досліджують відомі вітчизняні і зарубіжні вчені. Зокрема, С. В. Міщенко розглядає монетизацію економіки як економічне явище, що характеризує забезпеченість процесів виробництва та обігу грошовою масою, необхідною для здійснення розрахунків і платежів, функціонування грошового ринку та всієї фінансової системи країни, а тому характеризують цей процес як складову грошово-кредитної політики [2]. Вплив же рівня монетизації економіки України на забезпечення її економічного розвитку через формування інвестиційного потенціалу банківської системи, а також негативні чинники демонетизації економіки України досліджує у своїх працях С. В. Леонов [1].

Питання визначення оптимального рівня монетизації залишаються дискусійним, оскільки надмірна монетизація може призвести до інфляційних процесів, а низька – до стагнації. З іншого боку, більш низький рівень монетизації економіки України, ніж відповідний показник у промислово розвинених країнах, де він складає 80–200 %, свідчить про тінізацію економіки та про широке застосування адміністративних методів впливу на економіку. Такий рівень монетизації економіки України є низьким для створення необхідних джерел фінансування інвестиційної діяльності, зокрема інвестицій в основний капітал. Зростання ж монетизації економіки України буде супроводжуватись збільшенням частки кредитів банків та інших позик в структурі джерел фінансування інвестицій в основний капітал.

Отже, жорстка монетарна політика, яка проводиться в Україні і орієнтована на подолання інфляційних процесів провокує повільні темпи економічного зростання. А саме, як свідчать дані табл. 1, рівень монетизації економіки України станом на кінець минулого року становив 40 %, на той час, як у Туреччині він складав 61 %, а у Японії – 200 %.

Таблиця 1 – Розподіл країн за рівнем монетизації економік у 2018 році [3]

Монетизація економіки, % ВВП	Розвинені економіки	Перехідні та економіки, що розвиваються
200	Гонконг, Японія	Ліван
150–200	Великобританія, Швейцарія	Китай
80–100	США, Ізраїль	Алжир, Багами, Бразилія, Бруней, Чилі, Індія та інші
40–60		Польща, Росія, Туреччина, Україна, Уругвай та інші

Отже, збільшення рівня ремонетизації економіки є важливим економічним індикатором та макроекономічною передумовою підвищення інвестиційного потенціалу банківської системи. В сучасних умовах процес монетизації економіки ґрунтується на теорії попиту та пропозиції грошей, а забезпечення ефективного управління ним є важливою складовою механізму реалізації грошово-кредитної політики, підтримки економічного зростання країни.

Список використаних інформаційних джерел

1. Леонов С. В. Вплив рівня монетизації економіки України на можливості формування та ефективного використання інвестиційного потенціалу банківської системи / С. В. Леонов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – 2009. – № 27. – С. 124–133.
2. Мищенко С. В. Проблемы устойчивости денежного обращения : [монография] / С. В. Мищенко. – Москва : Новое знание, 2014. – 399 с.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2019).

ЛІКВІДНІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТИ УПРАВЛІННЯ

***І. В. Хелемеля**, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-61*

***С. П. Прасолова**, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

В Україні в умовах кризи та політичної нестабільності, ліквідність та платоспроможність підприємства є однією з найважливіших умов їх господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватись за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією з вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності.

Ліквідність – це швидкісна здатність підприємства трансформувати свої активи у грошову форму для покриття необхідних платежів у міру настання їх строків. Ця характеристика успішності функціонування підприємства може розглядатися з двох

позицій, а саме, як: час, необхідний для продажу активу; сума, отримана від продажу активу.

Вітчизняний досвід свідчить, що, з одного боку, підприємство вважається ліквідним, якщо спроможне виконати свої зобов'язання по відношенню до кредиторів, бюджету, працівників, орендодавців у встановлені терміни [1]. Разом з тим, існує точка зору, що при цьому поточні активи підприємства повинні перевищувати його короткострокові зобов'язання [2]. Якщо поточний капітал підприємства складається переважно із грошових коштів, короткострокових цінних паперів, дебіторської заборгованості щодо якої є впевненість у надходженні, тоді воно є більш ліквідним, ніж суб'єкт господарювання, поточні активи якого складаються переважно із запасів.

У зарубіжній практиці підприємство визнається ліквідним, якщо його платежі за зобов'язаннями у кожен момент планового періоду відповідають термінам, встановленим у договорі. При цьому, якщо здатність до оплати у кожен момент часу більша, ніж платіжні зобов'язання, то підприємство вважають ліквідним. Такий підхід є типовим і визначає, що кошти не є єдиним носієм ліквідності, проте він не враховує розвиток ліквідності підприємства на перспективу.

Класики аналітичної науки виділяють поточну та перспективну ліквідність, маючи на увазі під поточною ліквідністю співвідношення найбільш ліквідних засобів і активів з короткостроковими пасивами. Порівняння ж активів, які повільно реалізуються з довгостроковими і середньостроковими пасивами відображає, на їх думку, перспективну ліквідність. При цьому поточна ліквідність асоціюється з платоспроможністю на найближчий час, а перспективна ліквідність є прогнозом платоспроможності.

Термін «платоспроможність» дещо ширше, ніж ліквідність, він містить не тільки і не стільки можливість перетворення існуючих активів у активи, що швидко реалізуються, скільки спроможність юридичної або фізичної особи своєчасно і повністю виконувати свої платіжні зобов'язання, що впливають із торгових, кредитних та інших операцій грошового характеру. Таким чином, ліквідність виступає як необхідна й обов'язкова умова платоспроможності.

Проведені дослідження свідчать, що поняття «ліквідність» та «платоспроможність» іноді не розмежовуються, або містять однаковий зміст, що звужує і викривляє можливості їх аналізу і

своєчасного прийняття управлінських рішень щодо подолання фінансової неспроможності підприємства.

Для виживання в ринковому середовищі кожне підприємство зобов'язане забезпечувати ефективне використання і прискорення оборотності оборотних коштів, підтримувати на достатньому рівні свою платоспроможність і ліквідність балансу. За цих умов підприємству необхідно розробляти політику комплексного оперативного управління активами, що полягає: у виборі оптимального рівня і раціональної структури активів з урахуванням специфіки діяльності підприємства; визначенні величини і структури джерел фінансування активів.

Таким чином, у процесі дослідження встановлено, що основні відмінності між ліквідністю підприємства та його платоспроможністю такі: поняття ліквідності підприємства більш ємне, ніж поняття його платоспроможності; ліквідність підприємства визначається розміром та складом поточних активів, а платоспроможність наявністю їх у високоліквідній формі; ліквідність підприємства припускає співвідношення усіх поточних активів та їх груп з поточними зобов'язаннями, а платоспроможність – високоліквідних активів із найбільш терміновими зобов'язаннями; ліквідність характеризує поточний та перспективний стан підприємства, а платоспроможність лише поточний стан.

Список використаних інформаційних джерел

1. Власова Н. О. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібної торгівлі : монографія / Н. О. Власова, Т. С. Пічугіна, П. В. Смірнова. – Харків : ХДУХТ, 2010. – 222 с.
2. Гаркуша Н. М. Теоретичні основи формування ліквідності та платоспроможності підприємства / Н. М. Гаркуша, Т. В. Польова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. – 2010. – № 2 (90). – С. 183–188.

ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. О. Храмцова, студентка спеціальності *Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51*

О. В. Гасій, науковий керівник, *к. е. н., доцент*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасний стан економіки, для якого характерні зміни, пов'язані з ризиками та збитками, вимагають від керівництва підпри-

емств швидкого реагування у напрямі розробки нових механізмів управління фінансовим станом підприємства.

Фінансовий стан підприємства залежить від багатьох чинників, що визначають ефективність його діяльності. Сутність поняття «фінансовий стан підприємства» – це комплексна характеристика його платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості, потенціалу формування та повноти використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівня фінансового ризику.

Фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма фінансово-економічними показниками характеристика діяльності підприємства в даному періоді, яка визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати здатність ефективної роботи в довгостроковій перспективі [1].

Для оцінки фінансового стану підприємства, як способу своєчасного виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності, прийняття управлінських рішень для поліпшення фінансового стану підприємства, використовується система показників, що характеризують:

- наявність і розміщення капіталу, ефективність і інтенсивність його використання;
- оптимальність структури пасивів підприємства, його фінансову незалежність і ступінь фінансового ризику;
- оптимальність структури активів підприємства і ступінь виробничого ризику;
- оптимальність структури джерел формування оборотних активів;
- платоспроможність і інвестиційну привабливість підприємства;
- ризик банкрутства (неспроможності) суб'єкта господарювання;
- запас його фінансової стійкості (зону беззбиткового обсягу продажів).

Основними заходами покращення фінансово-економічної стану підприємств в сучасних умовах є [2, 3]:

- оптимізація вхідних та вихідних грошових потоків;
- збільшення виручки від реалізації;
- активізація збутової діяльності;
- зниження собівартості продукції та витрат;

- економія усіх видів ресурсів, що споживаються у виробництві;
- механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання;
- підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини, яка надходить від постачальників;
- оптимізація обсягів дебіторської заборгованості та її рефінансування;
- мобілізація внутрішніх резервів шляхом проведення реструктуризації активів підприємства;
- зміна структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів;
- прогнозування і моніторинг фінансового стану.

Таким чином, пошук та обґрунтування шляхів покращення фінансового стану вітчизняних підприємств – це вагома складова управлінської діяльності. Основними напрямками покращення фінансового стану підприємства повинно стати збільшення обсягів виробництва, підвищення продуктивності праці працівників, збільшення частки на ринку, розширення асортименту продукції і підвищення її якості, зменшення витрат на виробництво продукції, удосконалювати взаєморозрахунки з дебіторами тощо. Крім того, керівництву необхідно удосконалювати систему аналізу та оцінювання фінансового стану підприємства, яка б враховувала особливості його функціонування, адже систематичний, ґрунтовний аналіз фінансового стану дасть змогу вчасно приймати відповідні рішення для покращення ситуації на підприємстві.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гасій О. В. Фінансовий стан суб'єкта підприємництва: сутність та оцінка / О. В. Гасій, І. П. Зосімов // Перспективи модернізації економіки та фінансової системи України: матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 7 вересня 2018 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. – С. 92–94.
2. Ладунка І. С. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах / І. С. Ладунка // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 5. – С. 185–188.
3. Карпенко Г. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г. Карпенко // Економіка держави. – 2010. – № 1. – С. 61–62.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ НА МІЖНАРОДНОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ

О. В. Худякова, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФКм-51

*І. В. Фисун, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

В сучасному світі перестраховування виступає важливою підсистемою міжнародного страхового ринку, що забезпечує фінансову надійність страхових компаній [1].

Функціонування цієї підсистеми є необхідним з огляду зростання світової страхової премії, фактором якого є бурхливий розвиток страхових ринків країн, що розвиваються. Так відповідно з результатами досліджень, проведених швейцарською компанією Swiss Reinsurance Company Limited, у 2016 році на страхові ринки країн, що розвиваються, припадало 20 % загального обсягу світових страхових премій проти 5 % цього показника у 1996 році [2].

В умовах формування страхового ринку України необхідним є вивчення тенденцій розвитку перестраховування на міжнародному страховому ринку з метою обґрунтування доцільності застосування його досвіду в Україні.

Система перестраховування на міжнародному страховому ринку пройшла тривалий час формування та розвитку. На теперішній час найпотужнішими гравцями цієї системи є Європейський регіон і США. Так, відоме фінансово-економічне видання «Форбс» у 2017 році опублікувало рейтинг, складений за підсумками діяльності найбільших світових компаній у сфері страхування попереднього року. У цьому значному списку зазначені компанії з 63 країн, сукупний дохід яких досяг \$ 35 трлн, а ринкова вартість представлених в рейтингу компаній, – \$ 44 трлн. Рейтинг складений з комплексного поєднання показників доходів, продажів (зібраних страхових премій), активів та ринкової вартості компаній [3].

В табл. 1 представлені показники діяльності провідних перестраховиків світу, що ввійшли до цього рейтингу, котрі свідчать, що у 2016 році англійський перестраховик AON був лідером світового ринку перестраховування.

В Україні компанія AON є найбільшим страховим та перестраховальним посередником, що має свої представництва в двох містах (м. Києві та м. Львові). Використовуючи міжнародний досвід та глибокі знання українського бізнесу, AON здійснює розміщення продуктів страхування та забезпечує перестраховування ризиків учасників українського страхового ринку [4].

Таблиця 1 – Рейтингові показники діяльності найбільших перестраховиків світу за 2016 р., млрд дол. США*

Перестраховик	Країна	Страхові премії	Доходи	Активи
AON	Великобританія	11,7	1,4	27,2
Marsh & McLennan	США	12,9	1,6	18,2
Arthur J. Gallagher	США	5,4	0,36	10,9

* Складено на основі даних джерела [3].

Загальновідомо, що європейський ринок перестраховування є найстарішим у світі і до його лідерів на теперішній час традиційно можемо віднести таких європейських перестраховиків як німецька компанія Munich Reinsurance Company, швейцарська компанія Swiss Reinsurance Company Limited, німецька компанія Hannover Rück SE та англійський страховий синдикат Lloyd's. Ці компанії є транснаціональними, що мають представництва в багатьох країнах світу та є потужними гравцями міжнародного страхового та фінансового ринків. Зокрема, швейцарська компанія Swiss Reinsurance Company Limited у 2017 році отримала чистий прибуток 331 млн дол. США [2].

Таким чином, питання дослідження основних тенденцій розвитку перестраховування на міжнародному страховому ринку є важливим з огляду формування системи перестраховування в Україні та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Саме це й потребує проведення подальших наукових досліджень.

Список використаних інформаційних джерел

1. Навроцький С. А. Перестраховування ризиків виїзного туризму: математичне моделювання рівня власного утримання страховика / С. А. Навроцький, Г. П. Скляр, І. В. Фисун // Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія «Економіка». – 2015. – № 1 (3). – С. 107–114.

2. Підвищення вартості розвитку на ринках, що розвиваються: звітні дані «Swiss Re» [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – URL: <http://institute.swissre.com/research/overview/sigma/>.
3. Рейтинг страхових компаній світу [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – URL: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/ratings/top-strahovyh-kompaniv-mira>.
4. AON в Україні [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – URL: <http://www.aon.com/ukraine/>.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАРТКОВОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ

П. М. Цейтченко, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група БСм-51

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів та банківської справи, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Важливість карткових платіжних систем для банківського сектору полягає в їх ролі як дієвого способу для внутрішніх і міжнародних розрахунків. Карткові платіжні системи мають найбільш складну серед платіжних систем структуру, що обумовлено покладеними на неї методів розрахунку та платіжними інструментами, які в ній використовуються, що видно на прикладі двох основних успішних систем такого типу як Visa і MasterCard.

Карткові платіжні системи досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, а саме: О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків, І. С. Кравченко, Ю. С. Балакіна, Б. Саммерс, Дж. Є. Спіндлер, О. М. Коробейникова, Н. В. Байдукова. Проте деякі аспекти карткових платіжних систем потребують більш поглибленого дослідження.

Погляди вчених на визначення терміну «платіжна система» як спосіб міжнародних розрахунків дещо відрізняється. Більшість вчених дають визначення платіжної системи з точки зору складових частин її інфраструктури та обов'язкової функції, якою виступає здійснення грошового переказу.

Вовчак О. Д. уточнює вищезазначене визначення як «набір платіжних інструментів, банківських і, як правило, міжбанківських систем переказу коштів, поєднання яких забезпечує грошовий обіг разом з інституційними правилами та процедурами,

що регламентують використання цих інструментів і механізмів» [1].

Кравченко І. С. і Балакіна Ю. С. дають власне визначення платіжній системі – «платіжна система є інфраструктурою фінансового ринку, що містить установу, що забезпечує операційну діяльність платіжної системи, учасників платіжної системи, а також інші елементи, що забезпечують здійснення розрахунків за платежами і переказами учасників і користувачів послуг платіжних систем або третіх осіб шляхом взаємодії між ними у межах визначеного правового поля» [2].

Відповідно до визначення Б. Саммерса і Є. Спіндлера платіжна система – це «ряд правил, установ і технічних механізмів для переказу коштів, що є невід’ємною частиною грошово-кредитної системи» [3].

Коробейникова О. М. характеризує платіжну систему як «скупність фінансових інструментів, що здійснюють операційну, координаційну, консультаційну та інші види діяльності у сфері здійснення платежів і розрахунків в економіці та (або) її окремих секторах» [4].

Головне призначення платіжних систем як способу міжнародних розрахунків – це здійснення платежів і переказів, адже всі фінансові операції, які здійснюються в межах платіжної системи жорстко регламентовані, а права та обов’язки платіжної організації учасників, операторів послуг і користувачів визначені правилами системи.

Визначає правила платіжної системи, права та обов’язки її членів і учасників, забезпечує діяльність платіжної інфраструктури, ліцензування і сертифікацію окремих видів діяльності її членів і учасників, організаційний і технологічний розвиток системи – платіжна організація.

Карткові платіжні системи дозволяють виконати функцію переказу вартості більш ефективно, ніж традиційні платіжні системи, що надає конкурентні переваги її учасникам. Вони полягають, по-перше, в скороченні часу проходження платежу внаслідок того, що передача електронного документа набагато швидша, ніж передача документа на паперовому носії. По-друге, ефективність карткових платіжних систем полягає у зниженні рівня трансакційних витрат. По-третє, використання зазначених систем дає змогу знизити рівень операційного ризику, оскільки переважна більшість помилок у банківській діяльності пов’язана

на, на нашу думку, з так званим людським фактором, шахрайствами, зловживаннями.

В Україні представлені всі види платіжних систем, однак віртуальні гроші і СМС-платежі поки що не легалізовані. Розвиток платіжних систем в Україні нерозривно пов'язаний з банківською системою, тому що більшість платіжних послуг надаються банками.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вовчак О. Д. Платіжні системи: навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків. – Київ: Знання, 2008. – 341 с.
2. Кравченко І. С. Визначення сутності поняття «Платіжна система» / І. С. Кравченко, Ю. С. Балакіна // Фінансовий простір. – 2014. – № 3 (15). – С. 141–146.
3. Спіндлер Дж. Є. Центральний банк і платіжна система / Дж. Є. Спіндлер, Б. Д. Саммерс // Платіжна система: структура, управління і контроль МВФ. – Вашингтон, 1994. – 280 с.
4. Коробейникова О. М. Теоретико – методологічний аналіз сутності локальних платіжних систем / О. М. Коробейникова // Сучасна економіка: проблеми, тенденції, перспективи. – 2013. – № 9. – С. 94–108.

ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

К. В. Чередник, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-51;

О. С. Деєв, студент спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК-61

О. В. Гасій, науковий керівник, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Сучасний стан економіки України характеризується низкою факторів, які стають причиною виникнення загроз на підприємстві. Тому для запобігання їх впливу та вмінню адекватно реагувати на дану ситуацію потрібно розробляти систему стратегічного управління щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства через механізм його функціонування.

Фінансова безпека підприємства характеризується таким станом, при якому підприємство здатне виявити, ліквідувати та вжити заходи щодо посилення захисту від існуючих небезпек та загроз, а також від несподіваних обставин та забезпечити безпеку.

рервну господарську діяльність в умовах конкуренції і непередбачуваності ринку [5].

Аналіз наукової [1–3] показав, що більшість вчених сходяться на тому, що елементи механізму фінансової безпеки підприємства спрямовані на регулювання процесів в системі управління на всіх рівнях його функціонування.

Основою механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства є комплексне поєднання методів, важелів, інструментів та системи захисту інформації, які існують на базі об'єктивної закономірності, що, в свою чергу, створена суб'єктами управління фінансовою безпекою підприємства, для досягнення і захисту фінансових інтересів в цілому.

Фінансові відносини характеризують стабільний розвиток підприємства через такі фінансові інструменти: платіжні інструменти, депозитні рахунки, сертифікати, акції, страховий поліс.

Концепція фінансової безпеки підприємства повинна забезпечити: єдність принципів формування та проведення політики забезпечення фінансової безпеки; поєднання підходів щодо формування законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій та програм у сфері діяльності підприємства.

Головними елементами механізму виступають об'єкт (фінансова діяльність підприємства) та суб'єкти фінансової безпеки (система принципів, функцій, стратегічної програми та заходів забезпечення фінансової безпеки підприємства, яка спрямовується, безпосередньо, на фінансову діяльність).

Принципи фінансової діяльності підприємства виступають основою для ефективного функціонування механізму. Виділяють принципи: системності, орієнтованості на фінансову стратегію підприємства, гнучкості, результативності, моніторингу реальних та потенційних загроз, оптимізації витрат на попередження та подолання загроз.

На основі критичної оцінки [1–5] виділено та класифіковано методики визначення фінансової безпеки підприємства та поділено їх на три групи оцінки рівня фінансової безпеки, як: складової економічної безпеки; основи загального стану фінансової діяльності; визначення інтегрального показника фінансової безпеки підприємства.

Система забезпечення націлена на захист від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз діяльності підприємства, на розвиток економічного потенціалу та покращення рівня його фінансової стабільності.

Структуру фінансової безпеки підприємства можна розділити на два основні рівня: національна – це захищеність фінансових відносин, які визначають розвиток економічного потенціалу країни та забезпечують покращення рівня життя населення; міжнародна – система, котра протистоїть внутрішнім та зовнішнім загрозам, забезпечуючи належний рівень фінансового розвитку та стійкості до глобальних фінансових криз.

Таким чином, керівництву підприємств будь-якої галузі потрібно формувати та постійно удосконалювати механізм забезпечення фінансової безпеки для постійного моніторингу ризиків його діяльності, що, в результаті, дасть змогу реалізувати виважені заходи щодо забезпечення стабільності та стійкості підприємства в кризових умовах.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства / І. А. Бланк. – Київ : Smart Book, Ельга, 2013. – 776 с.
2. Іголкіна Т. М. Економічна безпека підприємства: механізми та інструменти її забезпечення / Т. М. Іголкіна, Н. С. Коршикова. – Москва : Наука і просвітництво, 2017. – 170 с.
3. Ілляшенко С. М. Оцінка складових економічної безпеки підприємств / С. М. Ілляшенко // Наукові праці ДонНТУ. – 2002. – № 48. – С. 16–22.
4. Матвійчук Л. О. Методика визначення рівня фінансової безпеки машинобудівних підприємств / Матвійчук Л. О. // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 5 (119). – С. 109–114.
5. Ріхерт А. В. Сутність, зміст і механізм управління економічної безпеки підприємства : зб. статей II Міжнародної наук.-практ. конф. / А. В. Ріхерт, М. В. Зубко. – Пенза : Open innovation, 2017. – С. 61–64.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ТА РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

С. М. Чепа, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група ФК м-51;

В. В. Шиндер, студент спеціальності Менеджмент освіти програма «Бізнес-адміністрування», група БА-51

О. В. Гасій, науковий керівник, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В складних соціально-економічних умовах сьогодення результативність діяльності підприємств різних форм власності

часто опиняється під загрозою. Тому дослідження теоретичних аспектів управління прибутковістю та рентабельністю підприємств є вкрай важливим завданням.

У науковій літературі існує безліч точок зору щодо економічної сутності прибутку, який, у класичному розумінні, являє собою різницю між прибутком підприємства від реалізації продукції та витратами на її виробництво, тобто собівартістю [1]. Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. Однак їх ототожнювати не можна, оскільки рентабельність – це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється в коефіцієнтах чи відсотках та є відносною характеристикою фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства [2].

Показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточний результат господарювання підприємства. Для успішного розвитку будь-яких підприємств необхідно вивчати співвідношення об'єму виробництва (реалізації) продукції з витратами й прибутком, тому важливим моментом в діяльності підприємства є саме виявлення та кількісне вимірювання впливу різних факторів на показники його прибутковості, пошук резервів для зростання рентабельності роботи підприємства та обґрунтування і розробка заходів щодо ефективного використання виявлених резервів [4].

Процес накопичення прибутку відбувається під впливом внутрішніх, що залежать від діяльності підприємства (обсяги виробництва, стан та ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства, рівень його доходів та витрат, ефективність цінової політики та різноманітність асортименту продукції) та зовнішніх факторів, які не залежать від діяльності підприємства (державне регулювання цін на товари, подорожчання послуг галузей народного господарства, система оподаткування, збільшення облікової ставки за користування кредитними коштами, зміна темпів інфляції).

Вимірювання прибутковості різних аспектів діяльності підприємства передбачає аналіз різних показників. Керівництво кожного підприємства має ставити завдання формування такої системи управління підприємством та ефективністю його діяльності, коли можна створити умови підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок зменшення частки пасивних фон-

дів у загальній вартості основних фондів та зменшення адміністративно-управлінських витрат [2]; скорочення витратних статей (транспортних; на збут та виробництво й реалізацію продукції тощо [4].

Для підвищення рівня прибутковості підприємства треба проводити такі заходи:

- виробництво високорентабельної продукції;
- впровадження сучасних технологій у виробництво з метою мінімізації витрат, економії часу, підвищенню якості продукції;
- корегування маркетингової політики, розробка ефективної реклами;
- уникнення зайвих витрат (штрафи, неустойки, пені та стягнення);
- підвищення грошової вартості продукції шляхом впровадження нових технологій та покращення якості виробленої продукції[4].

Отже, якщо підприємство сформує ефективну та раціональну систему управління, то воно зможе в повному обсязі використовувати свій виробничий потенціал та досягти найбільш високих результатів діяльності. Така система дозволить створити дієвий управлінський механізм та стане основою для підвищення обґрунтованості та ефективності управлінських рішень.

Список використаних інформаційних джерел

1. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства : навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / Афанасьєв М. В., Гончаров А. Б. ; за ред. проф. М. В. Афанасьєва. – Харків : ВД-ІНЖЕК, 2003. – 410 с.
2. Гавалешко С. В. Рентабельність підприємства та шляхи його підвищення [Електронний ресурс] / С. В. Гавалешко / Економікс. – 2012. – № 10. – URL: www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/10_106158.doc.htm.
3. Шляга О. В. Прибуток та рентабельність, як показники ефективності виробництва / О. В. Шляга, Л. І. Шипуля / Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – № 8. – С. 75–81.
4. Черниш С. С. Організаційно-методичні аспекти аналізу рентабельності / С. С. Черниш // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 305–309.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

В. В. Чмирь, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-41

В. В. Карцева, науковий керівник, завідувач кафедри фінансів та банківської справи, д. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Багатий світовий та український досвід свідчить про існування важливого напрямку який захистить від наслідків, несприятливих подій. Цим напрямком є страхування життя.

Відповідно до Закону України «Про страхування», страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов’язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також якщо це передбачено договором страхування у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та/або досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [1].

Коло видів страхування життя постійно розширюється. Наразі страхування життя враховує:

- страхування на дожиття застрахованої особи до зазначеного в договорі віку з одноразовою виплатою капіталу;
- страхування життя на випадок смерті;
- змішане страхування життя;
- страхування дітей до вступу до шлюбу;
- страхування життя з виплатою анuitету;
- довгострокове страхування життя працівників підприємств, установ за рахунок коштів роботодавців;
- страхування життя позичальника кредиту та ін.

Характеристикою механізму страхування життя є те, що:

- у страхуванні життя беруть участь чотири суб’єкти: страховик, страхувальник, застрахована особа та вигодо набувач;
- неможливість визначити в грошовому вимірі втрати, пов’язані з життям, зумовлює своєрідний підхід щодо визначення страхової суми та страхового тарифу;
- договори зі страхування життя довгострокові. Договори можуть діяти значно довше: 10, 15, 20, 30, 40 років. Чим триваліший договір, тим більша частка в резерві від інвестування коштів;

– страхування життя виконує як захисну, так і заощаджувальну функцію.

Ситуація на страховому ринку, в тому числі на ринку страхування життя, останнім часом значно погіршилася. Так, в Україні кількість страхових компаній, які надають послуги із страхування життя на кінець 2018 року становила 31 одиницю, що складає 10,87 % від усієї кількості страховиків. З 2013 року можна прослідкувати зменшення кількості страхових компаній в цілому, та зі страхування життя включно. За результатами 2018 року, число страхових компаній зменшилось порівняно із 2011 роком на 157 одиниць [2].

Виділяють такий перелік причин, які гальмують розвиток ринку страхування життя та знижують його ефективність [3]:

1. Повільні темпи реструктуризації економіки.
2. Недосконалість законодавчої бази..
3. Недорозвиненість економіки в цілому.
4. Низький рівень довіри споживачів.
5. Тіньова економіка.
6. Проблеми власне страхового ринку.

Для подолання проблем та подальшого розвитку страхування життя Українською федерацією ubezpieczenia розроблена Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011–2020 роки, яка спрямована на забезпечення прозорості та передбачуваності державної політики щодо страхового ринку, координацію діяльності держаних та недержавних інститутів, учасників страхового ринку. Реалізація Стратегії має покращити якість страхового ринку, стати значним кроком на шляху впровадження в Україні ефективних механізмів управління ризиками, створити належну взаємодію держави та страхового ринку при відшкодуванні збитків від стихійних явищ та катастроф, забезпечити формування потужного джерела внутрішніх довгострокових інвестицій для сталого, інноваційного розвитку економіки України.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 18. – С. 78. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-prostan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.

3. Хмелевський О. В. Страхування за умов фінансової кризи: тенденції розвитку та елементи поживлення / О. В. Хмелевський // Вісник Хмельницького національного університету. 2009. – № 2. – Т. 1. – С. 106–109.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Ю. М. Шкуренко, студентка спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування, група Ф-41

М. Б. Чижевська, науковий керівник, доцент кафедри фінансів і банківської справи, к. е. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

На сьогоднішній день пріоритетним напрямом розвитку демократичної держави є забезпечення зростання рівня благополуччя кожного окремого громадянина. Згідно з досвідом розвинутих європейських країн, досягнення даної мети можливе лише за умов якісного державного управління, котре посилює демократичні інститути, ліквідує нерівність можливості доступу до суспільних благ, підвищує якість суспільних послуг і рівень життя населення.

Відповідно, вектором реформ в Україні, у даному напрямі, стали процеси фінансової децентралізації як найбільш ефективної форми організації управління суспільними коштами, що всебічно відповідає як новій системі економічних відносин, побудованій на ринкових засадах, так і процесам демократизації всіх сфер життєдіяльності суспільства [1].

Основні засади фінансового зміцнення місцевої влади закладено в статті 9 Європейської Хартії місцевого самоврядування, де сказано, що «органи місцевого самоврядування мають право в рамках національної економічної політики на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону».

Політика фінансової децентралізації в Україні пройшла кілька етапів реалізації, кожен з яких мав свої особливості.

– перший етап проходив в період з 1991 по 2001 роки. Процес фінансової децентралізації не набув рис усталеності, а тому вимагав подальших напрацювань та удосконалення;

- другий етап тривав у період 2001–2010 років. Найбільш значимим кроком у напрямі фінансової децентралізації було прийняття у 2001 році Бюджетного кодексу України;

- третій етап тривав з 2010 року по 2014 рік. В цей період було визначено реформу міжбюджетних відносин та податкової системи, в результаті чого було прийнято в новій редакції Бюджетний кодекс України та Податковий кодекс України;

- четвертий етап розпочався наприкінці 2014 року. Саме з цього моменту проведення реформ у сфері місцевого самоврядування належить до пріоритетних завдань уряду.

Аналізуючи показники, що характеризують процес фінансової децентралізації можна стверджувати, що реформа має як позитивні так і негативні сторони. Протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн або на 21,5 % більше, у порівнянні з 2017 роком.

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років, очікується, що зростуть майже в 4 рази та за підсумками 2019 року складатимуть 267 млрд грн.

Також, за підсумками 2018 року, спостерігається також зростання власних доходів загального фонду у розрахунку на одного жителя. Обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб у розрахунку на одного жителя зріс на 25,5 % і місцеві податки і збори на одного жителя зросли на 16,1 %.

Держава також збільшила обсяги надання бюджетної підтримки місцевим органам влади на розвиток громад та розбудову інфраструктури. Якщо у 2014 році було передбачено регіонам з державного бюджету на підтримку соціально-економічного розвитку лише 0,5 млрд грн, то в 2018 році обсяг коштів на реалізацію інфраструктурних проектів склав 19 млрд грн, а на 2019 рік передбачено 21 млрд грн, що у 41 рази більше, ніж було у 2014 році [2].

Підкреслимо, що показники виконання бюджетів відображають загальний соціально-економічний стан відповідної території та її потенціал до подальшого розвитку. Сподіваємося, що реформа фінансової децентралізації сприяє якісному покращенню життєвого середовища для мешканців громад, створенню реальних умов для всебічного розвитку територій та людських ресурсів, формування засад дієвого місцевого самоврядування.

Список використаних інформаційних джерел

1. Арабчук Я. І. Фінансова децентралізація – основна складова спроможної громади [Електронний ресурс] / Арабчук Я. І. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2018. – № 1. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_1_20.
2. Казюк Я. П. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Я. П. Казюк. – 2018. – URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10670>.

СЕКЦИЯ 2. ПРОБЛЕМЫ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Д. М. Глушень, студентка специальности Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Б-31

*И. Н. Новикова, научный руководитель, ст. преподаватель кафедры бухгалтерского учета
УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»*

Роль государственного контроля в создании адекватной современным экономическим условиям системы управления финансами трудно переоценить. В связи с этим большое значение приобретает необходимость совершенствования государственного контроля с целью повышения его действенности и эффективности, т. е. увеличения адекватности достигнутых в процессе осуществления контроля положительных результатов намеченным целям с одновременным учетом произведенных затрат (времени, материальных и денежных средств, трудовых ресурсов и т. д.).

Важной проблемой осуществления контроля является низкий процент возврата бюджетных средств по результатам проведенных контрольных мероприятий. В связи с этим в 2018 г. принят комплекс мер по снижению числа проверок и по повышению уровня результативности контрольных мероприятий, направленных на уточнение ответственности государственных должностных лиц за нарушение требований закона об исполнении бюджетов и внебюджетных фондов и о распоряжении государственной собственностью, а также по повышению ответственности должностных лиц за неисполнение предписаний контрольных органов и др.

Наиболее полно пути совершенствования контрольной деятельности в Республике Беларусь отражены в Указе Президента от 16.10.2009 г. № 510 «О совершенствовании контрольной (надзорной) деятельности в Республике Беларусь» с изменениями и дополнениями, которые были внесены в феврале 2017 года.

Документом установлен единый порядок осуществления контрольной и надзорной деятельности в Беларуси на основе принципиально новых подходов:

1) определен закрытый перечень всех контролирующих и надзорных органов, а также сфер их контроля (надзора). Органы, не включенные в перечень, проводить проверки субъектов хозяйствования не вправе;

2) введен запрет на проведение проверок вновь зарегистрированных субъектов хозяйствования в течение двух лет со дня их государственной регистрации (двухлетний мораторий);

3) существующий порядок назначения плановых проверок на основе периодичности их проведения (не чаще 1 раза в год) независимо от добросовестности проверяемого субъекта заменен новым механизмом планирования на основе отнесения субъектов хозяйствования к группам риска;

4) координация всех плановых проверок возложена на Комитет государственного контроля и его органы: в течение одного года к одному субъекту в плановом порядке может прийти несколько контролирующих (надзорных) органов только в форме совместной проверки;

5) закреплена для всех контролирующих (надзорных) органов процедура проведения проверки и оформления ее результатов [1].

Крайне важной является также оценка эффективности вкладываемых бюджетных средств в развитие отраслей народного хозяйства, социальной сферы. Значительную долю в общем объеме финансовых нарушений, выявляемых в ходе осуществления государственного контроля, занимает нецелевое использование бюджетных средств. При этом недостаточно четко определены основания, по которым использование бюджетных средств может трактоваться как нецелевое, а также отсутствуют правовые механизмы, которые должны быть направлены на усиление мер ответственности за нецелевое и неэффективное расходование государственных средств.

В целях повышения эффективности расходования государственных средств перспективным направлением совершенствования контроля является переход к аудиту эффективности государственных расходов, который представляет собой направление деятельности контрольных органов, предполагающее анализ результативности и экономности использования государ-

ственных средств, оценку возможных резервов их роста и обоснованности расходования.

Использование новых информационных технологий должно стать фактором повышения совершенствования эффективности государственного контроля в Республике Беларусь.

Таким образом, в рыночных условиях государственный контроль должен быть направлен на ускорение экономического и социального развития, пресечение хищений, проверку своевременности выполнения обязательств перед бюджетом и внебюджетными фондами, взаимных платежей между хозяйствующими субъектами.

Список использованных информационных источников

1. О совершенствовании контрольной (надзорной) деятельности в Республике Беларусь : Указ Президента Республики Беларусь от 16 октября 2009 г. № 510.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СВІТУ

К. О. Горбенко, студентка спеціальності Облік і оподаткування, група ОА інт-11;

Т. А. Лисенко, студентка спеціальності Облік і оподаткування, група ОА інт-11

Н. В. Прохар, науковий керівник, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Виникнення податків сягає сивої давнини. В Київській Русі податки з'явилися перші роки виникнення цієї держави. Податки мали своє власне, національне походження. Одним з найдавніших прямих податків Київської Русі, що проіснував на українських землях, було подимне. Назва походить від одиниці оподаткування – «диму». Тобто, «дому», селянського двору. Інший древній податок – полюддя. Він збирався під час щорічних об'їздів Київської Русі князем та його дружиною. Ще одним джерелом наповнення казни було поплучне. Це земельний податок, одиницею оподаткування якого був плуг. Податки використовувалися на фінансування державних видатків, на військові витрати, утримання князівського двору та на дипломатичні місії.

Княгиня Ольга, розвиваючи і вдосконалюючи традиційну систему податків, збагатила їх оброками, втілила в життя рентні відносини.

З XV століття в Україні вводиться такий прямий грошовий податок як половщина. Спочатку його сплачували селяни, виходячи з кількості худоби і землі. Згодом половщину почали сплачувати всі державні категорії залежного селянства.

За часів Гетьманщини частину податків, що стягувалися з населення України, було скасовано. Шляхта, козацька старшина були звільнені від податків повністю. Лише міщани і селяни платили стацію – податок на утримання війська, а також податок з промислових прибутків.

Пізніше під час втрати Україною її незалежності і повного поневолення Російською Імперією, почали запроваджуватися нові податки, одним з яких був Московський податок, що становив 5 % від продажної ціни товару. Також було введено подвійне оподаткування. Загальну суму подвійного визначав уряд на чолі з урядником, а сільська громада чи міське управління розподіляли суму податку між всіма дворами.

Разом з набуттям Україною незалежності у 1991 р. почала інтенсивно розвиватися нова податкова система.

У різних країнах світу податкові системи відрізняються за типом побудови, кількістю податків, ставками податкових платежів, методикою їхнього розрахунку, видом стягнення тощо. Але всі вони базуються на загальних принципах, серед яких головний – стабільності.

Основна увага в побудові податкових систем у різних країнах світу приділяється розвитку підприємницької діяльності та залученню інвестиційних коштів. Більшість податкових систем світу побудовані таким чином, що не дозволяють вільно трактувати різні положення, з одного боку, платниками податків, а з другого – податковими органами.

Кількість стягнених податків значно коливається в різних країнах: Іспанія – 8 податків, Нідерланди – 9, Португалія – 8, Франція – 7, Естонія – 7, Франція – 7, Німеччина – 16, Італія – 15, Латвія – 7, Литва – 11, Великобританія – 8 податків, Україна – 12.

Непрямі податки у розвинених країнах світу становлять досить вагому частку в загальному обсязі податкових надходжень. Наприклад, на рівні штатів США їхня частка перевищує 40 %. Значна увага також приділяється адмініструванню непрямих податків у країнах Євросоюзу.

У середньому, у зарубіжних країнах, ПДВ формує приблизно 13,5 % доходів їхніх бюджетів, хоча частка цього податку регіонально досить варіативно відрізняється. Так, у Франції ПДВ забезпечує 45 % податкових бюджетних надходжень, а в Нідерландах – 24 %.

Поступово збільшується і роль акцизного податку в доходах бюджету зарубіжних країн. Найяскравішим прикладом є Туреччина, в якій акцизи становлять близько 53,5 % податкових надходжень.

Разом з тим питома вага податків, зборів та обов'язкових платежів у ВВП багатьох країн є досить суттєвою. Так, від 40 до 50 % становить питома вага зазначених платежів у таких європейських країнах, як Італія, Австрія, Франція, Бельгія, Норвегія, Фінляндія, Нідерланди, Люксембург, Швеція, Данія. Так, наприклад, у США, Японії, Великобританії, Канаді переважають прями, а у Франції – непрямі податки.

З огляду на досвід країн із розвиненою економікою, які теж здебільшого методом проб і помилок впроваджували податкове законодавство на своїх територіях, Україна, зокрема, вимагає нетрадиційного підходу до кодифікації наявної податкової системи. Результатом такого підходу може бути передусім стабілізація основ оподаткування, закладення підвалин цілісної податкової бази, з іншого – створення сприятливих умов для вдосконалення механізму нарахування і стягнення податків.

Список використаних інформаційних джерел

1. Сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://sfs.gov.ua/>.

НОВІ ПРАВИЛА ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Ю. О. Даскал, студентка спеціальності Облік і оподаткування, група ОА-21

Ю. О. Ночовна, науковий керівник, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту, к. е. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кожне підприємство, що займається зовнішньоекономічною діяльністю, здійснює операції в іноземній валюті. Адже іноземна валюта необхідна для купівлі-продажу матеріальних ціннос-

тей, торгівлі валютою, здійснення розрахунків з іноземними партнерами, погашення кредитів у іноземній валюті, закордонних відряджень тощо. Такі операції регулює новий Закон України «Про валюту і валютні операції», який був прийнятий 21 червня 2018 року та набув чинності з 07 лютого 2019 року.

Новий Закон про валюту є більш ліберальним і має забезпечити вільне здійснення валютних операцій на території України. Згідно з ним свобода у здійсненні валютних операцій означає, що:

- резиденти (фізичні та юридичні особи) мають право без обмежень відкривати валютні рахунки в іноземних банках інших країн і проводити через них валютні операції, придбавати валютні цінності за кордоном та інвестувати за кордон;

- зникла необхідність отримання ліцензій на розміщення коштів на рахунках за кордоном;

- операції, пов'язані з рухом капіталу, здійснюватимуться без обмежень та встановлених лімітів, зокрема: отримання резидентами фінансових кредитів і позик; операції, пов'язані з виконанням зобов'язань за гарантіями, поруками та заставою, за лізингом та факторингом; здійснення іноземних інвестицій в Україну; здійснення резидентами прямих інвестицій за межі України; виплата дивідендів, доходів та інших коштів отриманих іноземними інвесторами в Україні; експортно-імпортні операції, розрахунки за якими згідно з договором передбачають надання чи отримання відстрочення платежу або кредитування на строк, що перевищує встановлений законодавством України.

До того ж згідно з новою редакцією Закону про валюту на зміну жорсткому валютному контролю приходить валютний нагляд. Він повинен забезпечити дотримання валютного законодавства експортерами, імпортерами та іншими суб'єктами валютних операцій. Право на його здійснення отримали: НБУ, ДФСУ та Уповноважені установи (агенти валютного нагляду).

Отже свобода валютних операцій не є абсолютною.

По-перше, Законом дозволена можливість НБУ встановлення обмежень валютних операцій з метою забезпечення національної безпеки, протидії й запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи розповсюдження зброї масового ураження, виконання узятих на себе Україною зобов'язань по ратифікованих міжнародних договорах.

По-друге, НБУ вправі вживати захисні заходи за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, погіршення платіжного балансу України, виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи держави.

Відповідно до нового Закону про валюту за порушення валютного законодавства можуть бути застосовані такі важелі впливу:

- до банків – письмове застереження; зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу у будь-якій іншій формі; підвищення економічних нормативів для банку; підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами та іншими активами; заборона надавати кредити, штрафні санкції;

- до небанківських фінансових установ та операторів поштового зв'язку, які отримали ліцензію НБУ, – письмове застереження; обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів валютних операцій; штрафні санкції; зупинення або відкликання ліцензії на здійснення валютних операцій;

- до юридичних осіб(крім банків та небанківських фінансових установ) – штрафні санкції. Причому розмір штрафу повинен бути адекватним вчиненому порушенню та може сягати до 100 % суми операції, проведеної з порушенням валютного законодавства;

- до фізичних осіб, посадових осіб уповноважених установ, посадових осіб юридичних осіб – за незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або як застави може бути застосовано попередження або штраф від 500 до 1 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей, а за порушення порядку здійснення валютних операцій – штраф на посадових осіб юридичних осіб крім уповноважених установ, громадян-суб'єктів підприємницької діяльності від 1 000 до 3 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Таким чином новий Закон України «Про валюту і валютні операції» наближає його норми до вимог ЄС, що сприяє підвищенню об'єктивності, прозорості та доступності здійснення валютних операцій на території нашої держави, але й посилює відповідальність сторін за порушення валютного законодавства.

ВЛИЯНИЕ НЕДОСТАЧ И ПОТЕРЬ ОТ ПОРЧИ ЦЕННОСТЕЙ НА ФИНАНСОВЫЙ РЕЗУЛЬТАТ ОРГАНИЗАЦИИ

А. Н. Дивакова, студентка специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Б-31*

Е. В. Ковальчук, научный руководитель, *ст. преподаватель Высшее учебное заведение «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»*

Управление хозяйственной деятельностью организации требует соответствующего информационного обеспечения о финансовом положении. Важнейшей составной частью информации о финансовом положении организации являются данные о формировании финансовых результатов. В бухгалтерском учете финансовый результат выявляется сопоставлением доходов и расходов организации.

Так как недостатки и потери от порчи материальных ценностей являются одним из важнейших показателей деятельности любой организации, то отдельные их факты выявления, существенным образом влияют на формирование финансового результата. Однако в настоящее время факты недостатки являются проблемой собственника. Отсутствует четкое определение сущности недостатков и потерь от порчи ценностей. Как правило, под недостатками и потерями понимается разница между учетными данными и фактическим наличием ценностей. При этом принципы их учета остались прежними, но со значительным расширением объектов учета, порожденных рыночными условиями хозяйствования. Для того чтобы определить величины финансовых результатов важное значение имеет выбранный организацией способ погашения выявленных недостатков и потерь товарно-материальных ценностей.

Рассмотрим возможные способы погашения недостатков и потерь и их влияние на величину финансовых результатов.

Суммы недостатков и порчи ценностей, выявленные при их поставке в пределах норм естественной убыли, списываются в течение всего срока на расходы организации при этом финансовые результаты будут занижаться.

В случае, если суммы недостатков и порчи ценностей, выявленные при их хранении или продаже, соответствуют действующим нормам естественной убыли, то они включаются в расходы

на производство и продажу. Такие суммы также занижают финансовые результаты организации, но в отличие от выше рассмотренной ситуации – в одном отчетном периоде.

При частичном погашении стоимости недостачи или порчи ценностей возникает разница между фактической себестоимостью недостачи и той её частью, которую виновное лицо должно погасить, снизит величину финансового результата.

Погашение недостачи по её фактической себестоимости не связано с величиной финансового результата, а оказывает влияние на движение денежных потоков организации. Чем больше временной лаг между фактом возникновения недостачи и ее погашением, тем больше вероятность возникновения убытков организации, которая выражается в разнице в ценах на ценности в различных отчетных периодах.

В случае признания конкретным виновником его обоснованности или при наличии постановления суда о взыскании с виновного лица недостачи по рыночной стоимости увеличивает финансовые результаты организации.

Если отсутствуют конкретные виновники выявленных недостач и потерь, как при заготовлении ценностей, так и в процессе хранения, а также вследствие отказа судом в их взыскании из-за необоснованности исков сумма ущерба сразу и непосредственно списывается в уменьшение финансовых результатов.

Особый интерес представляет отражение в учете недостач и потерь прошлых лет, выявленных в отчетном году, которые при этом квалифицируются как доходы будущих периодов. Поскольку эти суммы выявлены в отчетном году, то все они или их часть, касающаяся амортизируемых объектов, будет включена в расходы организации. Тем самым в предшествующих периодах это приведет к занижению финансовых результатов.

Включение таких недостач в состав доходов будущих периодов, а по мере их погашения – в состав доходов организации, увеличивает финансовые результаты отчетного периода [1].

Таким образом, рассмотренные выше факты недостач и потерь от порчи ценностей, как правило, снижают величину финансовых результатов. И только в случае погашения их виновным лицом по рыночным ценам организация получает доход.

Список использованных информационных источников

1. Нечитайло А. И. Бухгалтерский и налоговый учет прибыли [Электронный ресурс]. – URL: <https://econ.wikireading.ru/16890> (дата доступа: 26.02.2019).

МЕТОДИКА АНАЛИЗА ИНВЕНТАРИЗАЦИОННОЙ РАБОТЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

А. Н. Дивакова, студентка специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Б-31*

Е. Г. Толкачёва, научный руководитель, к. э. н., доцент
Высшее учебное заведение «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Я. В. Соколов отмечает, что инвентаризация как метод бухгалтерского учета существует не менее шести тысяч лет, но к сожалению, за это время не потерпела никаких изменений [4]. В настоящее время инвентаризация, согласно нормативно правовым актам и определениям экономистов, сводится только к проверке фактического наличия активов и обязательств организации путем сопоставления с данными бухгалтерского учета [2, 3]. Подтверждение этому является то, что в качестве результатов инвентаризации признаются их излишки либо недостатки. Таким образом, уровень информативности результатов инвентаризации весьма низка и существенно таковой методики анализа инвентаризационной работы не существует, она практически отсутствует. Лишь в отдельных публикациях крайне незначительное внимание уделяется анализу результатов инвентаризационной работы, и то в большинстве случаев под анализом понимается установление причин недостатков или излишков.

Поэтому на наш взгляд каждая организация должна разработать свою методику анализа инвентаризации, чтобы с помощью её она могла своевременно получить информацию, сделать выводы о состоянии сохранности активов и обязательств и предложить пути оптимизации инвентаризационной работы.

Использование предложенной нами далее методики анализа инвентаризационной работы позволит не только получить информацию о существенности сумм недостатков в абсолютном и относительном выражении, но и предложить направления по совершенствованию инвентаризационной работы.

Основная цель анализа состоит в том, чтобы определить существенность выявленных инвентаризационных результатов и обосновать управленческие решения по обеспечению сохранности активов и обязательств организации.

В ходе анализа инвентаризационной работы организации решают следующие задачи: оценивают степень выполнения плана

проведения инвентаризаций, изучают состав, структуру и динамику проведения инвентаризаций; оценивают ритмичность и равномерность выполнения плана проведения инвентаризаций; изучают результаты инвентаризаций, сравнивают темпы изменения результатов инвентаризаций с темпами изменения результатов хозяйственной деятельности; оценивают структуру и динамику выявленных результатов инвентаризации в натуральном и стоимостном выражении; проводят факторный анализ результатов инвентаризаций с целью выявления причин изменения суммы недостат, а также установления резервов их сокращения; определяют влияние результатов инвентаризаций на финансовые результаты организации; изучают структуру и динамику недостат по размеру ущерба; оценивают качество инвентаризационной работы; изучают динамику степени погашения материального ущерба.

На первом этапе анализа инвентаризационной работы следует изучить методику выполнения плана и динамику инвентаризации не только в целом за год, но и в разрезе отдельных его периодов (месяцев, кварталов), торговых объектов, категорий служащих, принимавших участие в инвентаризации, которая состоит из: изучения степени выполнения плана инвентаризации; структуры и динамики проведения инвентаризации, при этом определяют следующие показатели: абсолютное отклонение, темп изменения, темп прироста (снижения), абсолютное значение на 1 % прироста (снижения), удельный вес количества проведенных инвентаризаций в общем количестве инвентаризаций; оценки ритмичности выполнения плана проведения инвентаризаций, при этом рассчитывают такие показатели, как среднеквадратическое отклонение, коэффициент вариации (неритмичности) и коэффициент ритмичности.

На втором этапе необходимо разработать методику анализа результатов инвентаризации. Данная методика включает: оценку динамики средней суммы недостат в расчете на одно материально-ответственное лицо, на один рубль выручки от реализации товаров, на один рубль стоимости товарных запасов, на один случай изменения суммы недостат.

На третьем этапе анализа требуется оценить качество инвентаризационной работы организации. Для определения непосредственных результатов деятельности инвентаризационной комиссии необходимо разработать систему показателей, отражаю-

щих полноту, своевременность и оперативность выполнения инвентаризационной работы. К таким показателям можно отнести: показатель своевременности; показатель выполнения плана проведения; показатель соблюдения сроков выведения результатов инвентаризаций; показатель участия руководителя, его заместителя и главного бухгалтера организации в проведении инвентаризаций; коэффициент качества инвентаризаций; коэффициент охвата инвентаризаций контрольными проверками; коэффициент возмещения выявленного ущерба.

Предлагаемые показатели дают возможность определить качество и эффективность инвентаризаций, сравнить и определить лучшие предприятия по организации и проведению инвентаризационной работы, усилить контроль за качеством мер, связанных с обеспечением собственности предприятия [1].

Таким образом, с помощью рассмотренной методики инвентаризационной работы торговые организации смогут дать оценку состоянию сохранности активов и обязательств, так как это оказывает существенное влияние на уровень расходов на реализацию, рентабельность и сохранность собственности.

Список использованных информационных источников

1. Демина И. Д. Инвентаризация товаров и тары на предприятиях розничной торговли: планирование, учет и анализ результатов инвентаризации / Демина И. Д., Манаенкова Ю. В. // Все для бухгалтера. – 2010. – № 4. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/inventarizatsiya-tovarov-i-tary-na-predpriyatiyah-rozничnoy-torgovli-planirovanie-uchet-i-analiz-rezultatov-inventarizatsii> (дата обращения: 20.02.2019).
2. Инструкция по инвентаризации активов и обязательств: утв. Постановлением М-ва финансов Респ. Беларусь от 30 нояб. 2007 г., № 180 (в ред. Постановления от 22 апреля 2010 г., № 50) // КонсультантПлюс: Беларусь. Технология / ООО «ЮСпектр». – Минск, 2018.
3. О бухгалтерском учете и отчетности: Закон Респ. Беларусь от 12 июля 2013 г., № 57-3 (в ред. Закона от 17 июля 2017 г., № 52-3) // КонсультантПлюс: Беларусь. Технология 3000 / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2018.
4. Соколов Я. В. Инвентаризация как метод бухгалтерского учета / Я. В. Соколов, В. А. Быков // Бух. учет. – 2005. – № 4. – С. 49–52.

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ ЗАПАСОВ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ ДЛЯ ИХ ОПТИМИЗАЦИИ

И. А. Ежелева, студент специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Бс-21*

А. Н. Трофимова, научный руководитель, доцент кафедры бухгалтерского учета, к. э. н.

Высшее учебное заведение УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Производственные запасы выступают важнейшим элементом хозяйственной деятельности организации, так как во многом определяют финансовое состояние и ее экономический потенциал в целом, как правило, вследствие того, что в большинстве организаций их удельный вес в общей структуре активов составляет значительную часть [3, с. 4–6].

Одной из важнейших задач каждого производственного предприятия становится интенсификация производства при соблюдении принципа ресурсосбережения (снижение удельных затрат сырья, материалов и топлива), так как именно материалы составляют большую часть издержек производства, от которых непосредственно зависит величина прибыли.

В отечественной экономике появилось сравнительно новое определение логистических затрат. В общем виде логистические затраты вызваны движением материальных потоков. Однако вычленив логистические затраты в условиях движения материальных и товарных потоков затруднительно. Во-первых, вследствие общепринятой методики учета данных затрат в сумме расходов на реализацию продукции в составе затрат на закупку, снабжение, транспортировку, складирование и других расходов на продажу продукции (работ, услуг).

Вопросы определения понятия и состава логистических затрат должны относиться к числу приоритетных в формировании понятийного аппарата логистики, что даст возможность определить величину логистических затрат, оценить их динамику, определить направление их наиболее эффективного использования [1, с. 104].

Существующие системы учета затрат, их группировка традиционно позволяют учитывать затраты по соответствующим статьям – заработная плата, амортизационные отчисления и т. п. Практически невозможно определить затраты, например, на

складирование единицы хранения запасов, которые необходимы для планирования соответствующих логистических операций. Затруднена оценка затрат на логистические операции, выполняемые одновременно работниками нескольких подразделений организации.

Серьезным недостатком традиционной системы учета является то, что в ней не выделяются в отдельную группу затраты на управление запасами. Практически не учитывается в затратах тот факт, что материальные запасы подвержены со временем потерям, снижению качества, а иногда и полной утрате потребительских свойств. Все это в значительной степени занижает итоговые показатели затрат и приводит к ситуации, когда руководители плохо представляют, в какую сумму обходится организации хранение ее запасов.

Такое занижение собственных затрат, связанных с запасами, может приводить к неправомерным решениям относительно планируемых и существующих размеров запасов по каждому виду ресурса или товара, а также по выбору между выполнением функции складирования внутренними подразделениями и использованием услуг склада общего пользования или специализированных логистических фирм. Полный и точный учет затрат мог бы свести эту разницу к минимуму или даже к отрицательному значению. Тем самым, обоснованность принимаемых управленческих решений была бы значительно выше [2, с. 25].

С точки зрения логистики политика управления запасами обязательно должна опираться на стратегию предприятия в целом, запас как форма существования материального потока не может рассматриваться изолированно в рамках отдельного звена, например, отдела закупок. Необходима увязка всех звеньев цепи материального потока, связанного, кроме того, с соответствующим информационным и финансовым потоком. Управление запасами предприятия – интегрированный процесс, обеспечивающий операции с запасами внутри организации и вне ее – на всем протяжении цепи управления поставками.

На основании вышеизложенного материала можно сделать вывод о том, что существующая система бухгалтерского учета запасов и использование логистических решений для их оптимизации требует развития и совершенствования. Возникает необходимость организации учета логистических затрат в рамках бухгалтерского учета и управленческого учета.

Список использованных информационных источников

1. Ангадаева Е. В. К вопросу об учетных аспектах в логистике / Ангадаева Е. В. // Государство и право. – 2015. – № 5. – С. 102–107.
2. Казарина Л. А. Логистические издержки: проблемы учета и оценки / Казарина Л. А. // Вестник ТГПУ. – 2017. – Вып. 9 (72). – С. 24–27.
3. Кругляк З. И. Экономическая сущность и классификация запасов, как объекта бухгалтерского учета / Кругляк З. И. Калинская М. В. // Научный журнал КубГАУ. – 2014. – № 99 (05). – С. 1–23.

ПОДХОДЫ К АНАЛИЗУ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ

Я. Е. Кулик, студентка специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Б-31*

И. Н. Новикова, научный руководитель, ст. преподаватель кафедры бухгалтерского учета

Учреждение образования «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

В условиях рыночных отношений оценка инвестиционной привлекательности организации играет для хозяйствующего субъекта важную роль, так как потенциальные инвесторы уделяют внимание данной характеристике организации, изучая показатели финансово-хозяйственной деятельности как минимум за 3–5 лет.

Одной из главных проблем при анализе инвестиционной привлекательности хозяйствующего субъекта является выбор показателей и методики их расчета [1]. Универсального подхода к измерению уровня инвестиционной привлекательности не существует. Каждая группа заинтересованных лиц в зависимости от их цели предъявляет определенный набор требований к оценке организации и, следовательно, должна применять различные показатели оценки.

В экономической литературе встречаются следующие основные подходы к оценке инвестиционной привлекательности:

1. Рыночный подход (на основе оценок организации фондовым рынком).

2. Бухгалтерский подход (на основе данных бухгалтерской финансовой отчетности).

3. Комбинированный подход (на основании данных фондового рынка и данных бухгалтерской отчетности).

4. Подход, основанный на соотношении показателей доходности и риска.

Рыночный подход основан на оценке внешней информации об организации. Данные показатели основываются на изменении рыночной стоимости акций организации и величины выплачиваемых дивидендов. Данный подход в основном применяется к организациям, которые разместили свои акции на рынке. При анализе могут использоваться такие показатели как совокупная доходность акционеров, добавленная рыночная стоимость, коэффициент Тобина и др.

Бухгалтерский подход основывается на анализе внутренней информации. Аналитики используют бухгалтерские данные, такие как прибыль или поток денежных средств. Оценка инвестиционной привлекательности организации при данном подходе осуществляется путем анализа финансового состояния организации при помощи системы финансовых коэффициентов, характеризующих имущественное положение, ликвидность и платежеспособность, финансовую устойчивость, деловую активность и рентабельность.

Комбинированный подход основан на анализе как внешних, так и внутренних факторов. Он сводит всю систему наиболее значимых для инвестора финансово-экономических показателей в единый интегральный показатель инвестиционной привлекательности с последующей оценкой его уровня. В настоящее время в целях наиболее полной и объективной оценки инвестиционной привлекательности организации стали рассматриваться качественные критерии. Это не менее важные характеристики организации, как и финансово-экономические показатели. К данным критериям можно отнести уровень корпоративного управления, состояние менеджмента, информационная открытость организации и др. Весовой коэффициент каждой группы показателей определяется конкретным инвестором и зависит от его личных предпочтений [3].

Методика оценки инвестиционной привлекательности организаций на основе соотношения доходности и риска строится на положении, что любая компания может рассматриваться как совокупность некоторых активов (материальных и финансовых), находящихся в определенном сочетании. Владение любым из этих активов связано с определенным риском в плане воздействия этого актива на величину общего дохода организации.

Риск и доходность – взаимозависимы и прямо пропорциональны. Чем больше прибыль, тем больше риск, и наоборот; если риск велик, доходность тоже должна быть велика [2].

Оценка инвестиционной привлекательности организаций выполняется для сопоставления сравниваемых организаций. Чтобы сделать выбор, инвестор должен опираться на алгоритм, который позволит ему, во-первых, получить количественную оценку инвестиционной привлекательности организаций, во-вторых, сравнить результаты оценки по всем рассматриваемым объектам.

Список использованных информационных источников

1. Антонов Г. Д. Управление инвестиционной привлекательностью организации / Г. Д. Антонов. – Москва : ИНФРА-М, 2016. – 223 с.
2. Белоцерковский В. И. Критерий инвестиционной привлекательности предприятия – его чувствительность к возможным инвестициям / Белоцерковский В. И. // Экономические и юридические науки. – 2013. – № 3–1. – С. 236–247.
3. Ростиславов Р. А. Методы оценки инвестиционной привлекательности предприятия / Р. А. Ростиславов // Известия Тульского государственного университета. – 2009. – № 2–2. – С. 153–157.

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И АНАЛИЗА СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА

Е. Е. Куликова, студент специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Б-41*

А. Н. Трофимова, научный руководитель, доцент кафедры бухгалтерского учета, к. э. н.
Высшее учебное заведение УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Актуальность выбранной темы состоит в том, что основной деятельности хозяйственных субъектов является капитал, формируемый в начале деятельности организации. Необходимость постоянного анализа управления собственным капиталом, оказывающим прямое влияние на конечный финансовый результат, позволит выбрать и обосновать рациональную стратегию привлечения собственных средств, а также определить пути и направления по привлечению собственного капитала в реальную сферу экономики.

Существуют две концепции капитала. Сторонники экономической концепции капиталом считают все ресурсы организации,

способные приносить экономическую выгоду. Международные стандарты финансовой отчетности придерживаются юридической концепции капитала, которая определяет его как сумму имущественных прав собственника на активы организации. Сумма собственного капитала устанавливается по данным бухгалтерского баланса путем вычитания из стоимости активов организации всех ее обязательств [1, с. 439]. Поэтому собственный капитал считаем целесообразным рассматривать в увязке с понятием чистых активов как сумму активов организации, не обремененных обязательствами [2].

В состав собственного капитала организации включают: уставный капитал – сумма средств, инвестированных учредителями в организацию с целью обеспечения ее уставной деятельности; резервный капитал – страховой фонд организации, формируемый за счет реинвестирования прибыли в виде резервов из прибыли и предназначенный для покрытия непредвиденных убытков и выплаты доходов инвесторам, когда на эти цели не хватает прибыли; добавочный капитал – дополнительные собственные средства организации, которое представлены эмиссионным доходом, курсовыми разницами по дебиторской задолженности учредителей по взносам в уставный капитал, прирост стоимости долгосрочных активов, не связанный с вкладами учредителей и реинвестированием прибыли; паевые взносы – имущественный взнос, вносимый гражданином или юридическим лицом в порядке, определяемом уставом потребительского общества; целевое финансирование – средства, поступившие в распоряжение некоммерческой организации для осуществления мероприятий целевого назначения и используемые в соответствии со сметой расходов на определенные цели; нераспределенная прибыль – чистая прибыль, полученная в предшествующем периоде, реинвестированная собственником в имущество организации; чистая прибыль – часть собственного капитала, накапливаемая в процессе хозяйственной деятельности, формируемая за счет прибыли от видов деятельности, скорректированная на сумму отложенных налоговых активов и обязательств, уплату отчислений в централизованный внебюджетный инвестиционный фонд [3].

В учете информация о собственном капитале обобщается на счетах: 80 «Уставный капитал»; 81 «Собственные акции (доли)»; 82 «Резервный капитал»; 83 «Добавочный капитал»; 84

«Нераспределенная прибыль (непокрытый убыток)»; 85 «Паевые взносы»; 86 «Целевое финансирование» [6].

Методика анализа собственного капитала включает: изучение состава, структуры и динамики собственного капитала; определение причин его изменения; оценку степени участия собственных средств в формировании имущества организации; сравнение фактических остатков собственных средств с нормативом и определение излишек или дефицита собственных источников финансирования; анализ влияния собственного капитала организации на финансовую устойчивость и платежеспособность организации; оценку стабильности и эффективности изменения собственного капитала организации и причин его изменения [4].

Динамика капитала организации является важнейшим показателем уровня эффективности его хозяйственной деятельности. Способность собственного капитала к самовозрастанию высокими темпами характеризует высокий уровень формирования и эффективное распределение прибыли организации, его способность поддерживать финансовое равновесие за счет внутренних источников. Снижение объема собственного капитала является следствием неэффективной, убыточной деятельности организации [5].

Список использованных информационных источников

1. Бухгалтерский учет : учебник / П. Г. Пономаренко [и др.]. – Минск : Выш. шк., 2013. – 543 с.
2. Инструкция о порядке расчета стоимости чистых активов: утв. пост-м М-ва финансов РБ от 11 июня 2012 г. № 35 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 / ООО «Юр Спектр». – Минск, 2019.
3. Липская А. О. Классификация компонентов собственного капитала организации для целей управления / Липская А. О. // Экономико-правовые перспективы общества, государства и потребительской кооперации : сборник науч. статей междунар. науч.-практ. интернет-конф. / Белкоопсоюз, БТЭУ. – Гомель, 2017. – С. 190–194.
4. Липская А. О. Курс лекций по анализу собственного капитала и обязательств организации / Липская А. О. – Гомель : БТЭУ, 2018. – 32 с.
5. Система показателей оценки капитала и эффективности его использования [Электронный ресурс] // Региональная экономика и управление: электронный научный журнал. – 2013. – URL: <https://eee-region.ru/article/3406/> (дата доступа: 22.02.2019).

6. Типовой план счетов бухгалтерского учета и Инструкция о порядке применения типового плана счетов бухгалтерского учета и признании утратившими силу некоторых пост-й М-ва финансов РБ и их отдельных структурных элементов: утв. пост-м М-ва финансов РБ от 29 июня 2011 г. № 50 (в ред. пост-я от 2 дек. 2013 г., № 71) // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 / ООО «Юр Спектр». – Минск, 2019.

УПРАВЛЕНИЕ ЗАТРАТАМИ НА ОПЛАТУ ТРУДА В УЧРЕЖДЕНИЯХ СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: РАЗВИТИЕ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

О. В. Леоник, магистрант специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Бп-11з*

Н. Н. Затолгутская, научный руководитель, доцент кафедры бухгалтерского учета, к. э. н.

Высшее учебное заведение Белкоопсоюза «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

В настоящее время в Республике Беларусь важнейшим направлением социальной политики является развитие системы образования, которое призвано дать государству грамотных, всесторонне развитых граждан, патриотов своей страны. В то же время социально-экономической проблемой является кризис социально-трудовых отношений, выражающийся в обесценивании высококвалифицированных трудовых ресурсов, утрате содержательной функции труда.

Эффективная организация заработной платы работников учреждений среднего специального образования (УССО) поможет не только внести корректировки в распределение доходов учреждений, но и усовершенствовать экономические и организационные механизмы, способные заинтересовать преподавательский состав в эффективной работе, гибко реагировать на инфляцию и другие негативные процессы, что, повлияет на экономику государства.

Одной из наиболее существенных затратных статей в УССО является фонд заработной платы, который, можно разделить на фонд заработной платы преподавательского состава и фонд заработной платы административного и обслуживающего персонала.

Структуру расходов УССО можно представить в виде формулы:

$$OC = \Phi ЗП_{АОП} + \Phi ЗП_{ПС} + C_p, \quad (1)$$

где OC – объем средств для образовательной деятельности, руб.;
 $\Phi ЗП_{АОП}$ – фонд заработной платы административного и обслуживающего персонала, руб.;
 $\Phi ЗП_{ПС}$ – фонд заработной платы преподавательского состава, руб.;
 C_p – расходы, не связанные с заработной платой, руб.

Объем средств для осуществления образовательной деятельности имеет прямо пропорциональную зависимость от количества учащихся:

$$OC = KBЧ \cdot C_q, \quad (2)$$

где $KBЧ$ – количество вычитанных часов преподавательским составом УССО;

C_q – стоимость часа обучения для учащегося.

Фонд заработной платы преподавательского состава зависит от числа учащихся, обучающихся в УССО:

$$\Phi ЗП_{ПС} = ЧР \cdot РС \cdot K \cdot C_q, \quad (3)$$

где $ЧР$ – количество ставок преподавательского состава;

$РС$ – количество часов одной ставки;

K – доля заработной платы преподавательского состава в стоимости обучения;

Зависимость для определения фонда заработной платы административного и обслуживающего персонала выглядит следующим образом:

$$\Phi ЗП_{АОП} = Ч_{АОП} \cdot ЗП, \quad (4)$$

где $Ч_{АОП}$ – численность административного и обслуживающего персонала;

$ЗП$ – средняя годовая заработная.

Подставив полученные выражения в формулу (1), получим зависимость численности административного и обслуживающего персонала от ряда факторов:

$$\chi_{\text{АОП}} = \frac{KB\chi \cdot C_{\text{ч}} - \chi P \cdot PC \cdot K \cdot C_{\text{ч}} - C_{\text{р}}}{3П}. \quad (5)$$

Соотношение фонда заработной платы административного и обслуживающего персонала и преподавательского состава является коэффициентом эффективности управления расходами на заработную плату:

$$K_{\text{э}} = \frac{\Phi 3П_{\text{АОП}}}{\Phi 3П_{\text{ПС}}} = \frac{KB\chi \cdot C_{\text{ч}} - C_{\text{р}}}{\chi P \cdot PC \cdot K \cdot C_{\text{ч}}} - 1, \quad (6)$$

где $K_{\text{э}}$ – коэффициент эффективности.

Полученный коэффициент позволяет определить оптимальное соотношение фондов заработной платы административного и обслуживающего персонала и преподавательского состава учреждений среднего специального образования.

Таким образом, применение рассмотренных выше методик анализа и коэффициента эффективности управления расходами на заработную плату позволит управлять затратами на оплату труда в учреждениях среднего специального образования.

Список использованных информационных источников

1. Кагосян А. С. Проблемы и перспективы развития среднего профессионального образования / Кагосян А. С. // Гуманизация образования. – 2014. – № 2. – С. 29–34.
2. Мазманова Б. Г. Управление оплатой труда: учеб. пособие / Мазманова Б. Г. – Москва: Финансы и статистика, 2001. – С. 327.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ВУАЛИРОВАНИЯ И ФАЛЬСИФИКАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОЙ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

Н. Н. Лузько, студентка специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит (по направлениям)*, группа Б-21

Н. Я. Протасова, научный руководитель, ст. преподаватель кафедры бухгалтерского учета

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Изучению природы вуалирования и фальсификации бухгалтерской финансовой отчетности посвящены исследования отече-

ственных и зарубежных специалистов. Еще в начале XX в. представители российской бухгалтерской школы обратили внимание на проблему фальсификации финансовой отчетности. Так, профессор Аринушкин Н. С. разделял понятия ясности и правдивости баланса. Под ясностью он понимал наглядность и удобозримость, а также соответствие частей баланса экономической природе.

По мнению Я. М. Гальперина, вуалирование баланса представляет собой неправильное формальное построение баланса, предполагающее неясность и затемнение в отношении наименования и группировки отдельных его элементов. Основная задача вуалирования состоит в сокращении истинного положения хозяйства, которое выставляется в ложном и не соответствующем действительности свете. Отдельные элементы актива и пассива баланса как бы окутываются легкой завесой. Словно за туманной дымкой, элементы баланса становятся неясными и трудноразличимыми [1].

В настоящее время под фальсификацией понимают совокупность методов искажения бухгалтерской отчетности, которая отражает отрицательное представление о фактах хозяйственной деятельности организации, ее финансовом состоянии и финансовых результатах. Под вуалированием понимается – противоположность его правдивости, т. е. недостоверное отображение состояния средств, искажение результатов работы организации путем приукрашивания отдельных сторон ее деятельности. Так же является одной из форм ложного отражения информации в бухгалтерской финансовой отчетности в основном в пределах методологии бухгалтерского учета. Вуалирование в бухгалтерском балансе и других формах отчетности может быть не всегда преднамеренным. Прежде всего, это происходит из-за отсутствия ориентира в заполнении, составлении бухгалтерской отчетности сотрудником или постоянных изменениях норм и правил международных стандартов финансовой отчетности.

Потенциально возможно искажение почти любого показателя бухгалтерской финансовой отчетности. Согласно классификации Ассоциации сертифицированных экспертов по борьбе с мошенничеством, были названы следующие основные схемы искажения финансовой отчетности.

1. Завышение выручки.
2. Занижение расходов и, соответственно, увеличение операционной и чистой прибыли.

3. Некорректная оценка активов или обязательств.

4. Другие общеизвестные области для манипулирования.

При этом для каждого направления мошенничества существуют свои сигнализирующие показатели. Одной из наиболее старых схем мошенничества в бухгалтерской финансовой отчетности является отражение фиктивной выручки. Она состоит в том, что в бухгалтерском учете отражаются продажи, которые никогда не имели место. Еще одна часто используемая схема заключается в неотражении или неполном отражении в учете расходов и обязательств организации.

Таким образом, чаще всего преднамеренным искажениям подвергаются такие существенные статьи как запасы, кредиторская и дебиторская задолженность, финансовые вложения, выручка и данные забалансового учета. Искажение данных дает ложное представление об экономическом субъекте как о финансово-устойчивой организации, не только способствует принятию управленчески неверных решений, но и ставит под угрозу сохранность активов.

Появление в отчетности тех или иных признаков искажений еще не является свидетельством того, что экономически субъект использует незаконные схемы, а руководство имеет цель присвоить активы организации. Однако к такой отчетности следует относиться более осмотрительно.

Список использованных информационных источников

1. Вуалирование и фальсификация финансовой отчетности: историко-эволюционный аспект [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/vualirovanie-i-falsifikatsiya-finansovoy-otchetnosti-istoriko-evolyutsionnyy-aspekt> (дата доступа: 26.02.2019).
2. Бычкова С. М. Выявление искажений бухгалтерской отчетности / Бычкова С. М., Итыгилова Е. Ю. // Бухгалтерский учет. – 2015. – № 15 – С. 27–31.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА НАЛОГОВ И СБОРОВ

О. П. Мызенкова, магистрант специальности *Бухгалтерский учет, анализ и аудит, группа Бп-11*

А. Н. Трофимова, научный руководитель, доцент кафедры бухгалтерского учета, к. э. н.

УО «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

Построение справедливой и эффективной налоговой системы, обеспечение ее ясности, предсказуемости и стабильности

являются важным условием повышения предпринимательской и инвестиционной активности организаций Республики Беларусь на пути создания рыночной экономики.

В современном обществе содержание понятий налога, сбора многогранно и имеет важное научное и практическое значение и носит дискуссионный характер. [1, с. 564].

В соответствии с отечественным законодательством под налогом признается обязательный индивидуально безвозмездный платеж, взимаемый с организаций и физических лиц в форме отчуждения, принадлежащих им на праве собственности, хозяйственного ведения или оперативного управления денежных средств в республиканский и (или) местные бюджеты [3].

По нашему мнению, данное определение имеет в основном правовую оценку понятия «налог», однако оно обозначает и конечную цель назначения налога, что немаловажно, – это его использование для финансирования деятельности всех структур государства.

Известный представитель русской финансовой школы Я. В. Соколов дает следующее определение налога – это принудительный сбор, взимаемый государственной властью с отдельных хозяйствующих лиц или хозяйств для покрытия расходов или достижения каких-либо задач экономической политики, без предоставления плательщикам его специального эквивалента [3, с. 213–218].

Экономическая природа налогов находит отражение в единстве специфических черт данного платежа, которые отличают его от других видов финансовых платежей. Налогам присущи следующие отличительные (специфические) черты (табл. 1).

Таблица 1 – Отличительные (специфические) черты налогов

Наименование черты	Содержание черты
1. Принудительный характер	Принудительный характер налогов заключается в том, что налоги уплачиваются в принудительном порядке
2. Законодательный (властный) характер	Для понимания сути налога существенно то, что этот принудительный платеж имеет властный, императивный характер.
3. Поступление в бюджет для финансирования публичных функций государства	Налог – это принудительный законодательством платеж, который необходим государству для выполнения им публичных функций, для удовлетворения общественных потребностей

Наименование черты	Содержание черты
4. Индивидуально безвозмездный характер	Налоги взимаются на основе властного (законодательного) принуждения и направляются для покрытия расходов государства, которые призваны обеспечить производство общественных благ

Примечание. Источник: собственная разработка на основании изучения экономической литературы.

В налоговом законодательстве, наряду с понятием «налог», используется понятие «сбор». Сбором (пошлиной) признается обязательный платеж в республиканский и (или) местные бюджеты, взимаемый с организаций и физических лиц, как правило, в виде одного из условий совершения в отношении их государственными органами, в том числе местными Советами депутатов, исполнительными и распорядительными органами, иными уполномоченными организациями и должностными лицами, юридически значимых действий, включая предоставление определенных прав или выдачу специальных разрешений (лицензий), либо в связи с ввозом (вывозом) товаров на территорию (с территории Республики Беларусь [2].

По мнению автора, главное видимое отличие налогов от сборов состоит в их относительно регулярном характере (периодической уплате в установленные сроки) на основании длительно существующих обязательств, предусматривающих уплату налога, в то время как сборы имеют преимущественно разовый характер и связаны с возникновением краткосрочных обязательств.

Список использованных информационных источников

1. Большой экономический словарь : учебник / под ред. А. Н. Азрилияна. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Ин-т новой экономики, 1999. – 1248 с.
2. Налоговый кодекс Республики Беларусь. Общая часть : Закон Респ. Беларусь от 19 дек. 2002 г., № 166-3 (в ред. Закона от 30 дек. 2018 г., № 159-3) // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 / ООО «ЮрСпектр». – Минск, 2019.
3. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – Москва : Финансы и статистика, 2000. – 496 с.

SWOT-АНАЛІЗ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ»

А. Ю. Неруш, студентка спеціальності Облік і оподаткування,
група ОА-51м

Ю. О. Ночовна, науковий керівник, доцент кафедри бухгалтер-
ського обліку і аудиту, к. е. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський універси-
тет економіки і торгівлі»

Одеський консервний завод дитячого харчування є основною виробничою базою компанії «Вітмарк-Україна» – найбільшого українського виробника соків, нектарів, соковмісних та безалкогольних напоїв, дитячого харчування, пюреподібних і концентрованих напівфабрикатів. Основні види готової продукції Одеського консервного заводу дитячого харчування на сьогодні представлені такими торговими марками, як Чудо-Чадо, Просто Фрукти, Прямосік, Джусік, Наш Сік.

Проте аналіз основних показників діяльності досліджуваного підприємства за останні роки засвідчує скорочення загальної вартості майна та джерел його формування. Такі зміни обумовлені різким зменшенням власного капіталу та необоротних активів, що є наслідком стрімкого фізичного та морального зносу обладнання.

Структура майна підприємства залишається незадовільною, адже частка необоротних активів у вартості балансу значно перевищує частку оборотних, та має негативну тенденцію до збільшення непогашеної дебіторської заборгованості.

Протягом останніх років прослідковується стійка тенденція до скорочення обсягів виробництва та реалізації готової продукції, а невідповідність темпів зміни чистого доходу від реалізації та собівартості реалізованої продукції призводить до збиткової діяльності.

Загалом діяльність ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» слід оцінити негативно, адже основні показники засвідчують погіршення фінансового стану підприємства, зниження ліквідності майна, платоспроможності та фінансової стійкості, а його діяльність залишається збитковою.

У зв'язку з цим виникла об'єктивна необхідність проведення SWOT-аналізу ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» як одного з найбільш популярних методів системного

дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, визначення головної стратегії подальшого розвитку бізнесу.

За допомогою цього методу можна встановити взаємозв'язки між силою і слабкістю, які властиві підприємству, зовнішніми загрозами та можливостями, які існують на ринку (рис. 1).

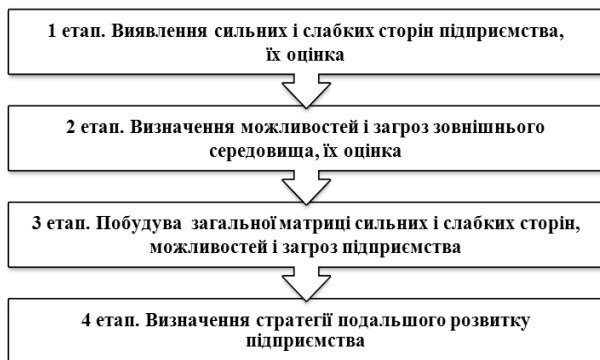

Рисунок 1 – Послідовність SWOT-аналізу

На основі загальної матриці SWOT-аналізу ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» встановлено, що використання зовнішніх можливостей, пов'язаних із розширенням ринків збуту, підвищенням попиту на продукцію, впровадженням новітніх технологій, залученням іноземних інвестицій, зниженням цін на сировину, підйомом економіки країни, стабільністю законодавства дадуть можливість мінімізувати слабкі сторони підприємства, а саме: високу собівартість, застаріле обладнання, збиткову діяльність, вузький асортимент продукції, слабкість у створенні нових видів продукції, слабку цінову політику, високі обсяги дебіторської заборгованості, нестачу грошових коштів, низьку платоспроможність, плінність кадрів.

Тому майбутня стратегія розвитку ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» «Міні – Макс», спрямована на мінімізацію слабких сторін фірми на основі використання зовнішніх можливостей, є найбільш оптимальною для досліджуваного підприємства, а застосування SWOT-аналізу стане дієвим інструментом оцінки стратегічних позицій і перспектив розвитку підприємства в майбутньому.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА БУХГАЛТЕРСКИХ БАЛАНСОВ В НАЦИОНАЛЬНЫХ СИСТЕМАХ УЧЕТА

Е. Н. Рудницкая, магистрант специальности Бухгалтерский учет, анализ, аудит, группа Бпз-11

Н. Н. Затолгутская, научный руководитель, доцент кафедры бухгалтерского учета, к. э. н.

Высшее учебное заведение Белкопсоюза «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации»

В Республике Беларусь внедрение международных стандартов финансовой отчетности (далее МСФО) осуществляется параллельно с национальными стандартами учета и отчетности.

Национальная система учета и отчетности Республики Беларусь в ряде ключевых положений отличается от принципов учета, закреплённых в МСФО, что во многом определяет несопоставимость показателей в финансовой отчетности по национальным стандартам и по МСФО.

В отличие от национальных стандартов бухгалтерского учета и отчетности, в МСФО установлены более жесткие требования к составлению бухгалтерской отчетности и раскрытию информации в примечаниях к ней.

Наиболее выразительную и содержательную форму отчетности представляет бухгалтерский баланс, на основании которого рассчитывается ряд аналитических показателей, используемых для оценки имущественного и финансового состояния организации.

В табл. 1 представлено сравнительная характеристика структуры форм бухгалтерских балансов различных стран.

Таблица 1 – Структура форм балансов различных стран

Республика Беларусь	Российская Федерация	Украина	По МСФО
Актив баланса			
I. Долгосрочные активы.	I. Внеоборотные активы.	I. Внеоборотные активы.	I. Текущие активы.
II. Краткосрочные активы	II. Оборотные активы	II. Оборотные активы.	II. Долгосрочные активы
		III. Внеоборотные активы, предназначенные для продажи и группы выбытия	

Республика Беларусь	Российская Федерация	Украина	По МСФО
Пассив баланса			
III. Собственный капитал. IV. Долгосрочные обязательства. V. Краткосрочные обязательства	III. Капитал и резервы. IV. Долгосрочные обязательства. V. Краткосрочные обязательства	I. Собственный капитал. II. Долгосрочные обязательства и обеспечения. III. Текущие обязательства и обеспечения. IV. Обязательства, связанные с не-оборотными активами, удерживаемыми для продажи, и группами выбытия	I. Текущие обязательства. II. Долгосрочные обязательства. III. Собственный капитал

Из табл. 1 видно, что разделы бухгалтерского баланса Республики Беларусь и России отличаются только формулировкой их названий. Бухгалтерский баланс Украины, в отличие бухгалтерского баланса Республики Беларусь имеет не пять, а семь разделов, в результате чего раскрытие информации в нем более соответствует требованиям МСФО.

При отражении информации в бухгалтерских балансах разных стран имеются различия в плане счетов, способах оценки активов, собственного капитала и обязательств, в порядке составления финансовой отчетности, а также в способах определения бухгалтерской прибыли и внесении исправлений в отчетность.

Так, в МСФО под активами понимаются ресурсы, образующие будущие экономические выгоды и являющиеся результатом деятельности предприятия, а в белорусской бухгалтерской отчетности это средства имеющиеся у предприятия на конкретную дату.

Под обязательствами понимаются обязательства предприятия на определенную дату, являющие источником уменьшения будущих экономических выгод, а в Республике Беларусь являются источником формирования активов предприятия.

В соответствии с МСФО под собственным капиталом понимается доля собственных активов предприятия, оставшееся

после вычета обязательств, а в Республике Беларусь регламентирует капитал, как вложения собственников.

Таким образом, использование аспектов международной практики составления бухгалтерского баланса позволит повысить качество информации о реальной структуре активов, собственного капитала и обязательств предприятия.

Список использованных информационных источников

1. Закон Республики Беларусь от 12.07.2013 № 57-З «О бухгалтерском учете и отчетности» // Национальный Интернет -портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2018. – URL: <http://www.pravo.by> (дата доступа: 26.02.2019).
2. Опыт применения МСФО в государствах – участниках СНГ [Электронный ресурс] / Координационный совет по бухгалтерскому учету при Исполнительном комитете СНГ. – URL: <http://www.e-cis.info/foto/pages/23848.docx> (дата доступа: 26.02.2019).

РЕЗЕРВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

А. О. Супрун, студентка спеціальності Облік і оподаткування, група ОА-м 51

Є. А. Карпенко, науковий керівник, доцент кафедри облік і оподаткування, к. е. н., доцент
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в довгостроковій перспективі найбільше значення має виявлення резервів збільшення прибутку та підвищення рентабельності як головних факторів ефективного функціонування підприємства.

На нашу думку одним із дієвих методів забезпечення прибутковості діяльності та підвищення рентабельності підприємства є впровадження управлінського аналізу прибутку та рентабельності. Він дозволить забезпечити суб'єктів управління своєчасною дієвою інформацією про зміну прибутку і рентабельності, причини цієї зміни та відхилень від регламентованих параметрів з метою своєчасного напрацювання управлінських рішень, які спрямовані на запобігання та усунення негативних процесів і ефективне маневрування виробничими ресурсами та капіталом.

Однією із специфічних особливостей управлінського аналізу є акцент на формування інформаційних потоків (як планових, так і звітних) і їх подальшу обробку (аналіз) в розрізі окремих центрів відповідальності, що роблять вплив на рівень витрат, доходів і інвестицій і, відповідно, несуть відповідальність за них [1].

На відміну від аналізу, який здійснюється на сьогодні на переважній більшості підприємств України, управлінський аналіз буде проводитися на більш глибокому рівні, переносячи акценти на перспективний рівень, забезпечуючи можливість доступу до всієї бухгалтерської інформації, включаючи дані оперативного обліку.

На основі проведеного аналізу даних про прибуток підприємство отримає змогу контролювати відхилення фактично отриманого прибутку від бюджетного рівня, як в розрізі окремих об'єктів діяльності, центрів відповідальності, покупців, географічних сегментів, так і по підприємству в цілому. Це дасть можливість вчасно приймати рішення щодо беззбиткової діяльності суб'єкта господарювання.

Важливе місце в управлінському аналізі, на нашу думку, повинна посідати матрична модель. Її основою є концепція представлення виробничого процесу як входу і виходу у вигляді матричної моделі. На вході використовуються ресурси та формуються витрати, а на виході визначаються результати діяльності у вартісному вигляді.

Ми пропонуємо наступну послідовність побудови матричної моделі аналізу прибутку та рентабельності підприємства:

1. Визначення показників ефективності управління прибутком підприємства, які б відображали всі сторони досліджуваного процесу. До таких показників, що знаходяться в тісному взаємозв'язку з результатами підприємства, відносять оборотні активи, середньорічний обсяг капіталу, середньооблікову чисельність робітників, витрати на виробництво продукції (операційні витрати) [2].

2. Побудова динамічного нормативного ряду, який включає в себе значення темпів зростання вибраних показників. Управління прибутком та рентабельністю буде ефективним якщо дані показники будуть зростати в такій послідовності (1):

$$T_{\Pi} > T_{\text{чд}} > T_{\text{ОА}} = T_{\text{К}} > T_{\text{ч}} > T_{\text{В}}, \quad (1)$$

$$T_{ЗБ} < T_{В} < T_{Ч} < T_{К} = T_{ОА} < T_{ЧД}, \quad (2)$$

де $T_{П}$ – темп зростання прибутку, %;

$T_{ЧД}$ – темп збільшення чистого доходу від реалізації товарів, %;

$T_{В}$ – темп збільшення витрат, %;

$T_{ОА}$ – темп зростання оборотних активів, %;

$T_{К}$ – темп збільшення середньорічного обсягу капіталу, %;

$T_{Ч}$ – темп зростання чисельності робітників, %;

$T_{ЗБ}$ – темп збільшення збитку, %.

3. Визначення фактичного динамічного ряду зміни показників.

4. Порівнювання фактичного ряду динаміки з нормативним на основі коефіцієнту рангової кореляції Спірмена.

5. Побудова матриці оцінки ефективності управління прибутком та рентабельністю підприємства та розрахунок індексів росту її показників.

6. Обрахунок інтегрального показника ефективності управління фінансово-економічними результатами, який визначається як середня геометрична з добутку індексів росту відносних показників, що знаходяться під діагоналлю матриці.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мельник Т. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств : дис. ... канд. ек. наук : 08.00.09 / Житомир. держ. технол. ун-т. Житомир, 2016. 301 с.
2. Арич М. І. Оцінка ефективності управління фінансово-економічними результатами підприємств за допомогою матричного методу / М. І. Арич // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Чернівці : БДФЕУ, 2014. – Вип. 26. – С. 54–62.

СЕКЦІЯ 3. ПРАВО Й СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ ЕМФІТЕВЗИСУ В УКРАЇНІ

І. І. Гук, студентка спеціальності Право

О. О. Кульчій, науковий керівник, к. ю. н., доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Емфітевзис – це довгострокове, відчужуване та успадковане майнове право на чуже майно, яке полягає у наданні особі права володіння і користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб з метою отримання плодів та доходів від неї з обов’язком ефективно її використовувати відповідно до її цільового призначення [2, с. 287].

Останніми роками емфітевзис починає набирати популярності через неодноразове продовження дії земельного мораторію і до селян-власників землі почали все частіше звертатися із пропозицією про встановлення відповідного правового титулу. На сьогодні емфітевзис усе більше застосовують у сфері обігу мораторних земель. В умовах дії мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення укладення договору емфітевзису без визначення конкретного строку його дії (постійний) або на строк, що виходить за допустимі межі сприйняття, є реальною можливістю законно провести відчуження земельної ділянки сільськогосподарського призначення, яка підпадає під дію мораторію. Разом із укладенням договору емфітевзису емфітевт набуває певних ознак незалежності щодо власника земельної ділянки, а також можливість провести відчуження права емфітевзису без погодження власника земельної ділянки.

Також, набирає розповсюдження практика укладання договорів щодо набуття права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб на заміну договорів оренди землі, відповідно до Закону України «Про оренду землі».

У законодавстві України відповідне речове право було закріплено у Цивільному кодексі України 2004 року, проте й досі не існує відповідних правових норм, які б вичерпно урегулювали договір емфітевзису.

Відповідно до ст. 6 ЦК України «сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості» [1]. Ці загальними положення ЦК поширюються і на договір емфітевзису, адже можливість його укладення передбачена ч. 1 ст. 102-1 ЗК. Проте, ні в нормах ЗК, ні норми ЦК не містять чітко визначеного переліку умов договору [3, ст. 169].

Важливою проблемою практичного застосування емфітевзису є те, що у законодавстві не закріплені форма та істотні умови договору.

Особи, які виявляють бажання стати землекористувачами у зв'язку з договором емфітевзису, намагаються використати саме цей вид договору. Адже він не є «зарегульованим» законодавством. Перевага емфітевзису полягає у тому, що землі, які знаходяться у приватній власності можуть передаватися у емфітевзис на невизначений строк. Звичайно є ризик, тому що власник може виявити бажання повернути землю, проте, він має попередити землекористувача за рік.

Сторони договору емфітевзису повинні розуміти окремі ризики під час його укладення та виконання. Користувач має усвідомлювати, що він не набуває право власності на землю, а її використання відбувається на умовах договору, який за певних обставин може бути розірвано, визнано недійсним у судовому порядку тощо. Власник повинен розуміти, що у нього не припиняється правовий зв'язок власності із землею, що обумовлює його обов'язок щорічно сплачувати земельний податок.

На практиці такий вид договору може виявитися дуже корисним для тих, хто потребує відразу великої суми грошових коштів, проте з майна є тільки земля, яку продавати у сучасних умовах заборонено. А при емфітевзисі, на відміну від оренди, можливо отримати відразу всю суму за користування землею у визначений між власником і майбутнім землекористувачем строк.

Отже, договір емфітевзису потребує більш детального дослідження та законодавчого врегулювання.

Список використаних інформаційних джерел

1. Емелькина И. А. Система ограниченных вещных прав на земельный участок : монография / И. А. Емелькина. – Москва ; Берлин : Инфотропик Медиа, 2013. – 416 с.

2. Харитонов Є. О. Римське право: Інституції / Є. О. Харитонов. – 3-те вид., виправлене. – Харків : Одиссей, 2003. – 287 с.
3. Харитонova Т. Є. До питання визначення суттєвих умов договору емфітевзису / Харитонova Т. Є. // Юриспруденція. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 8. – С. 169–172.

ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМЕНА

І. І. Гук, студентка спеціальності Право

К. Г. Боберська, науковий керівник, ст. викладач кафедри правознавства

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі»

Інститут військового омбудсмена є одним із стратегічних елементів побудови соціально-демократичної держави. По причини постійного росту збройних конфліктів та їх жертв у багатьох країнах світової спільноти почали запроваджувати інститути військових омбудсменів. У деяких країнах цей інститут вже усталений та існує більше 100 років, а у деяких тільки починає розвиватися (як наприклад, в Україні на відміну від Королівства Швеція цей інститут є малорозвиненим, не зважаючи на 5-річне збройне протистояння). Саме тому дана тема є досить актуальною та потребує подальшого детального дослідження.

У сучасній мові шведське «ombud», означає особу, яка є перекладачем або представником інших осіб [6]. Перший парламентський омбудсмен був заснований у Королівстві Швеція в 1809 році. Довготривалий час Королівство Швеція була єдиною країною, де був створений та розвивався інститут омбудсмена. Що ж до інших держав, то там поширення відповідного інституту розпочалося лише після завершення Другої світової війни [2].

В Україні інститут омбудсмена започаткований і розпочав свою роботу після прийняття Конституції України у 1996 році. У статті 101 Конституції України було вперше запроваджено і законодавчо закріплено посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (омбудсмен).

23 грудня 1997 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини У Законі визначається сфера його застосування: український омбудсмен бере участь у чітко окресленому колі суспіль-

них відносин, які створюються між людиною, з одного боку, та органами держави і місцевого самоврядування та їх посадовими і службовими особами, – з іншого. Відразу ж слід звернути увагу на те, що українським законодавцем значно розширене як коло суб'єктів, що захищаються Уповноваженим, так і коло суб'єктів, на які він може впливати. Адже в багатьох країнах на захист омбудсмена можуть розраховувати лише громадяни даної держави, а в Україні захистові підлягають люди в усіх громадянських станах за умови перебування на території України, а українські громадяни – навіть і за її межами [1, с. 146].

У науковій літературі дослідники інституту омбудсмена наводять різні його моделі. Одні автори виділяють тільки шведську й англійську моделі, інші – шведську, англійську й французьку. Зазначені моделі не повною мірою розкривають усе розмаїття світових схем цього правозахисного інституту [1].

Американський інститут омбудсмена (Генеральний інспектор) був створений за зразком французької моделі, яка з'явилася за сто років до цього. Спочатку він створювався з метою поліпшення якості бойової підготовки та підвищення рівня боєздатності збройних сил, які в той час були дезорганізовані і відрізнялися низьким рівнем професіоналізму. Посада Комісара парламенту у справах збройних сил Норвегії відноситься до найбільш ранніх зразків інституту омбудсмена, юрисдикція якого поширюється тільки на збройні сили. Норвезький інститут був створений у 1952 році. На початковому етапі існування його головним завданням було ознайомлення новобранців з основами роботи інституту парламентського омбудсмена та їх захист від несправедливості і свавілля начальників [3, с. 31].

Отже, на нашу думку, інститут військового омбудсмена особливо необхідний у тих країнах, де існує велике ймовірність військових конфліктів та де вони є на даний момент. Також, ми вважаємо, що він потрібний у тих країнах, які входять до ООН та НАТО, тому що в тих країнах армія часто залучається до участі в операції у зонах конфліктів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Положення про представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 26 липня 2017 року [Електронний ресурс]. – URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v07_8715-12/ed201802137.

2. Посадова інструкція представника Уповноваженого у справах захисту прав військовослужбовців секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [Електронний ресурс]. – URL: http://www.ombudsman.gov.ua/files/documents/Kadry/Posadova_prava_viysk.pdf8.
3. Бакленд Б. Інститути омбудсмена у справах збройних сил: практ. посіб. / Б. Бакленд, В. Макдермотт. – ДКЗС, 2015. – 178 с.
4. Кавецька Н. Інститут омбудсмена: міжнародний досвід та українські реалії / Н. Кавецька // Humanities & social sciences 2009. – Л.: ЛДУВС, 2009. – № 1. – С. 145–146.
5. Омбудсмен з військових питань [Електронний ресурс]. – URL: https://www.files.ethz.ch/isn/14061/bg_military-ombudsman_ukr.pdf.
6. Рудік О. Інститут спеціалізованого і місцевого омбудсмена як механізм захисту прав людини: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / Рудік О., Лазарева Л. – URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11romlzd.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11romlzd.pdf).

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Ю. Ю. Піднебесна, студентка спеціальності *Право*
К. Г. Боберська, науковий керівник, ст. викладач кафедри *правознавства*
 Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі»

На даний момент поняття «правова допомога» є одним з ключових питань для наукових досліджень вчених та науковців. Проте, останнім часом стало приділятися більше уваги науковим розвідкам загальних закономірностей розвитку правової допомоги. На сьогодні не існує єдиного визначення поняття «правова допомога». Також, не всі вчені погоджуються з думкою про те, що правова допомога становить окремий інститут. Велика кількість науковців стверджують, що правова допомога являє собою міжгалузевий інститут, який об'єднує певні правові норми, що становить основу для діяльності державних і громадських органів та організацій, які спрямовані на захист прав і законних інтересів громадян, тобто спрямовані на надання громадянам та організаціям правової допомоги [2].

Відповідно до В. С. Личко та Т. Б. Вільчик поняття правової допомоги використовується у таких значеннях: допомога, що надається задля захисту у кримінальних справах адвокатами;

вид допомоги, який надається тільки адвокатами на відміну від приватних юристів, які не є адвокатами [1;4].

Слід додати, що деякі вчені піддають сумніву використання єдиного поняття «правова допомога» та виділяють декілька суміжних понять. Дослідник Т. Б. Вільчик та В. В. Заборовський піднімають питання про співвідношення понять «правова допомога» та «правові (юридичні) послуги» [1, 3]. В той час, як Н. В. Хмелевська порівнює поняття «правова допомога» та «юридична допомога» [5].

На законодавчому рівні питання про правову допомогу чітко врегульовано. Так, у ч. 3 ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» чітко надано поняття правової допомоги, тому воно визначається як надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту прав і свобод, їх відновлення у разі порушення.

Отже, підсумовуючи вище зазначений матеріал, можна зробити висновок, що поняття правової допомоги є доволі чітко врегульованим законодавством України, але існує декілька позицій щодо визначення даного поняття. Зокрема про правову допомогу зазначено в ст. 59 Основного Закону. Тому можна стверджувати, що правова допомога є одним з основних конституційних прав людини та громадянина. Також в Законі України «Про безоплатну правову допомогу» є чітке визначення правової допомоги та інших нормативно-правових актах. Зокрема, даний закон визначає: зміст, порядок, підстави надання безоплатної правової допомоги. Проблемним питанням залишається співвідношення поняття «правова допомога» з такими суміжними поняттями як «юридична допомога» та «юридичні послуги». Тобто, одні автори називають дані поняття синонімами, а інші суміжними поняттями, між якими подекуди існують розбіжності. На нашу думку, поняття «правова допомога» та «юридична послуга» не є тотожними та різняться в тому, юридична послуга має відплатний характер, а правова допомога безоплатний характер. Проте, доступ до правових послуг надається через використання правової допомоги. Ми вважаємо, що правова допомога є ширшим поняттям від поняття «юридична допомога», оскільки знаходиться в системі загальних загальнообов'язкових, формально-визначених правил поведінки, які встановлюються, охороняються і гарантуються державою з метою врегулювання найважливіших суспільних відносин, а її

основою є адресність надання конкретній особі, у якої потреби в такій допомозі можуть бути одночасно у декількох правових сферах.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вільчик Т. Б. Співвідношення понять «правова допомога» та «правові (юридичні) послуги» в юридичній науці та законодавстві України [Електронний ресурс] / Т. Б. Вільчик // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право / гол. ред. К. В. Балабанов; відп. ред. серії М. О. Баймуратов. – Маріуполь : МДУ, 2013. – Т. 1. – Вип. 6–2. – С. 26–29. – URL : <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc6-2-1/06.pdf>.
2. Галай А. О. Основи юридичної клінічної практики / А. О. Галай, Я. В. Іваніш, В. В. Стаднік. – Київ : Атіка, 2007. – 204 с.
3. Заборовський В. В. Співвідношення понять «правова допомога» та «правова послуга» в аспекті визначення сутності професійної діяльності адвоката / В. В. Заборовський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – Вип. 40. – Ч. 2. – Т. 2. – 2016. – С. 131–137.
4. Личко В. С. Поняття та види правової допомоги в Україні: загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» / В. С. Личко. – Одеса, 2013. – 19 с.
5. Хмелевська Н. В. Розмежування понять «правова допомога» та «юридична допомога» як основа цілісної системи правової системи [Електронний ресурс] / Хмелевська Н. В. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2012_3_24.

СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ В СИСТЕМІ ОЗНАК СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Ю. Ю. Піднебесна, студентка спеціальності *Право*, група *ПР-21*

Т. В. Іщенко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Суспільно небезпечні наслідки в юридичній літературі розглядають як одне з центральних і всеохоплюючих правових явищ у кримінальному праві та інших галузях права. На сьогодні серед науковців відсутня єдність поглядів щодо визначення сутності й поняття суспільно небезпечних наслідків. Проте останнім часом стало приділятися більше уваги дослідженням

загальних закономірностей розвитку системи суспільно небезпечних наслідків з погляду їх внутрішньої організації.

Вивчення суспільно небезпечних наслідків полягає в тому, що вони є невід'ємною частиною складного механізму будь-якого злочину. Вони є обов'язковими ознаками об'єктивної сторони лише для злочинів з матеріальним складом.

З урахуванням різних станів вітчизняної та зарубіжної юридичної науки. Висвітлюються окремі підходи вчених-правознавців до дослідження суспільно небезпечних наслідків у загально-теоретичному розумінні. Проблемою дослідження суспільно небезпечних наслідків займалися такі вчені та науковці як: В. Д. Василенко, Н. Д. Дурманова, С. В. Землюкова, Н. Ф. Кузнєцова, М. І. Коржанський, В. Н. Кудрявцев, В. Г. Макашвілі, В. В. Мальцева, Б. С. Нікіфорова та ін.

У теорії кримінального права науковці застосовують різну термінологію та різне пояснення поняття «суспільно небезпечні наслідки». Це пояснюється тим, що суспільно небезпечне діяння – є обов'язковою ознакою злочину й об'єктивної сторони певного складу злочину, що зазначений в Особливій частині КК України.

Суспільно небезпечні наслідки у кримінально-правовій літературі визначають як шкоду, що заподіюється злочинним діянням суспільним відносинам, охоронюваних кримінальним законодавством, або як реальну небезпеку заподіяння такої шкоди.

Суспільно небезпечні наслідки (злочинні наслідки) – це наслідки злочину, які закріплені в диспозиції статей Особливої частини Кримінального кодексу або походять з її змісту, мають значення для визнання діяння злочинним і подальшої його кваліфікації.

Склад злочину є підставою для визнання діяння злочином. Без наявності хоча б одної складової злочин не буде визнаватись. Тому, при вирішенні питання про відповідальність за будь-який злочин усі елементи його складу повинні бути присутніми. Об'єктивна сторона є одним з чотирьох обов'язкових елементів складу злочину. Об'єктивну сторону злочину утворюють ознаки, що характеризують із зовнішньої сторони. За допомогою даних ознак можна зробити висновки про те, що вчинено саме злочин, а не інше правопорушення. До даних ознак належать:

суспільно небезпечні діяння; суспільно небезпечні наслідки; причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками; спосіб, знаряддя та засоби, місце, час і обстановка вчинення злочину. Залежно від їх настання визначаються і стадії вчинення злочинів, хоча при цьому ще й враховується обсяг реалізації злочинного наміру, однак об'єктивним проявом завжди залишається злочинний результат.

Суспільно-небезпечні наслідки належать до основних ознак об'єктивної сторони злочину та разом з діянням і причинним зв'язком становлять основу змісту об'єктивної сторони; За допомогою суспільно небезпечних наслідків розкривається зміст решти наявних ознак об'єктивної сторони, і можна спостерігати їх значення для визначення злочинності та встановлення караності діяння. Суспільно небезпечні наслідки можна охарактеризувати через інші, тобто альтернативні (формально-юридичні) ознаки об'єктивної сторони. Такі ознаки, як місце, час, спосіб, засоби та знаряддя вчинення злочину в тому разі, якщо зазначені як обов'язкові ознаки конкретного складу злочину, можуть як обтяжувати, так і пом'якшувати тяжкість злочинних наслідків, що настали.

Аналіз статей Особливої частини КК України дозволяє зробити висновок, що суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони складу злочину, можуть бути виражені не тільки у вигляді реальної (фактичної) шкоди або загрози заподіяння такої шкоди, але й у вигляді соціально-правової шкоди, питання про наявність якої вирішується органом досудового розслідування, прокурором або судом з урахуванням конкретних обставин справи й у межах своєї компетенції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Василенко В. Д. Поняття часу вчинення злочину як ознаки об'єктивної сторони складу злочину: порівняльний аналіз / Василенко В. Д. // Судова апеляція, 2015. – С. 25–30.
2. Дзюба Ю. П. Суспільна небезпечність злочинів та соціальна обумовленість кримінально-правової заборони / Ю. П. Дзюба // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 130–134.
3. Кримінальний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України від 05.04.2001 № 2341-III Відомості Верховної Ради України. – 2001, ст. 399 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС АНТАРКТИКИ

А. Ю. Станіславська, студентка спеціальності *Право*

К. Г. Боберська, науковий керівник, старший викладач кафедри *правознавства*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі»

Слід констатувати, що однією з найбільших територій земної кулі визнається Антарктика, яка займає материк Антарктиду, а також частини Тихого, Індійського й Атлантичного океанів. Міжнародно-правовий статус Антарктики був визначений на Міжнародній конференції по Антарктиці 1959 року, яка відбулася у Вашингтоні (США). У вищевказаному заході брали участь представники тих 12 держав, які провадили дослідницьку діяльність на цій території до початку конференції. Дані країни можна поділити на два типи: 1) країни, що висунули територіальні претензії на територію Антарктики (Австралія, Аргентина, Великобританія, Нова Зеландія, Норвегія, Франція і Чилі) та 2) країни, які не визнали цих претензій (Бельгія, СРСР, США, Південно-Африканський Союз і Японія). 1 грудня 1959 року вищезазначена конференція прийняла Договір про Антарктику, який на тривалий час визначив її міжнародно-правовий режим і став вагомим подієм міжнародного життя. Сьогодні учасниками Договору про Антарктику 1959 року є 53 держави, включаючи всі офіційні ядерні країни. Депозитарієм даного договору виступає США [3, с. 368].

Договір складається з преамбули, 14 статей та носить безстроковий характер. Україна приєдналася до Договору про Антарктику 17 вересня 1992 року, а 27 травня 2004 року здобула статус Консультативної Сторони, тобто отримала право вето при прийнятті рішень (рішення в обов'язковому порядку ухвалюються виключно консенсусом). Договір про Антарктику 1959 року став правовою основою для становлення розгалуженої системи міжнародних нормативно-правових актів (режимів), які доповнюючи і конкретизуючи положення самого Договору, регулюють різні види діяльності в Антарктиці – регіоні, який охоплює близько 10 % поверхні Землі [2].

Стаття 1 Договору про Антарктику 1959 року встановлює: «Антарктика використовується тільки в мирних цілях. Забороняються, зокрема, будь-які заходи військового характеру, такі як

створення військових баз і укріплень, проведення військових маневрів, а також випробування будь-яких видів зброї» (п. 1) [1]. У той же час Договір про Антарктику 1959 року не перешкоджає використанню «військового персоналу або оснащення для наукових досліджень або для будь-яких інших мирних цілей» (п. 2 ст. 1). Це положення було включено за пропозицією деяких учасників конференції, які заявили, що вони в суворих і важких умовах Антарктики можуть здійснювати наукові дослідження в мирних цілях тільки при залученні військового персоналу і використанні військового устаткування. З метою запобігання можливим зловживанням в цьому питанні Договір зобов'язує будь-яку сторону інформувати інші договірні сторони «про будь-який військовий персонал або оснащення, призначене для направлення його в Антарктику з додержанням умов, передбачених п. 2 ст. 1 Договору про Антарктику 1959 року» [1].

В Антарктиці заборонені ядерні вибухи, як у військових, так і в мирних цілях, що вельми істотно зміцнює і доповнює положення Договору про неприпустимість здійснення в Антарктиці заходів військового характеру. Заборона будь-яких ядерних вибухів поряд із забороною видалення в цьому районі радіоактивних матеріалів перетворило Антарктику і в без'ядерну зону. Але разом з тим, Договір про Антарктику 1959 року не передбачає заборони на використання в Антарктиці ядерного устаткування або ядерної техніки.

Підсумовуючи все вищевказане можна зробити висновок, що міжнародною спільнотою Антарктика визнається особливою чималою за розмірами територією, включаючи материк Антарктиду та прилеглі території та надається їй статус нейтралізованої, демілітаризованої та без'ядерної зони. Не зважаючи на численні спроби в минулому анексії даних земель на сьогодні країни світу дійшли згоди та прийняли Договір про Антарктику в 1959 році, яким встановлюється режим спільного мирного використання, в тому числі для проведення досліджень (включаючи право на створення наукових полярних станцій).

Список використаних інформаційних джерел

1. Договір про Антарктику 1959 року [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. – Законодавство України. – URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_224.

2. Історія станції «Академік Вернадський» [Електронний ресурс] : Національний Арктичний науковий центр. – URL: <http://uac.gov.ua/vernadsky-station/station-history/>
3. Міжнародне публічне право: підручник : у 2 т. / В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін. ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019. – 624 с.

ЛІКВІДАЦІЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ

А. О. Бороденко, студентка спеціальності *Право*, група *ПР-31*
Г. В. Терела, науковий керівник, доцент кафедри *правознавства*, к. і. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Розвиток ринкових відносин зумовив необхідність належного правового регулювання процесів утворення, реорганізації та припинення суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм. На практиці найчастіше саме порядок припинення господарюючого суб'єкта супроводжується низкою проблемних питань, що зумовлює актуальність теми. Її дослідженням займалися такі вчені, як О. М. Вінник, О. М. Зубатенко, В. П. Мілаш, В. К. Мамутов, М. Ю. Новохацька, В. С. Щербина та інші.

Як відомо, залежно від волевиявлення власника суб'єкта господарювання, юридичні підстави припинення діяльності таких суб'єктів поділяються на добровільні й примусові. Відповідно підставами добровільного припинення суб'єкта господарювання слугують або ініціатива безпосередньо власника цього суб'єкта, або ж уповноважених ним органів. Примусово ж суб'єкт господарювання припиняється на підставі судового рішення. Окрім того, припинення діяльності суб'єкта господарювання може здійснюватися шляхом його реорганізації у визначених законодавцем формах злиття, приєднання, поділу, перетворення, або ж шляхом ліквідації [3].

Насамперед, варто акцентувати увагу на піднятому у науковій літературі питанні розмежування понять «припинення юридичної особи» та «припинення діяльності суб'єкта господарювання». Якщо реорганізація за загальним правилом не тягне за собою припинення діяльності господарюючого суб'єкта, то ліквідація є способом припинення як юридичної особи, так і

можливості вести господарську діяльність через остаточну втрату правосуб'єктності [5, с. 32].

Характерною особливістю правового регулювання ліквідації суб'єкта господарювання є той факт, що у чинних нормативно-правових актах підстави та процедура ліквідації визначаються відсильними нормами. Так, ст. 59 ГК України закріплює, що припинення суб'єкта господарювання здійснюється відповідно до закону [1]. ЦК України визначає дві підстави припинення юридичних осіб за рішенням суду: через допущені при створенні юридичної особи порушення, які не можна усунути (п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦК України), а також в інших випадках, встановлених законом (п. 3 ч. 1 ст. 110 ЦК України) [2].

На нормативному рівні загальний порядок ліквідації суб'єкта господарювання (ліквідаційний процес) виписаний законодавцем у приписах ст. 111 ЦК України та ст. 60 ГК України, відповідно до яких ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, що утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами) або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок утворення комісії не передбачений ГК України.

Аналіз господарського та цивільного законодавства, а також судової практики засвідчує необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання інституту примусової ліквідації суб'єкта господарювання за рішенням суду. Зокрема, у науковій літературі обґрунтовуються такі напрямки: 1) законодавчо надати дефініцію «ліквідація суб'єкта господарювання», що сприятиме єдиному тлумаченню поняття; 2) закріпити в ГК України вичерпний перелік підстав примусової ліквідації суб'єкта господарювання, узявши за основу перелік підстав примусової ліквідації юридичних осіб, який був визначений у ч. 2 ст. 38 попередньої редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»; 3) потребує законодавчого закріплення та усунення значної кількості відсильних норм процедура примусової ліквідації суб'єкта господарювання за рішенням суду [4].

Вирішення поставлених завдань сприятиме ефективному та прозорому механізму забезпечення припинення діяльності господарюючих суб'єктів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
4. Руденко Л. Д. До питання про примусову ліквідацію суб'єкта господарювання за рішенням суду / Л. Д. Руденко, О. В. Маслак // Міжгалузеві зв'язки цивільного, господарського та трудового права : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 вересня 2017 року) : у 2 ч. – Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2017. – Ч. 1. – С. 208–213.
5. Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством / В. Стрільчук, Н. Іванюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 5. – С. 31–36.

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

А. О. Бороденко, студентка спеціальності *Право, група ПР-31*
Б. В. Стрілець, науковий керівник, ст. викладач кафедри *правознавства*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Дитина виступає самостійним суб'єктом права, на неї поширюється весь комплекс громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав людини. Захист прав і свобод дітей, забезпечення їх повноцінного розвитку – це проблема світового значення.

На міжнародному рівні існує ряд актів щодо захисту прав дітей, зокрема Конвенція про права дитини (1989 р.), також це питання регулюється національним законодавством, проте деякі проблеми у цій сфері існують і, відповідно, потребують вирішення.

На сучасному етапі тенденція розвитку інституту міжнародного захисту прав дитини спрямована насамперед на визнання статусу дитини як рівноправного члена суспільства. Тому із ратифікацією Конвенції про права дитини держави-учасниці прийняли на себе зобов'язання не тільки приймати заходи щодо захисту дитинства, але й цілком і повністю визнавати права дитини.

Україна намагається загальнодоступними методами і рішеннями імплементувати міжнародно-правові стандарти сфери захисту прав дітей в Україні шляхом вдосконалення і доповнення національного законодавства, створення спеціальних органів нагляду, проведення перевірок для захисту прав і свобод дітей, та забезпечення їх стабільного і повноцінного розвитку.

Також це досягається шляхом впровадження і створення згідно з міжнародними стандартами нових проектів для захисту прав і свобод дітей, наприклад, Громадська спілка «Українська мережа за права дитини» 16 липня 2018 року за підтримки офісу UNICEF Україна почала реалізацію проекту «Забезпечення посилення потенціалу та впливу неурядових суб'єктів у розробці, впровадженні та моніторингу дотримання прав дитини в системі альтернативної опіки, удосконаленні політики та стратегій захисту дітей» [1].

Заходи охорони і допомоги мають вживатися щодо всіх дітей і підлітків без будь-якої дискримінації. Наприклад дітей із іншим кольором шкіри, вірою в українських школах можуть принижувати, а вчителі не звертають увагу на таку поведінку і також негативно ставляться до таких дітей.

Великою проблемою у сфері захисту прав дітей є експлуатація дитячої праці, недопущення їх участі у бойових діях. У деяких державах, наприклад, у Мексиці вони виконують незаконну роботу і залучені в діяльність, яка вважається небезпечною для їхнього здоров'я. Міжнародна організація праці у Facebook показала важку працю дітей у Гімалаях, а дитяча праця у КНДР – явище обов'язкове.

Дітей і підлітків має бути захищено від економічної і соціальної експлуатації. Застосування їх праці в галузі, шкідливій для їх моральності і здоров'я чи небезпечній для життя або такій, що може завдати шкоди їх нормальному розвитку, повинно бути каране за законом. Крім того, державами встановлені межі віку, нижче яких користування платною дитячою працею забороняється і карається законом.

Є поширеним втягнення неповнолітніх осіб у злочинну діяльність. Наприклад, відомі випадки, коли українських дітей примушували перевозити і продавати наркотики в Молдові та Росії. Для вирішення цієї проблеми, необхідно, наприклад, створити спеціальні комісії, інспекції з перевірки і захисту прав дітей. При цьому, на міжнародному рівні вважаємо за доцільне введення стандартів мінімального віку, з якого діти можуть нести

відповідальність за кримінальний злочин, оскільки в деяких країнах він занадто низький: в Італії, Іспанії – 9 років, Німеччині, Угорщині, Швейцарії тощо – 12, Туреччині – 13 років. Найвищий початковий вік передбачене норвезьким законодавством – 16 років.

У низці міжнародно-правових актів, які реалізовані в положеннях, наприклад, ст. 20 Закону України (ЗУ) «Про соціальну роботу з сім'ями дітьми та молоддю», ст. 20 ЗУ «Про соціальні послуги», ст. 40 ЗУ «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема акцентовано увагу на відповідальності державних службовців за неналежне виконання своїх функціональних обов'язків у сфері забезпечення захисту прав і свобод дітей. Проте на сьогоднішній день в чинному Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) адміністративна відповідальність за вказані правопорушення є не повністю розкритою, і не охоплює всі протиправні діяння службових осіб. Пропонуємо КУпАП доповнити списком найпоширеніших протиправних діянь службових осіб, наприклад, порушення службовими особами порядку або строків надання соціальних послуг тощо.

Запровадження механізму захисту прав дітей, удосконалення кримінального кодексу, запобігання грубим порушенням прав і свобод дитини, слугуватиме розвитку цивілізації, адже діти – це майбутнє кожної країни.

Список використаних інформаційних джерел

1. Зміцнення громадянського суспільства шляхом створення Української Мережі за Права Дитини [Електронний ресурс]. – URL: http://childrights.org.ua/projects/project_1.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

М. А. Музиченко, студентка спеціальності Право, група ПРМ-51

Т. В. Іщенко, науковий керівник, ст. викладач кафедри правознавства

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблема торгівлі людьми є одним з негативних та жахливих явищ, яке виникло у сучасному суспільстві. Зазначена проблема

має дуже глибокі витоки, якщо зануритися в історію, то можна чітко зрозуміти давність торгівлі людьми, але вкрай важливим є боротьба з нею, яка ведеться не роками, а століттями. Вперше це питання було піднято на початку ХХ століття, адже саме в цей період часу з особливою увагою ставилися до жінок з Великобританії, яких змушували до проституції в країнах континентальної Європи. Після цього історія поповнилася терміном «біле рабство», який через деякий проміжок часу поширився на загальне поняття торгівлі людьми.

Вивчення особи злочинця являє собою складну комплексну проблему, яка вимагає різнобічного підходу. Варто зазначити, що особу злочинця необхідно досліджувати за сукупністю соціально-демографічних, правових і морально-психологічних ознак. Важливими є фактори, які включає в себе характеристика особи злочинця, а саме:

- соціальні – соціальний стан, освіта, національність, сімейний стан, професія і т. д.;
- психологічні – світогляд (світосприйняття), переконання, знання, навички, звички, емоції, почуття, темперамент і т. д.;
- біологічні – стать, вік, особливі прикмети, фізичні дані: сила, зріст, вага та деякі інші.

Торгівля людьми завжди включає в себе конкретні криміналістичні особливості, адже ці злочини, як правило вчиняються групами осіб. Звичайно, одна людина не може займатися цим досить глобальним явищем, а саме тому для криміналістичної характеристики зазначених злочинів суттєво відіграють роль певні дані про формування таких груп (кількісний склад, вікова структура, ступінь згуртованості, професійні знання та ін.). Хотілося б зазначити, що такі угруповання повинні так би мовити «доповнювати один одного», кожен з них має свої індивідуальні якості, характер, але найголовнішим є те, що всіх цих злочинців об'єднує одна ціль, яка в подальшому стає не тільки можливістю збагачення, але і як психологічний чинник стає захопленням.

Досить частим є явище, коли організовані групи створюються родинами, а торгівля людьми перетворюється на своєрідний вид сімейного бізнесу, а отже підвищується рівень організованості цих груп, їх оперативність та рівень конспірації, що в подальшому і впливає на результат їхньої діяльності.

Характерними ознаками злочинних груп, які спеціалізуються на торгівлі людьми, налагоджена система, такий собі розподіл ролей в угрупованні, де кожен член групи виконує чітко визначені функції і діє згідно одного плану, переслідуючи при цьому єдину мету, тенденції до налагодження та підтримування міжнародних злочинних зв'язків, поширення просторового та ресурсно-людського масштабу власної діяльності, її прикриття під виглядом фірми певного профілю, така клопітка робота закріплює свій результат застосуванням обману, насильства або наркотичних засобів чи психотропних речовин щодо потерпілих для втягнення їх у нелегальну діяльність і, звичайно, не менш головним є наявність корумпованих зв'язків.

Такі злочинні групи та злочинні організації, у тому числі й ті, що діють у сфері торгівлі людьми, існують за умов можливості отримання максимально високих прибутків за найкоротший проміжок часу, так зване «швидке збагачення», метою якого являється існування і діяльність організованих злочинних угруповань. Чому саме торгівля людьми? Не потрібно забувати що це один із найбільш прибуткових видів злочинного бізнесу. Як показали оцінки експертів, розміри прибутків, отримуваних від цієї діяльності, займають третє місце після наркобізнесу та торгівлі зброєю.

Отже, викладене дозволяє зробити висновок, що особа злочинця є головним елементом криміналістичної характеристики торгівлі людьми, яка в свою чергу є невід'ємним складовим елементом організованої злочинності, яка набуває вагомого значення і являється дуже загрозливим криміногенним чинником, що, в свою чергу, потребує вжиття найефективніших заходів, спрямованих на протидію як організованій злочинності в цілому, так і безпосередньо організованій торгівлі людьми.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гарасим П. С. Характеристика особи потерпілого та особи злочинця [Електронний ресурс] / П. С. Гарасим, С. В. Зюбаненко // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2012. – Вип. 8. – С. 237–240. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2012_8_55.
2. Що таке торгівля людьми [Електронний ресурс] // ГО Ла Страда – Україна. – 2018. – URL: http://la-strada.org.ua/ucp_mod_information_showcategory_2.html.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

О. О. Гущенко, студентка спеціальності Право, група ПРбінт-11
Г. В. Терела, науковий керівник, доцент кафедри правознавства, к. і. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Визначальним напрямком зовнішнього політичного курсу України є набуття членства в Європейському Союзі. З цією метою у 2014 р. було підписано Угоду про асоціацію з Європейським Союзом (далі – Угода), однією з обов’язкових умов якої є приведення норм національного законодавства у відповідність з нормами міжнародного права. Тому актуальним залишається питання про гармонізацію українського законодавства з правом ЄС загалом, і в частині захисту прав споживачів та відповідного забезпечення якості продукції зокрема.

Першочергово потрібно відмітити, що в Україна не існує єдиного загальноприйнятого розуміння поняття «якість продукції». Різні нормативно-правові акти тлумачать його по-різному. Проте, науковці дійшли згоди, що в основі забезпечення якісної продукції лежить відповідність останньої сукупності властивостей, а саме: безпечності, новизні, довговічності, естетичності, екологічності, здатності задовольняти запити споживача відповідно до призначення такої продукції.

Донедавна для підтвердження якості продукції (товарів, послуг) обов’язковим було проходження процедури сертифікації та стандартизації, порядок яких визначав Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію». Останній втратив чинність з 01.01.2018 р. у зв’язку із прийняттям Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». Цей Закон визначає, що «сертифікація – це підтвердження відповідності третьою стороною (особою, яка є незалежною від особи, що надає об’єкт оцінки відповідності, та від особи, що заінтересована в такому об’єкті як споживач чи користувач), яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу» [2]. Отже, на сучасному етапі, сертифікація стає не обов’язковою для виробників, оскільки слугує лише підтвердженням того, що продукція відповідає встановленим вимогам. Причиною таких змін в законодавстві стала активна євроінтеграція України.

Європейські (як і національні) стандарти в переважній більшості мають рекомендаційний характер, таким чином, виробник вже сам приймає рішення про їх дотримання при виробництві продукції, але у випадку недотримання загальноприйнятих стандартів, він вже має довести своєму потенційному споживачеві, що були пророховані всі ризики та кінцева продукції є безпечною для здоров'я громадян та оточуючого середовища [4, с. 105].

Процес стандартизації все ще залишається обов'язковим для виробників та регулюється спеціальним Законом України «Про стандартизацію», відповідно до приписів якого стандартизація – це діяльність, що полягає в установленні положень для зального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань, і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері [1].

Сучасне правове регулювання стандартизації дещо ускладнюється триваючими процесами впровадження в національне законодавство України як держави – члена Світової організації торгівлі положень Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі, зокрема Кодексу добросовісної практики з розроблення, прийняття та застосування стандартів, та впровадження міжнародних та європейських принципів стандартизації [1]. Як наслідок такого перехідного етапу є триваючі зміни стосовно стандартів, зокрема прийняття нових та скасування старих зразків, що, в свою чергу, спричиняє суперечність між деякими видами стандартів.

З-поміж інших державних регуляторів, спрямованих на дотримання законності та забезпечення належної якості продукції (робіт, послуг) є контроль. На сучасному етапі правове забезпечення останнього в Україні знаходиться у процесі реформування. Нова модель державного контролю за якістю та безпечністю продукції базується на європейських стандартах. По-перше, відбувається процес реорганізації контролюючих органів відповідно до нових організаційно-правових принципів, зокрема, утворено Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. По-друге, скасовані ряд дозвільних документів та процедур щодо якості та безпечності харчових продуктів, які є відсутніми у відповідній системі Європейського Союзу.

Отже, національне законодавство у сфері забезпечення якості продукції (товарів, послуг) реформується відповідно до європейських стандартів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 31. – Ст. 1058.
2. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 14. – Ст. 96.
3. Ковальова М. Л. Сертифікація продукції в Європейському Союзі: вимоги та процедура / М. Л. Ковальова // Інтелект XXI. – 2017. – № 2. – С. 104–108.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

*І. О. Загреба, студентка спеціальності Право, група ПР-41
Г. В. Терела, науковий керівник, доцент кафедри правознавства, к. і. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

У сучасному світі використання безготівкових розрахунків є невід’ємною частиною буденного життя людини. Цей вид розрахунків виник наприкінці XVII – на початку XVIII ст., але не набув широкого застосування у світі аж до початку XX ст. За час існування СРСР безготівкові розрахунки мали низькі темпи розвитку. У період з 1966 до 1985 р. питома вага таких операцій не перевищувала 14,4 %, і лише з 1989 р. показники зросли до 44,2 % [4]. Як правонаступниця, Україна унаслідувала нормативно-правові акти щодо безготівкових розрахунків, а з часом змінювала їх та створювала нові. Наразі ж очевидним є стрімке зростання частки безготівкових розрахунків у грошовому обігу, і законодавець намагається встигати за цими змінами.

Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою НБУ від 21.04.2004 р. № 22, дає їх нормативне визначення, а саме: «безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді» [1].

Дослідження Forex Bonus, проведені у 2017 р., показали нам 10 країн, громадяни яких використовують переважно безготівкові розрахунки. Рейтинг країн за 10-ти бальною шкалою виглядає таким чином: 1) Канада (6.48/10); 2) Швеція (6.47/10); 3) Британія (6.42/10); 4) Франція (6.25/10); 5) США (5.87/10); 6) КНР (5.17/10); 7) Австралія (4.92/10); 8) Німеччина (4.14/10); 9) Японія (3.12/10); 10) РФ (1.95/10) [5].

Маючи на меті покращувати нашу країну, ми бажаємо створювати і використовувати нові фінансові технології. Але щоб їх провадити у повсякденне життя населення держави, необхідними є своєчасні зміни на законодавчому рівні. Так, 07.02.2019 р. набрав чинності новий Закон України «Про валюту та валютні операції», що призвело до втрати чинності та припинення дії ряду нормативно-правових актів, і актуальності набуло питання щодо тих норм, котрі втратили чинність і залишилися не закріпленими на законодавчому рівні.

З-поміж іншого, належне місце серед засобів перерахування сум з одного рахунку на інший мають зайняти блокчейн-банки, оскільки блокчейн є тією системою, котру донині не змогли зламати. Водночас інтернет-банки та інші технології мають слабкі місця, а сам кіберпростір став майданчиком для війн між хакерами, що спонукало Президента України ввести в дію рішення РНБО України від 27.01.2016 р. «Про Стратегію кібербезпеки України», головною метою якого є створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави [2].

Українська фінтех-сфера є незахищеною, а тому потребує законодавчого урегулювання. Перш за все, необхідно розробити новий Закон щодо використання криптовалют, який включатиме систему заходів і правил торгових платформ, і створити комісії зі спостереження за кожною електронною системою [3]. Це дасть новий поштовх для країни та її подальшої співпраці з іноземними державами. Також потрібно слідкувати за новинками у сфері блокчейну, оскільки після перших спроб блокчейн-банкінгу та його удосконалення, технологія стрімко увійде в наше життя, а це зовсім нова, неурегульована на нормативному рівні сфера. Новий нормативно-правовий акт повинен буде містити чітке роз'яснення технології, закріплювати основні поняття що, у свою чергу, вимагатиме закріплення механізму правового регулювання на рівні постанов НБУ.

Для прикладу, в Україні упроваджуються в обігові технології, зокрема, Opendatabot, які полегшують та забезпечують прозорість діяльності державних та недержавних структур. Тому важливим є усвідомлення необхідності своєчасного нормативного урегулювання відносин у сфері нових фінансово-інформаційних технологій загалом, та розвитку безготівкових розрахунків зокрема.

Список використаних інформаційних джерел

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : затв. Постановою НБУ від 21.04.2004 р. № 22 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
2. Стратегія кібербезпеки України: затв. Указом Президента України від 15.03.2016 р. № 96/2016 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.
3. Бачинський Т. В. ІТ-сфера в Україні. Законодавство. Судова практика. Коментар / за заг. ред. Т. В. Бачинського, Р. І. Радейко. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – 360 с.
4. Фалько А. В. Банковское дело в России : в 10 т. Т. 7. Сберегательное дело / А. В. Фалько. – Москва : Вече, 1994. – 320 с.
5. The world's most cashless countries [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.forexbonuses.org/cashless-countries/>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

М. О. Зеленська, студентка спеціальності Право, група ПР-31
Г. В. Терела, науковий керівник, доцент кафедри правознавства, к. і. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Належне правове забезпечення рекламної діяльності в умовах ринкової економіки є досить актуальним, адже як свідчить практика, неконтрольоване здійснення реклами може завдати чималої шкоди як інтересам суб'єктів господарювання незалежно від форми власності останніх, так і правам громадян.

Питання нормативного регулювання рекламної діяльності було предметом дослідження таких науковців, як З. В. Кузнецова, Н. О. Саніахметова, А. В. Стрельников, Л. А. Микитенко, І. Б. Тацишин та інших.

Будучи одним із різновидів масової інформації, реклама виконує важливу функцію комутації між виробниками продук-

тів і послуг, з одного боку, та їх споживачами – з іншого, та слугує основою інформаційного забезпечення соціально-економічного розвитку [4, с. 425]. Сам термін «реклама» походить від лат. «*reclamare*», що в перекладі означає викрикувати (у Стародавній Греції та Римі оголошення голосно викрикувалися на майданах, в інших людних місцях). У Великому тлумачному словнику українській мови термін «реклама» трактується у значенні популяризації товарів, видовищ, послуг із метою привернути увагу покупців, споживачів, глядачів, замовників тощо [3, с. 344].

Поняття реклами повинно розкривати вид діяльності, що має системний характер і спрямований на задоволення потреб населення у товарах, послугах та ідеях, має встановлений зв'язок між споживачами і продавцями. Крім того, слід брати до уваги, що рекламна діяльність, як різновид підприємницької, є ініціативною, самостійною, професійною діяльністю фізичних і юридичних осіб з метою отримання прибутку в межах, передбачених чинним законодавством.

Закріплення низки норм про рекламу в різних нормативних актах, прийнятих у перші роки після проголошення державної незалежності, зокрема, Законах України «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності», «Про телебачення і радіомовлення», Указі Президента України «Про заходи щодо запобігання недобросовісній рекламі та її припинення», – призводило до суперечностей між ними, та зумовлювало суттєві прогалини у правовому регулюванні. Ці недоліки потрібно було усунути на законодавчому рівні, у зв'язку з чим було розроблено і 3 липня 1996 р. прийнято спеціальний Закон України «Про рекламу». Відповідно до ст. 1 названого Закону реклама визначається як інформація про особу чи товар, що розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформулювати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких осіб чи товару [1].

Закон України «Про рекламу» визначив основні принципи рекламної діяльності, урегулював правові відносини у сфері створення, поширення і використання реклами на ринках товарів, робіт і послуг в Україні. Захисту інтересів споживачів послугувало і визначення на законодавчому рівні таких понять, як рекламодавець, виробник реклами, розповсюджувач реклами,

споживач реклами, рекламні засоби, спонсор. Окрім того, у Законі урегульовані відносини щодо використання реклами, яка повністю або частково є предметом авторського та суміжних прав.

На сьогоднішній день законодавство про рекламу в Україні має комплексний характер та включає значну кількість законодавчих та інших нормативно-правових актів, у яких норми приватного права перетинаються з нормами права публічного. Водночас, чинне законодавство не позбавлене недоліків. Зокрема, не визначена відповідальність рекламодавців та розповсюджувачів реклами за порушення нормативних приписів, визначених ч. 2 ст. 26, ч. 7 ст. 27 Закону «Про рекламу» в частині ненадання на вимогу контрольно-наглядових органів необхідних матеріалів, пояснень та інших документів, що збільшує терміни розгляду справ, потребує додаткових витрат державних коштів на отримання необхідних доказів.

Недосконалість Закону України «Про рекламу» створює умови для ухилення порушників від надання документів, необхідних для розрахунку штрафних санкцій, від сплати коштів за розміщення реклами, що, у свою чергу, спричиняє зниження надходжень до державного бюджету України.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про рекламу [Електронний ресурс]: Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 170000 слів і словосполучень / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
3. Тацішин І. Б. Правові аспекти врегулювання соціальної реклами в Україні / І. Б. Тацішин // Форум права. – 2010. – № 3. – С. 421–426.

ГЕНЕЗИС ПРАВОВОГО СТАТУСУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

М. О. Петренко, студент спеціальності Право, група ПР м-51.
Б. В. Дерезвянко, науковий керівник, професор кафедри, к. ю. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

На початку свого розвитку людство не використовувало жодного платіжного інструмента, основою первісного життя було натуральне господарство: рослинництво, тваринництво, мисливство. Люди власноруч виготовляли необхідні для них речі та продукти.

Але в результаті розвитку суспільства з'явилося таке явище, як «бартер», а згодом і універсальний платіжний інструмент який зміг визначати ціну різних товарів – гроші.

Розподіл праці, відокремлення землеробства від скотарства, а згодом – виділення ремесел і торгівлі, зумовили виникнення об'єднань на принципово нових засадах, шляхом вільного волевиявлення для досягнення певної мети, в т. ч. господарської. Саме вони і стали підґрунтям виникнення в майбутньому торгових товариств, яскравим і досить своєрідним представником яких є акціонерне товариство.

Перші комерційні товариства існували ще в Стародавньому Римі в IX–X ст. з'явилися морські товариства. Вони створювались на одне-два плавання і об'єднували двох осіб. Один із компаньйонів залишався на місці, інший вирушав у плавання.

Вслід за морськими в материкових районах виникли сімейні товариства, які з часом почали приймати в свої ряди сторонніх осіб. Предметом діяльності таких товариств були торгівля сукном, прянощами, добування міді, срібла тощо. Деякі з них залишили слід в історії як могутні і довговічні комерційні об'єднання. Відоме одне з таких товариств, засноване членами трьох сімей у невеликому швабському місті Равенсбурзі, яке проіснувало півтора століття (1380–1530) і мало філії в Мілані, Берні, Женеві, Парижі, Кельні та інших містах Європи.

Перші в історії акціонерні товариства були створені в Англії та Голландії і являли собою комбінацію старих мореплавних компаній з елементами інших товариств, що вже існували. Виникнувши на початку розвитку приватного підприємництва, акціонерна форма виявилася надзвичайно гнучкою і життєздатною.

В акціонерних товариствах партнери володіли частками капіталу товариства, оформленими у вигляді акцій. Акціонерні товариства створювались для торгівлі сукном, іншими товарами, а також для фінансування видобутку вугілля, дренажних та інших капіталомістких робіт.

Із кількох морських товариств у 1602 р. була створена «Об'єднана Ост-Індська компанія», по суті перша акціонерна компанія, акції якої регулярно купувались і продавались на біржі, а в 1622 р. – Вест-Індська компанія [1].

Потім у Франції утворюється низка акціонерних корпорацій, під іменами Ост-Індської, Вест-Індської, Сурінамської, Канадської і т. п. Ці корпорації виникали не інакше, як з дозволу

уряду, переслідуючи політичні цілі розширення державної території, вони носили публічний характер, були як би галузями державного господарства

1717 року одним з експериментів шотландця Джона Лоу було заснування в Парижі так званої Міссісіпської компанії. Широка рекламна компанія, на яку не поспішився Ло, розповідала про незчисленні багатства цього району Америки, де наївні аборигени дарують приїжджим французам золото й коштовності в обмін на дрібнички. Також розповідалося про те, що потужний торговий флот вже почав перевозити до Європи з Нового Світу коштовності, прянощі, тютюн і шовк.

Ціна акцій компанії за лічені дні злетіла з 5 000 до 25 000 ліврів. Їх скуповування та перепродаж були схожі на епідемію. Чим більше продавалося акцій, тим популярнішими вони ставали, і тим багатшою ставала компанія.

У січні 1720 року Джон Ло був винагороджений за свою працю. Його призначили генеральним контролером Франції. Це й не дивно, адже завдяки старанням Ло державна казна за короткий час поповнилася добровільними внесками громадян у розмірі кількох сотень мільйонів ліврів.

З кінця XVIII століття корпоративні об'єднання почали проникати до Північної Америки, де в різних штатах їм створювалися пільгові режими. Почали виникати крупні корпорації, які не піднімали виробництво на якісно новий рівень, але і привели до розвитку монополізму і недобросовісної конкуренції.

У XIX ст. акціонерна форма корпорацій в Англії набула широкого поширення: у 1843 р. налічувалося 994 акціонерних, з 1844 р. по 1856 р. їх було зареєстровано 4 409, що у певній мірі свідчило про активний розвиток акціонерного корпоративного права.

У XX ст. акціонерне товариство стало домінуючою організаційно-правовою формою, а тому корпоративне управління набуло надзвичайної важливості та забезпечує дотримання інтересів акціонерів і суспільства загалом [2].

Список використаних інформаційних джерел

1. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник / за ред. В. М. Шелудько. – 2-ге вид. – Київ : Знання, 2008. – 535 с.
2. Ягмурджи А. В. Еволюція становлення та розвитку корпорацій: організаційно-економічний аспект / за ред. А. В. Ягмурджи. – Київ : Вісник економічної науки України, 2008. – 5 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРАБЕЖІВ, УЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ

В. В. Рибась, студент спеціальності Право, група ПР-51

Т. В. Іщенко, науковий керівник, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Актуальною проблемою сьогодення є злочинність неповнолітніх. Особливе занепокоєння викликає рівень корисливих злочинів, скоєних неповнолітніми, зокрема грабежів.

Відповідно до офіційної статистики Генеральної Прокуратури України у 2014 р. закінчено досудове розслідування з направленням до суду обвинувальних актів у 580 кримінальних провадженнях за ст. 186 КК України, вчинених неповнолітніми або за їх участю; у 2015р. – 574 ; у 2016 р. – 405 ; у 2017 р. – 433; у 2018р. – 387 [1]. Наведені дані свідчать про поступове зменшення кількості кримінальних проваджень у яких досудове розслідування закінчено, а обвинувальні акти направлено до суду. Водночас аналіз статистичної звітності свідчить про значну кількість зареєстрованих кримінальних проваджень, в яких особи злочинців не встановлені. Серед зазначеної категорії осіб відповідно можуть бути неповнолітні.

А тому велике значення для своєчасного виявлення, розкриття та ефективного розслідування грабежів, вчинених неповнолітніми, відіграють знання працівниками слідчих та оперативних підрозділів щодо особливостей криміналістичної характеристики цих злочинів.

Криміналістична характеристика – це система відомостей про криміналістично значущі ознаки злочинів даного виду, що відображає закономірні зв'язки між ними і слугує побудові та перевірці слідчих версій у розслідуванні злочинів [2, с. 274].

Призначення криміналістичної характеристики полягає в тому, що вона сприяє: 1) розробленню окремих методик розслідування; 2) побудові типових програм і моделей розслідування злочинів; 3) визначенню напряму розслідування конкретного злочину [2, с. 274].

Криміналістична характеристика складається з відповідних елементів, однак у науковій літературі думки вчених з цього приводу різняться. Найбільш вдало виокремлює елементи кри-

міналістичної характеристики В. Ю. Шепітько: 1) спосіб злочину; 2) місце та обстановку; 3) час вчинення злочину; 4) знаряддя і засоби; 5) предмет злочинного посягання; 6) особу потерпілого (жертви); 7) особу злочинця; 8) типові сліди злочину [2, с. 274].

Зазначені елементи також становлять основу криміналістичної характеристики грабежів, вчинених неповнолітніми. Розглянемо деякі з них.

Зокрема, щодо способів скоєння грабежів цією категорією осіб, то вони супроводжуються зухвалістю та вчиненням різких та необдуманих дій, які несуть в собі загрозу для потерпілого. Типовими місцями скоєння грабежів неповнолітніми є відкрита місцевість (вулиця, лісовий масив тощо), транспорт (залізничний, автомобільний тощо). Почастішали напади грабіжників в громадських місцях, на подвір'ях, у під'їздах, в ліфтах житлових будинків, а також на об'єкти вуличної торгівлі. В основному ці злочини скоюються у вечірній та нічний час. Це обумовлено малолюдністю громадських місць та відсутністю очевидців. Предметом посягання при грабежі можуть бути різні матеріальні цінності та грошові кошти.

Потерпілими у цій категорії злочинів як правило стають люди похилого віку, жінки, підлітки та особи в стані алкогольного сп'яніння.

Особливої уваги заслуговує вивчення особи злочинця. Система ознак особи злочинця включає дані демографічного характеру, деякі моральні властивості і психологічні особливості [2, с. 278]. А тому важливо їх з'ясовувати. Так, за статевим розподілом неповнолітні злочинці чоловічого статі, вікова категорія – від 14 до 18 років. Ці особи мають порівняно невисокий інтелектуальний рівень. Більш схильні до вчинення таких злочинів неповнолітні з неповних та неблагополучних сімей. Віком особи зумовлюється й мотиваційна специфіка злочинної поведінки цієї категорії злочинців. Часто ці злочини відбуваються на ґрунті бешкетництва, помилково зрозумілої романтики, прагнення до самоствердження, наслідування авторитетів. Мотиви підліткових злочинів у багатьох випадках відрізняються інфантильністю, а вся структура їх кримінальної поведінки – необґрунтованістю, необдуманістю [3, с. 145].

Отже, дослідження криміналістичної характеристики грабежів, вчинених неповнолітніми, має не лише важливе теоретичне

значення, а й сприяє оптимізації практичної діяльності з розкриття та розслідування цих злочинів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
2. Криміналістика : підручник / кол. авт. : В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2008. – 464 с.
3. Поняття та особливості злочинності неповнолітніх [Електронний ресурс] / В. А. Мозгова // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2014. – № 2. – С. 142–147. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_u_2014_2_29.

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ НАДКОНСТИТУЦІЙНИХ, ПОЗАСУДОВИХ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ В 30-40 РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

***І. В. Яценко, студентка спеціальності Право, група ПРМПВ-51
Р. М. Білокінь, науковий керівник, доцент кафедри права, д. ю. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»***

Створення і активна діяльність позасудових органів, які набувають вигляд карально-репресивних структур є неодмінним наслідком нестабільності суспільства, яке спостерігає кардинальні зміни державної системи, а саме становлення тоталітарного режиму. Нищення старої соціальної піраміди і заміна її новим правлячим класом, який прагнув захистити свою монополію на владу, будь-яким методом, саме цей процес породив механізм, який змушував боятися усіх інакодумців.

Під позасудовими органами, слід розглядати державні несудові органи, які наділені правом виносити власні вирoki в справах і використовувати репресії.

Безпосередньо в Україні діяли: Особлива комісія з адміністративної висилки при НКВС УСРР (1922–1924 рр.), Особлива нарада при Колегії ДПУ УСРР (1924–1934 рр.), Судова трійка при Колегії ДПУ УСРР (1929–1934 рр.), трійки при місцевих органах ДПУ УСРР, які проводили примусову колективізацію, трійки та особливі трійки при місцевих управліннях НКВС УСРР (1935–1938 рр.) з діяльністю яких пов'язаний так званий «великий терор». Крім того, функціонувала ще низка позасудо-

вих структур, які діяли поза межами України, але поширювали свою репресивну діяльність на її територію – Судова Колегія ОДПУ (1923–1934 рр.), Особлива нарада при Колегії ОДПУ (1924–1934 рр.), Особлива нарада при НКВС-НКДБ-МДБ-МВС СРСР (1934–1953 рр.). [4, с.123].

Періоди існування карально-репресивних органів можна охарактеризувати терміном «трійка». Терміном «трійка» узагальнювали сукупність позасудових органів у СРСР, а саме: «двійки», особливі комісії, особливі наради, колегії ОДПУ тощо.

Перші «трійки» були створені на початку 20-х років XX століття для позасудового аналізу справ про бандитизм. Але через зменшення опору народних мас до радянської влади, діяльність органу припинили.

На межі 20–30-х років, правлячі кола повернулися до карально-репресивних органів, які стали опорою влади у період суспільної колективізації.

Посилаючись на циркуляр ОДПУ від 1931 р., «трійки» було створено у центральному апараті цієї ж політичної спецслужби. В період з 1930 по 1934 рр. судова «трійка» діяла при колегії відомства державної безпеки НКВС. Ця «трійка» застосовувала ув'язнення у виправно-трудових таборах та адміністративну висилку.

Повноваження «трійок» розширили в роки суспільної колективізації, щоб зменшити опір селянства проти зміни сформованих традицій життя. Цей орган отримав право вищої міри покарання у справах про розкрадання державної та суспільної власності, збройний бандитизм, про повстанство та контрреволюцію, про канібалізм, який слід розглядати як наслідок примусової колективізації та голодомору [2].

З травня 1935 р. в результаті ліквідації ОДПУ і ДПУ УСРР «трійки» почали існувати як Особлива нарада при НКВС СРСР. Членом особливої наради був начальник Управління НКВС або його заступник, начальник управління міліції та начальник відділу УНКВС, який порушив справу. Слід зазначити, що на засіданнях мав бути представник прокурорського нагляду [1, с. 341].

23 січня 1935 р. прокурор СРСР А. Вишинський видав директиву, в якій пропонував «справи, в яких відсутні достатні документальні дані для розгляду в судах, направляти для розгляду Особливої наради НКВС СРСР». Саме цю директиву

можна розглядати як вказівку до фабрикації звинувачень з політичними елементами [6].

В роки «Великого терору», який в історії України асоціюється з апогеєм державного насильства, за статистичними даними, лівову частку засуджених становлять саме жертви позасудових органів. Репресивна кампанія доби «Великого терору» 1936–1938 рр. чітко спрямовувалася на ті верстви населення, які класифікували як перешкоду для політики «мобільного соціалізму». У період з 1937 по 1938 рік діяльність позасудових органів можна розцінювати як таку, що характеризується не якісними показниками репресій, а кількісними. [3].

Влітку 1937 р., згідно наказу НКВС СРСР склад «трійок» змінився. Їх створення відбувалося під головуванням наркомів внутрішніх справ республік, начальників крайових та обласних УНКВС за участю відповідно перших секретарів ЦК компартій союзних республік, крайових і обласних комітетів ВКП(б) та прокурорів відповідних рівнів. Відповідно до наказу, ці органи залучилися правом виносити вироки вищої міри покарання або ув'язнення до виправно-трудових таборів на термін від 8 до 10 років.

Відповідно до наказів НКВС від 11 серпня 1937 року та 20 вересня 1937 р. в цей період затверджується порядок розгляду справ без виклику обвинуваченого і свідків до суду вищою «двійкою» в складі Голови Верховного Суду СРСР і Прокурора СРСР [5].

Через існування позасудових карально-репресивних органів виникли порушення в процесуальному законодавстві та організації слідчої роботи органів НКВС, тому наказом НКВС СРСР від 26 листопада 1938 р. «трійки» ліквідовано. Це говорить про те, що з 1938 року в УРСР не діяв жоден позасудовий орган, який мав право вищої міри покарання. [2].

З цього часу і до 1953 року в органах держаної безпеки діяв один позасудовий орган – Особлива нарада, яка була наділена лише правом висилки, заслання та ув'язнення у виправно-трудових таборах.

Остаточно позасудові органи у вигляді Особливої наради при МВС СРСР ліквідовано Указом Президії ВР СРСР від 1 вересня 1953 р. [1, с. 567].

Отже, реальна діяльність позасудових карально-репресивних органів в Україні у визначені роки, була спрямована на осіб,

яких вважали реальною загрозою для влади, також тих, хто проводив антирадянські агітації, розглянувши соціально-фахову належність репресованих, то більшість з них становлять робітники та селяни, окремо слід розглядати групу освічених людей, за якими встановлювалася щільна «опіка». До основ діяльності позасудових органів слід відносити: рішення, вказівки, постанови та інструкції влади, постійне прагнення до самовиживання та намагання довести власну необхідність.

Таким чином, позасудові органи стали гарантом правлячої еліти від будь-якого масового протесту, засобами встановлення тотального контролю за всіма суспільними та приватними сферами життя, а також забезпечували державу робочою силою, яку можна було використовувати в інтересах форсованої індустріалізації. Позасудові карально-репресивні органи, були зброєю, яка допомогла встановити гегемонію тоталітарного режиму.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гончаренко В. Д. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. для юрид. вищих навч. закладів і фак. : у 2 т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький ; за ред. чл.-кор. Академії правових наук України В. Д. Гончаренка. – Київ, 1997. Т. 2. Лютий 1917 р. – 800 с.
2. Веденєєв Д. В. Органи позасудового переслідування як інструмент незаконних політичних репресій в Україні / Веденєєв Д. В. // Державна безпека України. – 2007. – № 9–10.
3. Нікольський В. М. Репресивна діяльність органів державної безпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х рр. – 1930-ті рр.) : історико-статистичне дослідження / Нікольський В. М. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2003. – 624 с.
4. Окіпнюк В. Т. Права людини і діяльність радянських спецслужб в Україні : історико-правовий аналіз / В. Т. Окіпнюк // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2017. – Т. 200. – С. 122–124.
5. Радянські органи державної безпеки в Україні (1918–1991 рр.) : історія, структура, функції : матеріали круглого столу, 19 грудня 2013 р., м. Київ / упоряд. : О. Г. Бажан, Р. Ю. Подкур. – Київ : Інститут історії України НАН України, 2014. – 469 с.
6. Шумило М. Є. Про механізм свавілля і беззаконня в роки сталінських репресій / Шумило М. Є. // Науковий вісник НА СБ України. – 1996. – № 2. – С. 104–106.

ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

В. О. Бреус, студентка спеціальності Право, група ПР-11

С. О. Гладкий, науковий керівник, професор кафедри права-
знавства, д. ю. н.

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський універси-
тет економіки і торгівлі»*

Форма держави є питанням, яке ніколи не втрачає своєї актуальності. Єдиного підходу до визначення поняття і структури форми держави в юридичній науці не існує. Традиційно під поняттям форми держави розуміють організацію політичної влади в державі, розглянуту в єдності її трьох складових: форми державного устрою, форми державного правління та форми державного режиму [1, с. 67]. Слід погодитись із дослідниками, які вважають, що форма держави є однією із головних категорій, які характеризують як саму державу, так і той спосіб, у який вона взаємодіє із суспільством [3, с. 2]. У цьому сенсі науковий аналіз поняття форми державного устрою є важливим теоретичним завданням для сучасної юридичної науки.

Форма державного устрою науковцями розглядається переважно як один із елементів форми держави в цілому, адже в основу визначення цього поняття покладено таку базисну характеристику держави, як територія. При цьому поняттям «територія» не лише охоплюється певний географічний простір, а й фіксується чітка й однозначна умова формування та існування державності в цілому. Форма державного правління та форма державного устрою в їх єдності трактуються як структура організації публічної влади.

Можна стверджувати, що форма державного устрою є невід'ємною складовою форми держави. Всі структурні частини форми держави утворюють органічну єдність. Це не три форми, а три аспекти єдиної форми держави. Часто зміна одного з елементів форми держави впливає на подальшу зміну іншого.

Власне під формою державного устрою науковці розуміють національно-територіальну й адміністративно-територіальну організацію державної влади, яка характеризує співвідношення частин держави та її органів між собою і державою в цілому. Це спосіб взаємовідносин її територіальних утворень (складових частин), який закріплений основним законом держави [2, с. 105].

На становлення форми державного устрою впливає низка чинників: історичні особливості, національні традиції, географічне розташування тощо. Зазвичай за формою державного устрою держави поділяють на прості (унітарні) та складні.

Унітарна держава – цілісна держава, територія якої поділяється на адміністративно-територіальні одиниці, котрі не можуть бути суб'єктами міжнародних відносин та не мають ознак суверенітету. Варто зазначити, що сьогодні більшість країн є простими, тобто унітарними (167 із близько 220). Унітарна держава є простою та цілісною, однак до її складу можуть входити автономні територіальні одиниці, наділені окремими ознаками державності, які здійснюють певні передані їм центральною владою суверенні права.

Натомість складні держави складаються з окремих державних утворень, які наділені усіма ознаками держави, однак частину повноважень, які вони мають, передають центральним органам держави. Виокремлюють такі види складних держав: федерація; конфедерація; імперія.

Федерація – це складна держава, складові елементи якої – державні утворення, які мають певну політичну самостійність. Зараз у світі налічують 27 федерацій.

Конфедерація – союз суверенних держав, які об'єдналися для досягнення спільної мети, яка цікавить кожного з них. Зазвичай конфедерація або перетворюється на федерацію, або ж розпадається з досягненням спільних цілей.

Імперія – форма державного устрою, різновид складної держави, яка характеризується насильницьким об'єднанням територій суверенних держав або їх частин. Ця складна держава складається із метрополії, тобто головної держави, та її колоній.

Отже, доходимо висновку, що під формою державного устрою варто розуміти національно-територіальну й адміністративно-територіальну організацію державної влади, яка характеризує співвідношення частин держави та її органів між собою і державою в цілому. Форма державного устрою є невід'ємною і важливою складовою форми держави.

Список використаних інформаційних джерел

1. Абдулаев М. И. Проблемы теории государства и права : учебник / М. И. Абдулаев, С. А. Комаров. – Санкт-Петербург : Питер, 2003. – 576 с.

2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, Г. О. Мурашин. – Київ : Кондор, 2015. – 477 с.
3. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Київ : Право, 2009. – 584 с.

ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

В. І. Іващенко, студентка спеціальності Право, група ПР-11
С. О. Гладкий, науковий керівник, професор кафедри правознавства, д. ю. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Проблематика форми державного правління завжди є актуальною для суспільства і дискусійною в юридичній науці. Зміни форми державного правління є політико-правовим вираженням зміни співвідношення політичних сил у країні чи за її межами, що ми бачимо і на прикладі новітньої історії України. Проте наукове дослідження форми державного правління доцільно починати зі з'ясування цивілізаційної сутності цього явища.

Відомий український теоретик права С. К. Бостан зазначає, що «форма державного правління, в онтологічному своєму значенні, – це інституціонально-функціональна система державної влади, зміст якої визначається певним порядком формування, принципами організації та взаємодії її суб'єктів – вищих органів державної влади» [2, с. 25]. Інші науковці зосереджують увагу на взаємозв'язках між законодавчою та виконавчою владою, на особливостях статусу глави держави або інших аспектах змісту поняття «форма державного правління». Деякі дослідники вважають, що форму правління слід розуміти як правовідносини, а не як «сукупність органів держави» або «правове становище глави держави». Отже, існують різноманітні варіації визначення поняття «форма державного правління», які в своїй сукупності описують дану категорію як багатоаспектне явище.

Класифікація форм державного правління була і залишається предметом особливого інтересу науковців на всіх етапах розвитку державно-організованого суспільства. Теоретики права не часто виходять за межі загальноприйнятої класифікаційної схеми форм державного правління, виокремлюючи два головні

види: монархію та республіку. Дещо відмінною є позиція С. К. Бостана, який у своїх працях пропонує розглянути поліархію як антипод монархії. Зауважимо, що під поліархією розуміють форму організації державної влади, яка типологічно відповідає сучасному громадянському суспільству [1].

Важливим аспектом дослідження форм державного правління є аналіз їх співвідношення та взаємозв'язків з історичними типами держави. Історичні епохи, що зумовлюють виникнення, розвиток та якісний перехід від одного суспільного стану до наступного, є тією основою, на якій формуються необхідні для пізнання закономірностей розвитку соціальних явищ відповідні історичні типи. Для визначення історичних типів держав тривалий час використовувався формаційний підхід, який ґрунтується на вченні про зміну суспільно-економічних формацій, кожній з яких відповідає свій історичний тип держави. Перехід від одного історичного типу держави до іншого трактується як наслідок зміни архаїчних типів виробничих відносин і заміни їх новими. Відповідно до формаційного підходу, держава виступає як «диктатура економічно панівного класу» [3, с. 51–52].

Науковці виділяють такі історичні типи держав: 1) рабовласницький; 2) феодальний; 3) буржуазний; 4) соціалістичний. Історичні типи держави зумовлюються насамперед її епохальними традиціями, вимогами розвитку суспільства та історичною добою. Перехід від одного історичного типу держави до іншого нерідко супроводжується зміною форми державного правління. Для кожного історичного типу держави найбільш притаманна певна форма державного правління. В останні століття чітко простежуються тенденції переходу від монархічної форми правління до республіканської, або як зазначає С. К. Бостан – до поліархічної.

В усіх інваріантах форма державного правління як спосіб організації і здійснення вищої влади у державі є сутнісно важливим компонентом державного і суспільного ладу. Форма державного правління характеризується статусом глави держави, поділом влади між державними органами, ефективністю системи стримувань і противаг, а також зумовлюється історичними обставинами розвитку державної влади. Вибір моделі форми державного правління впливає на розвиток найважливіших сфер суспільного життя: політичної, економічної, соціальної та духовної.

Україна пройшла складний та суперечливий шлях у визначенні найбільш ефективної та прогресивної форми державного правління. Нині існує потреба в удосконаленні організації верховної влади в Україні для продуктивного функціонування системи поділу влади, стримувань та противаг, які покликані сприяти ефективності діяльності державного механізму.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бостан С. К. Монархія і поліархія як історичні типи форми державного правління / С. К. Бостан // Вісник Запорізького державного університету. – 2005. – № 4. – С. 18–24.
2. Бостан С. К. Поняття форми державного правління та її історичні типи / С. К. Бостан // Влада. Людина. Закон. – 2011. – № 1. – С. 22–36.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник : [пер. з рос.] / О. Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.

ПРИНЦИПИ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОГО ПРАВОПІЗНАННЯ

І. О. Кавун, студентка спеціальності Право, група ПР-11

С. О. Гладкий, науковий керівник, професор кафедри правознавства, д. ю. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Актуальність даної теми полягає в тому, що принципи права генетично перебувають в основі всієї західноєвропейської правової системи, до якої тяжіє Україна. Теоретична проблема визначення поняття принципів права та їх сутності є на сьогодні «відкритою» і «гострою». Без вивчення принципів права ми не можемо зрозуміти природу правової системи, тенденції її розвитку. За допомогою принципів права здійснюється системний вплив права на суспільні відносини і забезпечується стійкий зв'язок норм прав між собою та з іншими юридичними засобами. Формування професійної правосвідомості фахівця у вищій юридичній школі без засвоєння системи принципів права також неможливе.

Існує широкий спектр теоретичних підходів до розуміння та тлумачення поняття принципів права. Важливу роль відіграє професія особи, яка трактує поняття принципів права. Наприклад, учений (доктринальне використання), суддя (юриспруденційне використання) або законодавець (законодавче використання).

У загальнотеоретичному контексті принципи права – це такі засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм та характеризуються системністю, взаємоузгодженістю, загальнообов’язковістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю та регулятивністю.

Ці ідеї мають обов’язковий характер і цим сприяють єдності і взаємодії всіх елементів правової системи.

Осмислення сутності принципів права та взаємозв’язків між ними здійснюється через їх класифікацію. Тому існує велика кількість підходів до класифікації принципів права.

У новітній українській юриспруденції найбільш ґрунтовну розробку принципи права отримали у праці «Принципи права України» відомого вченого А. М. Колодія. Дослідник пропонує найширший підхід до класифікації принципів права [1, с. 39]. Зокрема, залежно від рівня регульованих суспільних відносин він виокремлює загальнолюдські (цивілізаційні), регіонально-континентальні, національні (внутрішньодержавні) принципи права. За формою нормативного виразу – принципи, закріплені у внутрішньодержавних деклараціях, у джерелах міжнародного права, в конституціях, у поточному законодавстві. За сферою дії – загальноправові (загальні, основні), міжгалузеві, галузеві, підгалузеві, принципи інститутів права. За змістом – загальносоціальні та спеціально-юридичні принципи.

Найпоширенішим у юридичній літературі є поділ на принципи загальносоціального та принципи юридичного права. Загальносоціальне і юридичне право нерозривно пов’язані між собою. І хоча існують певні відмінності у самій сутності цих понять, але їх першооснова є єдиною. Саме тому при утворенні юридичного права є науково необхідним звернення до основ і витоків загальносоціального права.

До принципів загальносоціального права відносять: домінування загальнолюдських цінностей над інтересами класів, націй та ін.; верховенство громадянського суспільства над державою; верховенство правових законів над політичною та фізичною силою; різноманітність та рівноправність різних форм власності; свобода підприємницької діяльності; верховенство прав і свобод людини над правами держави.

Принципи юридичного права поділяються на загальноправові, міжгалузеві, галузеві та інституційні принципи. До загальноправових можна віднести: гуманізм, рівність громадян перед

законом, демократизм, законність, взаємна відповідальність держави й особи тощо. До міжгалузевих: гласність судочинства (для кримінально-процесуального й цивільного процесуального права), принцип змагальності, принцип матеріальної відповідальності (для цивільного, фінансового, трудового права тощо) тощо. До галузевих: принцип диспозитивності (у цивільному праві) і принцип імперативності (у кримінальному праві), принцип презумпції невинуватості (у кримінальному праві) тощо. До інституційних принципів: рівність усіх форм власності (інститут власності), невідворотність відповідальності тощо. Отже, загальносоціальне і юридичне право тісно пов'язані між собою, тому вони не можуть функціонувати самотійно. Тісна взаємодія цих принципів матиме наслідком розвиток правової культури.

Таким чином, у системі принципів права віддзеркалюється вся системна організація державно-правової дійсності, її основні закономірності, сутність і тенденції розвитку. Тож проблема принципів права має і далі активно досліджуватися як із загальнотеоретичного погляду, так і засобами галузевих юридичних наук.

Список використаних інформаційних джерел

1. Колодій А. М. Принципи права України: монографія / А. М. Колодій. – Київ: Юрінком Інтер, 1998. – 207 с.

ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Д. Ю. Тереховська, С. В. Чижевська, студентки спеціальності Менеджмент, група МЕН 6-31

Т. О. Харченко, науковий керівник, доцент кафедри правознавства, к. і. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Уже декілька років поспіль окремі політики виступають за ініціативу скасування 8 березня як святкового дня. У зв'язку з цим у суспільстві виникла дискусія про доцільність такого кроку.

Це питання не оминуло й цьогорічного святкування міжнародного жіночого дня. Зокрема, піднімалося питання гендерної нерівності у різноманітних сферах суспільних відносин.

Що ж таке гендерна дискримінація? Це така ситуація, коли жінки та чоловіки не є рівними за правами, можливостями та уявленнями про них. Тобто коли йдеться про неоднакове поводження з людьми, яке повністю чи частково спричинене гендером цих людей. Жінки відстають від чоловіків у багатьох галузях, включаючи освіту, можливості на ринку праці, участь у політиці, платню за рівноцінну роботу [1].

Якщо говорити про існування гендерної дискримінації в Україні, офіційно її не існує. На законодавчому рівні гендерну дискримінацію заборонено Конституцією України [2]. Статтями 24 та 43 Основного Закону встановлено, що не може бути привілеїв чи обмежень, зокрема, за ознаками статі, а рівність прав жінки і чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у на працю та гарантуванням нею рівних можливостей у виборі праці та винагороді за неї, створенням державою умов для повного здійснення громадянами права професії та роду трудової діяльності [3]. 6 вересня 2012 р. ухвалено Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [4]. 2005 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [5].

Окрім того, 1980 року Україною була ратифікована Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. [6]. Навіть Угода про асоціацію між Україною та ЄС, містить статтю про гендерну рівність в економічному житті, яка декларує забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі ухвалення рішень [7].

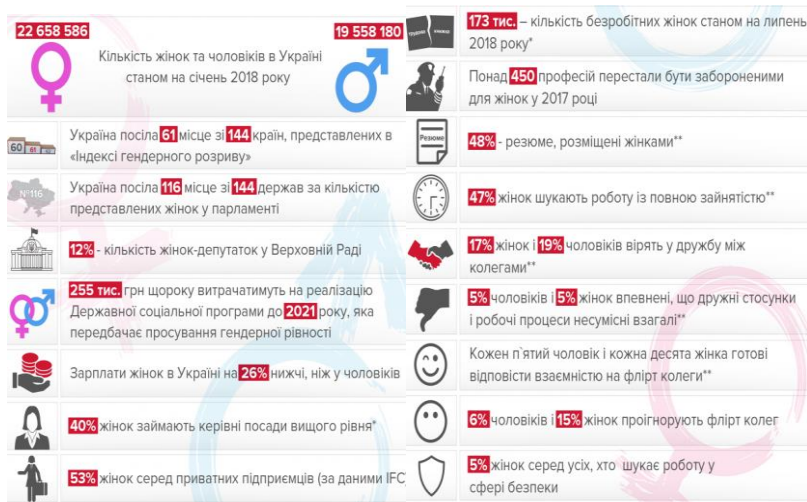
На практиці ж в Україні досі зберігається доволі консервативне та стереотипне сприйняття жінок та чоловіків, їхніх можливостей та ролей, які не дозволяють повною мірою реалізувати ту гендерну рівність, яка прописана у всіх згаданих документах. Хоча протягом останніх років ситуація потроху покращується.

У чому ж дискримінують українок? Найбільш помітна сфера – порушення трудових прав жінок, зокрема при прийнятті на роботу, звільненні або скороченні, при наданні відпусток по догляду за дитиною тощо. Одна з форм дискримінації – це дискримінація за віком або ейджизм. Вимоги до віку є одним з суттєвих аспектів оголошень про вакансії, що має подальший негативний вплив на зайнятість населення. Більшість роботодав-

ців шукають молодих працівниць до тридцяти або до сорока років. Також за даними Громадської організації «Трудові ініціативи» жінки затримуються на посадах середньої ланки довше, ніж чоловіки, а «пробити» скляну стелю та влаштуватися на керовані посади жінкам досить складно навіть за наявності найвищого рівня знань та досвіду. Нерівність в оплаті праці позбавляє жінок важливого економічного підґрунтя для особистісного та професійного розвитку – середня зарплата жінок за всю історію незалежності України не перевищувала 79 % зарплати чоловіків [1].

Крім того, дані Світового банку показують, що у період останньої кризи заробітна плата жінок девальвувала більше, ніж зарплата чоловіків: заробітна плата чоловіків у 2015 році становила 87,7 % від заробітної плати 2013 року, тоді як заробітна плата жінок становила 77,3 % від показника того ж року [1].

Участь жінок у трудових відносинах

Жінки стикаються з численними бар'єрами на шляху до працевлаштування або ж кар'єрного зростання, і це стосується також сфери політики. В парламенті всього 12 % жінок депутаток, у той час як середньосвітовий показник складає 22 %. За даними Global Gender Gap Report 2017 Україна посідає 116 місце із 144 держав за кількістю представлених жінок у парламенті [1].

Тож усе зазначене вище вказує на те, що нашій країні потрібен ефективний механізм захисту прав в сфері праці. Державна внутрішня політика і стратегія України мають передбачати створення ефективних механізмів та інституцій, зокрема адміністративних органів влади, судів. Ці інституції повинні досліджувати та реагувати на заявлені порушення у сфері заборони дискримінації та надавати засоби правового захисту від таких порушень.

Нормативно-правовими актами в сфері недопущення трудової дискримінації правового регулювання є, передусім, Конституція України, Загальна декларація прав людини, Кодекс законів про працю, Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», інші нормативно-правові акти України у сфері захисту прав та свобод людини і громадянина. З одного боку, у законотворчому аспекті наша країна хоч і малими кроками, але наближається до європейських стандартів. Останньою подією стала втрата чинності 22 грудня 2017 р. Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 1993 р. № 256 «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» [8]. Тим не менше бажано було б виокремити деякі види професій, таких як працівниці в бібліотеках, консьєржки, сторожі тощо, тобто ті професії, що не потребують використання значних фізичних навантажень та швидкого виконання завдань.

Отже, за рівнем правового регулювання Україна може вважатися європейською демократичною державою, що захищає права та відстоює рівність громадян країни та іноземців. Жінкам і чоловікам забезпечуються рівні права та можливості у працевлаштуванні, просуванні по роботі, підвищенні кваліфікації та перепідготовці. Роботодавцям забороняється в оголошеннях (рекламі) про вакансії пропонувати роботу лише жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи, яка може виконуватися виключно особами певної статі, висувати різні вимоги, надаючи перевагу одній із статей, вимагати від осіб, які влаштовуються на роботу, відомості про їхнє особисте життя, плани щодо народження дітей, тощо. Загалом вимоги до працівників встановлюються законодавством із дотримання норми щодо недопущення дискримінації у сфері праці. Такі вимоги носять об'єктивний характер і можуть стосуватися, зокрема,

наявності у працівника відповідної освіти, професійної підготовки, досвіду трудової діяльності, подекуди й віку. Універсальною формулою є така, що роботодавець має право встановлювати вимоги, що не суперечать законодавству та безпосередньо пов'язані з професійною діяльністю працівника.

На практиці проблема полягає в тім, що більшість норм існує лише на папері й не мають упровадження в реальному житті. З іншого боку, першопричиною цього є не покращення наявної ситуації на ринку праці в Україні, а намагання формально відповідати європейським стандартам. Тож головною ідеєю є те, що нам потрібно в першу чергу реально оцінити стан ринку праці і впроваджувати закони відповідно до ситуації, що склалася.

Так, розглядаючи проблему вікової дискримінації, на нашу думку, варто було б заохочувати на державному рівні роботодавця на створення додаткових робочих місць для людей старшого віку чи молоді.

У цілому ж, головним завданням є не стільки реформування законодавства, а скільки зміна відношення до дискримінаційних питань самих учасників соціально-трудових відносин, виховання їхньої толерантності. Наприклад, якщо ми в перспективі будемо спокійно ставитися до жінки-керівника компанії чи жінки-капітана морського судна, тобто утримання жінкою високої посади сприйматиметься як звичайне явище, то і гендерна дискримінація зникне сама по собі.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мазур Є. Гендерна рівність: чи існує вона в Україні та для чого вона потрібна / Мазур Є. – URL: https://24tv.ua/genderna_rivnist_chi_isnuye_vona_v_ukrayini_ta_dlya_chogo_vona_potribna_n1027434.
2. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Пасічник М. Гендерна рівність у законодавстві про працю / Пасічник М. – URL: <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=701>.
4. Про засади запобігання та протилії дискримінації в Україні : Закон України від 6.09.2012 № 5207-VI // Відомості Верховної Ради України. –2013. – № 32. – Ст. 412.
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8.09.2005 № 2866-IV// Відомості Верховної Ради України. –2005. – № 52. – Ст. 561.

6. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207/card2#Card.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. (Брюссель). – URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
8. Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 1993 р. № 256 (ДНАОП 0.03-8.08-93). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94>.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС РІКИ ДНІПРО

Я. Г. Явдоченко, студентка спеціальності Право

К. Г. Боберська, науковий керівник, старший викладач кафедри правознавства

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі»

Міжнародні ріки – це ріки, що протікають по території двох і більше держав і є судноплавними. На міжнародних ріках на підставі договірних чи звичайних норм міжнародного права встановлюється, як правило, свобода судноплавства для торгових суден прибережних держав[1, с. 148].

У 1991 році багато держав, в тому числі і Україна зіткнулися зі спільною проблемою – закріплення міжнародно-правового режиму міжнародних і прикордонних рік. Причиною цього став розпад СРСР. Слід констатувати, що до сьогодні міжнародним правом урегульований режим лише однієї міжнародної ріки, що протікає по території України, – Дунаю.

Міжнародно-правовий режим більшості інших рік, таких як Дніпро поки не визначений. Саме тому, на нашу думку, слід розглянути правовий статус ріки Дніпро, яка вважається четвертою за довжиною і третьою за площею басейну річкою Європи, окрім того, рікою з найдовшою течією в Україні.

Міждержавні відносини з приводу використання Дніпра врегульовані частково: по-перше, замість єдиної конвенції трьох країн щодо порядку проходження конкретною міжнародною рікою зараз діє лише одна загальна українсько-білоруська угода про судноплавство на внутрішніх водних шляхах. Не сформовано

навіть систему подібних двосторонніх договорів між усіма придніпровськими державами; по-друге, існуюча міжурядова домовленість, як і інші схожі, укладені Кабінетом Міністрів України, за своєю суттю передбачають трансконтинентальне судноплавство винятково на засадах взаємності, а саме для суден країн – учасниць договору. За таких обставин залишається невизначеним міжнародний режим проходу відповідними суверенними ділянками Дніпра щодо суден третіх націй, у тому числі прибережних [2, с. 34–35].

З кожним роком все актуальнішою стає потреба у визнанні Дніпра міжнародною рікою та правове урегулювання даного питання.

Використання похідних від нього приток і штучних каналів для цілей проходу іноземних суден необхідно вирішувати індивідуально на рівні прибережної держави на підставі додатково укладених нею двосторонніх чи багатосторонніх угод про судноплавство на внутрішніх водних шляхах. За військовими та іншими суднами, доцільно закріпити право проходу через належні іншим країнам ділянки ріки за погодженням із цими країнами. На заходження до Дніпра аналогічних кораблів неприбережних держав необхідно встановити заборону.

Вже неодноразово піднімалося питання проведення відповідних двосторонніх зустрічей. Але, головною проблемою проведення дипломатичної конференції з підготовки Конвенції про судноплавство на Дніпрі є напруженість у відносинах між Україною й Російською Федерацією, яка у світлі збройного конфлікту в південно-східній частині нашої держави переросла в конфронтацію. Деякі неординарні політичні заяви російської сторони мають безпосереднє відношення до порушеної в дослідженні проблематики, оскільки їх зміст зводиться до пропозиції зміни русла Дніпра. З позицій міжнародного права подібні дії неприпустимі.

Отже, встановлення правового режиму міжнародних рік, тобто річок, що протікають по території декількох держав і використовуваних для міжнародного судноплавства є проблемою. В даний час на багатьох міжнародних річках встановлено правовий режим відповідно до норм міжнародного права, таких як Дунай, Рейн.

Головною проблемою встановлення міжнародно-правового режиму судноплавства на Дніпрі є напруженість у відносинах

між Україною й Російською Федерацією, яка із збройного конфлікту в південно-східній частині нашої держави переросла в конфронтацію. Деякі політичні завдання Російської Федерації стосуються безпосередньо зміни русла Дніпра, що з позиції міжнародного річкового права подібні дії неприпустимі. Тому досі міжнародно-правовий режим такої ріки, як Дніпро законодавчо не встановлений.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кулько А. В. Перспективи вдосконалення сучасних договірних механізмів регламентації співробітництва держав із судноплавного використання основних міжнародних рік Європи: значення для України / А. В. Кулько // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 5. – С. 148–153.
2. Самойленко Є. А. Проблеми та перспективи вдосконалення міжнародно-правового режиму судноплавства на Дніпрі / Є. А. Самойленко // Альманах міжнародного права. – 2016. – Вип. 12. – С. 32–43.

СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ: МОВНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

THE COMMERCIALIZATION OF FESTIVALS

Ahmed Habeeb Ibrahim, student majoring in "International Economic Relations", group МЕВМБанел-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopsilka "Poltava University of Economics and Trade"

A festival is an event ordinarily celebrated by a community and centering on some characteristic aspect of that community and its religion or cultures. It is often marked as a local or national holiday. Next to religion and folklore, a significant origin is agricultural. Examples of such festivals include: Christmas, Valentine's Day, Halloween, and Thanksgiving

Christmas is an annual festival, commemorating the birth of Jesus Christ, observed primarily on December 25 as a religious and cultural celebration among billions of people around the world. Although the month and date of Jesus' birth are unknown, the church in the early fourth century fixed the date as December 25. This corresponds to the date of the solstice on the Roman calendar. However, some Eastern Christian Churches use the older Julian calendar, which currently corresponds to a January date in the Gregorian calendar. For Christians, the belief that God came into the world in the form of man to atone for the sins of humanity, rather than the exact birth date, is considered to be the primary purpose in celebrating Christmas

In the 5th century A.D., Pope Gelasius I decided to expel the pagan holiday Lupercalia and replace it with a day for the celebration of a martyr called St. Valentine, who was executed by Emperor Claudius II. There are different legends about who St. Valentine was. One tells the story of a priest who ignored Emperor Claudius II's ban on marriage for young men in his army. The priest continued to marry couples who were in love for which he was eventually executed.

Thanksgiving Day is a national holiday celebrated on various dates in Canada, the United States, some of the Caribbean islands,

and Liberia. It began as a day of giving thanks for the blessing of the harvest and of the preceding year. Similarly named festival holidays occur in several countries all over the world. Thanksgiving is celebrated on the second Monday of October in Canada and on the fourth Thursday of November in the United States, and around the same part of the year in other places. Although Thanksgiving has historical roots in religious and cultural traditions, it has long been celebrated as a secular holiday as well.

A contraction of Hallows' Even or Hallows' Evening), also known as Allhalloween, All Hallows' Eve, or All Saints' Eve, is a celebration observed in several countries on 31 October, the eve of the Western Christian feast of All Hallows' Day. It begins the three-day observance of Allhallowtide, the time in the liturgical year dedicated to remembering the dead, including saints (hallows), martyrs, and all the faithful departed.

Festivals often serve to fulfill specific communal purposes, especially in regard to commemoration or thanksgiving. The celebrations offer a sense of belonging for religious, social, or geographical groups, contributing to group cohesiveness. They may also provide entertainment, which was particularly important to local communities before the advent of mass-produced entertainment. Festivals that focus on cultural or ethnic topics also seek to inform community members of their traditions; the involvement of elders sharing stories and experience provides a means for unity among families.

In the following decades we have seen a lot of festivals lose authenticity and the significance and importance get lost in translation as people tend to focus their holiday season around materialistic aims like spending and receiving and are less focused on the main aim. On the up side it's also good for businesses all over the world because of the expenses made all over the world on such days.

The National Retail Federation (NRF) and Prosper Insights & Analytics gauged consumers' spending and celebration plans for American holidays. In a 2015 consumer survey, it was revealed that these were the projected holidays in 2016 that people will spend the most money on:

- Winter holidays: \$626.1 billion
- Back-to-school season: \$68 billion
- Mother's Day: \$21.2 billion
- Valentine's Day: \$19.7 billion
- Easter: \$16.4 billion

Super Bowl: \$15.5 billion

Father's Day: \$12.7 billion

Halloween: \$6.9 billion

The commercialization of festivals has had positive and also negative impacts to the world as a whole. Some may people may say it is bad while some others say it's a good thing. Anyway I believe too much of anything cannot be good.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND ROBOTICS

Rohit Bhakat, a Computer Science Student, gr. CS-11

Н. С. Руденко, науковий керівник, ст. викладач кафедри ділової іноземної мови

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economic and Trade"

There is no denying to the fact that Artificial Intelligence (AI) is going to have a tremendous effect in our daily life. In fact, its applications have already made their presence felt across the world. In the coming time, this technology will be implemented in almost every application and device. All the big companies of the world are investing a lot for the research and development of AI. What artificial intelligence is, how it works, how it can change our everyday life in the future and what are the possible threats and opportunities for AI, now and in the future, how Robotics and AI are related? These are some general questions which are usually come to our mind.

John McCarthy invented the word Artificial Intelligence when he held the first academic conference on the subject in the campus of Dartmouth College in 1956. Artificial Intelligence is the technology in which human thinking and intelligence are imposed in machines and computer systems so as to create intelligent systems that can act and work like human beings. Simply meaning, AI implements human intelligence in machines.

An algorithm is a step by step method of solving problems. An AI system comprises an agent and the environment. An agent is the one that perceives its environment through sensors and acts in that through actuators. Machine Learning is currently the major application of AI. It is also a hot topic for thesis and research in AI. It is widely believed that machine learning and artificial intelligence are one and the same thing but it is not so. We can say that Machine Learning is an approach to Artificial Intelligence. Often these two

terms are used interchangeably. Machine Learning gives systems the ability to learn automatically from the experience without being programmed explicitly. Artificial Neural Network is yet another trending research area in AI. It is a computer-based model and is based on the structure and functions of a biological neural network. It imitates the working of the human brain. A biological neural network consists of nerve cells known as neurons connected to other nerve cells via axons. A neuron can communicate to the other neurons. In artificial neural network or ANN, there are multiple nodes that represent neurons. These nodes are connected to each other through links just as neurons are connected through axons. A weight is associated with each link.

There are a number of applications of Artificial Intelligence some of which are AI plays an important role in the gaming industry. AI techniques and algorithms are used for path finding in many video games. Speech Recognition is another application of AI in which intelligent systems can understand and recognize human talks. AI has played a great role in healthcare particularly in finding the right treatment for a particular problem like cancer. Artificial Neural Network is used by various financial institutions for financial trading.

AI Robots are the artificial agents acting in the real-world environment. Artificial Intelligence Robot is aimed at manipulating the objects by perceiving, picking, moving, and destroying it. Robotics is a branch of AI, which is composed of different branches and application of robots. The applications of robotics are also increasing in areas where there is a risk to human life.

As Alan Turing said-“We can only see a short distance ahead, but we can see plenty that needs to be done.”

DATA MINING IN RELATION TO THE BUSINESS

Abdourahman Bah, a Computer Science Student, gr. CS-11

Н. С. Руденко, науковий керівник, ст. викладач кафедри ділової іноземної мови

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka “Poltava University of Economic and Trade”

Data mining is a hallmark of the present in the fields of information. Every single day over 2.5 quintillion bytes of data are created and last two years were the most productive in this sense – 90 % of the data was collected during this time, and the tendency for an

increase in both the volume and the speed of data acquisition only increases. As a result, handling data has become a challenge to apply such specific tools and techniques as data mining in more and more complex way scaling data mining up to the volume to cover a constant need to be useful in our day-to-day activities. With this large influx of new data and information come many new opportunities to use and apply data mining in almost all aspect of our daily lives, more specifically in the area of business, future healthcare and security.

How data mining is fundamental in a business sense? It is often applied for improving customer services, better targeting marketing campaigns, identifying high-risk clients and improving production processes. Retail marketing companies make use of historical data and application of data mining tools to get information about the behavior of their customers or potential clients towards their products in the past to be able to predict their preferences and make accurate decision towards the future. A classical example of this is when Wal-Mart learned that people have a tendency to buy more Pop Tarts when there was a hurricane warning in the affected area and instructed manager to place Pop Tarts near the entrance during this season.

Similarly, Data mining holds a great potential to improve health systems. It uses data and analytics to identify best practices that will improve care and reduce costs especially on government budget. Researchers use data mining approaches such as multi-dimensional databases, data visualization and statistics. Mining is used to predict the volume of patients in every category. Then measures can be taken to respond at the right places at the right time.

Moreover, data mining is seen as turning point in the way we detect fraud. Billions of dollars have been lost to the action of fraud. Primitive methods of fraud are time consuming and complex. Data mining aids in providing meaningful patterns and turning data into information. Any information that is valid and useful is knowledge. With the help of this knowledge fraud detection security systems are put in place to cope with any possible frauds and protect users' information.

However, although there are lots of privacy concerns with regards to how information is misused and who access this information every transaction you made, booking a hotel for a vacation or email purchasing, becomes available to the wrong people. Corresponding information about a person requires special protection.

In conclusion, data mining is a powerful technology that helps in decision making in a wide range of areas. Historical data is the key to businesses and improves faster healthcare delivery and also helps cope with any security lapses. The system also requires serious restrictions that are accepted by the world community as a necessary measure for the successful use of significant achievements in this industry. As the saying goes information is power but not in wrong hands.

BITREWARDS – BRINGING BLOCKCHAIN TO CUSTOMERS' LOYALTY

О. Г. Стоянова, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Loyalty is trust. Trust is called a new currency, much like the bitcoin, because the difference in trust between a company and its competitor directly translates into how much money each is going to make.

Every year millions of retailers spend in excess of \$20 billion on software that improves the loyalty of their customers. They need to do that in order to stay competitive in the today's crowded marketplace.

Loyalty programs are not only costly, but also time consuming and hard to set up. Often times, customers get only more frustrated from participation in them, complaining about how difficult to earn points or bonuses and to redeem them. This results in the fact that most loyalty programs just don't pay themselves off, and shut down in less than 12 months' time.

It is necessary to mention what is a cryptocurrency. We must say, that it is a digital asset designed to work as a medium of exchange that uses strong cryptography to secure financial transactions, control the creation of additional units, and verify the transfer of assets.

Also cryptocurrencies are a kind of alternative currency and digital currency (of which virtual currency is a subset). Cryptocurrencies use decentralized control as opposed to centralized digital currency and central banking systems.

So, what is actually BitRewards? As we can see – it is a blockchain loyalty platform and ecosystem that enables retailers to reward their customers' purchases, friends' invited and other configurable actions with crypto-currency.

To my mind, it has an absolute value for the customers, as they get for their purchases the liquid Ethereum-based tokens, which can be redeemed for purchases or transferred to another crypto-wallet. The price of the tokens is also set for growth due to our unique business model, so these rewards may go up in value in the course of time, rather than expire.

BitRewards also can bring a lot of benefits to the retailers. We are able to say it because they get customers that are more satisfied with the rewards in crypto and become even more loyal.

Important also that fact, that comprehensive loyalty program increases the retailers' revenue by dozens of percents. The stores are also tapping into the crypto-enthusiasts audience, which is quite active and appreciates the attention from the regular businesses.

Let us understand how this system works. So, internal BitRewards tokens are called BIT and comply with the ERC20 standard. BIT is an internal currency and is used to conduct all operations within the BitRewards ecosystem.

We consider that explanation of ERC-20 is needed. If shortly – it is a technical standard used for smart contracts on the Ethereum blockchain for implementing tokens. ERC stands for Ethereum Request for Comment, and 20 is the number that was assigned to this request. The clear majority of tokens issued on the Ethereum blockchain are ERC-20 compliant.

So, customers of the online stores participating in BitRewards Network will receive BIT as a cash-back – a certain configurable amount or percent on their purchases, purchases of the friends that they referred to the store, shares and likes in social networks and other actions. The cash-back will be credited to the customer's automatically created crypto-wallet connected to the store via BitRewards plugin.

Now we can have a question – what is the sense? Why do we need this cashback? It is possible to explain easily. The value of the BitRewards token will be determined on the open market, but only after the listing formalities are completed and the tokens are allowed to be listed on the trading platforms. In most exchanges tokens can be converted into ETH, Bitcoin or fiat. The token is accepted by all

merchants that use the loyalty platform and other partners of BitRewards Network.

And here we can get, that the demand for the BIT tokens most likely will grow. It is because of the limited initial issuance of 2 billion tokens and the increasing number of retailers joining the platform exceeding the supply from the customers. There people redeem the tokens for purchases or trade them at the open market. And it will create an ascending path of least resistance.

To sum up, it is important to say, that cryptocurrencies are establishing now. All of them have their own goals and use. People have to study this kind of currency because of the aims. Most platforms are on the developing stage and we must support them. Future is directly connected with the digital currency.

BOLTTCOIN – SOCIAL HEALTH GAMIFICATION PLATFORM

У. Авдеева, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Cryptocurrency is a type of digital currency that uses cryptography for security and anti-counterfeiting measures. Public and private keys are often used to transfer cryptocurrency between individuals.

As a counter-culture movement that is often connected to cyberpunks, cryptocurrency is essentially a fiat currency. This means users must reach a consensus about cryptocurrency's value and use it as an exchange medium. However, because it is not tied to a particular country, its value is not controlled by a central bank.

For example – Bitcoin is the leading functioning example of cryptocurrency, value is determined by market supply and demand, meaning that it behaves much like precious metals, like silver and gold.

Now let's talk about the BoltCoin. It is founded in 2015. Bolt is an end-to-end tech solution provider that improves users' health by incentivizing them with reward tokens, leveraging blockchain and health gamification.

Today, Bolt is considered one of the leading Mobile Health Tech Companies in the field of wearable tech and gamified health apps.

Bolt developed a mobile app to track health and fitness and then, a range of fitness wearable including smart fitness trackers (that sensors cover all the aspects of one's health from activity, sleep to nutrition and fitness).

Later, Bolt started its research and development into launching the social health and fitness gamification platform known as Bolt Platform.

BoltCoin has become the first ever, “digital health currency” connecting masses and many other stakeholders across current health, fitness, and wellness ecosystems. BoltCoins can be mined, not by computing power, but by simple steps and personal health achievements. The primary aim of this currency is to enhance engagement and social gamification within the end users.

Bolt solves one of the biggest problems in personal health: lack of motivation for personal health improvement. While solving this primary problem, Bolt's solution successfully provides answers to several other major gaps and pain points in current healthcare ecosystems such as lack of engagement and loyalty for the stakeholders. Engagement, Gamification and Loyalty is the three main pillars for any brand, corporate and business.

If we meet a question – what is a “Social Health Gamification Platform”? We will have this answer – Bolt platform consists of the core components that create a complete ecosystem. Here is a list of the core components:

- Bolt health reward engine;
- Bolt engagement & gamification;
- Bolt decentralized marketplace;
- Bolt identity management and health ID;
- Bolt crypto wallet.

Thanks to these elements we can say, that this system is full and well developed. People can easily use all these components and enjoy the process because it is simple.

As we know, all products are made for the special target audience. BoltCoin is not an exception. Bolt appeals to a wide range of individual and commercial audiences with many different use cases from individual health improvement to promoting products and services by the corporations. They are:

- End users (users from all age groups and all segments can take part in the BoltCoin)
- Corporations (who want to drive employee productivity and engage with their employees)
- Employees (who want to earn rewards in the form of BoltCoins)
- Retailers (who want to run loyalty programs with BoltCoins)
- Brands (that want to run engagement programs with their)
- Consumers Celebrities (who want to run engagement and awareness programs with their fans)
- Insurance (who want to reward their customers with policy discounts based on health)
- Service (who want to run engagement programs with their customers)
- Hospitals (Hospitals & Medical institutions can collect medical records & reward patients for keeping healthy patients)

To sum up, it is important to say, that cryptocurrencies are establishing now. All of them have their own goals and use. People have to study this kind of currency because of the aims. Most platforms are on the developing stage and we must support them. Future is directly connected with the digital currency.

HOW TO BECOME A GOOD LEADER

Bright Quainoo, student majoring in “Business Administration”, group ВАангл-11

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka “Poltava University of Economics and Trade”

Leaders are needed at every level and in every venue. Leadership is the status of providing direction to a group of individuals working towards a common goal. The word *leader* comes with a greater responsibility. Every leader possess the qualities to be a leader but not all leaders will achieve the same result

There are some traits that can help you become an outstanding leader. It's necessary to start with small learning one of your strengths, take on extra responsibility when given the opportunity.

Let others see that you are someone who can be trusted and depended on.

You have to be an approachable person. An effective leader will make a point to be available to provide direction and leadership to everyone in need, will learn to say things in the right way. In order to master this important skill, you must learn how to read people. This requires paying attention to their personalities and finding the best way to say something that will be relevant to each individual.

You have to make practical and effective use of the personal touch. Acknowledge is the work and accomplishments of seniors, fellow workers, and others is important. It will take time to get to know your fellow workers and make sure that the people you interact with know you so you should be flexible about how to attain a goal. People approach tasks with different mindsets, and that's okay. Just relax, take time to consult others, and be flexible. You might find their way better than whatever plan you had in mind.

You have to make sure that every individual feels important. The better people feel about themselves, the more willing they will be to put extra effort into their work.

You have to give feedback in a timely manner. No one likes to wait. The longer you lag in providing feedback as a leader, the more people get disappointed in you as a leader. Move on with your instincts, you will often be likely your teams are prone to not take initiative. To be a great leader you must show initiative to get the job done. Do not wait to be told to do something, simply do it.

Here are some key qualities that every good leader should possess.

Honesty – the most essential or important instrument in a person's life is to be straightforward and build an honest and ethical behavior as a key value to your company and employees because that will set as a reflection of yourself, so remember to lead by example.

Communication – we need to be very conscious because effective leadership depends on communication, it should be consistent when establishing work expectations, because communication is the channel through which information is transmitted both to the employees and to the leaders for decisions making of the organization.

Confidence – another quality that defines a good leader is having confidence. It is your responsibility to maintain the team morale and keep moving forward. Keep your confidence level up and assure

everyone that setbacks being looked into. By staying calm and confident, the team will not worry as they put their trust in you.

Creativity – as a leader you need to think outside the box when any issues arise finding brainstorming ideas to build upon some of your ideas. Creativity is not all about bringing new things into existence but sometimes it takes the modification of the old things to make new things for the company.

Accountability – every good leader takes responsibility for everyone's performance as well as his own. When things are going well, they praise. However when problems arise, they identify them quickly, seek solutions, and get the team back on track. It should be a continual process for the growth of the organization

Inspirations – it takes every good leader to inspire his employees or followers in order to boost the morale, because sometimes the employees may go through a lot of problems so with the inspirations and encouragement words you can strengthen him/her again. It is the job of the leader to see all these in order to achieve the organizational goal.

So to be an effective leader, you can start putting these ideas into practice. Whether it means seeking leadership positions or simply exhibits these qualities on day-to-day basis, it will help improve your skills. Working to implement these principles of effective leadership will set you on your way to becoming a leader of tomorrow.

PECULIARITIES OF INTERNATIONAL COMMUNICATION

Lilia Dolia, Svitlana Kaplina, students majoring in “International Economics”, group ME-41

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopsilka “Poltava University of Economics and Trade”

International communication is very important for solving global issues.

It is through the right communication that one can reach its goals.

When negotiating with other countries, it is necessary to resolve issues with language in advance. It's very good if a person who represents a country knows several languages and can use them. If not, you should think of an interpreter.

English is recognized as the language of international communication. The level of language proficiency affects the success of the negotiations.

For the correct and successful conduct of international negotiations it is necessary to do the following:

- In advance to determine the language of the negotiations: the Russian language is accepted for communication with the countries of the former Soviet Union and Eastern Europe; in Britain and the USA, the official language is English; South Americans speak Spanish; French is good for communicating in Switzerland, Luxembourg and the Mediterranean countries; the main language is English for all countries.

- To have language proficiency at a high level to better understand the interlocutor and think about conversation rather than remembering the words. One should use small sentences, to express clearly his thoughts and not to forget about pauses.

- Use the services of an interpreter. If your language skills are not high enough, then it is better for you to contact an interpreter to better understand all the nuances and subtleties of a foreign language.

- To think ahead of time about what you are going to say. Make your expressions as clear and concise as possible; avoid abbreviations and specific terminology that may become inadmissible for a particular nationality or religion.

- One should take into account the fact that people grow up in conditions of different national cultures. Differences between cultures can be quite substantial and relate to certain elements of communication: the language, the rules of etiquette (norms of communication, adopted in different countries or social groups), stereotypes of behavior, and the value of certain forms of non-verbal communication. As M. Romanov remarked, “The path to success lies through knowledge of norms and rules of communication of people in different situations. These rules will help maintain business relations between different countries.”

- It will be necessary to study the peculiarities of business communication. Some alienation from the culture of other people for ideological reasons led to a rather low level of general culture of a large part of people who are now engaged in business.

So, if you communicate with foreigners or even arrange reciprocations for foreign guests, you must consider the peculiarities of international communication. Only then one can expect a positive result and rely on the success of the negotiations.

References

1. https://pidruchniki.com/11110910/menedzhment/osoblivosti_mizhnarodnogo_spilkuvannya

POSITIVE INFLUENCES OF ECONOMICS

О. К. Кпоку, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Keywords: economics, positive influences of economics, importance of economic.

Formulation of the problem. Economics is concerned with the optimal distribution of resources in society. Economics involves understanding what happens in the market and the macro-economy, understanding different policy options and evaluating their likely outcomes. Economics helps us to know how societies, government, businesses, households and individuals allocate their scarce resources. Economist are well known for advising the president and congress on economic issues, formulating policies at the federal reserve bank, analyzing economic conditions for investment banks, brokerage houses and other private sector businesses. Economics focuses on the behavior and interactions of economic agents and how economies work. Microeconomics analyzes basic elements in the economy including individual agents and markets, their interaction and the outcome of interactions. Macro-economic analyzes the entire economy and issues affecting it, including unemployment of resources, inflation, economic growth and the public policies that address these issues. Economics affect our daily lives in both obvious and subtle ways. From an individual perspective, economics frames many choices we have to make about work, leisure, consumption and how much to save on our monthly incomes. Our lives are also influenced by broader economic trends such as inflation, interest rates and economic growth of a country.

The objective of the study is to find out the importance of studying economics, economic situation of Ghana and how economics affects our daily lives.

Presentation of the main research results: Adam Smith, The father of economics and great Scottish economist defined economics as a science of wealth which studies the process of production, consumption and accumulation of wealth. To him economics is not to be concerned only with the production of wealth but also the distribution of wealth. Alfred Marshal also defined Economics as a study of a man as they live, move and think in the ordinary business of life. He argued that economics, on one side, is a study of wealth, and on the other and more important side, a part of the study of a man. Economics is an important tool of a man because it helps people to understand how a variety of factors work with and against each other, to control how resources such as labor and capital are used and how inflation, supply, demand, interest rates and other factors determine how much you pay for goods and services. In our daily lives, economics helps us to make choices at our homes and in the market place, how much to spend and save on our monthly incomes, how much to allocate our savings between different kinds of financial assets, whether to take a regular bus or a taxi or whether to switch jobs or move to a different city. These decisions of economics are so much a part of our everyday life and it teaches us how to make choices and how to interact in society.

The economic situation of Ghana has a diverse and rich resource base, including the manufacturing and exportation of goods and services. This has given Ghana one of the highest GDP per capita in West Africa. Ghana was one of the first countries in Africa to achieve the connection to the World Wide Web. In 2010 there were 165 licensed internet service providers in Ghana and they were running 29 of the fiberoptic, authorized network operators were 165 of which 57 functioned and 99 internet operators were authorized to the public. Ghana is the second biggest producer of gold and cocoa in Africa. Ghana's top export producers are crude petroleum (\$2.65Billion), gold (\$2.39Billion), cocoa beans (\$2.27Billion). Ghana top export countries are Switzerland (\$1.73Billion), China (\$1.06Billion), France (\$939Million) and the Netherland (\$778Million). Ghana's top import products are refined petroleum (\$2.18Billion) and crude petroleum (\$546Million). With the economic program Ghana vision 2020, Ghana intends to achieve its

goals of accelerated growth and improved quality of life for all its citizens, reducing poverty through private investment, and rapid aggressive industrialization. The Ghana: vision 2020 forecast assumes political stability, successful economic stabilization in the next two years. The longer term goal is to become a thriving emerging market economy-one that has the capacity to unlock the full potential of Ghanaians, young and old, rich and poor in the capital city, Accra and across the nation. The discussion on the long-term development goals in Ghana centers on an inclusive and resilient economy, equitable and healthy society, safe and sustainable communities, effective and efficient institutions and the influenced role of Ghana in international affairs. Growth in Ghana is forecast to moderate from 6.9% in 2018 to 6.7% in 2019. The World Bank projected a 6.7% economic growth for Ghana in 2019. The economic performance of Ghana improved significantly in 2018 after a difficult 2017. Ghana's statistical service released in January 2019 shows an increase in the economic growth by 8.5% in 2018 from 3.6% a year ago driven by the mining and oil sectors. The external sector, foreign reserve also improved while the Ghanaian cedi remained stable during that year.

Economics is so important because every country in this world runs on economics. The calculation behind financial budgets, policy making, production of goods and services are all done through economics. Economics is very important in our daily lives because it summarizes so many aspects of our daily lives such as our income, cost of goods and services on production as well as the flow of money from taxpayers to the government. Economics helps individuals to understand and address the issue of scarcity, which is when human wants for goods and services exceeds the available supply. Economist doesn't only provide us with the understanding of human behavior, but also cultivates in individuals the problem solving skill, communication and persuasion skill that are critical for success in today's world. In business, economics helps us to provide key insights into how to make a product or service appeal to customers by packaging their incentives and desires in the best way. Companies are always eager to find better ways to make their value proposition clearer and more compelling, this why most skilled economist and economic analyst are in heavy demand across industries today.

References

1. Adam S. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations [Electronic Resource] / S. Adam // Wealth of Nations. – 2014. – URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/economics>.
2. Walstad W. B. An International Perspective on Economic Education / W. B. Author // Annual Review of Economics. – 2016. – № 8. – P. 200–210.
3. Author Marshal A. Principles of Economics [Electronic Resource] / Author Alfred Marshal // Principles of Economics. – 2016. – URL: <https://en.wikipedia.org/principles of economics>.

ENGLISH AS A LANGUAGE OF BUSINESS

В. Федорченко, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

There is nothing like international context. In the time of an evolving and challenging global environment the English language has become a common standard for international communication. The predominance of English at almost every level of international cooperation is well established and a rather constructive factor. If we wish to be successful in international business, knowledge of English is incredibly important. In terms of English being the “global language” it is the way to set a stage for our successful future. The English language is considered to be the tool for paving our way to operate worldwide. Even though the stakes are high and pitfalls many, the knowledge of English may earn us extra points and help us outwit our competitors.

The English language has become the international communication solution. Many factors empathize the importance of English in business. First of all, it unites (in speaking the same language) all business people. Secondly, it helps avoid misunderstandings. Thus the business is done guide by the same standards. Besides, English helps us to stand out, because we are able to collect more snippets of needed information. Moreover, the knowledge of English widens our horizons. It may be considered a key for opening many doors. Looking into the matter of this particular issue, it is enough to mention some advantages. They are the following: the knowledge of English gives us an opportunity to participate in international con-

ference and thus to network with international partners. It also helps us enhance our self-esteem and upgrade our skills by reading the latest information in English. For example, with good command in English we are able to take on-line courses that become more and more popular nowadays and get our MBA. Also, we can participate in various international conferences. The other way to apply our knowledge of English is to do some kind of internship such as suggested by AIESEC or Proctor & Gamble. Besides we can work during a summer in the USA, both enhancing our language and communication skills, earning money and see and be seen by participating in Work and Travel program. And finally we may take TOEFL and then apply for a grant to study abroad or submit our resume with TOEFL certificate for a position in a multinational corporation.

Of course, English is the language of business. The knowledge of English makes us able to learn and change and feel comfortable in the dynamic intercultural environment. If we want to become international citizens we are to know English. In order to understand it, we should become reconciled with a couple of truths. The process of globalization will not stop. Multinational corporations will operate worldwide. Networking will exist and be successful. International Marketing is going to be prosperous. Local markets will vanish and instead of them one global market will appear. Do we want to face all these challenges? Do you want to be participants and not be just witnesses? Do we want to make a difference? Then mastering English is the only way to enter the global world of business. We should use this time to accomplish it, because we are not living in eternity, we only have this moment sparkling like a star and melting like a snowflake. Thus, if we begin learning English now we will become high flyers. We are only to carve our future.

THE STRUCTURE OF THE FOREIGN EXCHANGE MARKET

Ален Гохчан, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

The **foreign exchange markets** are among the largest markets in the world, with annual trading volume in excess of \$160 trillion. The

purpose of the foreign exchange markets is to bring buyers and sellers of currencies together. It is an over-the-counter market, with no central trading location and no set hours of trading. Prices and other terms of trade are determined by negotiation over the telephone or by wire, satellite, or telex. The foreign exchange market is informal in its operations: there are no special requirements for market participants, and trading conforms to an unwritten code of rules.

Almost every country has its own currency for domestic transactions. Trading among the residents of different countries requires an efficient exchange of national currencies. This is usually accomplished on a large scale through foreign exchange markets, located in financial centers such as London, New York, or Paris – in order of importance – where exchange rates for convertible currencies are determined. The instruments used to effect international monetary payments or transfers are called foreign exchange. Foreign exchange is the monetary means of making payments from one currency area to another. The funds available as foreign exchange include foreign coins and currency, deposits in foreign banks, and other short-term, liquid financial claims payable in foreign currencies. An **international exchange rate** is the price of one (foreign) currency measured in terms of another (domestic) currency. More accurately, it is the price of foreign exchange. Since exchange rates are the vehicle that translates prices measured in one currency into prices measured in another currency, changes in exchange rates affect the price and, therefore, the volume of imports and exports exchanged. In turn, the domestic rate of inflation and the value of assets and liabilities of international borrowers and lenders is influenced. The exchange rate rises (falls) when the quantity demanded exceeds (is less than) the quantity supplied. Broadly speaking, the quantity of U.S. dollars supplied to foreign exchange markets is composed of the dollars spent on imports, plus the amount of funds spent or invested by U.S. residents outside the United States. The demand for U.S. dollars arises from the reverse of these transactions.

The foreign exchange market is extremely competitive, so there are many participants, none of whom is large relative to the market.

The central institution in modern foreign exchange markets is the **commercial bank**. Most transactions of any size in foreign currencies represent merely an exchange of the deposits of one bank for the deposits of another bank. If an individual or business firm needs foreign currency, it contacts a bank, which in turn secures a deposit

denominated in foreign money or actually takes delivery of foreign currency if the customer requires it. If the bank is a large money center institution, it may hold inventories of foreign currency just to accommodate its customers. Small banks typically do not hold foreign currency or foreign currency-denominated deposits. Rather, they contact large correspondent banks, which in turn contact foreign exchange dealers.

Frequently, currency-trading banks do not deal directly with each other but rely on **foreign exchange brokers**. These firms are in constant communication with the exchange trading rooms of the world's major banks. Their principal function is to bring currency buyers and sellers together.

All participants of an exchange market are usually divided on two groups. The first group of participants is called **speculators**; by definition, they seek to profit from anticipated changes in exchange rates. The second group of participants is known as **arbitragers**. Arbitrage refers to the purchase of one currency in a certain market and the sale of that currency in another market in response to differences in price between the two markets. The force of arbitrage generally keeps foreign exchange rates from getting too far out of line in different markets.

Instruments of the foreign exchange markets:

- Cable and Mail Transfers
- Bills of Exchange
- Foreign Currency and Coin

A market in national monies is a necessity in a world of national currencies; this market is the foreign-exchange market. The assets traded in this market are demand deposits denominated in the different currencies. Individuals who wish to buy goods or securities in a foreign country must first obtain that country's currency in the foreign-exchange market. If these individuals pay in their own currency, then the sellers of the goods or securities use the foreign-exchange market to convert receipts into their own currency.

Most foreign-exchange transactions entail trades involving the U.S. dollar and individual foreign currencies. The exchange rate between any two foreign currencies can be inferred as the ratio of the price of the U.S. dollar in terms of each of their currencies.

The exchange rates are prices that equalize the demand and supply of foreign exchange. In recent years, exchange rates have moved sharply, more sharply than is suggested by the change in the

relationship between domestic price level and foreign price level. Exchange rates do not accurately reflect the relationship between the domestic price level and foreign price levels. Rather, exchange rates change so that the anticipated rates of return from holding domestic securities and foreign securities are the same after adjustment for any anticipated change in the exchange rate.

The major factor influencing to the rate of exchange, is interference of government in the person of central bank in currency policy of the country. The value of a nation's currency in the international markets has long been a source of concern to governments around the world. National pride plays a significant role in this case because a strong currency, avidly sought by traders and investors in the international marketplace, implies the existence of a vigorous and well-managed economy at home. A strong and stable currency encourages investment in the home country, stimulating its economic development. Moreover, changes in currency values affect a nation's balance-of-payments position.

MISTAKES IN TRANSLATION OF BUSINESS TEXTS

А. С. Бублій, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-21

В. Л. Іщенко, науковий керівник, доцент кафедри ділової іноземної мови, к. ф. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

As businesses start to build professional partnerships and take part in global relations, there is a thriving need for better business translation and localization services. These may be used for corporate functions, meetings, product documents and more. Knowing how to speak two languages is not the same thing as knowing how to translate. Translation is a special skill that professionals work hard to develop. Translation is a process that requires special skills, knowledge, and professional training in order to give a high-quality end product to the customer. Since it is done by humans, excluding machine translation, it is normal to err. When translating documents, especially longer or more complicated ones, it is possible to make a mistake. It might be due to the complexity of the topic, tight deadlines, lack of experience of either the client (who has not provided all the necessary information) or the translator (who has not done sufficient research, for example).

Factors to Consider. The time and effort involved in the translation depends on several elements that include: the source and target language, type of document, length of text, complexity of the subject matter, deadline, and the experience of the translator. Translating a text from one language into another when both languages belong to the same family group is much easier than translating from two very different languages, say from Chinese into English. Still, when the two languages are so similar, the translator may be tempted to use the same word order or punctuation followed by the source language into the translated text, which is a huge mistake. Generally, we can divide the mistakes into two main groups: technical and personal or subjective errors. Here is an example of the most common types:

Common Technical Mistakes. These mistakes are due to the fact that the translator sticks to the format of the original text and makes some (in)voluntary punctuational, structural, or grammatical errors. The most common ones include:

- Keeping the same word order of the source language
- Using the same punctuation as in the original text
- Keeping the same sentence length
- Using the same idioms as in the source language
- Not changing the verb tense
- Keeping the same format of dates, names, currencies

Common Personal Mistakes. Sometimes, translators make mistakes because of personal reasons that most frequently include:

- Fatigue because of working too many hours in a row
- Overconfidence due to the fact that they have translated similar texts a lot before and avoid paying too much attention to this particular one
- Not paying attention to the new terminology adopted as of recently
- Approaching the text with lack of enthusiasm because it looks too boring, too long, or they feel they are being under paid

Examples of expensive marketing mistakes:

KFC. While most businesses try to make a good impression while expanding into a foreign country, fried-chicken franchise KFC got off on the wrong foot when it opened in China in the late 1980s. When the company opened its doors in Beijing, the restaurant had accidentally translated its infamous slogan “Finger-lickin’ good” to a not-so-appetizing phrase: “Eat your fingers off.” In the end, however, the blunder didn’t end up hurting KFC too badly: It’s the No. 1 quick-

service restaurant brand in China today, with more than 4,400 restaurants in more than 850 cities.

American Motors. When car manufacturer American Motors launched its new midsize car – the Matador – in the early 1970s in Puerto Rico, it quickly realized the name didn't have the intended meaning of courage and strength. In Spanish, matador is translated to “killer”, which, in a place filled with hazardous roads, didn't instill a great deal of confidence in the drivers.

References

1. «Handbook of research on intrapreneurship and organizational sustainability in SMEs» by Rafael Ignacio Pérez Uribe; Carlos Salcedo-Perez; David Ocampo-Guzma.
2. <http://icdtranslation.com/common-translation-mistakes-avoid/>

SPORT MANAGEMENT

Hamed Werteni, student majoring in “Management”, group MEH
англ-11

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the
Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology
(PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka “Poltava University
of Economics and Trade”

*“Sport has the power to change the world. It has the power
to inspire, the power to unite people that little else has. It is more
powerful than governments in breaking down racial barriers.”*

Nelson Mandela

Sport is very important in our life and it needs good management.

In essence, sport management is the application of management processes to sport environments. Sport managers need management skills and experience and an understanding of both the sport system and the value of sport in society.

Sport management is the field of business dealing with sports and recreation. Some examples of sport managers include the front office system in professional sports, college sports managers, recreational sport managers, sports marketing, event management, facility management, sports economics, sport finance, and sports information.

Sport industry is the market in which people, activities, business, and organizations involved in producing, facilitating, promoting, or

organizing any activity, experience, or business enterprise focus on sports. It is the market in which businesses or the products offered to buyers are sports-related and may be goods, services, people, places, or ideas.

The major industry related to sports is the professional leagues that most of the other industries in the sporting world revolve around. The major American sports leagues are the first 5 in the list and include football, basketball, hockey, baseball and soccer. Most players in these leagues make money from the team they're on as well as sponsors but are among some of the top earners in the United States.

Also sports apparel is one of sport's industries; sport apparel includes a wide array of clothing articles from fan-based jerseys to actual equipment to play different sports with. There are many retailers out there including online and in-person that offer a plethora of these products. Many of these businesses have professional athletes that endorse them, securing their fans and buyers alike.

Here's a table showing some information about the most famous sportswear brands.

Organization	General information	Financial information 2017
Adidas	Founded July 1924 (as Gebrüder Dassler Schuhfabrik) 18 August 1949 (as Adidas) Founder Adolf Dassler Germany	Revenue increase €21.21 billion Operating income Increase €1.5 billion Net income Increase €0.72 billion
Nike, Inc.	Founded : January 25, 1964 Founder : Bill Bowerman Phil Knight The USA	Revenue increase US\$ 34.35 billion Operating income increase US\$ 4.95 billion Net income increase US\$ 4.24 billion

Nike and Adidas are two multinational companies that were founded in two different countries; those companies are the best example to show that combining sports and management will always lead to success.

To sum up, sport can change a person, a family and whole nation if you know how to manage it, sport with good management will help develop economy, share culture, history; exchange knowledge and even create peace and forget the wars that were fought.

Sportmanagement is like politics. Many talk about it but few really understand it. To succeed in sport management it is necessary to have the knowledge in this area and master the art of management.

DEVELOPMENT OF ENTERTAINMENT IN AFRICA (TRADITIONAL DANCES)

Immaculate Yankho Chawanda, student majoring in "International Economic Relations", group МЕМББәһәл-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopsilka "Poltava University of Economics and Trade"

In Africa, cultural dances are practiced and the dances were performed by our ancestors and they usually had a story behind them. The dances are also used for celebrating festivals, social etiquette and to help people mature.

African rhythms actually expanded and can now be found in America and some European countries, this is because of slave trade especially in the Caribbean and South America. Despite the traditional dances being in the past these days they are very useful when it comes to preserving cultural heritage and being practiced for symbolic meaning. The African rhythms are found in America and Europe and are also used today for cultural heritage and are also symbolic meaning.

My main focus will be on the San dances also known as the healing dance from Botswana. The san also called the bushmen originally inhabited the austral African, in particular Botswana. They are mostly found in the Kalahari region. This is a dance was performed by the ancestors, it was a way of healing the sick because they believed the diseases were brought by evil spirits.

This dance is performed by both men and women, and can be done during the whole night. The women and children sit around the fire making beats, singing and others clapping hands while the men dance around them. When this is taking place the men wear anklets made with cocoons and they move their feet the anklets make a certain rhythm.

While this is taking place there is a shaman who was claimed to have contact with the ancestors understood what type of sickness and who caused it and he was able to remove the sickness.

These traditional dances bring business to Africa in a way that when tourists come they are forced to buy the country's currency, they provide business for example in hotels and those who sale African products, and also they bring money to the traditional dancers in terms of when they pay to watch them. If DVDs are there and are bought they bring business into the country, some people also example American artists buy rhythms to produce songs or beats to their songs. They are advantages and disadvantages to this also I will start with the disadvantages, which are loss of privacy in terms of when restaurants and bars are built near people's homes some may be uncomfortable with this, higher prices people may increase the prices due to the tourists and this may affect the local people living in that country, resources and land may be affected in the sense that some tourists do not care and will just litter anywhere or others would kill innocent animals etc. Now the advantages are these dances bring about money some people actually pay to watch them or places like hotels can hire them so that they perform to keep guests entertained, provides jobs for local's people get employed in bars hotels shops so that they have good customer services, visitors promote international links which provide a lot more business and other things like cultural connections are also provided.

HOW AGRICULTURE COOPERATION DEVELOPED IN GHANA

Ishmeal Amoako, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Cooperation have definitions from many scholars but we will consider two of them from MacMillan Dictionary which state that, Cooperation is a situation where people or organizations work together to achieve a result that will benefit all of them. The second definition from Collins English Dictionary also says that, is the combination of consumers, workers, farmers and so on in activities usually embracing production, distribution, or trade.

Ghana is located along the Gulf of Guinea and Atlantic Ocean, in the sub-region of West Africa. It is a multicultural nation. Ghana has a population of approximately 27.2 million, spanning a variety of

ethnic, linguistic and religious groups. Sixty-five percent 65% of the population are farmers and ten percent 10% of these are commercial farmers. Its diverse geography and ecology ranges from coastal savannahs to tropical jungles. Ghana's economy is one of the strongest and most diversified in Africa, following a quarter century of relative stability and good governance. Ghana is growing its economic and democratic political system has made it a regional power in West Africa.

Ghana Cooperatives Council is the apex body of all Cooperatives in the country and holds the prime aim to promote Cooperative development that leads to job creation and poverty reduction. Its vision is to become the embodiment of viable cooperatives in the Country and thus embark on a mission to develop Cooperatives and other self-help groups.

In 1951, the organization was register as Gold Coast Cooperative Federation by the Department of Cooperatives as non-trading, Non-Governmental Organization. It was launched as the Alliance of Ghana Cooperatives in 1957. The organization, however, ceased operation in the early post-independence period due to political interference. It re-emerged and was re-register on January 22, 1973 by the Department of Cooperatives as the Ghana Cooperatives Council, a name it maintains today.

Cooperative societies in Ghana are classified into four distinct categories:

Agricultural cooperatives are engaged in food production, processing and marketing.

Industrial cooperatives are involved in rural cottage industries such as local alcohol distillation, handicrafts, Kente weaving, cloth dying and manufacturing and others.

Financial cooperatives are also into savings mobilization in both rural and suburban areas. Example: micro-loan banks, credit unions and "susu" collectors.

Service cooperatives are involved in the service industry such as transport, consumer societies and more.

Today, there are over 2,200 registered cooperatives in Ghana. We have 1080 Agricultural cooperatives, 740 Industrial cooperatives, 241 Financial cooperatives and 205 Services cooperatives. Agricultural Cooperatives including Production and marketing cooperatives, Poultry and livestock cooperatives, Fishing and fish marketing cooperatives and Food processing and marketing cooperatives.

Agriculture has been the central role-play that promotes growth and reduction of poverty in the economy of Ghana in development stage. Ghana need agricultural revolution through cooperation on productivity growth, which will raise millions of Ghanaians out of poverty by 2022 to improve the livelihood in rural areas and make a dent in the poverty of the rural savannah, especially in the northern region.

THE INFLUENCE OF CULTURE ON BUSINESS IN NIGERIA

Jennifer E. Edache, student majoring in “International Economic Relations”, group МЕМБанел-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopsilka “Poltava University of Economics and Trade”

Culture is simply the way of life, behavior, belief or custom and idea of a particular person, people or society. The impact of culture in so many spheres of life including business cannot be overlooked. In the area of organization, interaction, management and strategic directions of business influences not just decisions but also business functions. The impact of culture on Nigerian business has not only boosted its economy but also has brought more international trades. Culture has inculcated good behavioral instinct that helps us interact, healthy negotiation and communication with people.

The Nigeria culture encourage togetherness or collectivism. They say “Two heads are better than one”. Collective idea brings growth and communal spirit to a business and not just that alone, it creates interpersonal relationship with people within the work cycle and out. It starts from the behavior, ethics and etiquette to organization values, beliefs and working style. The Nigerian culture does not encourage autonomy and it has a positive impact because it creates team work, collective thinking and ideas especially in partnership business. The situation where there is togetherness or collectiveness in business brings great productivity and eradicate monotonous duty. A communal atmosphere makes work conducive and faster outcomes.

Development is an act of culture that impact tremendously on business. Why it is seen as cultural is because it involves improving that which is already in existence and adapting to contemporary requirements. It is premised on values, ideas, visions and beliefs. It is also the key to successful business in Nigeria. Development has brought productive to different entrepreneurial business to unsocial

economic and political levels through collective thinking, decision making and ideological beliefs. Where there is development, there is high productivity and success, also, as time goes on culture develops and affects business positively in its managerial and organizational skills and ways of doing business.

Cultural tourist centers and festivals in Nigeria such as museums, cultural institutions, new yam festival, carnivals, cattle ranch and other recreational and historical centers generate revenue internally in Nigeria and provide employment for many people. It has brought people from all walks of life and all over the world which benefits individuals and government. Usually every year, a lot of tourists from all over the world visit Nigeria to experience or engage in various cultural activities which generate great income for individuals and government. During this visit hawkers, hotels and other relaxation centers benefit most because most tourists will love to get quick food from hawkers and later get accommodations from nearby hotels or relaxation centers. They also patronize artists and buy lots of art works which are usually expensive and very original.

Culture influences interpersonal relationship in work places by bringing and maintaining a friendly and warm atmosphere at work with colleagues and everyone else creates excellence in a business especially one that has to do with many employees all comes from cultural beliefs and behaviors inculcated in them and later helps them maintain a healthy interactive relationship with people within their work place and out and this brings productivity in business. Interpersonal relationships set goals, standards, and catapults a business to its maximum point. A situation where one can negotiate with other business partners or contractors in a modest way goes beyond work limit because it has to do with manner of approach, etiquette and above all an excellent work character.

HOW GLOBALIZATION AFFECTS DEVELOPED COUNTRIES

Каріна Анікеєва, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

The phenomenon of globalization began in a primitive form when humans first settled into different areas of the world; however, it has

shown a rather steady and rapid progress in recent times and has become an international dynamic which, due to technological advancements, has increased in speed and scale, so that countries in all five continents have been affected and engaged.

1. What Is Globalization?

Globalization is defined as a process that, based on international strategies, aims to expand business operations on a worldwide level, and was precipitated by the facilitation of global communications due to technological advancements, and socioeconomic, political and environmental developments.

The goal of globalization is to provide organizations a superior competitive position with lower operating costs, to gain greater numbers of products, services and consumers. This approach to competition is gained via diversification of resources, the creation and development of new investment opportunities by opening up additional markets, and accessing new raw materials and resources.

2. Components of Globalization

The components of globalization include GDP, industrialization and the Human Development Index (HDI). The GDP is the market value of all finished goods and services produced within a country's borders in a year, and serves as a measure of a country's overall economic output. Industrialization is a process which, driven by technological innovation, effectuates social change and economic development by transforming a country into a modernized industrial, or developed nation. The Human Development Index comprises three components: a country's population's life expectancy, knowledge and education measured by the adult literacy, and income.

3. The Economic Impact on Developed Nations

Globalization compels businesses to adapt to different strategies based on new ideological trends that try to balance rights and interests of both the individual and the community as a whole. This change enables businesses to compete worldwide and also signifies a dramatic change for business leaders, labor and management by legitimately accepting the participation of workers and government in developing and implementing company policies and strategies. Globalization brings reorganization at the international, national and sub-national levels.

4. Beneficial Effects

Some economists have a positive outlook regarding the net effects of globalization on economic growth. These effects have been

analyzed over the years by several studies attempting to measure the impact of globalization on various nations' economies using variables such as trade, capital flows and their openness, GDP per capita, foreign direct investment (FDI) and more. These studies examined the effects of several components of globalization on growth using time series cross sectional data on trade, FDI and portfolio investment. Although they provide an analysis of individual components of globalization on economic growth, some of the results are inconclusive or even contradictory. However, overall, the findings of those studies seem to be supportive of the economists' positive position, instead of the one held by the public and non-economist view.

5. Harmful Effects

Non-economists and the wide public expect the costs associated with globalization to outweigh the benefits, especially in the short-run. Less wealthy countries from those among the industrialized nations may not have the same highly-accentuated beneficial effect from globalization as more wealthy countries, measured by GDP per capita etc. Although free trade increases opportunities for international trade, it also increases the risk of failure for smaller companies that cannot compete globally. Additionally, free trade may drive up production and labor costs, including higher wages for more skilled workforce, which again can lead to outsourcing of jobs from countries with higher wages.

BUSINESS IN SPORTS

Kwao Sylvester Tetteh, student majoring in "International Economic Relations", group МЕМББанэл-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

Association football, more commonly known as football or soccer, is a team sport played with a spherical ball between two teams of eleven players. It is played by over 250 million people, spread across over 200 countries and dependencies, making it the world's most popular sport. The game is played on a rectangular field called a pitch with a goal at both ends. The objective of the game is to score by moving the ball beyond the goal line into the opposing goal.

On the other hand Business is the activity of making ones living or making money by producing or buying and selling products (such as goods and services). Simply put, it is “any activity or enterprise entered into for profit”. This doesn’t mean it has to be any formal organization, but it can range from a street peddler to general motors.

The relationship between football and soccer is seen clearer in the definition of sport according to Wikipedia. “Sport includes all forms of competitive physical activity or games which, through casual or organised participation, aim to use, maintain or improve physical ability and skills while providing enjoyment to participants, and in some cases, entertainment for spectators.”

The Fédération Internationale de Football Association; (French for ‘International Federation of Association Football’) is an organization which describes itself as an international governing body of association football. FIFA is responsible for the organization of football’s major international tournaments, notably the World Cup which commenced in 1930 and the Women’s World Cup which commenced in 1991. Another major football organization in charge of the organization of all club footballing tournaments in Europe is the Union of European Football Associations (UEFA). Although, several member states are primarily or entirely located in Asia. It is one of six continental confederations of world football’s governing body FIFA. UEFA consists of 55 national association members.

The prestige of winning the biggest sporting tournament in the world (THE FIFA WORLD CUP), which by the way happens to be the most commercialized sporting event in the world, doesn’t just end in raising a heavy shiny trophy. The joy of winning also comes with a lucrative cash prize.

FIFA confirmed in October 2017 that a total of \$400 million would be shared between the participants at the 2018 World Cup in the form of prize money. Reaching the finals is worth a minimum of \$9.5m (\$8m for taking part in the group stage and \$1.5m for tournament costs). If a team progresses from the group stage but gets knocked out at the round of 16 they will be rewarded with an extra \$4m (a total of \$12m). Teams that are eliminated in the quarter-final stage will receive a further \$4m (\$16m) and the final four will each receive different amounts, depending on how well they do. The beaten semi-finalists who contest the third-place play-off will share \$46m, with \$24m going to winner and \$22m going to the loser. The 2018 World Cup final is a \$66m game and the winners will be paid

\$38m with the runners-up getting \$28m. Those figures will be boosted by the \$1.5m for tournament costs and all prizes will be paid out after the completion of the competition.

Football clubs also are a really good investment for many business men all over the world. An example, Mansour bin Zayed bin Sultan bin Zayed bin Khalifa Al Nahyan, commonly known as Sheikh Mansour. Owning stakes in a number of business ventures, including Virgin Galactic and Sky News Arabia. He is also the owner of the privately held Abu Dhabi United Group (ADUG), a specialist investment company that acquired Manchester City Football Club in September 2008, though immediately handed all responsibility and ownership to Khaldoon Al Mubarak and the City Football Group which has overseen a significant transformation at the club since then.

How do football clubs make money? By participating and progressing in organised competition is one of the most obvious ways in which clubs do earn their money. A few other ways clubs make money are.

- Sales of tickets

- Brand exposure

- Sales of merchandise

- Advertising

The benefits of the commercialization of football are numerous. Football helps boost the economy of countries. For example if any country were to host any major competition. There will be a whole lot of tourists visiting, thereby opening doors to investment possibilities in the host country, which will then boost the economy of the nation.

MANAGEMENT IN ZIMBABWE

Tadeyo Kundai Lionnel, student majoring in "International Economics", group МЕНагел-11

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

Zimbabwe is the country which produces the best educated people in Africa, but with its huge corruption rate the country can't

move forward. Corruption started by managers or leaders of Zimbabwe's companies, does not protect the resources around them and it is bad for jobs. Leadership and management are important; so in my article I will consider the government of Zimbabwe because they are the managers of everything (the leaders). This article touches mostly on management in Zimbabwe, but it also looks at the main causes of corruption leading to bad management. Wildlife management and resource management in Zimbabwe are the most important facts to look at.

Let's start by describing management: it consists of the interlocking functions such as creating corporate policy and organizing, planning, controlling, and directing an organization's resources in order to achieve the objectives of that policy. Tourism is the back bone of Zimbabwe and most of the country gets most money from it, but the issue is that the government cannot manage all of this money. Wildlife management suffers a lot of problem when it comes to management of medicine of animals and money which comes in to make the wildlife grow bigger by buying in more animals from other countries. According to most journalists, Zimbabwe has a great number of tourists to come in the country, but the issue is that the management team is not taking responsibilities on the tourism-related jobs and it causes problems. The solution for Zimbabwe to improve its management is firstly to know how to control money when it should be in use and managed, secondly training managers how to treat people and finally enabling to manage resources around the country. In my own opinion I would encourage a mix of jobs between a manager and an employee; each of them should have a special area in which one specializes at, let's say a wildlife manager should have his team of employees including a wildlife guard, an animal doctor and a marketer. By having this type of team, the management of wildlife in Zimbabwe may improve.

Resource management is one of the most important factors to look at in every country globally; if the government cannot manage its resources then the country will struggle to make it run well. Long ago our ancestors were the one to start by introducing good management skills of managing resources which included protecting minerals and some of the world wonders in Zimbabwe. They used to protect all this and only the chief of an area was in charge being able to bring it to the local people; a certain amount of minerals were to be taken out. In Zimbabwe there is a special place called Nyangani

Mountain; it is full of amazing sites, birds which can be just only seen at that place. But it is interesting that you cannot see all these if you don't consult the chief of the area and that is a good way of management, people cannot just see or take pictures of special natural views of Zimbabwe's wonders. (If you go to climb Nyangani mountain without consulting the chief it's believed that you may not come back and it's the protection of resources.

Some of the practices mentioned above are over now due to changes of time; today people depend on the government security which is not even managing all these well in Zimbabwe). A good example is that of the piece of the land which the government gave to China to mine gold, nowadays a little gold is left because the government couldn't manage the Chinese who took many kilograms of gold which led to shortage of minerals in the country because of bad management. For better management to take place the government has to be able to listen to the Zimbabweans what they really think of some ideas. It is a good example how to be able to manage based on learning around. The management of resources is simply done when little corruption is around the country. But if the people agree to corruption, the management of these resources cannot go anyway rather just stick to one point.

Thus management in Zimbabwe has to be taken seriously in every company. Bad management is mostly related to corruption and if they stop corruption management can be better. Change is now taking part in Zimbabwe: most of the managers are being educated and they can see how other people manage some of their companies or countries so the better future is yet to come to Zimbabweans.

HISTORY AND DEVELOPMENT OF ESWATINI (SWAZILAND)

Njabulo Dlamini, student majoring in "International Economic Relations", group МЕМБанэл-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

The Swazi nation, as we know it today, originally came from Mozambique. Their Nguni ancestors probably moved there before the sixteenth century as part of the Bantu migration. Archaeologists

have found human remains in eastern Swaziland that have been dated to be 110 000 years old, but these were not the ancestors of the Swazi.

The Swazi fled from their original home to the Pongola River valley in KwaZulu Natal in the nineteenth century as a result of internal pressure. Ndwandwe attacks later forced the Swazi, ruled by Sobhuza I of the Dlamini, to transfer to the Ezulwini Valley in the area we know as Swaziland today. Sobhuza was the son of Ngwane III, who the Swazi recognise as their first king.

The Swazi people drove away most of the Sotho groups in the area and Sobhuza became the most powerful ruler in the region. He also managed to avoid the worst of the Mfecane and further Zulu attacks through diplomacy. This ensured that the Swazi nation grew while other surrounding groups disintegrated. The next Swazi king to take the throne was Mswati. He was a gifted diplomat and warrior and when his term ended in 1868, the Swazi nation was secure.

During the 1800s European settlers, traders, missionaries and hunters moved into the area with the intention of making it their home. In 1877 the British conquered the kingdom. Although the Swaziland Convention of 1881 ensured the areas independence it made the kingdom s great deal smaller. This independence was largely on paper and in 1894 Eswatini became a protectorate of the Transvaal Colony, which was under British control following the Second Anglo Boer War. This arrangement continued until 1906, when the kingdom became a High Commission Territory under the rulership of a British Commissioner.

For the next 66 years Eswatini remained under British control. Many Swazi men left their homes to raise money as mineworkers to buy parts of their land back. British rule in the kingdom was peaceful and by 1963 limited self-government was allowed. On 6 September 1968 Swaziland was granted complete independence. It was still a member of the Commonwealth of Nations and the king, Sobhuza II who had come into power in 1921, became the Head of State. The country was administered by a Cabinet and Prime Minister selected by Parliament.

The Eswatini constitution was a product of its previous British rulers and in 1973 King Sobhuza II suspended it. He felt that it did not reflect the culture of the Swazi people. A new constitution was drawn up and presented in 1977. This new constitution made the king the absolute ruler of the kingdom.

Sobhuza stayed in power until 1982 when Prince Makhosetive Dlamini was selected as his successor. He was crowned as King Mswati III in 1986 and rules the kingdom with a small group of advisors called the Council of Ministers.

The king continues to represent and maintain the traditional way of life and to assert his pre-eminence, for better and often for worse, as absolute monarchy. Following his predecessor's style, Mswati dissolved parliament in 1992 and Swaziland was again governed by a traditional tribal assembly, the Liqoqo. Since then, democratic reform has begun with the drafting – albeit restrictive – of a constitution. Despite the increasing agitation for faster change, even many reformers propose a constitutional king in a democratic system of government.

References:

1. <https://www.places.co.za/html/swaziland.html>.
2. <https://www.lonelyplanet.com/swaziland/history>.

ETHICAL ISSUES IN DOING BUSINESS IN UKRAINE

О. В. Мартинова, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-21

В. Л. Іщенко, науковий керівник, доцент кафедри ділової іноземної мови, к. ф. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Business people who are going to establish and develop their own business in new Ukrainian markets will benefit greatly from observing the local business etiquette. Being familiar with these rules and following them will give you a privilege when working with your Ukrainian partners. By demonstrating experience in Ukrainian business etiquette, you will impress your colleagues and demonstrate your aptitude in the business world.

Helpful etiquette tips for Ukrainian business meetings include:

Use titles – Address your Ukrainian colleagues with a title and a surname while the first meeting.

Build relationships – Ukrainians like to do business with familiar people. Expect a short talk at the beginning of a meeting with your Ukrainian partners to get to know you. Let your colleague switch the conversation topic from personal to business.

Be diplomatic – When talking to little-known Ukrainian colleagues, be cautious of their feelings when delivering information. After your colleagues know you better, expect to be engaged in more frank conversation. If you don't speak Ukrainian, consider hiring a Ukrainian translator or interpreter to demonstrate your professionalism and facilitate communication.

Dress formally – Men should wear suits with ties and women should wear suits or dresses.

Place academic titles on business cards – Ukrainians respect academic degrees. Also, please translate one side of your business card into Ukrainian or Russian.

Shake hands with your Ukrainian colleagues upon initial meeting. Please maintain eye contact and repeat your name during each handshake. Shake hands again when departing.

Don't plan to follow strictly an agenda. Ukrainians see agendas as suggestions for further discussion. Don't be surprised if some part of the conversation during a meeting revolves not around business.

Go that extra mile and impress your Ukrainian colleagues by providing them with all of your pertinent documents translated into Ukrainian.

Business meetings often take place over meals, as it helps to build relationships. Don't be surprised of being invited to a business meeting with a meal to a colleague's home.

Ukrainians act under traditional gender roles. Ukrainian men will open doors for women, pour their drinks and light their cigarettes.

Some Ukrainians are superstitious. Please, do not shake hands over a threshold. Also please do not pass anything over a threshold. Both gestures are considered bad luck.

Intellectuality and good manners in business society should be resided to all modern businessmen. Such elements of breeding as politeness, easiness, caliber and tact are important.

Values honored in Ukraine include the following:

- Relationships
- Hospitality
- Traditional Gender Roles

Essential element of business communication and obligatory condition of successful business activity is negotiation. Modern requirement concerning the negotiations' conducting are directly relating to competence and high professionalism of business

partners. They should prepare carefully for conferences and negotiations. They shouldn't answer partners' questions with general phrases; but demonstrate knowledge of technical and organizational details of all the aspects of negotiations' matter. It is important that not only companies' management take part in the negotiations, but also specialists and managers who are experts in technical details of the points discussed.

References

1. Journal Article «Ethical Dilemmas of Doing Business in Post-Soviet Ukraine» by Leonora Fuxman.
2. <http://tema2000.com.ua/ukraine-in-detail/ethics.html>.

PECULIARITIES OF BUSINESS COMMUNICATION IN SAUDI ARABIA

Radhwan Saleh, student majoring in "International Economic Relations", group МЕМБанел-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopsilka "Poltava University of Economics and Trade"

Saudi Arabia's Vision for the future is an ambitious yet achievable blueprint, which expresses our long-term goals and expectations and reflects our country's strengths and capabilities.

All success stories start with a vision, and successful visions are based on strong pillars. The first pillar of our vision is our status as the heart of the Arab and Islamic worlds. We recognize that Allah the Almighty has bestowed on our lands a gift more precious than oil. Our Kingdom is the Land of the Two Holy Mosques, the most sacred sites on earth, and the direction of the Kaaba (Qibla) to which more than a billion Muslims turn at prayer.

The second pillar of our vision is our determination to become a global investment powerhouse. Our nation holds strong investment capabilities, which we will harness to stimulate our economy and diversify our revenues.

The third pillar is transforming our unique strategic location into a global hub connecting three continents, Asia, Europe and Africa. Our geographic position between key global waterways makes the Kingdom of Saudi Arabia an epicenter of trade and the gateway to the world.

The economy of Saudi Arabia is centered on the country's enormous petroleum resources. (Although Saudi Arabia also has large natural-gas reserves, the gas sector has been less important to the country's economy, and Saudi Arabia is not a natural-gas exporter.) Since the 1970s, the country has been the world's largest crude-oil exporter, and it possesses the world's largest proven conventional crude-oil reserves (estimated to be about 20 percent of the world's total proven crude-oil reserves). Saudi Arabia's unique ability to bring on or cut large amounts of crude-oil production (and hence exports) means that no other country has as much voluntary influence on the world crude-oil market; Saudi Arabia is thus referred to as the world's 'swing producer'. Within the Organization of Oil Producing and Exporting Countries (OPEC), of which it was a founding member, Saudi Arabia is of paramount influence, as other members are significantly smaller producers and have less ability to manipulate production voluntarily.

So, if businesspeople from other countries want to do business in Saudi Arabia and to be successful, they need to keep in mind all these peculiarities.

PECULIARITIES OF DOING BUSINESS IN JAPAN

Semenova Kateryna, student majoring in "International Economics", group ME-41

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

Work for the Japanese is not the time for smoke breaks and celebrations. Business in Japan is an organically structured stream, in which intermediate results should not affect every "roll".

Knowledge of Japanese opens up tremendous business opportunities. Partnership with Japanese companies, large and small can bring many benefits. However, to make a deal with representatives of Japanese business is not so easy. Japan may seem closed to foreigners. This closeness has developed both because of cultural peculiarities and because of various formal obstacles, which, for example, include very high quality standards that Japan sets for products imported from abroad.

Incorrect behavior to the negotiations may lead to the disruption of the transaction by the Japanese side, even if future deal would bring great benefits to the Japanese enterprise. Many businessmen do not bother to study the Japanese mentality and behave as they used to behave in their internal business circles. Japanese business ethics is very complicated and specific, and non-compliance with it in Japan may lead to unpleasant consequences. Knowledge of Japanese is sometimes not enough. It is significant to know what, how and when to speak. Moreover, another important language for business communication in Japan is a body language. All this must be taken into account if you are going to participate in building business contacts with Japanese partners.

To make a good impression in the eyes of the Japanese partners, you need to take care of some things before starting negotiations.

Firstly, strict adherence to the dress code is necessary. Business style is a dark suit, a white shirt, a tie, pants. In addition to your appearance, the first impression about you is made up of how punctual you are. The Japanese are extremely sensitive about the time and do not like being late.

Secondly, the introduction is very important for the Japanese. You need to give your name and position and offer a business card to your interlocutor. The Japanese are very attentive to this introductory part of the negotiations, especially to business cards. To show respect to your Japanese partner, it is necessary to take and give a business card with two hands. After you have received a business card, it should be carefully studied, and then put on the table in front of you. And of course, be sure to remember the name of the interlocutor, because you need to contact the Japanese during business communication only by last name.

Similarly, it is a bad idea to expect quick decision-making from the Japanese. For them, business is associated with war, since business ethics was shaped by the samurai and Confucian ethical systems. Many ideals of Confucianism are the ideals of modern Japanese businessmen: honor, respect for elders, duty, and devotion. For the Japanese, defeat in business is tantamount to defeat in a war, so they weigh all decisions carefully and for a long time. So, do not be in a hurry to make a detailed contract or a contract from a multitude of points.

Finally, you should not get down to business right away, it is considered a good practice to discuss at first topics that are far from

business, for instance, weather. Even if all formal issues are resolved during formal negotiations, refusal to continue communication in an informal setting can be considered as disrespect. The Japanese believe that in a relaxed atmosphere under the influence of wine vapors you can see the real identity of a person.

In conclusion business in Japan is very closely connected with the culture and philosophical and religious views of the Japanese. If you decide to link your business with Japan, then, apart from the language, you should also master the basic knowledge of Japanese culture and mentality.

COOPERATIVE MOVEMENT IN CANADA

***Д. Шевченко**, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-11*

***О. А. Кононенко**, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

The experience of many countries shows that the cooperative movement is one of the important directions of economic and social development, especially in crisis time. The uniqueness of the socioeconomic nature of cooperative organizations (cooperatives, societies, unions) allowed them in difficult time to become the engine of economic development, the only effective form of social support for both urban and rural population. At a time when people were left alone with their economic problems, more than 150 years ago, they found the only effective way out – cooperation, association in cooperative organizations, in which on the basis of mutual help helped themselves.

The cooperative sector of the economy should be considered as an important social phenomenon of an effective economic and democratic system. Therefore, it is objectively necessary to develop it within the framework of the national strategy as an organic component of the economic system that is being formed in Ukraine. That is why it is very important to rely on the history of cooperatives in experienced countries, such as Canada.

The cooperative movement in Canada is a social and economic movement that started in the middle of the 19th century and continues until today. There are over 9,000 co-operatives, credit unions,

and mutual in Canada and over 750,000 across the world. They're widely supported – 83 % of Canadians say they would rather buy their products at a co-operative than from a private business. Together, Canadian co-operatives have over 18 million members and employ more than 150,000 people. Co-operatives are major players in many sectors in Canada: agriculture, community, education, finance, housing and so on.

Cooperatives in Canada like all cooperatives around the world guided by the same seven principles:

1. Voluntary and open membership.
2. Democratic member control.
3. Member economic participation.
4. Autonomy and independence.
5. Education, training and information.
6. Co-operation among co-operatives.
7. Concern for community.

Canadian agricultural cooperatives play a key role in the agricultural sector, in particular in the supply of inputs to farmers, the processing and marketing of grains and oil seeds, dairy products, meat, fruits, vegetables, honey and maple syrup. Historically, agricultural cooperatives were often established because the cooperative could purchase expensive equipment, such as a harvester, that individual farms could not afford. The cooperative advantage in the agricultural sector is that it combines economies of scale with democratic decision-making. The diverse member base of agricultural cooperatives gives a voice to farmers, who have perspective as to what is happening at ground-level.

Credit unions are financial cooperatives that are locally owned and controlled by customers. They run on a not-for-profit model that reinvests profits back into the business, issues dividends to members, and donates to local charities and community programs. A credit union's board of directors is volunteer-run and elected democratically, with each credit union member getting one vote regardless of the size of their deposits or investments. As the Canadian Credit Union Association proudly states, "Credit unions are focused on keeping money in the pockets of their members, helping communities prosper and partnering for public policy solutions."

The strength and importance of cooperation is that it acts as a model of self-organization of citizens, is a unique system generated by life itself as a way of fighting poverty. It assumes part of the

functions of the state: the preservation of local markets, social protection of the population, mitigation of the results of globalization, democratization of society, reduction of social tension.

Thus, the cooperative sector of the economy of most countries in the world is, along with the private and public sectors, one of the main economic blocks.

AUTOMOTIVE INDUSTRY BY COUNTRY

Д. Шляхов, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-11

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

What does «strategic alliance» mean? A strategic alliance is an agreement between two or more parties to pursue a set of agreed upon objectives needed while remaining independent organizations.

France was among the earliest pioneers in auto production. Armand Peugeot (along with Léon Serpollet) produced a three-wheeled steam powered car in 1889, and produced a four-wheeled car powered by a Daimler gasoline internal combustion engine in 1890.

The two main automotive manufacturers in France are PSA Peugeot Citroën, makers of Peugeot and Citroën, and Renault, which makes Renault and Dacia (in Romania). In 1975, Peugeot acquired Citroën, and formed PSA Peugeot Citroën. Three years later, the company acquired Chrysler's European division, the former Rootes and Simca auto manufacturers. Renault, which was founded in 1899 and state-owned between 1945 and 1996, temporarily was in alliance with Volvo and then has been the controlling shareholder of Nissan since 1999. Renault also had a controlling interest in American Motors Corporation during the 1970s and 1980s. The other major vehicle manufacturer in France is Renault Trucks, which is primarily owned by VolvoAB.

At the end of the 20th century, France was the second largest European (slightly lagging behind Germany) and world's fourth largest auto maker, having an annual production of 3.5–4 million. Due to strong competition from Spain and European imports from Asian, Eastern European, Turkish and other producers, last years output decreased to 2.2-2.3 million and third place in Europe (after Germany and Spain) and tenth in the world.

Germany. The petrol engine automobile was invented in Germany by Karl Benz. Furthermore, the four-stroke internal combustion engine used in most automobiles worldwide today was invented by Nikolaus Otto in Germany. In addition, the diesel engine was also invented by German Rudolf Diesel.

Germany is famous for the high-performance and high-quality sports cars made by Porsche, and the cars of Mercedes, Audi and BMW are famous for their quality and technological innovation. Daimler-Benz's creator Daimler-Motoren-Gesellschaft was the industry's oldest firm, Daimler-Benz Company dates from 1926. In 1998, it bought the American automobile manufacturer Chrysler, and then sold out in 2007 at a heavy loss, as it never managed to bring the division to long term profitability.

Volkswagen is dominant in the popular market; it purchased Audi in 1964, which eventually led to the formation of today's Volkswagen Group. Volkswagen's most famous car was the small, beetle-shaped economical "people's car", with a rear-mounted, air-cooled engine. By 1950, Volkswagen was the largest German automobile producer. Today, the Group is one of the three biggest automotive companies in the world, and the largest in Europe; and is now part-owned by Porsche Automobil Holding.

With annual output near 6 million now, Germany is absolute leader of auto production in Europe since the 1960s, and in World was the third during the 1970s – middle of the 2000s and fourth now (concedes to China, United States and Japan only).

United States. The American automobile industry began in the 1890s and rapidly evolved into the largest automotive producer in the World through the use of mass-production. The industry began with hundreds of manufacturers, but by the end of the 1920s it became dominated by three large companies – General Motors, Ford and Chrysler. After the Great Depression and World War II, these companies continued to prosper and the US produced near 3/4 of all automobiles in the world at 1950. In the 1980s–1990s US auto power was overtaken by rapidly growing Japanese auto industry but in the 21st century both of them are balanced and now are the second largest in the World (after China) with annual production of 8–10 millions.

Italy. The automobile industry in Italy began with the construction of the first FIAT plant (Fabbrica Italiana Automobili Torino) in 1899 by Giovanni Agnelli. In the following years at least 50 other manufacturers appeared. Italy restored own large auto industry that

was 3rd-4th in Europe and 5th-6th in the world to 1960s-1970s. Today, the Italian automobile industry continues to boast a wide range of products, from very compact city cars to sport supercars such as Ferrari and Pagani.

In conclusion we would like to admit that these strategic alliances help to improve the economy of those countries, make them prosper and develop the level of technical progress.

SOCIAL AND ETHICAL ISSUES OF DRUG ABUSE

Simphiwe Nelsiwe Mhlanga, student majoring in "International Economic Relations", group МЕМБангл-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

There are many social and ethical issues surrounding the use and abuse of drugs. These issues are made complex particularly because of conflicting values concerning drug use within modern societies. Values may be influenced by multiple factors including social, religious, and personal views. Within a single society, values and opinions can diverge substantially, resulting in conflicts over various issues involving drug abuse.

But the social and economic requirements of many modern societies have undergone radical change in the last few decades, even though traditional values are still felt. In some places, current drug controversies are a reflection of cultural lag, with the consequent conflict of values being a reflection of the absence of correspondence between traditional teachings and the view of the world as it is now being perceived by large numbers within society. Thus, modern societies in a state of rapid transition often experience periods of instability with regard to prevailing views on drugs and drug use.

Young people seem to find great solace in the fact that adults often use drugs to cope with stress and other life factors. One cannot deny that many countries today are drug-oriented societies, but the implications of drug use are not necessarily the same for the adult as they are for the adolescent. The adult has already acquired some sense of identity and purpose in life. He or she has come to grips with the problems of love and sex, has some degree of economic and social skill, and has been integrated or at least assimilated into some dominant social order. Whereas the adult may turn to drugs and

alcohol for many of the same reasons as the adolescent, drug use does not necessarily prevent the adult from remaining productive, discharging obligations, maintaining emotional and occupational ties, acknowledging the rights and authority of others, accepting restrictions, and planning for the future. The adolescent, in contrast, is apt to become ethnocentric and egocentric with drug usage. The individual withdraws within a narrow drug culture and within himself or herself. Drug usage for many adolescents represents a neglect of responsibilities at a time when more important developmental experiences are required.

ANALYTICS: WHY BRANDS SPENDING MORE MONEY ON PODCASTS ADVERTISING?

Д. Сінельник, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Podcasts are ceasing to be small independent media: more and more popular online audio shows are being released by large media companies. They attract more and more sponsors. According to IAB and PwC, by 2020 revenue from advertising in podcasts in the US market alone will increase by 110% compared to 2017 – up to \$ 659 million. We will explain how brands work with podcasts and which way audio advertising can develop.

Direction of advertising in the podcasts is on the rise. And in terms of maturity, it is gradually approaching the digital advertising industry as a whole. Internet giants are once again interested in podcasts, and this is a positive signal for the market. As we wrote earlier, Google plans to implement a service with podcast recommendations. Apple is definitely looking in the same direction: last year, a corporation from Cupertino bought a startup that created a technology for automatic speech recognition in podcasts.

The number of services for targeted automatic placement of audio ads is increasing, and some of them work in accordance with programmatic mechanics. Meanwhile, the Google DoubleClick platform has begun to work with streaming services and broadcast brand ads in audio format, including podcasts on the Spotify and TuneIn platforms.

Another tool for advertising targeting was created by Nielsen analytical company: Auto Cloud is a marketing platform for the automotive industry that provides contact with potential buyers. Two podcast companies, Panoply and Westwood One, are already working with this service. New opportunities for promotion through podcasts attract large companies. Advertising is bought by car and clothing manufacturers, such as BMW and Chanel. Some companies create their own shows. And if the original podcasts were produced mainly by technological and financial organizations, such as Netflix, eBay and State Farm Insurance, the company now has its programs at the Gucci fashion house and the cosmetic brand Sephora.

Podcast audience continues to grow. According to 2018, 26% of Americans over 12 (73 million people) have listened to a podcast at least once in the last month. 83% of students in the age group of 18+ have at least incomplete higher education, and 54% work full-time. This is a solvent audience that is interesting to brands. However, most people listen to the recordings to the end and do not rewind advertisements in order not to miss anything in the program itself. In addition, they usually have a high degree of loyalty to the show: according to the Midroll advertising network, the average Net Promoter Score for podcasts listeners it works with is at level 70 – even higher than that of Netflix. The most common advertising presenting model in our time is when the presenter reads the message from the brand himself: it is used in 67% of the ads. The audience, as a rule, calmly treats them, since they do not contrast much with the main content of the release. Such close to native integrations, according to Ad Results Media, are on average three and a half times more efficient than those dynamically inserted from ad networks.

Another format that does not annoy the audience is branding of podcasts (both individual episodes and the whole show). The public knows that the podcast is sponsored by the company, but continues to listen to it for content and appreciates brand unobtrusiveness.

For example, Blue Apron delivery service for delivery of cooking sets does the transfer Why We Eat What We Eat. It is led by Cathy Erway, the author of culinary books, who tells about the history of various dishes and trends in cooking. Such a show is not perceived as an advertisement by Blue Apron, although it directly serves to the purpose of its promotion.

Many authors do not likenew advertising tools. The creators of the HowStuffWorks podcast at the end of 2017 decided to completely abandon the automatically placed ads, because the

audience did not like them: they felt “as if they were shouting at them”. According to Packham, podcasts will move to a different model of monetization. A possible way for independent authors is to introduce a paid subscription to their shows. In the next two to three years, such functionality may appear on several podcast terminals. However, a single “Netflix for podcasts” has not yet been created, so it is not yet clear which way the audio content industry will follow.

FREDDIE MERCURY (ROAD TO SUCCESS)

Sonia Imonina Ogbemudia, student majoring in “International Economic Relations”, group МЕВ МБ анал-11

V. L. Ishchenko, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD) Higher Educational Establishment of Ukoopsilka “Poltava University of Economics and Trade”

Freddie Mercury born Farrokh Bulsar in Zanzibar, Tanzania is widely regarded as having one of the most amazing voices in the history of rock music. He was a British singer, songwriter, record producer and lead vocalist of the rock band Queen.

He was born with four supernumerary incisors to which he attributed his enhanced vocal range. He spent most of his childhood in India and began taking piano lessons at age eight.

At age eight, he was sent to study at St. Peter’s school, a British style boarding school for boys, it was also in that school he began to call himself Freddie.

In April 1970, he teamed up with guitarist Brian May and drummer Roger Taylor to become the lead singer of their band and chose the name Queen. Mercury wrote 10 of the 17 songs on Queen’s greatest hit album.

The big break was the hit rock-opera single, Bohemian Rhapsody. Bohemian Rhapsody was Queen’s first number one British single and hit the top 10 in America.

Mercury was already a man of excess before he became a rock star and also gay. He lived with many risky behaviors as Queens singer which led journalist allude to his sexuality, later leading to death of AIDS related bronchopneumonia.

Since his death, Queen were inducted into the Rock and Roll Hall of Fame in 2001, and all four band members were inducted into the Songwriters Hall of Fame in 2003. Estimates of Queen’s total world-

wide record sales to date have been set as high as 300 million. In the United Kingdom, Queen have now spent more collective weeks on the UK Album Charts than any other musical act (including the Beatles), and Queen's Greatest Hits is the best-selling album of all time in the United Kingdom. Two of Mercury's songs, "We Are the Champions" and "Bohemian Rhapsody", have also each been voted as the greatest song of all time in major polls by Sony Ericsson and Guinness World Records. Both songs have been inducted into the Grammy Hall of Fame; "Bohemian Rhapsody" in 2004 and "We Are the Champions" in 2009.

His death to AIDS also represented an important event in the history of the disease. In April 1992, the remaining members of Queen founded The Mercury Phoenix Trust and organized The Freddie Mercury Tribute Concert for AIDS Awareness, to celebrate the life and legacy of Mercury and raise money for AIDS research, which took place on 20 April 1992. The Mercury Phoenix Trust has since raised millions of pounds for various AIDS charities. The tribute concert took place at London's Wembley Stadium for an audience of 72,000.

Elizabeth Taylor spoke of Mercury as "an extraordinary rock star who rushed across our cultural landscape like a comet shooting across the sky". His legacy in rock music is still honored till today and he remains a beloved rock legend that he already was.

In 2018, a biographical film *Bohemian Rhapsody* was released and it's the highest grossing musical biographical film of all time.

LEAN MANUFACTURING

Sunny Paresh Lathia, student majoring in "Business Administration", group BA англ-11

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

This article describes the challenges and drawbacks faced by the organisations that intend to implement lean management principles. It also shows the various opportunities for the companies to use lean production method for increasing efficiency in the business.

Lean manufacturing is a systematic method for waste minimization within a manufacturing system without sacrificing producti-

vity, which can cause problems. Lean also takes into account waste created through overburden and waste created through unevenness in workloads.

Lean manufacturing attempts to make obvious what adds value, through reducing everything else. This management philosophy is derived mostly from the Toyota Production System (TPS) and identified as “lean” only in the 1990s. TPS is renowned for its focus on reduction of the original Toyota seven wastes to improve overall customer value, but there are varying perspectives on how this is best achieved. The steady growth of Toyota, from a small company to the world's largest automaker has focused attention on how it has achieved this success.

The Toyota Production System laid out seven wastes of lean manufacturing, or processes and resources, that don't add value for the customer. These wastes are as follows: unnecessary transportation; excess inventory; unnecessary motion of people, equipment or machinery; waiting, whether it is people waiting or idle equipment; over-production of a product.

There are some **steps to achieve lean manufacturing**:

1. Design a simple manufacturing system – A fundamental principle of lean manufacturing is demand-based flow manufacturing. In this type of production setting inventory is only pulled through each production centre when it is needed to meet a customer's order.

2. Recognize that there is always room for improvement – A continuous improvement mindset is essential to reach the company's goals. The term “continuous improvement” means incremental improvement of products, processes, or services over time.

3. Continuously improve the lean manufacturing system design – PMTS, methods-time measurement, cost analysis and perhaps time study can be used to evaluate the wastes and IT effectiveness in the operational processes.

The **advantages of lean manufacturing** are the following:

1. Increased product quality: Improved efficiency frees up employees and resources for innovation and quality control that would have previously been wasted.

2. Improved lead times: As manufacturing processes are streamlined, businesses can better respond to fluctuations in demand and other market variables, resulting in fewer delays and better lead times.

3. Employee satisfaction: Workers know when their daily routine is bloated or packed with unnecessary work, and it negatively affects morale. Lean manufacturing boosts not only productivity, but employee satisfaction.

4. Increased profits: And, of course, more productivity with less waste and better quality ultimately makes for a more profitable company.

5. Waste Minimization – Arguably the most significant benefit of the system, lean manufacturing can efficiently minimize waste within a production facility. Along with waste minimization, the process also reduces cost within the operation as well.

However lean manufacturing has some **disadvantages**:

1. New inefficiencies – Lean techniques can be overused. When tracking of productivity and waste starts to impact the time used for production, the solution becomes the problem.

2. Problems with JIT – JIT principles work best with stable system components. Delivery times for raw and finished goods are known, and the elements of production can be scheduled accordingly.

3. Worker frustration – When a certain level of refinement is met, using lean methods to squeeze more economy from production can discourage workers, reversing positive motivation and undermining your leadership.

The operations of the lean strategy should be so balanced and reasonable that your company does not become counterproductive. Evidently, the pros for lean manufacturing surpass the cons, making it an ideal approach to modern manufacturing.

References

1. Shah, Rachna, Peter T. Ward. Lean manufacturing: context, practice bundles, and performance. – Journal of operations management. – 21.2. – 2003. – P. 129–149.
2. Behrouzi, Farzad, Kuan Yew Wong. Lean performance evaluation of manufacturing systems: A dynamic and innovative approach. – Procedia Computer Science. – 3. – 2011. – P. 388–395.
3. Dickson, Eric W. Application of lean manufacturing techniques in the emergency department. – The Journal of emergency medicine. – 37.2. – 2009. – P. 177–182.

MODERN ENGLISH TERMINOLOGY IN TIME MANAGEMENT

Д. О. Іванніков, студент спеціальності Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, група МЗД-31

А. М. Кришталь, науковий керівник, викладач кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Time management is the process of planning and exercising conscious control of time spent on specific activities, especially to increase effectiveness, efficiency, and productivity. It involves a juggling act of various demands upon a person relating to work, social life, family, hobbies, personal interests and commitments with the finiteness of time. Using time effectively gives the person “choice” on spending/managing activities at their own time and expediency.

The major themes arising from the literature on time management include the following:

- Creating an environment conducive to effectiveness

- Setting of priorities

- Carrying out activity around prioritization.

- The related process of reduction of time spent on non-priorities

- Incentives to modify behavior to ensure compliance with time-related deadlines.

Some time-management literature stresses tasks related to the creation of an environment conducive to “real” effectiveness. These strategies include principles such as:

- “get organized” – the triage of paperwork and of tasks

- “protecting one’s time” by insulation, isolation and delegation

- “achievement through goal-management and through goal-focus” – motivational emphasis

- “recovering from bad time-habits” – recovery from underlying psychological problems, e.g. procrastination.

Time Management Terminologies you should know!

Attendance Tracker: Employee attendance tracker app by Replikon helps you in achieving accurate payroll, comply with labor regulations and manager global workforce. It enables employees to enter time and attendance from anywhere, anytime on any device and supervisors can view the same in real-time.

Business Expense Tracker: With Replicon's Business expense management tracker you can have complete access to your business related expenses. Business specific expense policies enables businesses to simplify expense tracking.

Capex Management: Capex management software helps in accurately tracking employees time spent of capital projects and identify costs that can be capitalized. With Capex management you can easily manage capital expenditures in real-time.

Cloud Based Employee Time Clock: With Replicon's Cloud based employee time clock software you can capture employees punch In/Out time, meal and rest breaks, location, photo, shift schedules, time off's, punch history all in a single unified platform.

Employee Attendance: Replicon provides flexible time and employee attendance platform for managing time and attendance of employees working in different geographical locations along with respective location specific pay-rule policies. Easily track attendance of all the employees irrespective of their work type like, full-time, part-time, hourly, remote employees, contractors or field workers.

Online Time-Sheet Software: Simplify source to gross time tracking for payroll with Replicon's online timesheets. It is an intuitive time tracking solution which is easy to use and enables rapid adoption among your diverse workforce

Project Billing: Efficiently manage projects time and capture billable hours spend on each project using Replicon's project billing software. This tool provides flexible billing rates which enables supervisors and managers to setup billable targets for multiple projects with ease.

QuickBooks Time Tracking: Replicon provides QuickBooks integration module for tracking time and capture billable hours to effectively manage your resources, projects and clients. This software lets you create invoices and cost statements for accurate accounting.

R&D Tax Credits Tracking: Accurately track time and expenses spent by you resources on R&D projects and optimize your tax credits using Replicon's Time Management platform. This tool provides access to historical project information of R&D tax audits which will be useful in planning future R&D credits.

SAP Time Management: Replicon's global time management platform enables you to manage time and modernize your existing SAP infrastructure by accurately achieving payroll and complying with global labor law regulations.

TOURISM AS THE WAY OF RAISING MONEY FOR SPACEX

О. Редька, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

On 17th September Elon Musk, previously SpaceX CEO, revealed that Yusaku Maezawa, a Japanese billionaire and founder of Zozotown, Japan's largest online clothing retailer, will be the first private customer to ride around the Moon on the company's future massive rocket, the Big Falcon Rocket (BFR). Maezawa plans to fly on the trip as early as 2023, and he wants to take artists with him to turn the entire ride into an art project called #dearMoon.

But before Japanese billionaire Yusaku Maezawa can fulfill his dream of seeing the Moon with an artist collective, SpaceX still needs to finish the rocket that will take the group to space. The company needs more money to fund the development of the vehicle, named the BFR, and more wealthy patrons may be SpaceX's best funding option.

Musk estimated that the total development cost of the BFR would run around \$5 billion, costing no more than \$10 billion but no less than \$2 billion. Musk also said SpaceX is spending about 5 percent of its resources on creating this new vehicle at the moment.

Musk maintains that the BFR can ultimately be funded through SpaceX's existing projects. Those include launching satellites – both for commercial customers and the Department of Defense – as well as cargo and astronauts to and from the International Space Station for NASA. Revenue from those ventures just does not seem like it is going to be enough to get SpaceX all the funding it needs quickly, though. It is likelier that SpaceX will need cash infusions, either from people like Maezawa who are interested in riding on the BFR or tourists who might want to fly to the International Space Station (ISS). Otherwise, the BFR probably won't launch for the first time in the next couple of years, as Musk currently predicts.

That makes private customers attractive as a source of cash for the BFR. Maezawa would not say how much he paid to reserve an

entire BFR flight for himself and eight picked artists. Musk said the amount was “non-trivial” and that it will have a significant impact on the BFR’s development. So how much is “non-trivial” for developing a rocket Musk expects to cost \$5 billion to fund? It could run as high as hundreds of millions of dollars.

If SpaceX decides to dabble in private space tourism to drum up funds for the BFR, the company has the means to do it. Currently, SpaceX is working on developing a passenger spacecraft called Crew Dragon to take NASA astronauts to and from the International Space Station as part of the Commercial Crew Program. SpaceX has received billions from NASA to help fund the development of this capability and pay for regular flights to the ISS once the Crew Dragon becomes operational.

Adding customers to an existing flight of the Crew Dragon could be a lot of easy money for SpaceX. Rich space tourists could expand SpaceX’s revenue base. There is a significant market for wealthy people who would like to travel to space. It is not as proven as launching commercial satellites, what SpaceX is currently doing, but there are a dozen people who have paid to buy tickets to orbit.

Very rich people have already engaged in space tourism, so though the idea is unusual, it has precedent. Singer Sarah Brightman put down \$52 million to go to the ISS with Space Adventures, a tourism company that set up flights on the Russian Soyuz rocket. (She ultimately pulled out for personal reasons.) One Space Adventures customer, Charles Simonyi, even paid to go to the ISS twice. Space tourism venture Virgin Galactic has also sold up to 700 tickets for \$250,000 a piece, just to send people into space *for a few minutes*.

That suggests SpaceX may go into the space tourism since it is the easiest way to make money quickly enough to fund its new projects. Otherwise, the BFR will be heavily delayed. Musk said the goal was to start major tests of the spaceship portion of the BFR as early as 2019, with high-velocity flights of the rocket booster in 2020. But a rocket as large and complex as the BFR is likely to put up unexpected challenges. If SpaceX does not want to spend decades on the rocket’s development, finding more passengers like Maezawa who are willing to open up their wallets and wait patiently for a ride may be the key to the BFR’s timely debut.

IS ALL THE GLITTERS GOLD?

А. С. Олексенко, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-21

В. Л. Іщенко, науковий керівник, доцент кафедри ділової іноземної мови, к. ф. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

When we hear the word “gold” in the conversation, everyone has the same visual image, vision and understanding. And if you expand your horizons and think over the meaning of the word, the result will be stunning. Gold is different, as well as its perception.

Usually, gold as a useful fossil, metal or decoration is extremely good and valuable material. Not only women, but men also mingle with precious gifts. Jewellery brings joy and gives a smile to the faces of people. And many others among the values of gold are distinguished. Everyone is an individual, so the idea here is different.

Sooner or later, but in every family, children leave their homes and move away from their own country. In order to achieve our own goals, we are overcoming a lot of obstacles. But time is needed for everything: visiting our parents and relatives and by the way it is golden.

Beginning from school years, we often compare ourselves with someone, equal to the best and distinguish for ourselves a leader. If you talk about being an example for someone else, you need to make a lot of effort. Every day we meet with a lot of people, communicate with them and analyze their behaviour. We often evaluate people only for their appearance although it is worth thinking about the cause of their actions and mutual attitude. Many of my contemporaries appreciate material, not spiritual. They forget that it is necessary to look at the deeds and the soul of a person, and not on its strength. In our time, the material position is more valued than the curiosity of conversation, values and moral principles of others.

In modern society, people are trying to create a comfortable life at the expense of wealth. Evidence is mercenary marriages that are created to ensure their future life, but most couples do not find comfort, happiness and “family gold” until the end of their lives.

Often, having heard the expression “silence-gold” in childhood, I did not ponder over the meaning of what is said. Every person becomes older with years, acquires knowledge, life experience and

opens for himself something new. Only with time, I was able to hear this statement in a new way. Bad weather, unpleasant situations in life and unfriendly people make our mood worse. At such moments of our being, we can offend a loved one by saying something unwise on emotions. It should be remembered that it is sometimes better to keep silent in order to avoid unpleasant situations.

In our time, everyone aspires to be “first”, have a good and high paying job, study at a better university and engage in a favourite business of life. But in pursuit of “their” gold, one must always remain a man.

Consequently, the concept of “gold” has many meanings. For some, it is a material wealth and wealth. For others, it is a family, their family values and the inner world of man. And for others it is a priceless time that flows so fast. I believe, that really is not all that shining gold. Not all that happiness that can be bought. In my opinion, people should learn to appreciate the true beauty that is inward.

WOMEN IN BUSINESS?

Анастасія Олексєйк, студентка спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-11

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Nowadays everyone can do gender roles. It means that today men can cook or women can repair. And it is normal. It does not depend on your gender identification.

World community has realized, that gender equality (equality between women and men) is related to improvement in socio-economic level of country's development, piece and security. The experience of European countries argues, that with the increase in the number of women at the decision-making level and resource allocation, the social orientation of state is intensified, level of corruption is reduced and the whole society is developed.

Gender equality is one of the central parts in the human rights system and among the United Nations values. In 1945 the UN Charter was adopted. One of its fundamental principles is “equal rights of men and women” as well as protection and promotion of women's rights as responsibility of each state. In 1979 the Convention on the

Elimination of all Forms of Discrimination Against Women was adopted by the United Nations General Assembly. Described as an international bill of rights for women, it was instituted on 3 September 1981 and has been ratified by 189 states. Ukraine ratified it in 1980.

Unfortunately, but there are only 25% of women hold top-management positions in the global business. Also, women earn about 77 % of what men earn on the same job. According to a Georgetown Education Center report in February 2018, women need to receive a second education at least in order to earn the same salary with men for the same job. Is it necessary to say that additional education is really expensive! It is called a *glass ceiling*. Why does it exist? One of the reasons is housework and parenting. “Why should I give her this post, if she can go to the decree?” As a result, women can not educate without obstacles and some pressure. It is clear discrimination, I think. “Weaker sex”, “female logic”.... These are stereotypes that prevent women’s career.

On December 8, the World Economic Forum published an annual global survey – The Gender Gap Index 2018, measuring 149 countries worldwide. Given the current pace of preservation, it will take 108 years to eliminate global gender inequality and 202 years to achieve equal pay for women and men. According to the statistics of The Women’s Venture Capital Fund statistic, female teams had only 2.8 billion dollars of the total 130 billion dollars in venture capital money invested over the year. That is 2.2% of common. It is the exact same percentage that for 2017. However, we should say, that companies lead by a single female founder or an all-female founders raised nearly 1 billion dollars more in 2018 than in 2017.

Also, I am very proud to say, that percentage of women is rising. According to McKinsey Global Institute disclosure of the women’s full economic potential will lead to an increase of the world GDP to 12 trillion dollars by 2025.

In Eastern Europe women in leadership positions are 36% and there are 87% of companies where at least one woman is on the top management position. In Ukraine there are 30.6% of women among top-managers and 28.3% are business owners.

The largest number of women employed in the field of agricultural production – 54.3%, target and services – 43,6% and business in the industry – 2%.

We would like to mention “Women in Business” project by the European Bank for Reconstruction and Development. It helps women-led small and medium-sized enterprises to access the finance and the know-how they need to grow. Program started in 2016 and will end in 2022. It covered Armenia, Ukraine, Belarus, Georgia, Azerbaijan and Moldova.

THE MEANING OF THE CONTROL IN MANAGEMENT

Олексій Барановський, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МEB-51м

О. А. Кононенко, науковий керівник, асистент кафедри ділової іноземної мови

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

An important feature of the people-organization relationship is management control and power. Control systems exist in all spheres of the operations of the organization and are necessary part of the process of management. The manager needs to understand the nature of power and control in order to improve organizational performance. Control is an integral part of the process of management.

Management control is primarily a process for motivating and inspiring people to perform organization activities that will further lead to the organization's goals. It is also a process for detecting and correcting unintentional performance errors and intentional irregularities, such as theft or misuse of resources.

Control is also often associated with the act of delegation. However, this does not imply that control is undertaken only by the manager. The person to whom the task is delegated can also often effectively identifies and operates day-to-day control.

The process of control is on the centre of the exchange between the benefits that the individual derives from membership of an organization and the costs of such benefits.

Control is a general concept which is applied to both individual behavior and organizational performance.

Behavioral aspects of the control. People are the integral element of the control and all other stages of management. Therefore, developing the process of the control the manager should consider behavior of people.

Individual behavior. Control can stand for reliability, order and stability. Whenever a person inquires “I would like to know how well I am doing”, this in effect can be seen as asking for control. Members of staff want to know what is expected of them and how well they are performing. This places emphasis on the exchange of information, feedback and comparison of factual results against planned targets. Control is a basis for training needs, motivation to achieve standards and for the development of individuals.

Organizational performance. At the organizational level, management needs to exercise ‘control’ over the behavior and actions of staff in order to ensure a satisfactory level of performance. Managerial control systems are the means of checking progress to determine whether the objectives of the organization are being achieved.

Control completes the cycle of managerial activities. It involves planning and organization of work functions, and guiding and regulating the activities of staff. Control provides a check on the execution of work and on the success or failure of the operations of the organisation.

Elements of control. Whatever the nature of control and whatever forms it takes there are five essential **elements in a management control system**:

- planning what is desired;
- establishing standards of performance;
- monitoring actual performance;
- comparing actual achievement against the planned target
- rectifying and taking corrective action.

Forms of control. Control is far-reaching, it can serve a number of functions and can be manifested in a number of different forms.

- Control systems can focus on the measurement of inputs, outputs, processes or the behavior of people.

- Controls can be concerned with general results or with specific actions.

- Controls can be concerned with an evaluation of overall performance of the organization as a whole or with major parts of it. This requires broadly based standards of performance and remedies for corrective action. Total quality control, concerned with an areas of the organization, can be seen as part of Total Quality Management programmes.

- Controls can be concerned with the measurement and performance of day-to-day operational activities. This calls for more specific standards of performance and speedy corrective action

So, control is effective if it has strategic character, is aimed at achievement of concrete results, and is duly, flexible, simple and economic.

When the organizations carry out the business in the foreign markets, function of the control gets an additional degree of complexity.

The control over the international scale is especially difficult business because of the big number of various spheres of activity and communication barriers. Productivity of the control can be improved, if periodically carry out meetings of responsible heads in headquarters of the organization and abroad. It is especially important not to make foreign managers responsible for the decision of those problems which do not depend on them.

Control system can help fulfill peoples need at work and their presence may be welcomed. Often control over behavior is resented and perceived as a threat. The manager should, therefore, enlist the co-operation of control systems. The effective function of control systems is influenced by: motivation of staff; the operation of groups and the informal organization; organization structure; leadership style and systems of management.

HEALTHY EATING

Latysh Victoria, student majoring in "Food Technology and Engineering", group XTI-11

Tilna Olga, student majoring in "Food Technology and Engineering", group XTI TPF-11

V. I. Voskoboynyk, scientific advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Department, Candidate of Philology (PhD)

Higher Educational Establishment of Ukoopsilka "Poltava University of Economics and Trade"

We live in a world where people are always in a hurry and don't have enough time to eat healthy food. Eating in a hurry can be harmful for the body. Buying every desired product is also risky. There are lots of products today which are genetically modified. It means that they weren't grown in their natural environment and conditions. If we want to follow a healthy diet, we should avoid such products.

Eating healthy is very important for every person. Healthy eating is a diet that provides growth, normal development and livelihoods of a person, which contributes to strengthening his health and preventing diseases. Wise people say, "Health is above wealth". And, indeed, what can we do properly if we don't eat. It is our natural source of energy

Healthy eating involves the harmonious consumption of proteins, fats, carbohydrates, vitamins, macro-and trace elements - the main substances contained in foods. Proteins are the main plastic material for the growth and development of the body. Proteins are structural elements of all tissues. Healthy food assumes that both animal proteins (meat, fish, eggs, milk) and vegetable (legumes, potatoes, seeds, nuts, and cereals) are present in the diet. According to physiological standards, part of animal proteins should be 55% of the total amount of protein consumed. Fats are also important and are responsible for energy accumulation, heat preservation, protection against injury, the exchange and the creation of the necessary hormones, vitamins and other bioactive substances. Carbohydrates are the main source of energy. The average rate of carbohydrates in the daily diet is about 400 g for humans. Vitamins are indispensable components of a diet of healthy eating that are involved in all bioprocesses of the body. If the body receives very little vitamins, it can adversely affect the health.

Healthy food protects people from the mass of diseases, strengthens immunity to some pathogenic factors, and maintains a solid body mass at a stable level. In other words, it allows improving health, physical development and prevents metabolic disorders and chronic diseases.

Eating lots of vegetables and fruit is healthy. Other healthy and nutritious products include fish, seafood, whole grains, fat-free or low-fat milk products, lean meat, eggs, beans, seeds and nuts. However, the amount depends on every person's body and its needs. For example, some people are highly allergic to nuts. In this case they need to cut this product out of their daily diet. Another problem is the increasing number of fast-food chains. People want to eat quickly but they don't realize that fast-food is unhealthy. The regime of eating is also important. Of the total ration the breakfast should take 25% and include complex carbohydrates, fats a few proteins. Lunch should take 35–40% and include complex carbohydrates, proteins, and fiber. Dinner should be 20% and include proteins and

fiber. We also have two snacks that take up 15% of the total ration. These can be fruits, dairy products, bars.

It is important to consider the pyramid of food. It consists of six groups: cereals, vegetables and fruits, starches and legumes, protein-containing products (meat products, dairy products), fatty foods, and delicacies (sweets, sweetened beverages) whose consumption should be reduced or stopped. The higher up the pyramid, the more you must moderate your intake of the food. At the bottom of the pyramid, sits water and all the ways it can be drunk, without moderation and at the top, there are all the foods that are the worst for the diet (e.g., fried foods, sugary drinks, pastries) that should be eaten very rarely.

During the day, you should diversify the diet with different types of products from each group. It is desirable that at each time the products should be from three different groups of the pyramid, at a minimum. Here is an example of the healthy eating and malnutrition. Healthy eating can include breakfast of hot sandwiches with cheese, tomatoes and salad (made on black bread). The second breakfast is a salad of tomatoes and feta. Dinner consists of pasta with meat and vegetables (with olive oil). Choose a variety of meat to taste. The main thing is that it should be lean. Lunch includes fruit. Supper is chicken with asparagus (fried chicken with asparagus). The example of malnutrition is breakfast of tea with sugar (3 tablespoons), pasta, fat cottage cheese. The second breakfast includes bun with condensed milk. Dinner is composed of fried potatoes, chopsticks in Kiev, crackers. Supper involves chips, two sandwiches with butter and jam, and sweet drink.

Along with healthy eating h, we should try to keep fit by doing exercise, cycling, spending less time in front of the TV and not smoking.

WHAT IS SUCCESS AND HOW TO ACHIEVE IT?

М. Б. Білокіз, студент спеціальності Міжнародні економічні відносини, група МЕВ-21

В. Л. Іщенко, науковий керівник, доцент кафедри ділової іноземної мови, к. ф. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Success is very important in every person's life. It is something that we achieve after having made certain effort. The meaning of

success has changed and evolved over time. Today people connect it mainly with abundance of money and luxurious possessions. It's a fact that every person on the planet desires to be successful. However, what does it mean? To begin with, to be successful means you can go back into time and be completely satisfied with all the things you've achieved and done, without any regret. One of the main peculiarities of success is to have a goal, which you should reach no matter what you'll have to face. For example, some people would like to create a stable family environment and a harmony in their homes. Others tend to get a profitable job and wallow in money. Furthermore, it's believed that if you want to gain success you only need talent. However, some people reckon that hard work can compensate the lack of it. Psychologists state that those who have interesting hobbies have more chances to become successful. These are just general tips which we may consider or not. The most important thing is to define how we see success.

In my humble opinion, talent as well as hard work is very important, because of some reasons, presented further. First of all, if you're not gifted or endowed with necessary skills you won't be able to become a profound specialist in the certain area or field of the modern world. But at the same time, you have to be a hard-working and industrious individual to have an opportunity to improve yourself. Secondly, it seems to me, that these two things are inseparably linked with each other. You know, they are like sufficient parts of the whole system.

Nonetheless, a talent alone won't be enough to become a successful human. According to some people's point of view, if a person is talented, they don't have to do all their best to achieve something, cause that's not urgent. I disagree with this idea. Without hard work, for each moment of triumph in your life, your skills won't improve at all. It's better not to take your talent for granted because there's nothing without something.

In conclusion, I would like to say that the word "success" reminds me of this quote: "If you believe you can achieve". The definition of this word states that it's a successful performance or achievement. I think it's the outcome of the challenges and hardships in life, no matter what goes on in it. If you can look back and say that you had a successful life, then nothing else matters.

ACCESS TO EDUCATION AND CAREER DEVELOPMENT IN DIFFERENT ECONOMIC ENVIRONMENTS

Sirelkhatim Nasr, МЕВ англ-21

Н. В. Герман, науковий керівник, доцент

Н. С. Руденко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Career development and economic environment are very much correlated.

The economy of Sudan has suffered a severe economic crisis since 2011 despite its vast potential resources. Sudan's economy is basically agricultural with inadequate infrastructure and ridden by civil wars, social and ethnic conflicts. However, it witnessed a radical change in 1999, when it began to export crude oil. For nearly a decade, the economy boomed, driven by rising oil production and prices and significant inflows of foreign direct investment related to the oil sector, but the economic shock of South Sudan's secession in 2011 was devastating. The government of Sudan has endeavored, in vain, to absorb the ensuing consequences, re-stabilize the economy, and make up for the sharp drop in the badly needed foreign-exchange earnings. The interruption of oil production in South Sudan for more than a year and the eventual loss of oil transit fees (1 billion USD in 2013) have further worsened Sudan's fragile economy and county career development, education in Sudan has a long history of interaction with politics its free and compulsory for children aged 6 to 13 years. Primary education consists of eight years, followed by three years of secondary education. The former educational ladder 6 + 3 + 3 was changed in 1990. The primary language at all levels is Arabic, most males perform military service before completing their education, however higher education system in Sudan has suffered enormously under Bashir's government and many changes with profound cultural and political implications were introduced. The national Islamic front (NIF) has released the impact of higher education on the society and the influence graduates could exert long before other finding proper job. The growth of the fundamentalist movement in Sudan is a testimony for this realization as the whole movement originated and developed within higher education institutions and its hard core is mainly composed of university graduates. The regime was quick to abolish all higher education institutions charters and regulations and to replace them with its own. These new

charters gave the regime unprecedented powers and reduced the role of senior staff in universities to mere administrators without any freedom of decision making. In addition, the existence of a large number of graduates without proper job opportunities meant an accumulation of over-educated civil servants in government departments with nothing to do with their qualifications. Disenchantment, lack of satisfaction and a higher bill for the work force, increased pressures on already dwindling resources of an impoverished administration and caused a sharp decline in productivity.

Unlike developed countries which have long catered for its priorities in higher education through a gradual and sustained expansion program, Sudan and its fellow developing countries need a clear vision of high education and career development. The lack of direction blurs the real needs and makes any sense of priorities a dream, school systems in Africa are generally of low quality. Basic skills are not being learnt, a fact most clearly captured by international standardized tests, whose results reveal that the Region is still below the level expected. Unemployment among university graduates, tertiary education graduates, and other vulnerable members of society are negatively affecting the career development of many young people. Hence the need to create an environment that can develop and unleash the expertise of the educated youth in Africa is a must.

WOMEN IN BUSINESS

Careen Patricia Sami, student majoring in International Economic Relations, group IER IB-11

V. L. Ishchenko, Scientific advisor Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

Women are born natural leaders and best believe that when you see a woman in business success is right there with them. It's not as easy as it looks; most of these ladies face hardships but as we all know women are strong enough to face anything. They are conquerors and are motivated by a lot of things such as the desire to be the best, having power and being recognised.

Women are motivated with a lot of different things and in this case I will give an example of a ZIMBABWEAN women named Pokello who started her business simply because she loves shoes and

she wanted to be recognised by the world for her love for shoes, started selling shoes and now she owns her own boutique with not only shoes but also her own designed clothes too.

Moreover women have always been undermined but they have proven that they are as good as men or even better. I will give an example of Opra Winfrey the first black woman who became a billionaire at the age 49, an American media proprietor, talk show host, actress, and producer who made it in a time were women believed that they were not good enough. She started from nothing and now she is one of the most powerful women in the world. She is recognised all over the world and has done a lot of great things in her life like helping people who need help.

Furthermore, women are generally viewed to be the ones who depend on men but the tables have turned and we find some men depending on women. With that women are still fighting to be recognised in business are motivate to work hard and show that business is a big sector for everyone with great ideas to show their capabilities. Nowadays we see women as CEO, enterprenuers and this is proof that women are good in what they put their minds at.

In addition women work tireless to be the best, everyone loves being the best from time to time and this alone can be a motivation to some women to work hard in whatever platform there are in. Also being in control knowing that you hold all the power inspire one to be on top of their game all the time.

Working women manage to jungle work and raise family, now that's mind blowing. How can one manage all that chaos, having to take of children requires a lot of energy and time but somehow women manage to put everything in order? Acting, singing is a demanding career and look at the women who are doing it good the likes of Teraj P. Henson an American actress who is also a single parent doing a good job.

However, with all this being said all women in business face challenges like gender discrimination and looked down on just because you are women. Some men tend to think highly of themselves and don't trust women enough to let them do their work on their own, they are always monitoring them and watching them this can demotivate some women and feel like that they are not appreciated personally. I think women are the best in business they are resourceful and can make anything happen.

FUNDAMENTAL STAGES OF A DREAM CHASER

Congress Kamanga, student majoring in International Economic Relations, group IER IB-11

V. L. Ishchenko, Scientific advisor Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

"A dream is not what you see when you are asleep but it is what you wake up to do everyday" Christiano Ronaldo

The first and key fundamental stage of a dream chaser is to have Desire, Will and Inspiration or Motivation to chaser that dream every day. Desire is the turning corner to make the first step; it gives birth to determination and dedication. The Will plays spiritual role and Inspiration or motivation prepares you mentally. Therefore dream chasers ask themselves these two questions "what do I desire? Am I willing to put every effort to achieve the dream and Am I well inspired and highly motivated?" This questions will unlock the all the strength and opportunities you have to take. This will automatically drive you to the next fundamental stage

The second fundamental stage is planning and actioning, when you are at a level whereby you walk the talk. The vision of your dream becomes vivid. Make a plan by setting goals of (short term and long term goals) the dream. One of the best lessons I learned is that a dull is smarter than a sharp mind. Write the goals down with a realistic mind that is planning. Failure to plan is recipe to fail. After planning there should be Action. Be action oriented remember a hour of action is better than a week of planning. For people, who are Forex traders like me, we're encouraged to take action and make mistakes because it is by doing and making mistake that you learn, importantly take lessons and try again. The point of this stage is to plan effective and take action to execute your plan efficiently. Your dream could be being a doctor, educator, and accountant or even a professional driver – to all dreams, effective planning and taking action is key.

I have realized that the next fundamental stage for a dream chaser is the association with the right individuals; it is no secret that as you move towards your purpose you will lose friends. In the pursuit of a dream, negative and belittling people are not needed; this could be your brother and best friend. Associate yourself with individuals that

force you to level up, have converse with people who are ambitious as you, chill with those whom you can built you and always keep your mind open to knowledge at this fundamental stage. Knowledge is the new currency or gangster. Applied knowledge is wisdom. A dream chaser does not need powerful or rich individuals around but needs an individual that believes in him and mostly the dream. This fundamental stage of association with the right people will nature nutrients in your dream, you will geminate more will power, ambition, self believe and it will open opportunities you never thought of before.

When the going gets tough, you then realize that you have to dig deep within you to find the light or strength. This is the stage of perseverance and patience. Steve jobs once said “the difference between successful businesses is perseverance”. You as the dreamer need to persevere in tough times. This perseverance gives harvest to patience. Dream chasers have to master patience as they master a skill. For example, a soccer player goes through an injury, a doctor might go through suspension and some professions have bans, I think the common struggle we face is financial crisis. Perseverance will stop you from giving up, holding on to faith and hope of a bright morning compliment your perseverance with Patience. What is patience? To me it is the period whereby you are moving the shadows of hard times to the green pastures. It is very fundamental that you become patient and trust the process. Remember patience is action itself. A lion, wolf and leopard are good examples of patience, as they see the food they wait and wait for the right moment and they always win. A dream chaser needs to have the character of these animals. The fundamental stage of perseverance and patience is a test of character yet it is the bridge to the results you always wanted.

The following fundamental stage of a dream chaser is to build and improve. To build means standardization, for example a sole trader will have regular customers, a sportsperson, singer, educator and actor will have an average performance, all these individuals are getting positive results in their pursuits. They have built a winning strategy, I highly recon that a dream chaser would build a winning formula. The best way to build is to keep on improving; this is an awesome level because you shut down critics, while setting new records and benchmarks. Constantly learning and allowing fresh minds or innovation is major in improving yourself or business. Build wisely with the people around you; from a coach to colleagues

utilize all these people because they are in your life for better. This fundamental stage of build and improve can be interpreted as grow and learn, there is always a room of improvement in life. Build everyday a life, you don't need vacation and improve to be able to use all your strength and abilities in your lifetime. A Wiseman once said "Never think you are smarter than everyone but know you can learn something new from everyone". The world is for those who are constantly learning, this means more opportunities for you as your skills are never outdated. Be good in networking to get the best out this stage.

To say the least there could be many other stages in between or thereafter from the ones mentioned above depending on the character and path of an individual. Destiny is achievable to every dream chaser who master all the fundamental stages mentioned above. Believe in yourself, work hard and shine. The strongest factor of success is self esteem, believe you can do it, believe you deserve it, and believe you will get it.

ECONOMIC SUSTAINABILITY AS A FORM OF HUMAN SECURITY

Ebrima Nvass. MEB-21

Н. В. Герман. *наук. керівник, доцент*

Н. С. Руденко, *ст. викладач*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

The main idea of the research is achieving an ultimate goal based on economic sustainability as a form of human security in the Gambia. So providing the background for a deep, infrastructural and philosophical recognition in understanding of the concepts of human security which results in sustainable development. This brings a lot of concerns for politicians, social scientists, decision-makers, academic researchers and economist. Nowadays, the scientists and researchers believe that the first step for reaching human development is to provide human security in every society. In this way, we first take a look at the theoretical concepts and principles of the issues mentioned.

Security is originated from the word secure and opposite of fear, it means being or feeling secure and free from fear, anxiety, danger, doubt, etc., something that gives or assures safety, tranquility,

certainty, etc. Also, the meaning of security is a kind of being safe against forced aggression, regarding the persons; it means that people don't have any fear about their legitimate rights and having freedom. Traditional meaning of security is stated a general interpretation, being free from any threat, or danger. Security prepares conditions for protecting vital values and obtaining the feeling of freedom from vulnerability and dangers.

Economic sustainability of human security in the Gambia like many developing countries depends on agriculture and natural resources for its economic development. This requires the judicious use of environment/natural resources, particularly, environmental goods and services for sustenance and livelihoods to satisfy basic human needs such as foods, shelter, clothing freedom, and health care among the others.

In conclusion the government of the Gambia has had a dynamic policy landscape in pursuit of the goal of sustainable security and development based on the Nation plan and through efforts to implement multi sectoral programs and comprehensive sectoral initiative. The Gambia government also plan to transform the Gambia into a financial Centre, a tourist paradise, a trading skilled, healthy, self-reliant and enterprising population. Nevertheless, guarantees a well-balanced eco-system and a decent standard of living for one and all under a system of government based on the consent of the citizenry.

INTRODUCTION TO JAVA PROGRAMMING LANGUAGE

Larty Wahab Hankim, КНБ англ-11

Ю. Ф. Олексійчук, науковий керівник, доцент, к. ф.-м. н.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

The history of Java is very interesting. Java was originally designed for interactive television, but it was too advanced technology for the digital cable television industry at the time. The history of java starts from Green Team. Java team members (also known as **Green Team**) initiated this project to develop a language for digital devices such as set-top boxes, televisions etc. But it was suited for internet programming. Later, Java technology was incorporated by **Netscape**.

Java is used to build applications and platforms for a number of devices including computers, laptops, gaming consoles, Blu-ray

players, car navigation systems, medical monitoring devices, parking meters, lottery terminals and smart phones. It is also a key language for networking, particularly for data centers that store and transfer Web-based data.

Java is also used to create miniature, dynamic programs that run alongside or are embedded within Web pages. These programs are called applets and can be used to display maps, weather, games or other interactive widgets or tools on a Web page.

A Java code will run on any JVM (Java Virtual Machine). Literally you can run same Java code on Windows JVM, Linux JVM, Mac JVM or any other JVM practically and get same result every time.

Java program can be characterized as:

Simple: Java was designed to be easy to use, write, compile, debug, and learn other programming languages. Java is much simpler than C++ because Java uses automatic memory allocation and garbage collection.

Object-Oriented: Allows you to create modular programs and reusable code.

Platform-Independent: Ability to move easily from one computer system to another

Distributed: Designed to make distributed computing easy with the networking capability that is inherently integrated into it.

Secure: The Java language, compiler, interpreter, and runtime environment were each developed with security in mind.

Allocated: Java has the feature of Stack allocation system. It helps the data to be stored and can be restored easily.

Multithreaded: The capability for a program to perform several tasks simultaneously within a program.

Performance: Significantly slower and more memory-consuming than natively compiled languages such as C or C++.

Look and feel: The default look and feel of GUI applications written in Java using the Swing toolkit is very different from native applications.

Single-paradigm language: The addition of static imports in Java 5.0 the procedural paradigm is better accommodated than in earlier versions of Java.

Java has significant advantages not only as a commercial language but also as a teaching language. It allows students to learn object-oriented programming without exposing them to the complexity of

C++. It provides the kind of rigorous compile-time error checking typically associated with Pascal. It allows instructors to introduce students to GUI programming, networking, threads, and other important concepts used in modern-day software.

HOW TO BECOME MORE TOLERANT AND ACCEPT DIVERSITY REGARDING RACE AND RELIGION VIEWS

Ismaila Jallow, student majoring in International Economic Relations, group IER IB-11

V. L. Ishchenko, Scientific advisor Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair Candidate of Philology Higher Educational Institution of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"

We are all the products of our own individual upbringing and experiences so it is completely natural that we will all have differences in opinions on a wide range of issues.

The world would be a very dull place if we were all the same and it's the incredible diversity amongst people throughout the world that makes it such a fascinating place.

Benefits of Being Open to Others: When we get to learn about others and respect our similarities and our differences, we get to learn so much more about the world and about ourselves and this helps us to grow spiritually, instead of stagnating. It also opens the doors to many other opportunities, be they friendships, work prospects, travel possibilities or a wider understanding of the world in which we live.

Be Prepared to Listen: Communication isn't simply about talking. In fact, some of the best communicators on the world stage tend to be less "vocal" than we might think they'd need to be to be effective communicators. Take Kofi Annan at the UN for instance. He holds one of the world's most powerful positions when it comes to mediating between powerful people from different countries often with major differences in opinion but he's good at what he does as he's a good listener and, in effective communication, it's listening that's often the key.

Being culturally responsive is not about changing others to be more like you. Instead, it is about exploring and honoring the differences of others. It includes:

1. **Developing cultural self-awareness.** What influenced your own cultural identity? What values and beliefs do you hold and why? Understanding your own cultural makeup is the first step to understanding that others hold different values and beliefs and believe in them as much as you believe in yours.

2. **Learn to appreciate and value diverse views.** Do not judge views that differ from yours as wrong. Instead, just accept that they are different and even try to understand other points of view.

3. **Resist stereotyping.** Avoid all stereotypes whether “negative” or “positive.” Statements such as “blondes are dumb” or “Asians are good at math” will never be true of all individuals within that population. Furthermore, there will always be individuals outside of that population who will also fit that statement. Stereotypes are therefore unreliable and untrue.

4. **Accept your own naïveté.** Cultural responsiveness may require you to forgive your own mistakes and ignorance. Don't dwell on them. Instead, learn from them.

In conclusion if people become more tolerant towards others and take time to get to know some of those with whom they were unfamiliar with previously, it would lead to a far more peaceful and understanding world and, ultimately when considering your own self-growth, an acceptance of other people's differences is a sure-fire way of gaining a more complete acceptance of yourself.

THE STATUS OF DISASTER RISK MANAGEMENT IN SUDAN

Mohamed Karar, *Student Majoring in Management, Group MEH-11*
V. I. Voskoboynyk, *Scientific Advisor, Associate Professor of the
Business Foreign Languages Chair, Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka “Poltava University of
Economics and Trade”*

Natural disasters have a negative impact on part of our life whether it is affecting the country or citizens. We try to give the overview of Sudan and its environment, as well as its environment disasters and the ways of overcoming the difficulties.

Sudan area is 1.949 million square kilometres. Sudan population is about 32 million; annual rainfall amount exceeds 800 mm in the south and below 100 mm in the extreme north. The status of food security is highly affected by its environment and the related

environmental problems which, in some cases reach the stage of disaster, most of the disasters experienced by Sudan are of ecological nature such as droughts, floods, desertification on, pest and locust attacks ...etc. In the late 1970's, the National Remote Sensing Authority (RSA) was established; it is mandated to set space technology policies, conduct research, and study building capacity. It is involved in programs and activities that include project studies, human capacity development and awareness.

Drought is one of the major environmental problems that negatively impact food security. 80% of the 32 million Sudan's population lives in rural areas depending on agriculture and livestock. The total area considered as drought prone is about 69,000 sq. km and this area produces 90% of the cultivated food crops and 85% of fire wood. The major socioeconomic impacts of droughts are immigration in search of employment opportunities, social disruption as a result of displacement, increased violent-conflicts over the resource base, malnutrition and epidemics like malaria and cholera.

The country government made some successful efforts to manage disasters. On February 10, 2014, the African Development Bank's Resident Representative in Sudan, Abdul Kamara, led a mission to White Nile State to supervise the Emergency Assistance that is rehabilitating schools affected by floods. The mission was accompanied by an audiovisual profile team that seeks to profile AfDB-financed projects in the broader East Africa Region. The mission was received by State Commissioner Mohamed Ali Fadlala, responsible for Ed Deweim locality at the Directorate of Education in White Nile State.

The Resident Representative briefed the Commissioner of the importance of the audiovisual profiling of the project as an effort to document and showcase AfDB's support in transforming the East Africa Region.

The Commissioner welcomed the mission and expressed appreciation for the support provided by the Bank in rebuilding the schools in White Nile State, which he termed as critical both for the future of the students and his state. He noted the Bank's outreach efforts in rebuilding the schools was "exemplary, without which the children will have no future, and will ultimately end up as good candidates to be recruited as rebels in the ongoing conflicts in nearby states.

In conclusion, natural disasters happen to millions of people in many places. It is necessary to find how people react to all these

disasters, inform people of what to do if a disaster strikes in order to save thousands of lives, and research how to structure buildings and technology to ensure that in case of disaster many people will be able to be evacuated before a disaster hits. The degree of people's preparation and awareness influences their response to disasters.

WHY GOOD LEADERS MAKE YOU FEEL SAFE

Owoeye N. Azeez, student majoring in International Economic Relations, group IER IB-11

V. L. Ishchenko, Scientific advisor Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopsilka "Poltava University of Economics and Trade"

According to Simon Sinek who spoke about a Medal of Honor recipient – a military man who charged into fire to pull wounded soldiers into a helicopter. In the military we give medals to people willing to sacrifice themselves to help others. However, in business we give bonuses to people who sacrifice others to help ourselves. In talking to heroic soldiers about why they made a sacrifice for someone else, they all said that the other guy would have done the same thing – there is a deep trust in the military. It is hard to build this trust to leaders and to make employees feel safe in the office environment.

In humanity's ancient history, danger was everywhere and the tribe needed to trust each other to stay safe. In modern times, a business has dangers – competitors cutting their market share, new technology that will make the business model obsolete. However, if individual employees do not trust their leadership, they end up spending their own time fighting each other or fighting their leaders for safety and security. For example – enforcing arbitrary and confusing rules at an airline check in counter because if they don't do this, they think they will lose their job. If people feel safe, they can focus on actually tackling external threats and delivering good customer service.

In business, we need to think of leaders as parents. To discipline, nurture, educate, and challenge their employees to build their confidence, take risks and allow them to achieve on their own. In return, they need to trust that a leader will not lay them off when times are tough – you would not lay off a child because the economy changes. This is what offends people about exorbitant CEO salaries in

underperforming companies – the feeling that they have sacrificed people to protect their company's numbers (and their own salary).

An example of alternative leadership can be the fact that a manufacturing company suffered 30% loss of sales during 2008 and their labor pool was overspending by \$10million. When the board asked for layoffs, the CEO refused and instead gave every employee (including himself) 4 weeks of compulsory unpaid leave to be taken any time they chose over the year. He told the employees it was better for everyone to suffer a little, rather than a few suffer a lot. They saved \$20million, and morale was up.

In conclusion, in order to make people feel safe leaders should take the risks first, they should eat last, they should sacrifice so their people feel safe, and so that their people can gain. When they do this, the natural response of their people is that they trust, and are willing to sacrifice for the good of the leader's vision. Then they can say that they did what they did because their leader would have done the same for them.

REALIZATION OF HUMAN RIGHTS IN MODERN NIGERIA

Gote Ahmad Gwadabe. MEB B12

Н. В. Герман, науковий керівник, доцент

Н. С. Руденко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Human rights are the rights possessed by human beings simply because they are human. It is moral principles or norms describing certain standards of human behavior that are regularly protected as legal inherently entitled simply because she or he is a human being. Although recognition of some link between human rights and development is relatively well supported, there are ways in which the two persist in parallel and they continue to reflect a separate evolution.

The parameters of the overlap between human rights and development can be described as occurring at three different levels:

- a) factual or substantive
- b) convergent
- c) obligations

This facilitates a more systematic approach to the interface between them, and a more purposeful and transparent approach to the integration of human rights in development.

According to the Constitution Nigeria is a secular country. The Constitution forbids the establishment of a state religion and guarantees the right to freedom in this sense. Nigerian public holidays honor Christian and Muslim feast days, but not the holidays of any other religion.

Under the Constitution every person shall be entitled to his personal liberty and no person shall be deprived of this right except in special circumstances and in accordance with a procedure permitted by the law. It is the right not to be subjected to imprisonment, arrest and other physical coercion in any manner that does not have legal justification. The right is the freedom to live as one chooses without too many restrictions or constraints from the government or its agencies.

The dynamics of human trafficking in Nigeria are geographical in nature and include internal trafficking and cross-border trafficking. The trans-boundary quality of human trafficking has made it a global menace forcing international cooperation measures among countries of the world including Nigeria to establish measures to tackle the problems associated with trafficking.

In conclusion, human rights commission is not a prerequisite for a government to uphold the human rights of its citizens. Other state institutions, such as an independent judiciary or a representative legislature, can equally provide oversight to ensure recourse and redress to human rights abuses.

ACCESSIBILITY OF EDUCATION AND CAREER GROWTH IN THE CURRENT ECONOMIC SITUATION

Owusu Oware Ernest, *MEB англ-21*

Н. В. Герман, *науковий керівник, доцент*

Н. С. Руденко, *ст. викладач*

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Since independence, Ghana has comparatively distinguished itself among many Sub-Saharan African (SSA) countries in its educational developments. Tertiary education in Ghana over the past decade has witnessed tremendous growth in various frontages – increased access and participation, relative expansion of academic facilities, a growing private sector, and most importantly, a transformative policy environment. Despite these overwhelming developments, there

remain inequalities in the higher education system in Ghana: access has not been broadened to include all social groups. Available data suggest unequal participation among women, minorities, individuals from low socioeconomic backgrounds, and spatial-based disparities.

Using enrollment data from universities, policy document from the Ministry of Education, and the National Council for Tertiary Education in Ghana, and academic research reports, I provide descriptive and critical analyses of the structures of inequalities and disparities in higher education in Ghana. I argue that in spite of the massive developments over the years, there exist accessibility and participation gap with respect to students' socioeconomic status, gender, regions of origin, and the type and location of secondary schools attended.

Higher education in Ghana has recently seen remarkable growth in various frontages – widening access and participation, expansion of academic facilities, transformative policy environment that has led to the growth of private sector participation, innovative funding approaches to increase the financial sustainability of institutions, and so on. Universities in Ghana have become attractive to students from other countries, particularly in West Africa. Public universities in Ghana are internationally recognized in terms of the quality of programs offered, teaching, research, and knowledge transfer. Several public universities, have well-developed international programs and partnerships with leading institutions such as Harvard, Yale, and Princeton, giving more credibility to their academic programs.

However, in spite of these overwhelming developments, there remain inequalities in the Higher Education system in Ghana; access has not been broadened to include all social groups. Available data suggest unequal distribution of higher education among women, minorities, individuals from low socioeconomic status, and spatial-based disparities. Using enrollment data from universities, policy document from the Ministry of Education (MOE), and the National Council for Tertiary Education (NCTE) in Ghana, and academic research reports, the authors provide descriptive and critical analyses of higher education disparities in Ghana. The authors provide a brief anatomy of the tertiary education in Ghana, followed by a descriptive examination of the various levels of inequalities that have persisted in the system with particular reference to access and participation – disparity based on students' socioeconomic status, gender-based disparities, regions of origin, and the type or location of secondary schools.

HOW TO BECOME A SUCCESSFUL ENTREPRENEUR

Seidu Yamin, student majoring in International Economic Relations,
group IER IB-11

V. L. Ishchenko, Scientific advisor Associate Professor of the
Business Foreign Languages Chair Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka "Poltava University of
Economics and Trade"

Becoming a successful entrepreneur doesn't just happen within a day; but you'll find the following characteristics in the majority of businessmen and women that have navigated their way to the top:

- **Learn from the best**

Even the very best entrepreneurs of our time worked with other experts in their industry before going it alone. Finding a suitable mentor is a great way to learn more about your sector as a whole and, more importantly, the various facets of running your very own business. Your mentors may even have made mistakes in business themselves, but equally that makes them the perfect person to learn from, giving you the chance to understand where they went wrong.

- **Stay hungry and ambitious**

Running a successful business is not an ego trip for successful entrepreneurs. It's their desire to grow and provide a better product or service for their customers that keeps them hungry and ambitious. The moment that an entrepreneur stops wanting to learn new things, is the moment that complacency sets in, allowing others to overtake you and leave you behind. That leads us nicely into breakdown.

- **Inspire those around you**

Even the richest, most experienced entrepreneurs cannot be good at everything. All entrepreneurs require a team of people around them that complement their skills. The real skill is not only hiring the best possible team to support you, it's about hiring people who share your vision and passion. By inspiring and investing in your team, not only will they succeed but the business itself will too.

- **Take a personal inventory**

Before becoming an entrepreneur, you'll have to determine whether you have what it takes to succeed. Take a realistic view of your strengths and weaknesses. Specifically, look at areas of capability (knowledge and experience), aptitude (skills and likes), and personality (persistence, resilience). Do you have the knowledge and experience required to succeed within your chosen industry? Can

you deal with failure and hardships along your path to success? Finally, assess whether or not you have the financial standing required to start a business.

In conclusion, becoming a successful, young entrepreneur can be challenging. Set a clear path to success for yourself by deciding on your goals and securing start-up capital. Grow your enterprise by working hard, surrounding yourself with great staff, and getting the word out about your product or service. Once you hit the big time, reinvest your income in other business ventures or in your original business.

SOCIAL LIFE EXPERIENCE IN A NEW ENVIRONMENT

Maja Sonko, КНБангл-11

Н. С. Руденко, науковий керівник, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Maja Sonko is a young black boy from the western part of Africa, from the country called The Gambia; he is a nineteen with big ambitions. He is currently studying BSc in Computer Science at Poltava University of Economics and Trade in Poltava, Ukraine

It's undeniable that the first academic year abroad is expected to be the most difficult year throughout the entire period of the studying experience in the country they find themselves. For international students living and studying in Ukraine is no exception to this rule, no doubt that couple of challenges are to emerge during the first year in Ukraine, and I believe it's important to form a picture of them before making the decision of joining a Ukrainian university, so I constructed this short introduction to the main three challenges to expect:

100 % ATTENTION:

In general, there are no major differences between student life in Ukraine and anywhere else. its educational system shares the same core with other European universities. Students still have to attend classes, summarize lectures, work on given assignments, conduct laboratory work (where applicable) and interact with professors, teachers and fellow students.

However, the system has its difficulties for new students, and none stands out like the 100 % attendance that requires all students to attend all classes and lectures in their yearly academic program.

Even if a student skips part of the program in one subject, he'll be obligated to prepare the material of the skipped classes and pass compensating classes, also known as doing "otrabotka" (Russian term) otherwise, they won't be allowed to give tests and exams in the subject. The main advantage of the 100 % attendance requirement is that it makes the student to read just to have at least the minimum accepted knowledge in any given part of a subject and not only depends on the tests and exams of the general evaluation.

So dear student, how to make it an advantage instead of a challenge?

By simply never skipping classes! But if you do (and unfortunately everyone is destined to!), apply Benjamin Franklin's principle "Never leave that till tomorrow which you can do today" and make sure to attend the next compensating class in the same week of that you skipped and pass it successfully.

Nothing is more challenging in life than life itself...

Although adaptation is part of our human nature, the process of adapting to a new environment and life is not easy for everyone. Living and studying in Ukraine require students to learn how to interact with multicultural student's community and co-exist with Ukrainian culture. This should be looked at as a great opportunity to enrich one's own culture and generate the understanding of other nations and their cultures.

It's understandable that the vast majority of people would prefer to interact with representatives of their culture, or near to it. However, it shouldn't lead them to limit themselves to such pattern, so not to skip on the benefits of cultural diversity of the academic experience in Ukraine specially, during their first year of living in Ukraine.

Furthermore, such attitude might initiate a state of voluntary isolation from the surrounding community and constant cultural clashes, ultimately leading to failure in adaption to the local community in Ukraine and the international student community.

Surely emotional instability will be an expected result, and honestly unless the student learns how to expand their horizon, it won't go away but build up. And that's why it's very important to approach this cultural experience opportunity with ease and opened mind so not to turn it into a handicap.

Studying and living away from home gives students large portion of freedom that might seem unlimited sometimes, it's very important

to understand that with such freedom larger responsibilities should emerge. From our practical knowledge and experience it's clear that students who arrive to study in Ukraine from higher controlled environment struggle more with the new concept of unlimited freedom than their peers from less controlled environments, this is why it's our message to parents everywhere to encourage their children to take more responsibility for their actions and enlarge the freedom space around them with practicing less control, so as to avoid the destructive effect of sudden disappearance of such high control on the children when the opportunity to study abroad arises.

Sudden freedom also puts the student face to face with their lack of self-discipline, and latterly forces them to learn the necessary skills to develop and become more self-reliant and well organized, so as to balance their academic as well as social life in Ukraine, and no better time to start than their first year in Ukraine.

For students who chose to continue their higher education abroad in general or specifically in Ukraine, challenges do exist and facing them is inevitable. As part of our mission, we take it upon ourselves to provide us with the necessities of life in becoming whatever we dreamed of becoming.

SOCIO-ECONOMIC SITUATION AND ITS IMPACT ON PERSONAL DEVELOPMENT

Adepoju Samuel Timileyin, МЕВангл-21

Н. В. Герман, науковий керівник, доцент

Н. С. Руденко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Socioeconomics is the social science that studies how economic activity affects and is shaped by social processes. In general it analyzes how societies progress, stagnate, or regress because of their local or regional economy, or the global economy. Societies are divided into 3 groups: social, cultural and economic

People's well-being, consisting of, for example, their health, happiness and overall satisfaction with life, is influenced by a wide variety of life events (e.g., income increases, marriage, and unemployment) as well as changes in the society in which they live (e.g., changes in national income and how equally that income is distributed). Our program of research will show (a) the type of

person who loses or gains the most well-being when these events take place, and (b) the psychological reasons as to why people's well-being changes after such events. Showing why, and for whom, socioeconomic events can have a large impact on well-being is important for understanding basic questions such as why some people are happier or more depressed than others. It helps in understanding the impact of policy (for example, who will suffer the most if society becomes more unequal). We use already collected datasets which provide tens of thousands of people's responses, over several years, to questionnaires about themselves and their levels of well-being.

Social change can be a gradual unfolding of different ways of life or can imply a sudden, fundamental transformation of economic, social, and political institutions, as was the case in Eastern Europe after the end of the Cold War. Individuals perceive, experience, and handle effects of social change on the basis of certain socio-psychological processes. It is necessary to focus on how individuals deal with social change – how social change is perceived, experienced, and acted upon by the person and how these reactions affect human development. Until recently, social change and individual development were studied separately in different disciplines. Attempting to relate these two complex topics of research may increase the risk of failing to deal successfully with either one. However, I believe that the study of individual development in a changing socioeconomic context will allow furthering our understanding of human development. This belief is based on the assumption that individual development is an active process taking place over the life course in multiple contexts.

The active role of the individual is seen in the psychological processes of negotiating the self in relation to the environment, including goal setting, decision making, and behavior. The contextual view enlarges the individual-centered approach by specifying ecological conditions that affect individual development and by illuminating multidirectional processes in changing person-environment relations. When dealing with the possible effects of social change on individual development, several issues have to be clarified in term of aspects of social change impact on the individual person; how the individual person is affected by such factors; why some people gain from social change and other experience losses; how the outcome of social change affect further individual development.

Research during the past decade shows that social class or socio-economic status (SES) is related to satisfaction and stability in romantic unions, the quality of parent-child relationships, and a range of developmental outcomes for adults and children. This review focuses on evidence regarding potential mechanisms proposed to account for these associations. Research findings reported during the past decade demonstrate support for an interactions model of the relationship between SES and family life, which incorporates assumptions from both the social causation and social selection perspectives. The review concludes with recommendations for future research on SES, family processes and individual development in terms of important theoretical and methodological issues yet to be addressed.

ADJUSTING TO MY NEW ENVIRONMENT

Nyasha Stanley Chagonda, КНБ англ-11

Ю. Ф. Олексійчук, науковий керівник, доцент, к. ф.-м. н.)

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Programming has had a great impact on the course of human development and in shaping the very lives we lead. At the medical level programming has helped to save countless of lives and has led to the overall improvement in the quality of life due to development of new technologies. Machines like CT scans aid in identifying potential health threats and programmers work hand in hand with top medical personnel in developing such technologies. Matlab, Java and Python are the two most used programming languages in the development of medical technologies. Code is also revolutionizing the field of medicine and helping to prolong life and make life better for those with disabilities through the advancements in biotechnology paired with neurosensors and advanced robotics, patients can now have bionic limbs that they can control and perform tasks with. We are able to write software that contribute to major advancements in physics with software and code that plays a pivotal role in the advancement of fields such as nanotechnology as code is being used to simulate physical models at a nano level with hopes of learning more about how things work at that level. Any breakthroughs at that level could lead to amazing things such as teleportation or the technology to harness more energy from atoms which will solve the world's energy crisis. Programming has also helped develop and

improve the way we communicate. In today's world it is getting easier and easier to talk to one another regardless of distance. At any given time millions of people are using the internet to communicate and exchange information and the amount of HTML coding behind that is immense. People all over the globe are also made aware of current events as they occur via social media and news websites. This allows people to become part of whatever is going on and it also gives voice to those who are at risk of having their rights abused thanks to human rights blogs. WhatsApp application provides affordable and fast way of communicating; it is a very popular application with millions of users. Thanks to the always working programmers at Google finding your way in unfamiliar territory is no longer a hassle or as dangerous as it used to be due to the development of software like Google Maps which help you maneuver around cities and with options like street view that allow you to check out the area before embarking on the journey. Information is now more accessible on platforms like Google and Yahoo as compared to the old days where we sorely depended on dictionaries.

Companies that are in the car industry rely on programming for safety features and other features in their cars. Like car company Volvo they design and test car features using simulation software before going into production. This helps them save money, time and lives at the same time. Programming also helps ease the load of hard labor that humans go through by automation of certain procedures. Whether it's work in the office or hard manual labor and a factory, there is a program which can be written to simplify the work and maximize efficiency at the workplace. Large machines at factories are programmed to carry heavy materials with little human assistance needed. A computer can also be programmed to carry out tasks that usually involve repetition of simple work. World leaders recognize the worth and need of programmers that are why they are increasing computer related classes to their students. United States of America President Barack Obama unveiled his "Computer Science for All" initiative that aimed to give every US student the hands-on computer science and math classes to increase the number of programmers. In Africa those who pursue computer related classes are encouraged to do so by fees reduction and provision of textbooks. With the ever increasing number of programmers minimal everyday tasks will become easier and easier to complete. An example of this is ordering goods online and having them delivered to your door, this is

extremely helpful for people who are disabled, immobile and have a hard time getting out and shopping for themselves. Companies like Uber provide excellent, safe and practical transportation services thanks to creative thinking and a bit of coding. Tesla has already proven the viability of the self-driving car, making it easier for all people to move from point A to point B. The auto-pilot use c and c++.

The creation of AIs (artificial intelligence) presents a great opportunity for more improvements in the technology advancements field. These systems are impressively intelligent and will continue to grow smarter and my even surpass our own thinking. They will continue to write programs that will ease our everyday lives, improve our standard of living and increase our longevity.

Programming student helps with space exploration and has made many space related ventures possible. Elon Musk has been able to bring back rockets from space to the ground safely due to some clever coding and hence lower the cost of space exploration missions and increase our further understanding of our universe.

Basically in conclusion, programming is practical in its output - it solves everyday and upcoming problems.

TECHNOLOGY AS GOALS IN MY LIFE

Amadou Darboe, КНБангл-11

Н. С. Руденко, науковий керівник, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

The proposed Gambia National Information and Communication Infrastructure (NICI) Policy and Plans was designed to address the areas where ICT would facilitate the achievement of the Vision 2020 overall objective, which is to transform the nation into a middle-income country by 2020 through accelerating private sector development, restructuring economic management, developing the human capital base, and institutionalizing decentralized and democratic participatory government structures, processes, and systems. The overall objective for the policy is to “leapfrog” several stages of development by establishing a participatory approach in building human resources and a conducive environment that utilizes ICT as a platform to exchange data, information, and knowledge and as a tool to implement applications and provide services to achieve higher growth rates in all spheres of socio-economic activities.

Workplace computerizing is very high; 66.2% of institutions on the average owned/accessed more than one computer whilst 12.0% owned only one PC.

Photocopying machines are normally found and used in most workplaces, on average about 45.8% institutions used photocopying machines but some local government areas reported low usage of copying machines in the workplaces in Mansakonko (11.2%), Kerevan (17.1%) and Janjangbureh (12.5%).

Nationally, the overall availability and usage of other information and communications technology equipments like fax machine and printers in offices is quite high at a rate of 38.5% and 58.7% respectively. The rate of penetration of digital projectors is very low in the offices.

Households mainly obtain information through the use of radio, mobile telephone and television programmes for increased productivity and growth. At national level about 90% of households have radios, 40% have a television and 56% use mobile telephone to send and receive information.

Other information technology equipments and facilities are found in both urban and rural households. The survey results showed that about 2% of individuals in households used computers in the last 12 months whilst only 1% of individuals in households have internet facilities in the same period.

The Gambia was the first country to participate in the UNDP's Internet Initiative for Africa program to assist in creating a low-cost Internet backbone running at 512Kbps via Teleglobe in Canada, with local high speed POPs to provide national coverage.

The first ISP connected to the system was QuantumNet. Online services that are commonly used by people are email, web browsing, web hosting, discussion forum and file transfers. Four Internet Service Providers (ISP); Gamtel, QuantumNet and Netpage are licensed to operate and to provide dial-up internet access to the public and to institutions. The technology services provided through dial-up system are cheaper in the Gambia than in many African countries.

With regard to internet connectivity, the survey results revealed that on the average 46.2% of institutions covered have had internet connectivity whilst 22.1% of the workplaces interviewed have their own websites.

The importance of information technology underscores the importance of adopting IT in schools. The availability of computers in the education sector is still very low, on the average and at national

level; student-to-computer ratio is 142 students per PC. The availability of computers to pupils increases with increase in the level of education. In fact, 256 students in Lower Basic School have to share one PC whereas 10 pupils in tertiary/higher education share a computer. In the urban areas, there are about 29 students per PC in the Senior Secondary schools whilst there are only 11 pupils per computer in the Vocational schools.

With regard to training received in the use of the IT, there are disparities according to gender. Our survey results show that there are only 18 percent of the female students enrolled in tertiary education who are in an ICT dominated field whilst there are about 60 percent of the male pupils in the same category who are in an IT dominated field. However, the results concern with Vocational/Technical schools show a higher participation of female in ICT field than the males. There were 17 percent of female student in this school category who are in an IT dominated field as against only 15 percent of male pupils in the same school category are in an ICT dominate field.

The proportion of students and teachers using the internet is very high. About 98.4% of pupils and 98.9% of teachers used the World Wide Web for email messaging.

To develop the economy and improve the lives of local people we therefore need a basic level of education underpinned by developing a learning culture. The ability to use new technology that is ever changing, acquire relevant knowledge and convey information in a manner that empowers individuals to maximize their natural potential perhaps stands out as the most basic prerequisite. In this regard, opportunities to use ICTS have to be precluded by training and learning.

The proliferation of IT training will provide a future base but now it is important we recognize that the relevant knowledge base and therefore skills required to be competitive or have the competitive edge are lacking, the workforce is still low skilled. Before we even get in to the IT fields or the lack of it in schools, what first comes to mind is the ongoing debate about the atrocious level of English proficiency in schools. Language forms a fundamental part of development and it is through this that the principle of skill acquisition is based on regardless of which skill one needs to acquire.

“Information is power” to empower and act. The completely learning process for us in Africa and The Gambia specifically, is challenged by how quickly we raise the level of awareness of ICTs.

At present, the information technology industry is focusing more on selling PCs, basic computer training, networking and a few other basic services. The innovation to demonstrate to people what a simple computer program can do for them or their business that can translate to the need for PCs is lacking.

Universal usage to and affordability are inextricably linked. The cost of computers and the price of accessing the World Wide Web are one of the main issues that influence the spread of ICTs. Purchase of equipment is still far beyond the reach of the average citizen. The high price tags compared to other necessities in life act as a barrier to getting to use ICT equipments and services.

THE ROLE OF TRANSNATIONAL COMPANIES IN ERA OF GLOBAL ECONOMY

Owusu Nancy, МЕВангл-21

Н. В. Герман, науковий керівник, доцент

Н. С. Руденко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

A commercial enterprise that operates substantial facilities does business in more than one country and does not consider any particular country its national home. One of the significant advantages of a transnational company is that they are able to maintain a greater degree of responsiveness to the local markets where they maintain facilities.

Transnational companies are one of the most important subjects of international economics. They are directly affecting new trends in international business, global competitiveness on international markets as well as economies of states, nations. The transnational companies' implementation processes within the business environment can affect the international Economics system in terms of social, political and economic development. The issue is also to find out the proper involvement in world's companies.

International and national environment along with the possible risks and benefits for particular economies and other stakeholders helps to improve the world's economy.

The goal of all those efforts is supposed to lead to sustainable social and economic development and better quality of life in the Global world economy environment.

The first one is increasing influence of transnational companies, the second one is decreasing influence of nation state and the third one is the creation of regions as a new space for economic activities (e.g. Hamilton, & Webster, 2009).

During the 20th century the nature of these relations changed significantly. This is evident when comparing the industrialized countries on one side and the developing countries on the other side, but it is also seen while comparing individual economic issues inside one or the other group of countries.

Fabus (2011b) argues that development of globalization processes in recent decades (or, in the last decade) has been considerably enhanced by ongoing revolution in information and communication technologies. Also, the rapid globalization shift has been caused by the intensification of efforts to promote free trade throughout the world, political changes in many countries accompanied by efforts to expand free enterprise, or the need to join efforts to protect environment, etc (Miklosik, Hvizdova, & Zak, 2013).

In the 90's the shaping of global economic contacts has become even greater than in previous decades. One of the major trends with global impact, pursuing the turn of the 20th and 21st centuries is known as a boom (increase of production and circulation) of global economy; it means that the economic forces in the world have crossed borders.

DIFFERENCES BETWEEN AMERICAN AND BRITISH ENGLISH

L. V. Andrysenko, J. M. Nikylina, *Students Majoring in Tourism, Group T-11*

V. I. Voskobojnyk, *Scientific Advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair, Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"*

English is the leading language in the world. It is the language of computer technology, business, science and technology. The theme of language is never exhausted its relevance as the language changes with the people.

The most noticeable difference between American and British English is in vocabulary. There are hundreds of everyday words that are different. For example, Brits call the front of a car the *bonnet*,

while Americans call it the *hood*. Americans go *on vacation*, while Brits go *on holidays*, or *hols*. New Yorkers live *in apartments*; Londoners live *in flats*. There are far more examples than we can talk about here. Fortunately, most Americans and Brits can usually guess the meaning through the context of a sentence.

There are a few grammatical differences between the two varieties of English. Let's start with collective nouns. We use collective nouns to refer to a group of individuals. In American English, collective nouns are singular. For example, *staff* refers to a group of employees; *band* refers to a group of musicians; *team* refers to a group of athletes. Americans would say, "The band is good." But in British English, collective nouns can be singular or plural. You might hear someone from Britain say, "The team are playing tonight" or "The team is playing tonight."

Another grammar difference between American and British English relates to auxiliary verbs. Auxiliary verbs, also known as helping verbs, are verbs that help form a grammatical function. They "help" the main verb by adding information about time, modality and voice. For example, Brits sometimes use *shall* to express the future ("I *shall go home now*"). Americans know what *shall* means, but rarely use it in conversation. It seems very formal. Americans would probably use "I *will go home now*."

In question form, a Brit might say, "*Shall we go now?*" while an American would probably say, "*Should we go now?*" When Americans want to express a lack of obligation, they use the helping verb *do* with negative *not* followed by need. "*You do not need to come to work today.*" Brits drop the helping verb and contract *not*. "*You needn't come to work today.*"

You will also find some small differences with past forms of irregular verbs and participle. The past tense of *learn* in American English is *learned*. British English has the option of *learned* or *learnt*. The same rule applies to *dreamed* and *dreamt*, *burned* and *burnt*, *leaned* and *leant*. Americans tend to use the *-ed* ending; Brits tend to use the *-t* ending. In the past participle form, Americans tend to use the *-en* ending for some irregular verbs. For example, an American might say, "I *have never gotten caught*" whereas a Brit would say, "I *have never got caught*." Americans use both *got* and *gotten* in the past participle. Brits only use *got*. People in both countries can easily understand both ways, although Brits tend to think of the American way as incorrect.

A tag question is a grammatical form that turns a statement into a question. For example, "*The whole situation is unfortunate, isn't it?*"

or “*You don’t like him, do you?*”. The tag includes a pronoun and its matching form of the verb be, have or do. Tag questions encourage people to respond and agree with the speaker. Americans use tag questions, too, but less often than Brits.

There are hundreds of minor spelling differences between British and American English. You can thank American lexicographer Noah Webster for this. You might recognize Webster’s name from the dictionary that carries his name. Noah Webster, an author, politician, and teacher, started an effort to reform English spelling in the late 1700s. He was frustrated by the inconsistencies in English spelling. Webster wanted to spell words the way they sounded. Spelling reform was also a way for America to show its independence from England. You can see Webster’s legacy in the American spelling of words like *color* (from *colour*), *honor* (from *honour*), and *labor* (from *labour*). Webster dropped the letter u from these words to make the spelling match the pronunciation. Other Webster ideas failed, like a proposal to spell *women* as *wimmen*. Since Webster’s death in 1843, attempts to change spelling rules in American English have gone nowhere.

British and American English have far more similarities than differences. We think the difference between American and British English is often exaggerated. If you can understand one style, you should be able to understand the other style.

So, with the exception of some regional dialects, most Brits and Americans can understand each other without too much difficulty. They watch each other’s TV shows, sing each other’s songs, and read each other’s books.

MANAGEMENT IN GHANA: A MIX OF CULTURE AND BUSINESS

Bismark Kodwo Otabil, Student Majoring in Management, Group MEH-11

V. I. Voskobojnyk, Scientific Advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair, Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka “Poltava University of Economics and Trade”

Management style in Ghana has been quite a bit of a hit and miss. Various firms practice aspects of the management styles they prefer, blending it with their own unique way of life. This blend is made up of aspects from the American and the Japanese styles of management.

The methods used in this study are observations from personal experience (before coming to Ukraine to pursue higher education, I was the professional development associate at Challenges Ghana company, studied earning a chartered marketer status through the Chartered Institute of Marketing – UK, filled in questionnaires submitted by colleagues in various companies in Ghana) and diligent research done from published works available.

It is a poorly kept secret that the culture and way of life in the average Ghanaian company mostly tilt towards the Japanese style of management as that has its roots embedded in respect and high morals. This notwithstanding, there are instances where the American style of management is preferred; and even dominant in the way a company is run. This amalgamation of management styles does provide its own benefits but it is undeniable that it also has its shortcomings. This is not to say that there is no clear distinction between the style of management in Ghana and Japan. The distinction is what this study seeks to find and make a case for. The Ghanaian management style might not be universally known and perhaps even disputed as non-existent but it is worth noting that it is unique in its own way; with influences from various cultures that exist in Ghana.

Firstly, this study will seek to explain why the Japanese style of management is the preferred choice but not the American style, what aspects of the Ghanaian culture is adopted that makes the Ghanaian style of management unique and how modern trends are perhaps influencing a small but steady deviation from this style of management. This is obviously to be expected and so this study will not only acknowledge the existence of this shift but will seek to throw more light on the impact of this style on the business environment and all the people concerned.

Moreover, the research seeks to understand why the Ghanaians prefer the Japanese style of management, to what extent the Japanese style has influenced the working culture, its merits and demerits and how the Ghanaian aspect has managed to blend in the Japanese style and make it unique to the culture setting without sacrificing business formalities.

Also, this study further seeks to understand why the Ghana style of management has more in common with the Japanese one and where the line is drawn. There are definitely some differences and also it is a known fact that not all companies in Ghana adopts this style as some would rather opt for the American style of manage-

ment; others also practice a blend of the Japanese and the American style of management without a noticeably hint of any local culture underpinnings.

The backdrop and reasoning for this study is to appreciate how a country's culture if appreciated, can be a tool used to increase productivity and create a unique way of conducting business. Hopefully, at the end of the study, people will come to that we should:

1. Realise that although the style of management in Ghana has a lot in common to the Japanese style of management, there are distinctions and clear differences which makes Ghana's approach unique.

2. Appreciate how culture and business can co-exist and when handled properly, even serve as a tool to help achieve the aims and objectives of the company and help foster harmony within the business environment.

3. Know the pros and cons of the Ghanaian style of management by comparing and contrasting the various arguments for and against whether this is the best style for companies in Ghana.

4. Understand the impact of globalisation on the way management is practiced in Ghana and the new trend that is slowly but increasingly becoming popular.

5. Acknowledge that although the Ghanaian style of management has more in common with the Japanese one, there are a handful of companies in Ghana who are unique in the way they have adopted the American style of management in its entirety and others that have adopted a totally unique style of management that has no bearing whatsoever to any of the two types of management style.

In conclusion, this study therefore is a conclusive proof that management in Ghana is unique and that although one can find that it bears resemblance to the Japanese style of management, the companies in Ghana for the most part have blended in their own culture and business. Culture and business interact with each other in most Ghanaian companies. In this globalised world however, it does not come as a surprise to know that a country in Africa has chosen to adopt the management style from Asia. As companies are becoming more and more global, perhaps the cultural aspect of the management approach might be scrapped for a more aggressive profit seeking approach. In the meantime, however, it is safe to say that the preferred management style in Ghana is a blend of culture and business formalities one will notice when visiting a Ghanaian company.

MEDICAL TOURISM IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

O. V. Kobzar, *Student Majoring in Tourism, Group T-32*

V. I. Voskoboynyk, *Scientific Advisor, Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair, Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopspilka "Poltava University of Economics and Trade"*

Ukraine is becoming a very promising market for inbound medical and health tourism. Medical tourism is growing due to the quality of medical services and affordable prices; Ukraine is a preferred medical tourism destination for a lot of health tourists due to a positive reputation of healthcare providers and a decent price-quality ratio.

Among many treatments and surgeries successfully performed, the ophthalmology in Ukraine is developing and according to statistics there is a chance to save 35–40 % on eye treatment. It is known that medical tourism in Ukraine offers the latest developments for the cure of glaucoma, cataracts and high degrees of myopia. The magnet therapy field is used in ophthalmology, intraocular hemorrhage, keratitis, optic neuritis, retinal vein thrombosis and other diseases that have inflammatory and edematous components.

Cosmetic surgery as a part of medical tourism is also popular in Ukraine, including Botox injections that help people who want to change their appearance; thousands of cases are performed every year. During the past five years the number of plastic surgeries in Ukraine has increased by 20% and the prices for these surgeries are 30% lower in comparison with America and Europe.

Ukraine may not be the first place that springs to mind when you think about a location for your medical tourism break, but it is actually the world's most visited destination. It has attracted an increasing number of medical tourists.

Over the past 10-15 years, the world has formed a real medical tourism industry. The combination of quality healthcare at lower prices with unforgettable impressions of the new country encourages patients to seek alternative medical care in other countries.

The main reasons medical tourism is becoming more popular in Ukraine are as follows:

- high cost of medical services in the developed countries;
- reduction of insured patients in the leading countries due to economic crisis;

- queues on the planned procedures and surgery operations, sometimes for months;
- lack of quality health care;
- lack of innovative technologies, equipment and specialists.

While much of Ukraine's infrastructure is still recovering from its Soviet past, one area where Ukraine has excelled is the provision of private medical facilities. Today's healthcare tourists can expect the highest standards of equipment and expertise, as the Ukraine aims to attract new wealth from Europe.

Treatment and rehabilitation in Ukraine is becoming increasingly popular among patients from Western Europe, Israel, USA, UK. The cost of medical services in Ukraine is lower by 30–70% than the cost of similar services in other countries, but the quality and comfort level are similar with many foreign clinics. The main directions of medical tourism in Ukraine are ophthalmology, dentistry, reproductive technology, stem cell therapy, cardiac surgery, plastic surgery, cellular engineering, the possibility of using cord blood bank, SPA and Wellness – rehabilitation at Ukrainian health resorts with mineral waters and curative mud.

Private dentistry, cosmetic surgery and other medical treatments are all offered at significant savings compared to other countries, with almost no waiting lists. In particular, Ukraine is becoming well known as a specialist center for laser eye surgery. It is also one of the rare countries that supports international surrogacy, providing Ukrainian surrogate mothers and egg donation services at a fraction of the cost of elsewhere in Europe and with very short waiting lists.

Ukrainian Association of Medical Tourism (UAMT) is an organization that brings together the major players in medical tourism. The purpose of the Ukrainian Association of Medical Tourism is to help domestic medicine approach the world level, provide information about how to obtain the best medical services in the country, quality and price ratio.

UAMT allows patients to be treated efficiently and safely. It is a member of the Global Healthcare Travel Council (GHTC). Through this collaboration, we have the opportunity to adopt the experience of well-developed countries in the field of medical tourism. UAMT conducts trainings for doctors, probation, exchange of experience and training in the field of medical tourism on the basis of the best clinics in the leading countries.

So only a comprehensive and systematic efforts will enable Ukraine to reach a new level in the development of medical tourism.

HUMAN SECURITY IS AN EMERGING PARADIGM FOR UNDERSTANDING GLOBAL VULNERABILITIES

Ohemennng-Tinyase Fiify, МЕВангл-21

Н. В. Герман, науковий керівник, доцент

Н. С. Руденко, ст. викладач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Human security is an emerging paradigm for understanding global vulnerabilities whose proponents challenge the traditional notion of national security by arguing that the proper referent for security should be the individual rather than the state. Human security holds that a people-centered view of security is necessary for national, regional and global stability. The concept emerged from a post-Cold War, multi-disciplinary understanding of security involving a number of research fields, including development studies, international relations, strategic studies, and human rights. The United Nations Development Programme 1994 Human Development Report is considered a milestone publication in the field of human security, with its argument that insuring “freedom from want” and “freedom from fear” for all persons is the best path to tackle the problem of global insecurity. Critics of the concept argue that its vagueness undermines its effectiveness, that it has become little more than a vehicle for activists wishing to promote certain causes, and that it does not help the research community understand what security means or help decision makers to formulate good policies. In order for human security to challenge global inequalities, there has to be cooperation between a country’s foreign policy and its approach to global health. However, the interest of the state has continued to overshadow the interest of the people. For instance, Canada’s foreign policy, “three Ds”, has been criticized for emphasizing defense more than development. The concept of human security involves a fundamental departure from an orthodox International Relations security analysis that has the state as the exclusive primary referent object. Instead, human beings and their complex social and economic relations are given primacy with or over states. (Thomas, 2001 page 161).

“Human security refers to an emerging paradigm for understanding global vulnerabilities whose proponents challenge the traditional notion of national security by arguing that the proper

referent for security should be the individual rather than the state. Human security holds that a people-centered view of security is necessary for national, regional and global stability” (John Podesta & Peter Odgen, 2007/2008, page 115).

“At base, human security is a manifestation of a Kantian internationalism and cosmopolitanism that is unsatisfied – not dissatisfied but unsatisfied – with a traditional interpretation of international politics”. (Bajpai, 2000 page 52).

Human security poses the Individual in the centre. It has its roots in Enlightenment, in humanitarian law, and in the new perceptions on individual and human rights. The United Nations Development Program 1994 includes the term. Human security is divided in seven elements: economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security and political security. “The report also makes a further distinction that subsequent authors have struggled with: between “chronic threats such as hunger, disease and repression” and “sudden and hurtful disruptions” (UNDP, 1994 page23).

“Human security indicates a multidisciplinary and holistic approach to security, based on the belief that there are links between both heterogeneous problems such as underdevelopment, human rights and safety of civilians during armed conflicts”. (Mack 2004 page 48) The scope is to improve and assure the well-being of individuals against potential threats. Human security not only protects, but also enforces people and societies as a means of security. There are two main approaches of human security that have been undertaken by the governments of Canada and Japan. The first one is the Canadian school approach. Canadian school recognized that individuals must be in centre of policy formulation. The Canadian conception of human security thus seems to emphasize on the prevention of physical violence and the promotion of human rights. Furthermore, given the nature of threats confronting individuals, it was widely accepted that a broadening of security was imminent. Human Security is much more than the absence of military threat. It includes the security against economic privatization, an acceptable quality of life and a guarantee of fundamental human rights. “This concept of human security recognizes the complexity of the human environment and accepts that the forces influencing human security are interrelated and mutually reinforcing.” (Axworthy, 1997, page 183). It

recognizes the links between environmental degradation, population growth, ethnic conflicts, and migration.

The second approach of the human security was introduced by the Japanese School. According to Keizo Obuchi, Prime Minister, human security is a concept that takes a comprehensive view of all threats to human survival, life and dignity and stresses the need to respond to such threats. Some of threats to human security are global warming, transnational crime, refugees, human rights violations, AIDS, terrorism, landmines and the use of child soldiers. The Japanese adoption of the term stresses the importance of economic development and provision for basic human needs. This concept is much closer to the idea of human development and thereby tries to address the structural causes of insecurity.

In the words of Heinbecker, human security is about 'the ability to protect people as well as to safeguard states'. (Heinbecker, 1999, page 6).

PECULIARITIES OF BUSINESS BEHAVIOR IN CHINA

К. О. Підгорна, студентка напряму підготовки Міжнародні економічні відносини, група МEB МБ-11

*В. Л. Іщенко, науковий керівник, доцент кафедри ділової іноземної мови, к. філол. н.
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Doing business with foreign partners is not an easy thing. It becomes more complicated if your business partner is Chinese. To be successful you need to know the mentality of the Chinese partner.

Chinese business people will expect you to be **well prepared for the meeting**. Make sure to have at least 20 copies of your proposal ready for handing out. Note that presentation materials should be only in black and white, avoid colors.

Small talk is considered particularly important at the beginning of a meeting.

They prefer to establish a **strong relationship** before closing a deal, so you might have to meet up several times to achieve your objectives.

It is vital for you to **maintain composure** during meetings. Causing embarrassment or showing too much emotion could have a negative effect for a business negotiation.

Regarding **decision-making**, the Chinese tend to extend negotiations far beyond the agreed deadline to gain some advantage. Be prepared for that: accept their delays and do not mention deadlines. Your patience will be much appreciated!

People in China usually **enter the meeting room in hierarchical order**. So be careful – they will assume that the first of you walking in the room is the head of the delegation!

Business hours in China are 8:00 am to 5:00 pm, Monday to Friday. Many Chinese workers take a **break** between 12:00 and 2:00 pm, during which almost everything stops from working – from lifts to phone services. It is best to schedule an appointment during these periods: April to June and September to October.

Handshakes are common but wait for your Chinese counterpart to initiate the gesture. Regarding titles of courtesy, most people should be addressed with a title followed by their last name. Be careful not to use “comrade” – unless you are a committed communist of course.

Chinese people will appreciate it if you use a couple of words in Chinese, but make sure you are aware of the meaning and the appropriate occasions.

In Chinese culture, the questions “Have you eaten?” or “Where have you been?” are pleasantries equivalent to the traditional “How are you?” in the English-speaking culture. Therefore, do not take it literally and start getting into details in your answer! Simply answer “yes” if you have eaten – even if you haven’t – or simply smile and say “thank you!”.

Popular welcome topics are themes about China: art, scenery, landmarks, climate, and geography. You can mention your travelling experiences to other countries and include your positive impressions as a tourist in China! Try to avoid political-related discussions, such as the Cultural Revolution or Chairman Mao, the “Tibet” and “Taiwan” questions, human rights, and animal treatment.

Chinese people are very careful about strong negative statements. For instance, negative answers are considered impolite, so find alternatives (“I’ll think about it”/“maybe”/“we’ll see”) instead of a blunt “no”.

Similarly, if your Chinese counterparts say “Not a big issue” or “The problem is not serious”, they usually mean that there still are problems or that the problems are serious.

Body language and movements are things you have to be constantly conscious of when doing business in China. As mentioned

above, you have to stay calm, collected and controlled. Body posture should always be formal and attentive as it demonstrates self-control and respectfulness.

Be careful about what you do with your hands as well - putting your hands in your mouth, biting your nails, removing food from your teeth and similar practices are considered rude.

For business meetings and meals there are also some rules. Dress code: conservative suits. Bright colors of any kind are considered inadequate. Punctuality is vital. Being late is a serious offence in the Chinese business culture. When the meeting is finished, you are expected to leave before your Chinese counterparts. Exchanging business cards is common practice, so make sure to bring plenty! It is advisable to have one side in English and the other in either Simplified Chinese or Traditional Chinese – depending on the region. Include your professional title, especially if it is important to your case. Also, if your business is the oldest, largest or has some other prestigious distinction, do include that on the card.

So, if you want to be successful in doing business with Chinese businesspeople you need to follow these rules and a lot of other rules.

IS SMARTPHONE A FASHION TREND OF LEARNING LANGUAGES OR A SICKNESS?

O. O. Khakhel, student of major “International Economic Relations”
V. L. Ishchenko, Scientific advisor Associate Professor of the Business Foreign Languages Chair Candidate of Philology
Higher Educational Institution of Ukoopsilka “Poltava University of Economics and Trade”

Smartphones mean a lot to us in many respects, especially as a fashionable way of learning foreign languages. So, we are ready to defend and impose the need to use them. “Maybe I’m in the sect, but this is a sect of those who love quality! – say fans of technology based on iOS. – I’m just learning new words on the smartphone in subway. And I need a good camera and a WhatsApp to practice speaking.” And yet these people can’t answer the question if they are able to go to the subway without their smartphone.

The problem of dependence on technology today is facing users around the world. Specialists of the Institute of Information Policy of the Ministry of Internal Affairs of Japan calculated in 2013 that on

average on a weekday young people used the smartphone 116.9 minutes (almost two hours), and on weekends – 179.2 minutes (almost three hours – more than 1/5 of the whole waking time). Today these figures have grown – in fact now devices can offer a person more pleasant and useful functions.

People often get distracted by smartphones and spend a lot of time with them. We all understand this, but explain it in different ways: someone needs a dictaphone for work, someone complain that the usual cameras are too heavy, and someone does not imagine how count miles without a smartphone during workout. Of course, smartphones can be very useful, and yet, often we use it too actively, and not always on business.

“Excessive use of the smartphone affects the psychological well-being of a person”, said Dr. Zaire Hussain, teacher of psychology at Derby University (UK) and one of the authors of the work. – Today we use smartphones daily for different tasks, so it’s very important to realize how this affects the psyche. Narcissistic personality disorder and neuroses are directly related to it. The more a person’s narcissistic features are, the more he depends on his smartphone.

Excessive use of the smartphone can lead to poor sleep, especially when falling asleep. The screens of such devices, like computer screens, emit light of the blue spectrum, which reduces the volume of melatonin, the sleep hormone that is produced in the brain if a person is in the dark. The light of the blue spectrum allows correct this process so effectively that it is even used to treat seasonal affective disorder, or winter depression. Blue lamps help people with this disease wake up, do not let them fall asleep in the evenings and during the day – for example, during the polar night.

Life without a smartphone significantly relieves the brain, because it doesn’t have to switch from task to task without stopping and to process a lot of content that is not even saved among memories, as it doesn’t represent value. Like compensation mechanisms you feel a series of short outbursts of satisfaction due to the successful completion of the grammar, vocabulary or listening task. This supports the need to receive reward in other ways in real life.

In real life we have all necessary for convenience: clocks in every color, modern dictaphones, light and powerful cameras, compact diary, soft-cover books or e-books with a screen that looks like a paper page and so on. So, we have to admit that we love our smartphones so much not just because they replace the clock or

camera, but also because they tie us to ourselves due to less obvious mechanisms. They are pleasant in touch, beautiful, fragile, they easily adapt to our habits, and they are always new, and “just our” with personal photos, records, dialogs and addresses.

They are such because “supply generates demand”, and “demand generates supply”. This is not about the development technology, and not about the development of society. The manufacturers of smartphones give to society what they need right now, because their profit depends on this. They are interested in making a purchase and will do everything to support our interest.

СПІВОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(Україна)**

**Львівський торговельно-економічний університет
(Україна)**

**Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця (Україна)**

**Білоруський торгово-економічний університет
споживчої кооперації (Республіка Білорусь)**

**Євразійський національний університет
імені Л. М. Гумільова (Республіка Казахстан)**

**Університет національного та світового господарства
(Республіка Болгарія)**

**Кооперативно-торговий університет Молдови
(Республіка Молдова)**

**Таджицький державний університет комерції
(Республіка Таджикистан)**

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

Частина 1

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

XLII Міжнародної наукової студентської конференції за
підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік

(м. Полтава, 26–27 березня 2019 року)

Головний редактор *М. П. Гречук*
Комп'ютерна верстка *О. С. Корніліч*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 21,4.
Тираж 100 пр. Зам. № 055/1506.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Ковалю, 3, м. Полтава, 36014; ☎(0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.